

Commentarii in evangelium Joannis

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΙΘ΄.

19.1.n Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε. 19.1.1 Εἰ μὲν πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὁ λόγος ἦν ὁ λέγων· «Κάμὲ οἶδατε «πόθεν εἰμί» καὶ ὁ φάσκων· «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», ἀντικρυς ἂν ἔδοξεν ἐναντίον εἶναι τὸ λεγόμενον· νυνὶ δὲ τὸ μὲν «Κάμὲ οἶδατε» πρὸς τινὰς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπαγγέλλεται εἰρηκὸς τας· «Μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χρις; ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, «οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν»· τὸ δὲ ὅτι «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε» καὶ τὸ ἐξῆς, πρὸς τοὺς εἰπόντας αὐτῷ Φαρισαίους· «Σὺ μαρτυρεῖς περὶ 19.1.2 «σεαυτοῦ ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθῆς». πλὴν καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις διὰ τῶν προτέρων, καὶ τοῖς Φαρισαίοις διὰ τῶν νῦν ἐξεταζομένων φησὶν ὅτι τὸν πατέρα οὐκ οἶδατε· τοῖς μὲν Ἱεροσολυμίταις διὰ τούτων «Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας «με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε· ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμί καὶ «κεῖνός με ἀπέστειλεν»· τοῖς δὲ Φαρισαίοις διὰ τοῦ «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε «οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε». 19.1.3 καὶ ζητήσαι ἄν τις εὐλόγως ὅπως, εἴπερ ἀληθὲς τὸ «Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε «καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε», οἱ Ἱεροσολυμίταις, πρὸς οὓς φησι· «Κάμὲ οἶδατε» οὐκ οἶδασι τὸν πατέρα. προσεπιτείνει δὲ τὴν εἰς τὸν τόπον ἀπορίαν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ταῦτα λέγων· «Ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν· πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν 19.1.4 «υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει». εἰ γὰρ «Ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα «καὶ τὸν υἱόν», καὶ «Ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱόν καὶ τὸν πατέρα ἔχει», δῆλον ὅτι οἱ Ἱεροσολυμίταις, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, τῷ μὴ γινώσκῃν τὸν 19.1.5 πατέρα ἀρνούμενοι τὸν πατέρα ἀρνοῦνται καὶ τὸν υἱόν. εἰ δὲ ἀρνοῦνται τὸν υἱόν, πῶς τὸ «Κάμὲ οἶδατε» ἀληθές; πάλιν οἱ αὐτοὶ εἰ οἶδασι τὸν υἱόν διὰ τὸ «Καὶ ἐμὲ οἶδατε», (ἐπεὶ «Ὁ ὁμολογῶν τὸν «υἱόν καὶ τὸν πατέρα ἔχει») ὁμολογοῦσιν τὸν πατέρα. εἰ δὲ ὁμολογοῦσιν τὸν πατέρα, πῶς ἀληθὲς τὸ «Ἄλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας «με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε»; 19.2.6 Λεκτέον δὲ πρὸς ταῦτα ὅτι ὁ σωτὴρ ὅτε μὲν περὶ ἑαυτοῦ ὡς περὶ ἀνθρώπου διαλέγεται, ὅτε δὲ ὡς περὶ θειοτέρας φύσεως καὶ ἠνωμένης τῇ ἀγενήτῳ τοῦ πατρὸς φύσει. ἐπὶ μὲν γὰρ λέγει· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν «λελάληκα», τοῦτό φησιν εἰδὼς τὸ ζητούμενον ἀναιρεθῆναι εἶναι οὐ θεὸν ἀλλὰ ἄνθρωπον· ἐὰν δὲ «Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἔσμεν» καὶ «Ἐγὼ εἰμι ἢ ἀλήθεια καὶ ἢ ζωὴ» καὶ «Ἐγὼ εἰμι ἢ ἀνάστασις» καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, οὐ περὶ τοῦ ζητουμένου ἀναιρεθῆναι ἀνθρώπου διδάσκει. 19.2.7 οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ παρὸν ἡμῖν ζητουμένων ἐκ τῆς συμφράσεως κατανοητέον· τὸ μὲν «Κάμὲ οἶδατε καὶ οἶδατε πόθεν εἰμί» περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἑαυτοῦ διαλέγεται, τὸ δὲ «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε «τὸν πατέρα μου» περὶ τῆς θεότητος· τοῦ μὲν γὰρ «Κάμὲ οἶδατε καὶ «οἶδατε πόθεν εἰμί» ταῦτα προτέτακται· «Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν «Ἱεροσολυμιτῶν· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε «παρρησίᾳ λαλεῖ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν «οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν «ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν»· 19.2.8 τοῦ δὲ «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου» ταῦτα «Εἶπαν οὖν «αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἢ μαρτυρία σου οὐκ «ἔστιν ἀληθῆς. ἀπεκρίθη ἢ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Κἂν ἐγὼ «μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθῆς ἐστίν ἢ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα 19.2.9

«πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. * * * ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, «ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἢ κρίσις ἢ ἐμὴ ἄλλη «θινή ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ». 19.2.10 δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι ὑπὸ μὲν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐλέγετο· «Τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν», ἀναφερόντων ἐπὶ τὸ ἐν Βηθλεὲμ αὐτὸν γεγενῆσθαι, καὶ ἐπισταμένων ὅτι οὗτος ἦν οὐ ἢ ἡ μήτηρ ἐλέγετο Μαρία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Σίμων <καὶ> Ἰούδας. διόπερ καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρηκόσιν· «Οἶδαμεν πόθεν ἐστίν» διὰ τοῦ «Καμὲ οἶδατε καὶ οἶδατε πόθεν εἰμί». τοῖς δὲ Φαρισαίοις τὸ «Κὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθὴς ἐστίν ἢ μαρτυρία μου, «ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω»· τῇ θειοτέρᾳ φύσει διαλεγόμενος ἔφασκεν ταῦτα καί, ὡς ἂν εἴποι τις, καθ' ὃ πρωτότοκος πάσης 19.2.11 κτίσεως ἦν. διόπερ τοῖς πρὸς ταῦτα πυθομένοις αὐτοῦ καὶ εἰρηκόσιν· «Ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου;» ἀποκρίνεται (ὡς ἂν εἴποι τις, ἕτερος ὢν τοῦ λέγοντος· «Καμὲ οἶδατε») καὶ φησι· «Καὶ οὔτε ἐμὲ οἶδατε «οὔτε τὸν πατέρα μου». κατὰ δὲ τὸ ταπεινὸν τῶν Φαρισαίων ἦν ἡτοίμη νοεῖν ὅτι περὶ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ἔλεγεν τὸ «Μαρτυρεῖ «περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ» ἢ εἰ ἐξεδέχοντο περὶ τοῦ θεοῦ ταῦτα λέγεσθαι, νομίζειν ὅτι ἐν τόπῳ ἐστίν ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκρίνεσθαι· «Ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου»; 19.3.12 Χρῆ μέντοι γε εἰδέναι, ὅτι οἱ ἑτερόδοξοι νομίζουσιν σαφῶς ἐντεῦθεν παρίστασθαι τὸ μὴ τὸν θεόν, ὃ ἐλάτρευον Ἰουδαῖοι, πατέρα εἶναι τοῦ χριστοῦ· εἰ γὰρ τοῖς Φαρισαίοις λατρεύουσιν τῷ δημιουργῷ, φασίν, ἔλεγεν ὁ σωτὴρ· «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», σαφές ὅτι ἕτερον ὄντα τοῦ δημιουργοῦ τὸν πατέρα Ἰησοῦ Φαρισαῖοι οὐκ ᾔδουσαν, ἀλλ' οὐδὲ Ἱεροσολυμίται, οἷς προειρήκει· «Ἄλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε». ταῦτα δὲ λέγουσιν ἄτε μὴ ἀνεγνωκότες τὰς θείας γραφάς, μηδὲ τὴν συνήθειαν τῆς ἐν 19.3.13 αὐταῖς λέξεως τετηρηκότες. κὰν γὰρ διεξοδεύειν τις δύνηται τὰ περὶ θεοῦ ἐκ πατέρων μεμαθηκῶς ὅτι τούτῳ λατρεύειν μόνῳ δεῖ, μὴ βιοῖ δὲ καλῶς, τοῦτόν φασιν οὐκ ἔχειν γινῶσιν θεοῦ. εἴ τις γοῦν ἄλλος ᾔδει τὰ περὶ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ θεραπειίας, δῆλον ὅτι καὶ οἱ Ἰησοῦ τοῦ ἱερέως υἱοὶ παρὰ τῇ λατρείᾳ ἀνα τεθραμμένοι· ἀλλ' ὅμως, ἐπεὶ ἡμαρτον, γέγραπται ταῦτα περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν Βασιλειῶν πρώτῃ· «Καὶ οἱ υἱοὶ Ἰησοῦ, υἱοὶ λοιμοί, οὐκ 19.3.14 «ἔγνωσαν τὸν κύριον». πεισοόμεθα γὰρ τῶν ἑτεροδόξων εἰ μὴ περὶ τοῦ δημιουργοῦ γέγραπται τὸ «Οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον» καὶ ἀποκρινομένων ὅτι περὶ τοῦ δημιουργοῦ ἐστίν ταῦτα, ζητήσομεν διὰ τί εἴρηται περὶ τῶν υἱῶν Ἰησοῦ· «Οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον»· πότερον διὰ τοὺς περὶ θεοῦ τοῦ δημιουργοῦ λόγους, ἢ διὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν· σαφές δὲ ὅτι διὰ τὴν πονηρίαν λέγονται μὴ ἐγνωκέναι τὸν 19.3.15 κύριον. καὶ οὐ περὶ τῶν υἱῶν Ἰησοῦ μόνων ἔστιν τοῦτο εὔρειν ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων βασιλευσάντων ἐν Ἰσραὴλ καὶ Ἰουδα ἀμαρτωλῶν. οὕτω τοίνυν καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὸν πατέρα οὐκ ᾔδουσαν· οὐδὲ γὰρ ἐβίουν κατὰ τὸ τοῦ δημιουργοῦ βούλημα. 19.3.16 Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλο σημαίνον τῶν γινώσκων τὸν θεόν, ἑτέρου ὄντος τοῦ γινώσκων τὸν θεόν παρὰ τὸ πιστεύειν ψιλῶς εἰς τὸν θεόν, † ὡς δῆλον ἐκ τοῦ· «Ὅσα ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ «λαλεῖ» αὐτὸ ἢ δῆλον ὅτι καὶ τοὺς προφήτας, ὧν τὰ ῥήματα, ὡς ἐν ἄλλοις ἀπεδείξαμεν, νόμος λέγεται. εἴρηται τοίνυν ἐν ψαλμοῖς· «Σχο 19.3.17 «λάσατε καὶ γινῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός». τίς δ' οὐκ ἂν ὁμολογήσαι [πιστεῦσαι] γεγράφθαι ταῦτα λαῶ πιστεύοντι εἰς τὸν δημιουργόν; ὄντινα γινῶναι οὐκ ἔστιν μὴ σχολάσαντα καὶ ἐκκαθάραντα τὸν νοῦν τῶν νοούντων καὶ θειοτέροις ὀφθαλμοῖς βλέπόντων τὸν θεόν διὰ τὸ καθαρὰν τὴν καρδίαν πεποιηκέναι τῆς χάριτος ταύτης ἀξιουμένων, ὡς ὁ σωτὴρ μαρτυρεῖ λέγων· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι «αὐτοὶ τὸν θεόν ὄψονται». ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν «πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός» φήσομεν ὅτι οὐ ταυτόν ἐστίν τὸ γινώσκων 19.3.18 τὸν πατέρα καὶ πιστεύειν αὐτῷ. οὐ μάχεται οὖν τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω «τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός» τῷ «Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς

δικαιοσύνην». εἰ δέ τις οἶεται ἡμᾶς βιάζεσθαι λέγοντας μὴ ταύτων εἶναι τὸ πιστεύειν τῷ γινώσκειν, καὶ ἐνδέχεσθαι πιστεύειν μὲν οὐκ ἔχειν δὲ γινῶσιν τοῦ πιστευομένου ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ ἀκουσάτω λέγοντος πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· «Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ 19.3.19 «ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς». παρατήρει γὰρ ὅτι πρὸ τοῦ «Ἐὰν «μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν» γέγραπται· «Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς † πιστεύοντας αὐτῷ Ἰουδαίους», καὶ ἃ ἔλεγεν ἦν· «Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν 19.3.20 «ἀλήθειαν». πολὺ δὲ διαφέρει τὸ πρὸς τῷ πιστεύειν ἐγνωκέναι τοῦ πιστεύειν μόνον· «Ἰδι μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος «σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἐτέρω πίστις «ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι». 19.4.21 Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ παραστῆσαι ἕτερον εἶναι τὸ γινώσκεσθαι τὸν θεὸν τοῦ πιστεύεσθαι· ὡς δὲ πρὸς τὸ ἀκριβὲς καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις προσαποδώσομεν, ὅτι πρὸς οὓς φησιν· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου» Φαρισαίους, εὐλόγως ἂν εἶπέν τις· ἀλλ' οὐδὲ πιστεύετε εἰς τὸν πατέρα μου· τῷ γὰρ ἀποσταλέντι ἀπὸ τοῦ πατρὸς οὐκ ἐπίστευσαν, ὁ δὲ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδαμῶς τὸν 19.4.22 πατέρα ἔχει· καὶ οὐδαμῶς φημί, ὅτι οὔτε κατὰ πίστιν οὔτε κατὰ γινῶσιν. ὅρα δὲ εἰ μὴ καὶ ἄλλως ἢ γραφῇ τοὺς ἀνακεκραμένους τινὶ καὶ ἐνωθέν τας γινώσκειν ἐκεῖνό φησιν, ᾧ ἀνεκράθησαν καὶ κεκοινωνήκασιν· πρὸ δὲ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως καὶ κοινωνίας κἂν τοὺς λόγους καταλαμβάνω 19.4.23 σιν περὶ τινος, οὐ γινώσκουσιν ἐκεῖνο. ὁ γοῦν Ἀδὰμ περὶ τῆς Εὔας λέγων· «Τοῦτο νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς «σαρκός μου» οὐκ ἤδει τὴν γυναῖκα· ὅτε γὰρ αὐτῇ ἐκολλήθη, τότε εἴρηται· «Ἐγὼ δὲ Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ». καὶ εἴ τις γε προσκόπτοι διὰ τὸ παρεληφέναι ἡμᾶς εἰς τὴν περὶ θεοῦ γινῶσιν παράδειγμα τὸ «Ἐγὼ δὲ Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»· πρῶτον μὲν τῷ «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν» ἐπιστησάτω· δεύτερον δὲ ἀντιπαραθέτω τὸ περὶ ἄρρενος καὶ θηλείας λεγόμενον παρὰ τῷ ἀποστόλῳ· τῇ αὐτῇ λέξει χρῆται περὶ ἀνθρώπου καὶ κυρίου· «Ὁ κολλώμενος «τῇ πόρνη ἐν σώμα ἐστίν καὶ ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά 19.4.24 «ἐστίν». ἐγνωκέτω μὲν οὖν ὁ κολλώμενος τῇ πόρνη τὴν πόρνην, καὶ ὁ κολλώμενος τῇ γυναικὶ τὴν γυναῖκα, μᾶλλον δὲ τούτου καὶ ἀγίως ἐγνωκέτω ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ τὸν κύριον. εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, Φαρισαῖοι τὸν πατέρα οὐκ ἤδεσαν οὐδὲ τὸν υἱόν, καὶ ἀληθῆς ἦν ὁ λέγων· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου». εἰ δὲ μὴ οὕτως ἐκλαμβάνοιμεν (λέγω δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκδοχὴν) τὸ γινώσκειν ἀντὶ τοῦ ἀνακεκράσθαι καὶ ἠνώσθαι, διηγεῖσθω τις τὸ «Νῦν δὲ γνόντες «θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ θεοῦ» καὶ τὸ «Ἐγὼ κύριος 19.4.25 «τοὺς ὄντας αὐτοῦ». κατὰ γὰρ ἡμᾶς ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ ἀνακραθεὶς αὐτοῖς καὶ μεταδεδωκὼς αὐτοῖς τῆς ἑαυτοῦ θειότητος καὶ ἀνειληφῶς αὐτούς, ὡς ἢ τοῦ εὐαγγελίου λέξις φησίν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα, ἐν τῇ χειρὶ τοῦ πατρὸς ὄντων τῶν εἰς τὸν σωτήρα πεπιστευ κότων· διὸ καὶ εἰ μὴ πέσοιεν ἀπ' αὐτῆς ἑαυτοὺς μακρύνοντες ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ, οὐχ ἄρπαγίσονται· οὐδεὶς γὰρ ἄρπάζει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς. 19.5.26 Μετὰ ταῦτα ζητήσεις εἰς τὸ αὐτό, λέγω δὲ τὸ «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», εἰ ἔστιν γινώσκοντά τινα τὸν θεὸν μὴ γινώσκειν τὸν πατέρα· εἰ γὰρ ἕτερα αὐτοῦ ἐπίνοιά ἐστιν καθ' ὃ ἐστίν πατήρ, καὶ ἕτερα καθ' ὃ ἐστίν ὁ θεός, τάχα ἔστιν τινὰ γινώσκειν μὲν τὸν θεόν, μὴ γινώσκειν δὲ τὸν πατέρα παρὰ τὸ εἰδέναι 19.5.27 αὐτὸν θεόν, μὴ γινώσκειν δὲ τὸν πατέρα. φησὶν οὖν ὁ σωτὴρ μετὰ 19.5.27 τὴν ἀνάστασιν τῇ Μαρίας· «Πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ «εἰπέ αὐτοῖς· Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ «θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν». καὶ ἔστιν γε τοῖς ἑτεροδόξοις λέγειν χαριζόμενον αὐτοῖς ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα Μωϋσῆς καὶ οἱ προφηταὶ· ὅπερ τάχα οὐκ ἔστιν ἀληθές· ὅτι πάντως ὁ μὴ ἐγνωκὼς τὸν πατέρα οὐκ ἔγνω τὸν υἱόν· ὁ μὲν γὰρ υἱὸς ἔγνω τὸν πατέρα, ὁ δὲ θεράπων τὸν κύριον· καὶ ὡσπερ οὐκ ἂν ἀσεβήσαιμεν λέγοντες ὅτι ὁ υἱὸς

οὐκ ἔγνω τὸν κύριον (υἱὸς γὰρ ὢν οὐ πεπείραται τοῦ πατρὸς δεσπότου), οὕτω τηροῦντες τὸν αὐτὸν θεὸν οὐδὲν ἄτοπον παραδεξόμεθα λέγοντες ὅτι τῷ μὲν υἱῷ ἔπρεπεν γινώσκειν τὸν πατέρα, τῷ δὲ θεράποντι τὸν κύριον, καὶ οὔτε ὁ θεράπων ἔγνω τὸν πατέρα οὔτε 19.5.28 ὁ υἱὸς τὸν κύριον. μυρίων γοῦν οὐσῶν εὐχῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τοῖς ψαλμοῖς καὶ τοῖς προφήταις, ἀλλὰ καὶ τῷ νόμῳ, οὐ πάνυ τι εὔρομεν εὐξάμενόν τινα καὶ λέγοντα τῷ θεῷ· «Πάτερ», τάχα ἐπεὶ οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα· εὐχονται δὲ αὐτῷ ὡς θεῷ καὶ κυρίῳ, περιμένοντες τὸν τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἐκχέοντα οὐκ ἔλαττον ἐπ' ἐκείνους ἢ ἐπὶ τοὺς μετὰ τὴν παρουσίαν εἰς θεὸν δι' αὐτοῦ πιστεύοντας· εἰ μὴ ἄρα ἡ νοητὴ αὐτοῖς γεγένηται ἐπιδημία Χριστοῦ καὶ ἔσχον ποτὲ τελειωθέντες τὸ τῆς υἰοθεσίας πνεῦμα· ἐν ἀπορρήτῳ δὲ καὶ οὐ γνωστῶς πᾶσιν ἔλεγον ἢ ἔγραφον τὸν θεὸν πατέρα, ἵνα μὴ προκαταλάβωσιν τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐκκενουμένην παντὶ τῷ κόσμῳ χάριν, πάντας καλοῦντος ἐπὶ τὴν υἰοθεσίαν, ἵνα διηγήσῃται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσῃ τὸν πατέρα κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, 19.5.29 ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε». ὅτι μέντοι γε ὁ αὐτός ἐστιν θεὸς τῶν προφητῶν καὶ τοῦ κόσμου δημιουργός, πολλαχόθεν μὲν ἔστιν θεωρῆσαι· ἀρκεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρῆσαι τὴν τε Στεφάνου ἀπὸ τῶν Πράξεων πρὸς τὸν λαὸν δημηγορίαν οὕτω λέγοντος· «Ἄνδρες 19.5.30 ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ «ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ οἰκῆσαι αὐτὸν ἐν «Χαρρᾶν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς «συγγενείας σου» καὶ τὰ ἐξῆς· δι' ὄλου γὰρ τοῦ λόγου ἀναντιρρήτως ἔστιν μαθεῖν τὸν τῶν προφητῶν θεὸν πατέρα εἶναι Χριστοῦ Ἰησοῦ· 19.5.31 καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου ἐν τούτοις· «Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς «εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν «γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος «Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ «πνεῦμα ἀγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου «ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν «πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς «κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὔσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, «κλητοῖς ἀγίοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ 19.5.32 «κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ». σαφῶς γὰρ ἀπὸ τούτων μεμαθήκαμεν ὅτι ὁ δημιουργός καὶ θεὸς τῶν προφητῶν καὶ πατὴρ τοῦ χριστοῦ θεός τε καὶ πατὴρ ἡμῶν ἐστιν. 19.6.33 Φαρισαῖοι τοίνυν οὐ μόνον γινώσκον οὐκ εἶχον, οὔτε καθ' ὃ πατὴρ οὔτε καθ' ὃ θεός, τοῦ δεδωκότος τὸν νόμον πατρὸς τοῦ χριστοῦ· ἀλλ' οὐδὲ ἐπίστευον αὐτῷ ὁμολογουμένως μὲν καθ' ὃ πατὴρ ἦν Ἰησοῦ καὶ θεός αὐτοῦ, τάχα δὲ <οὐδὲ> καθ' ὃ ὁ θεός ὁ κτίσας τὰ 19.6.34 πάντα ἦν. ἀλλ' οὐδὲ τὸν χριστὸν ἤδεισαν, καὶ καλῶς ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ σωτὴρ λέγων· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου οἴδατε». ταῦτα ζητῶ, πότερον ἴσον δύναται τῷ «Εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ἤδειτε» τὸ «Εἰ τὸν πατέρα μου ἤδειτε, καὶ ἐμὲ ἂν ἤδειτε» 19.6.35 ἢ οὐ; καὶ ἡγοῦμαι μὴ ἴσον ταῦτα δύνασθαι ἀλλήλοις, τῷ ἀναβαίνειν ἀπὸ τῆς γνώσεως τοῦ υἱοῦ ἐπὶ τὴν γινώσκον τὸν πατέρα, καὶ μὴ ἄλλως ὀραῖσθαι τὸν πατέρα ἢ τῷ ὀραῖσθαι τὸν υἱόν· «Ὁ γὰρ ἐωρακώς, φησὶν, ἐμὲ ἐώρακε τὸν πέμψαντά με»· οὐκ ἂν δὲ εἰρήκει τὸ «Ὁ ἐωρακώς τὸν πατέρα ἐώρακέν με», ἐπεὶ περὶ τὸν λόγον τεθεωρηκώς τοῦ θεοῦ θεωρεῖ τὸν θεόν, ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ λόγου πρὸς τὸν θεόν· ἀμήχανον δὲ ἐστὶν μὴ ἀπὸ τοῦ λόγου 19.6.36 θεωρῆσαι τὸν θεόν. καὶ ὁ θεωρῶν τὴν σοφίαν, ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς ἔργα αὐτοῦ, ἀναβαίνει ἀπὸ τοῦ ἐγνωκέναι τὴν σοφίαν ἐπὶ τὸν πατέρα αὐτῆς· ἀδύνατον δὲ χωρὶς τῆς σοφίας προα 19.6.37 γωγῆς νοηθῆναι τὸν τῆς σοφίας θεόν. <τὸ> δ' αὐτὸ ἐρεῖς καὶ περὶ τῆς ἀληθείας· οὐ γὰρ νοεῖ τις τὸν θεὸν ἢ θεωρεῖ αὐτόν, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀλήθειαν,

ἀλλὰ πρότερον τὴν ἀλήθειαν, ἴν' οὕτως ἔλθῃ ἐπὶ τὸ ἐνιδεῖν τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ ὑπερέκεινα τῆς οὐσίας δυνάμει καὶ 19.6.38 φύσει τοῦ θεοῦ. καὶ τάχα γε ὥσπερ κατὰ τὸν ναὸν ἀναβαθμοὶ τινες ἦσαν, δι' ὧν εἰσῆι τις εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, οὕτως οἱ πάντες ἡμῶν ἀναβαθμοὶ ὁ μονογενὴς ἐστὶν τοῦ θεοῦ· καὶ ὥσπερ τῶν ἀναβαθμῶν ὁ μὲν ἐστὶν πρῶτος ἐπὶ τὰ κάτω, ὁ δὲ τούτου ἀνωτέρω, καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ ἀνωτάτω, οὕτως οἱ μὲν πάντες εἰσὶν ἀναβαθμοὶ ὁ σωτήρ· ὁ δὲ οἶον πρῶτος κατωτέρω τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ, ὧ ἐπι βαίνοντες ὁδεύομεν κατὰ τὰ ἐξῆς αὐτοῦ ὄντα τὴν πᾶσαν ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς ὁδόν, ὥστε ἀναβῆναι δι' αὐτοῦ ὄντος καὶ ἀγγέλου καὶ τῶν 19.6.39 λοιπῶν δυνάμεων. καὶ κατὰ τὰς ἐπινοίας δὲ αὐτοῦ, εἴπερ ἕτερόν ἐστὶν ὁδὸς καὶ θύρα, προαπαντῆσαι δεῖ τῇ ὁδῷ, ἵνα μετὰ ταῦτα οὕτως φθάσῃ τις ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ ἄρχοντι χρῆσασθαι αὐτῷ καθ' ὃ ποι μὴν ἐστὶν, ἵνα τις δυνηθῇ αὐτοῦ ἀπολαῦσαι καὶ βασιλέως, ὄνασθαί τε αὐτοῦ πρῶτον ὡς ἀμνοῦ, ἵνα πρῶτον ἄρῃ ἡμῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μετὰ ταῦτα κεκαθαρισμένοι φάγωμεν αὐτοῦ τῆς σαρκός, τῆς ἀληθινῆς τροφῆς· καὶ ἐπιμελέστερόν τις τὰ παρακείμενα τούτοις ἔξε τάσας καὶ παραλαβῶν ἀκούσεται· «Εἰ ἐμὲ οἴδατε, καὶ τὸν πατέρα μου «οἴδατε», καὶ "7'Επεὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ τὸν πατέρα μου οἴδατε"7. 19.7.n Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπῶ ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. 19.7.40 Εἰ μὴ τι χρήσιμον ἦν μαθεῖν ἐκ τοῦ τὰ προειρημένα ἀπηγγέλλαι ὑπὸ τοῦ σωτήρος λελαλησθαι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, οὐκ ἂν προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστὴς οἷς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὸ «Ταῦτα τὰ «ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ»· καὶ πανταχοῦ γε ὅπου πρόσκειται· «Ταῦτα τὰ ῥήματα † ἂ ἐλάλησεν» ἐν 19.7.41 τῷδέ τινι τόπῳ, ἐπιστήσας εὐρήσεις τὸ τῆς προσθήκης εὐλογον. ἴν' οὖν νοηθῇ, τί τὸ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ταῦτα τὰ ῥήματα [τὰ] ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰρησθαι, παραθησόμεθα ἄπερ ἀπὸ Λουκᾶ καὶ Μάρκου μεμαθῆ καμεν, ὀνομασάντων τὸ γαζοφυλάκιον. ἀπὸ μὲν τοῦ Λουκᾶ ταῦτα· «Ἀναβλέψας δὲ εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα «αὐτῶν πλουσίους, εἶδέν τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν λεπτὰ δύο, «καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον «πάντων ἔβαλεν· πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς «ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς «πάντα τὸν βίον ἑαυτῆς, <ὸν> εἶχεν, ἔβαλεν»· ἀπὸ δὲ τοῦ κατὰ Μάρκον· «Καὶ ἐστὼς ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει, καὶ «πᾶς ἔβαλλεν χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι «ἔβαλλον πολλά· ἐλθοῦσα δὲ μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ «ἐστὶν κοδράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν «αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων «ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· πάντες γὰρ ἐκ τοῦ «περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς 19.7.43 «πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς». τί δέ μοι βούλεται ἢ τῶν ῥητῶν παράθεσις τηρήσαντι, ὅτι τὸ γαζοφυλάκιον ἐν τῷ ἱερῷ ἦν, ὑπὲρ τοῦ νοῆσαι τὴν προκειμένην τοῦ Ἰωάννου λέξιν ἤδη λέξωμεν· εἰ τὸ ἱερὸν ἀνάγομεν τοῦ θεοῦ καὶ <τὰ> κατὰ τὸν ναὸν εἰς τὸν πνευματικὸν λόγον, τούτῳ ἀκολουθῶς καὶ τὸ ἐν τῷ ἱερῷ γαζοφυλάκιον κατανοήσωμεν, ὅπερ ἐστὶν τόπος νομισμάτων εἰς τιμὴν 19.7.44 θεοῦ καὶ οἰκονομίαν ἀναπαύσεως πενήτων προσφερομένων. τὰ δὲ νομίσματα τίνα ἂν εἴη ἢ οἱ θεῖοι λόγοι τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐντετυπωμένην ἔχοντες, ὑπὸ δοκίμων τραπεζιτῶν θεωρούμενοι, τῶν χωρίζειν ἐπισταμένων ἀπὸ τῶν δοκίμων τὰ ἀδόκιμα <μὲν> προσποιούμενα δὲ εἶναι δόκιμα καὶ τηρούντων τὴν ἐντολὴν Ἰησοῦ λέγουσαν· «Γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται», καὶ τὴν Παύλου διδαχὴν φάσκοντος· «Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς «εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε»; ἕκαστος δὴ συνεισφερέτω εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας φέρων ἐπὶ τὸ νοητὸν γαζοφυλάκιον ἂ δύναται εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ καὶ ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ. 19.8.45 Ἐπεὶ δὲ ἔστιν

ώφεληθῆναι τὸ κοινὸν διχῶς, ἀπὸ τε λόγων καὶ ἀπὸ πράξεων, ὧν ὁ δίκαιος πράττει, καλῶς καὶ αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς τὸ νοητὸν γαζοφυλάκιον. ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἴση οὐδ' ὁμοία πάντων ἡ δύναμις ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, εἶγε ἔδωκεν ὁ οἰκοδεσπότης τῷ μὲν πέντε τάλαντα, τῷ δὲ δύο, τῷ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ἀποδέχεται ὁ ἔμψυχος τούτου λόγος, ἐνορῶν τῇ δυνάμει τῶν βαλλόντων εἰς ὃ διηγησάμεθα γαζοφυλάκιον, οὐς ἀπο 19.8.46 δέχεται, οὐ τῇ ποσότητι τῶν συνεισφερομένων ἐνορῶν μόνη. διόπερ εἰ [ἔστιν] τις πλείονα δυνάμενος, ὀλιγώτερα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν ποιεῖ, πλείονα δὲ ὡς πρὸς ἐτέρων σύγκρισιν ἐλάττονα δυναμένων, * * καὶ ἀποδέχεται τοὺς ὅλην δυνάμει τὰ ἐλάττονα πεποιηκότας παρὰ τοὺς πλείονα συνεισενεγκόντας ἐκ δυνάμεως πολλαπλασίου φέρειν δυναμένης, <ὡς> γέγραπται ἃ παρε 19.8.47 θέμεθα τοῦ τε Λουκᾶ καὶ τοῦ Μάρκου. ἅμα δὲ διδάσκει τὰ ῥητὰ ταῦτα τὸν νοήσαντα ταῦτα πνευματικῶς μηδεπώποτε τοὺς νομιζομένους διαφέρειν <δεῖν> ἐπαίρεσθαι κατὰ τῶν ὡς πρὸς ἀνθρώπων κρίσιν ὑποδεεστέρων· οὐ γὰρ πεπεισθῶ τις τῶν ὑπολαμβανομένων πλείονα καὶ κρείττονα ποιεῖν, συγκρίνων ἑαυτὸν τοῖς ὅσον ἐπὶ ἀνθρώπινη κρίσει ἐλάχιστα πράττουσιν, ὅτι πάντα ἃ δεδύνηται πεποιήκεν, ἢ ἐκεῖνος οὐ πάντα <εἰ ἃ> οἷός τε ἦν ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ λόγου 19.8.48 ἀποδέδωκεν. ἀνέβλεψεν οὖν εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίους ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδὼν τὴν πενιχρὰν χήραν λεπτὰ βάλλουσαν δύο τάχα τῷ γνωστικῷ τόπῳ ἢ τῷ πρακτικῷ, ἀπλούστερον περὶ τῶν θείων φρονοῦσαν, καὶ ἀνάλογον τούτοις βιοῦσαν, εἶπεν· «Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον 19.8.49 «πάντων ἔβαλεν». καὶ τοῦτο εἶπεν καθορῶν τίνα τρόπον πολλαπλασίου δυνάμενοι φέρειν εἰς τὸ κοινὸν οἱ ὅσον ἐπὶ τῇ δυνάμει πλούσιοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ 19.8.50 ἐλάχιστον μόριον, ὧν οἷός τε ἦσαν συνεισφέρειν. κατανοεῖ δὲ καὶ τὰ τῆς χήρας ὑστερήματα καὶ ὅτι βιασαμένη ἑαυτὴν πάντα ὃν εἶχεν βίον ἤνεγκεν εἰς τὸ ἐν τῷ ἱερῷ γαζοφυλάκιον, προσφέρουσα πᾶσαν τὴν δύναμιν ἑαυτῆς τῷ θεῷ. 19.9.51 Ἀεὶ τοίνυν ὁ Ἰησοῦς, κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν, ἀναβλέπων εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους τὰ δῶρα αὐτῶν, ὄρα καὶ τὴν πενιχρὰν χήραν βάλλουσαν λεπτὰ δύο· κατὰ δὲ τὸν Μάρκον, ἐστὼς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου θεωρεῖ τίνα τρόπον πᾶς ὁ λαὸς βάλλει κατὰ δύναμιν τὸν νοητὸν χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, καὶ ὡς μόνος δυνάμενος βλέπειν τοὺς πλουσίους εἶδεν εἴ ποτε πτωχὴ ψυχὴ καὶ ὑστερουμένη βάλλει ὅλην δυνάμει <καὶ> διὰ τοῦτο 19.9.52 δικαιουμένη παρὰ τοὺς πολλοὺς πλουσίους. ἅπερ οὐ τοῖς τυχοῦσιν λέγει ἀλλ', ὡς φησὶν ὁ Μάρκος, τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· καὶ νῦν γὰρ προσκαλούμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς διδάσκων βλέπειν οὐχ ὡς ὄψεται ἄνθρωπος ἀλλ' ὡς ὄψεται ὁ θεός («Ἄνθρωπος γὰρ «ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν») τὸ «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν τῶν 19.9.53 «βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον» καὶ τὰ ἐξῆς. τί δὴ μοι ταῦτα πάντα βούλεται προκειμένου διηγήσασθαι τὸ «Ταῦτα τὰ ῥήματα † ἃ «ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ», ἢ παραστήσαι, ὅτι πάντων συνεισφερόντων ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τὰ θρέψοντα τοὺς δεομένους, μᾶλλον πάντων ἐχρῆν τὸν Ἰησοῦν φέρειν τὰ ὠφελήσοντα, ἅπερ ἦν ῥήματα ζωῆς αἰωνίου καὶ 19.9.54 διδασκαλία ἢ περὶ θεοῦ καὶ ἑαυτοῦ; καὶ παντός γε νομίματος τιμαλφότερον ἦν τὸ «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ εἰρημένον, καὶ τὸ «Εἰ ἐμὲ ἴδείτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ἴδείτε» 19.9.55 καὶ ὅλα τὰ κατὰ τὸν τρόπον. καὶ ὁ πᾶς γε τῶν λοιπῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον φερόντων ἃ εἶχον χρυσοῦς ψάμμος ἦν ὀλίγη ὡς πρὸς τὰ Ἰησοῦ ῥήματα· σοφία γὰρ ἦν πᾶς ὁ λόγος αὐτοῦ· «Πᾶς δὲ χρυσοῦς «ἐν ὄψει σοφίας ψάμμος ὀλίγη, καὶ ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος 19.9.56 «ἐναντίον αὐτῆς». καὶ ταῦτα γε σαφῶς νοηθήσεται τοῖς κατακούειν μεμαθηκόσιν τῆς τοῖς

τελείοις λαλουμένης σοφίας, ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένης, «ἦν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς τὴν» τῶν δικαίων «αὐτοῦ δόξαν», καὶ δυναμένοις ἐνοραῖν ὑπεροχὴν σοφίας θεοῦ παρὰ τὴν «σοφίαν τοῦ αἰῶνος τούτου» ἢ «τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων», οἰονεὶ προφήταις ἰδίους χρω μένων, τῶν ὁποῖωνδήποτε λόγων ἐτέρων παρὰ τὴν ἀλήθειαν προἰσταμένοις· ψάμμος γὰρ ὀλίγη αἰλοπαὶ σοφαὶ χρυσὸς εἶναι νομιζόμεναι ἐν ὄψει σοφίας, ἦν ἔκτισεν ὁ θεὸς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἄργυρος ὁ τῶν πολλῶν λαμπρὸς καὶ πιθανὸς λόγος ὡς πηλὸς λογισθήσεται, <ἐναντίον> τῶν ἀγνῶν λογίων κυρίου τῶν πεπυρωμένων καὶ κεκαθαρισμένων ἑπταπλασίως καὶ δοκίμων, ἄτε προεληλυθότων ἀπὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγου. 19.10.57 Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιγεγραμμένης Σοφίας ἄλλως παρεθέμεθα εἰς τὸ συνιδεῖν τὴν δύναμιν τοῦ «Ταῦτα τὰ ῥήματα † ἃ ἐλάλησεν ἐν «τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ». τηρεῖσθω γὰρ ἡ περὶ τῶν πλουσίων καὶ τῆς πενιχρᾶς χήρας διήγησις ὡς ἀποδέδοται, καὶ εἴ τίς γε μιμητὴς ἐστὶν Χριστοῦ, ἡκέτω ἐπὶ τὸ μὴ ἐν τόπῳ νοητὸν ἱερὸν τοῦ θεοῦ ὁδεύων τῷ νῶ καὶ ἀκολουθῶν τῷ πνεύματι χεῖρα γωγῆσαι αὐτὸν ἐπ' αὐτὸ δυναμένῳ, καὶ φερέτω δόκιμα νομίσματα, ῥήματα ζωῆς αἰωνίου, ἐπὶ τὸ γαζοφυλάκιον, καὶ ἔργα ἀκόλουθα τοῖς 19.10.58 τοιοῦτοις ῥήμασιν. ἀλλ' εἴθε μήτε πενιχρὰ τις ἡμῶν μήτε χήρα εἴη φέρειν μηδὲν πλεῖον δυναμένη δύο λεπτῶν, μήτε πλούσιος ἐκ μόνου τοῦ περισσεύματος φέρων, ἀλλὰ πάντα τὸν πλοῦτον ἀνατιθεὶς 19.10.59 τῷ θεῷ. Ἰησοῦς δὲ οὐ πάντα ἃ εἶχεν ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων, ἀλλὰ τσαῦτα ὅσα ἐχώρει τὸ γαζοφυλάκιον· οὐδὲ γὰρ αὐτὸν γε οἶμαι χωρεῖν τὸν κόσμον τὸν ὅλον τοῦ θεοῦ λόγον. 19.10.60 ὅμως δὲ τσαῦτα ῥήματα ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ λαλῶν καὶ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ὑπ' οὐδενὸς ἐκρατεῖτό πω· καὶ αὐτοῦ γὰρ οἱ λόγοι ἰσχυρότεροι ἐτύγγανον τῶν πιάσαι αὐτὸν θελόντων. καὶ ὅσον γε λέγει, οὐδεὶς αὐτὸν πιάσει τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ· ἀλλ' ἐὰν 19.10.61 σιωπήσῃ, τότε κρατεῖται. ὅθεν ἐπεὶ ἐβούλετο ὑπὲρ τοῦ κόσμου παθεῖν, ἐξεταζόμενος ὑπὸ τοῦ Πιλάτου καὶ μαστιγούμενος σιωπᾶ· εἰ γὰρ λελαλήκει, οὐκέτι ἐγίνετο' <ἂν> αὐτῷ τὸ ἐσταυρωθῆναι ἐξ 19.10.62 ἀσθενείας, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἀσθένεια ἐν οἷς ὁ λόγος λαλεῖ. ὄντι δὲ αὐτῷ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ οὐδέπω ἡ ὥρα ἐνειστήκει τοῦ πιασθῆναι αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ ὄντι ἐν τῷ ἱερῷ· χειμάρρουν δὲ τινα ἐχρῆν εἶναι 19.10.63 τὸν τόπον ἔνθα ἐβούλετο πιασθῆναι ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐδύνατο. ἀλλὰ καὶ καιρὸν τοῦ κρατεῖσθαι αὐτὸν οὐκ ἔδει εἶναι ἡμερινόν· «Ὁ γὰρ «Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων «ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων». περὶ δὲ τοῦ «Οὐπω ἐλήλυθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ» ἐν τοῖς ἀνωτέρω διὰ πλειόνων διειλήφαμεν, οἷς χρήσει καὶ εἰς τὰ παρόντα. 19.11.n Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 19.11.64 Καὶ ταῦτα ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ἐν τῷ ἱερῷ, προστιθεὶς τοῖς προτέροις οὐ μόνον ταῦτα ἀλλὰ πλείονα ἕως τοῦ «Ἀμὴν λέγω «ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί». μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἀράντων λίθους, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν, Ἰησοῦς ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ὅτε παράγων εἶδεν τὸν ἀπὸ γενετῆς τυφλόν, περὶ οὗ εἰσὸς 19.11.65 μεθα, θεοῦ διδόντος, γενόμενοι κατὰ τὸν τόπον. λέγει δὲ ταῦτα ἵνα τὸ ἐπιφερόμενον γένηται· «Ταῦτα γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος ἐπίστευσαν «εἰς αὐτόν», οἰονεὶ πένητες ἐρχόμενοι ἐπὶ γαζοφυλάκιον, ἵν' ἐκεῖθεν 19.11.66 λάβωσιν ἃ ἐὰν δύνωνται καὶ ἃ ἐὰν μερισθῇ αὐτοῖς. πολλοὶ μὲν οὖν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, οὐ πολλοὶ δὲ ἔγνωσαν αὐτόν, ἐπεὶ τῶν πεπιστευκότων εἰς αὐτόν οἱ μένοντες ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, ἀληθῶς γινόμενοι μαθηταὶ αὐτοῦ, γνῶσκονται τὴν ἀλήθειαν· οὐχὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν πεπιστευκότων εἰς αὐτόν μένουσιν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, οὐδὲ οἱ 19.11.67 πολλοὶ ἀληθῶς αὐτοῦ μαθηταὶ γίνονται. διόπερ οὐδὲ πολλοὶ γνῶσκονται ἀλήθειαν, καὶ εἰ ἀλήθεια ἐλευθεροῖ, ἐλεύθεροι οὐ γίνονται· 19.11.68 σφόδρα γὰρ ὀλίγοι

χωροῦσι τὴν ἐλευθερίαν. τίνες δὲ εἰσιν οἱ γνωσόμενοι ἢ οἱ ὑψοῦντες αὐτόν; ὡς αὐτὸς διδάσκει λέγων· «Ὅταν ὑψώ «σητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι.» οὐδεὶς δὲ αὐτὸν ὑψοῖ γάλακτι ποτιζόμενος, παρασκευάζων ἑαυτὸν εἰς παραδοχὴν τῆς στερεᾶς τροφῆς· διόπερ τῷ τοιοῦτῳ λέγει· «Ἐκρίνα μηδὲν «εἰδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἑσταυρωμένον», πρὸς ὃν καὶ ὁ τοῦ λόγου διάκονος ἐν ἀσθενείᾳ γίνεται, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος τοῖς τοιοῦτοις· «Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ «πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς». 19.11.69 Φησὶ τοίνυν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ἀρχὴν ποιούμενος δευτέρων μαθημάτων τῶν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ἐν τῷ ἱερῷ· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ 19.11.70 «ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». ζητῶ διὰ τὸ «Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν», μήποτε οὐ πρὸς πάντας τοὺς παρόντας λέγει τὸ «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ «με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε», ἀλλὰ πρὸς τούτους, οὓς ἤδει μὴ πιστεύοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτῶν ἀποθανομένους καὶ μὴ δυναμένους ὀπίσω αὐτοῦ ἀκολουθεῖν· μὴ δυναμένους δὲ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι· εἰ γὰρ βουλόμενοι οὐκ ἐδύναντο, οὐκ ἂν εὐλόγως αὐτοῖς ἐλέγετο τὸ «Ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». 19.12.71 Ἐρεῖ δὲ τις πρὸς τοῦτο· εἶπερ τοῖς ἐμμένουσιν τῷ μὴ πιστεύειν ταῦτα ἔλεγεν, πῶς τοῖς τοιοῦτοις φησὶ τὸ «Ζητήσετέ με»; πολλαχοῦ γὰρ ἀγαθὸν τὸ ζητεῖν τὸν Ἰησοῦν, ταῦτόν πως τυγχάνον 19.12.72 τῷ ζητεῖν λόγον καὶ ἀλήθειαν καὶ σοφίαν. ἀλλ' ἔρεῖς ὅτι καὶ περὶ ἐπιβουλεόντων ποτὲ λέγεται τὸ ζητεῖν, ὡσπερ ἐν τῷ «Ἐζήτουν αὐ «τὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτε οὐπῶ «ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ», καὶ ἐν τῷ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν», καὶ ἐν τῷ «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν 19.12.73 «ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς». διὸ καὶ λέγεται τοῖς μὴ καλῶς ζητοῦσιν τὸ «Καὶ ζητήσετέ με» οὐκ ἐναντίον τῷ «Πᾶς ὁ «ζητῶν εὕρισκει». καὶ αἰεὶ δὲ διαφοραὶ εἰσιν τῶν ζητούντων τὸν Ἰησοῦν, οὐ πάντων γνησίως καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ τοῦ 19.12.74 ὠφελῆσθαι ἀπ' αὐτοῦ ζητούντων αὐτόν. εἰσὶν γὰρ καὶ κατὰ μυριάς ἀποπεπτωκυίας τοῦ καλοῦ προθέσεις ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν· διόπερ μόνοι οἱ ὀρθῶς ζητήσαντες αὐτὸν εἰρήνην εὔρον, οἱ καὶ κυρίως λέγοντ' ἂν αὐτὸν ζητεῖν τὸν ἐν ἀρχῇ λόγον, πρὸς τὸν θεὸν λόγον, καὶ ἵνα αὐτοὺς προσαγάγῃ τῷ πατρί. παρῶν δὲ καὶ ἐμφανταζόμενος ὁ λόγος, ἐπὶ μὴ παραδεχθῆ, ἀπειλεῖ τὸ ὑπάγειν καὶ λέγει· «Ἐγὼ «ὑπάγω»· καὶ ἐὰν ἀπελθόντος γε αὐτοῦ ζητῶμεν αὐτόν, οὐχ εὕρησο 19.12.75 μεν αὐτόν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἡμῶν ἀποθανούμεθα. οἶδεν δὲ ἀπὸ τίνος ὑπάγει καὶ τίνι παραμένει μηδέπω εὕρισκόμενος, ἴν' ἐν καιρῷ 19.12.76 εὕρεθῃ ζητηθεὶς. καὶ τοῖς γε οὕτως ἔχουσιν αὐτόν καὶ μὴ τεθεωρη κόσιν αὐτόν λέγεται· «Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται «εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ· Τίς καταβή «σεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. 19.12.77 «ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐν τῷ στόματί «σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου». τούτοις δὲ φιλανθρώπως ὁ σωτὴρ ὑποδείκνυσιν καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας, ἵνα μὴ ζητῶσιν αὐτὴν ἕξω ἑαυτῶν μηδὲ λέγωσιν· «Ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ»· φησὶ γὰρ 19.12.78 αὐτοῖς· «Ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν». καὶ ὅσον γε σώζο μεν τὰ ἐνοσπαρέντα ἡμῶν τῇ ψυχῇ τῆς ἀληθείας σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, οὐδέπω ἀπελήλυθεν ἀφ' ἡμῶν ὁ λόγος· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν κακίαν χύσεως διαφθάρωμεν, τότε ἡμῖν ἐρεῖ· «Ἐπάγω», ἵνα κἂν ζητῶμεν αὐτόν οὐχ εὕρησομεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἡμῶν ἀποθανούμεθα, καταλαμβανόμενοι ἐν αὐτῇ καὶ παραλαμβανόμενοι ἀπὸ ταύτης τῆς ὑπὸ τῶν τεταγμένων ἐπὶ τῷ ἀπαιτεῖν τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ «σοῦ». 19.13.79 Οὐ χρὴ δὲ παρελθεῖν ἀνεξέταστον οὐδὲ καὶ τὸ «Ἐν τῇ «ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». εἰ μὲν <οὔν> κοινότερον λαμβάνεται, δῆλον ὅτι οἱ μὲν ἀμαρτωλοὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτῶν ἀποθανοῦνται, οἱ δὲ δίκαιοι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ· εἰ δὲ τὸ

«Ἀποθανεῖσθε» κατὰ τὸν ἐχθρὸν τοῦ χριστοῦ θάνατον λαμβάνεται, ὡς τοῦ πρὸς θάνατον ἡμαρτηκὸτος ἀποθνήσκοντος, δηλὸν ὅτι οἷς ταῦτα ἐλέγετο οὐδέπω 19.13.80 ἀποτεθνήκεισαν. καὶ ζητήσεις πῶς οἱ μὴ πιστεύσαντες, ὅτε ἔζων, μέλλουσιν ποτε ἀποθανεῖσθαι. ἀπαντήσεται δέ τις καὶ πρὸς τοῦτο λέγων ὅτι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸ μηδέπω πιστεύειν οὐδέπω πρὸς θάνατον ἁμαρτήματα ἦν, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος οὐδέπω τὰ πρὸς θάνατον ἡμαρτήματα. ἀλλ' ἔζων μὲν ἐν ἀσθενείᾳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ἢ 19.13.81 δὲ ἀσθένεια ἐκείνη πρὸς θάνατον ἦν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἰατρὸς βλέπων ὀλεθριῶς αὐτοὺς ἀσθενοῦντας, ἔλεγεν ἀπογνοὺς αὐτῶν τὴν θεραπείαν· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε». εἶπομεν δὴ τὸ «ἐπεὶ ἡ ἀσθένεια ἐκείνη ἦν αὐτοῖς «πρὸς θάνατον», ἅτε μαθόντες ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ διαφορὰν ἀσθενειῶν. 19.13.82 ἡσθένει δὲ καὶ ὁ Λάζαρος, ἀλλ' ἤδει ὁ ἰατρὸς ὅτι ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ οὐ πρὸς θάνατον ἦν· διόπερ φησὶν· «Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν «πρὸς θάνατον». διὰ τοῦτο κἂν ἀντιλαμβανώμεθα τῶν ἀσθενειῶν ἑαυτῶν ἀσθενούντων, προσέχωμεν μήποτε πρὸς θάνατον ἀσθενήσωμεν, μεταβαλλούσης τῆς νόσου ἀπὸ τοῦ ἔτι ἰατὴν εἶναι δύνασθαι 19.13.83 ἐπὶ τὸ ἀνίατον. ἅμα δὲ σαφέστερόν πως ἔσται καὶ τὸ «Ὅπου ἐγὼ «ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» ἐπιφερόμενον τῷ «Καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». ὅταν γὰρ ἀποθάνῃ τις ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ, ὅπου ὑπάγει ὁ Ἰησοῦς οὐ δύναται ἀπελθεῖν· οὐδεὶς γὰρ νεκρὸς ἀκολουθεῖν δύναται τῷ Ἰησοῦ· «Οὐδὲ γὰρ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσιν «σε, κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ἄδου. ἀλλ' ἡμεῖς οἱ «ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν κύριον». 19.14.84 Ἔτι πρὸς τὸ «Ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε» παραθήσεις τὸ ἐκ τοῦ Ἰεζεκιήλ οὕτως ἔχον· «Ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὕτη «ἀποθανεῖται»· θάνατος γὰρ ψυχῆς ἁμαρτία, οἶμαι δὲ ὅτι οὐ πᾶσα, 19.14.85 ἀλλ' ἦν φησὶν Ἰωάννης πρὸς θάνατον. ἅμα δὲ καὶ διαστέλλει ὅτι τις ἁμαρτία θάνατός ἐστιν ψυχῆς, καὶ τις ἁμαρτία ἀσθένεια αὐτῆς τάχα δὲ καὶ τρίτον τις ἁμαρτία ζημία ψυχῆς ἐστιν, ἁμαρτία δηλονότι ἐκ τοῦ «Τί ὠφελήθησεται ἄνθρωπος ἐὰν ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ «τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ ἢ ζημιωθῇ;» καὶ ἐκ τοῦ «Εἴ τις τὸν 19.14.86 «ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται». τοῖς μὲν οὖν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποθανομένοις φησὶν· «Ἐγὼ καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ «ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»· τῷ δὲ Πέτρῳ· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, «ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον»· ἔξεστιν γὰρ μαθητευόμενον τῷ Ἰησοῦ νῦν μὲν μὴ παρεσκευάσθαι πρὸς τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ ἀπιόντι πρὸς τὸν πατέρα, ὕστερον δὲ ἐξ ἐπιμελείας κατ' ἴχνη βαίνοντα ἀκολουθεῖν 19.14.87 τῷ διδασκάλῳ καὶ ἔπεσθαι τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ. εἰκὸς δὲ ὅτι διὰ τὰ περὶ τέλους ἡμῖν ὑπονοούμενα ἐπιστήσει τις τῷ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω «ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»· καὶ πρὸς τοῦτο ἐρεῖ, ὅτι ἔξεστι νῦν μὲν μὴ δύνασθαι, ὕστερον δὲ δυνησέσθαι· καὶ εἶπερ ἐστὶν τις ἐνεστηκὼς αἰῶν καὶ ἄλλος μέλλον, οὗτοι πρὸς οὓς λέλεκται· «Οὐ δύνασθε «ἐλθεῖν», κατὰ τὸν ἐνεστηκὸτα αἰῶνα (πολὺς δὲ ὁ λείπων εἰς τὴν συντέλειαν αὐτοῦ ἐστὶν χρόνος) οὐ δύνανται ἐλθεῖν, ὅπου Ἰησοῦς, τοῦτ' ἔστιν, ὅπου ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ ὁ λόγος, τοῦτο γὰρ 19.14.88 ἐστὶν "Ὅπου Ἰησοῦς"7. οἶδα δὲ τινὰς οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κρατουμένους ὑπὸ τῆς ἰδίας ἁμαρτίας, ὡς τούτους περὶ ὧν φησὶν ὁ λόγος· «<Ὁς> ἐὰν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα «τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ «μέλλοντι»· οὐ μέντοι γε εἰ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἤδη οὐδὲ ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις. 19.14.89 Ὁ μέντοι γε Ἡρακλέων ἐκθέμενος τὴν περὶ τοῦ γαζοφυλακίου λέξιν οὐδὲν εἶπεν εἰς αὐτήν. εἰς δὲ τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς «οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»20» φησὶ· 20πῶς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ καὶ ἁμαρτήμασιν ὄντες ἐν ἀφθαρσίᾳ δύνανται γενέσθαι20; 19.14.90 μηδὲ ἐν τούτῳ κατακούων ἑαυτοῦ· εἰ γὰρ οἱ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ καὶ ἁμαρτήμασιν ὄντες ἐν ἀφθαρσίᾳ οὐ δύνανται γενέσθαι, πῶς οἱ ἀπόστολοι ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἐν ἁμαρτήμασιν γινόμενοι ἐν

ἀφθαρσία γεγονάσιν; δύνανται οὖν οἱ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἐν ἀμαρτήμασιν γενόμενοι γενέσθαι ἐν ἀφθαρσίᾳ εἰ μεταβάλλοιεν, δυνατὸν αὐτοὺς μεταβαλεῖν. 19.15.n Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; 19.15.91 Ἄξιον ζητῆσαι πόθεν κινήθεντες οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ «Ὅπου» ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» φασὶ τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;» ἵνα δὲ καὶ δοθῇ ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν 19.15.92 «τόν;» πῶς οἱ δυνάμενοι ἀποκτεῖναι ἑαυτοὺς, κὰν μὴ ἀναιρῶσιν ἑαυτοὺς μηδὲ γίνωνται ὅπου ὁ ἀναιρῶν ἑαυτὸν γίνεται, οὐ δύνανται ἀπιέναι ὅπου ὁ ἀναιρῶν ἑαυτὸν ἀπέρχεται; λεκτέον οὖν πρὸς τὰ ζητούμενα ταῦτα τοῖς ἐπιμελέστερον καὶ βαθύτερον ἀκούουσιν τῶν λεγομένων ὑπὸ Ἰουδαίων ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σαφές ἐστίν ὅτι πολλὰ κατὰ τινὰς παραδόσεις ἀπορρήτους καὶ ἀνακεχωρηκτικὰς ἔλεγον, ὡς 19.15.93 ἐγνωκότες ἕτερα παρὰ <τὰ> κοινὰ καὶ κατημαξευμένα. ἐπὶ δὲ ἴδωμεν ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ῥητῶν ἐκεῖνα, τότε ζητήσομεν εἰ καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν περὶ τοῦ σωτῆρος λέγεται βαθύτερόν τι βλεπόντων. ὅτι δὲ κατὰ ἀνακεχωρηκτικὰς λόγους καὶ μὴ κατημαξευμένους ἔφασκον, † τὸν ἄδηλον ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλειν 19.15.94 τὰ δαιμόνια. πάντως γὰρ περὶ δαιμόνων τι μεμαθήκεισαν καὶ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ᾧ ὄνομα Βεελζεβούλ· ταῦτα δὲ οὐ πάνυ τι ἐν τοῖς 19.15.95 φερομένοις κεῖται βιβλίοις· καὶ μαρτυρία τοῦ σωτῆρος οὐ ψεύδεται <τὸν> Βεελζεβούλ λέγοντος «Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαι «μόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;» παραδεξάμενος γὰρ τὸ εἶναι τινὰ τὸν Βεελζεβούλ καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντα δαιμόνια οἰοεὶ μερισμὸν τινὰ ἐνεργεῖν τοῦ Σατανᾶ γίνεσθαι ἐφ' ἑαυτὸν, ταῦτά φησιν. 19.15.96 ἐσφάλησαν μὲν οὖν λέγοντες ἐν Βεελζεβούλ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἐκβάλλεσθαι τὰ δαιμόνια, κατελήφεισαν δὲ ὅτι εἴη τις Βεελζεβούλ ἄρχων 19.15.97 δαιμονίων. ἀλλὰ καὶ ἐὰν λέγωσιν περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὅτι αὐτὸς Ἰωάννης ἐστὶν ἀναστάς ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἢ εἷς τις τῶν προφητῶν, πάντως δόγμα ἔχοντες περὶ ψυχῆς, ὡς ἐξητάσαμεν ἐν τοῖς περὶ Ἰωάννου, τοιαῦτα περὶ τοῦ σωτῆρος ὑπονοοῦσιν. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλα μυρία ἢ ἐκ παραδόσεως ἢ ἐξ ἀποκρύφων αὐτοὺς εἰδέναι παρὰ τοὺς πολλοὺς. 19.15.98 ἴδωμεν οὖν καὶ εἰς τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν;» εἰ δύνανται μὴ κοῖ νότερόν τι καὶ ἀπλούστερον νενοηκέναι, ὡς ἑαυτὸν ἐξαγαγόντος τοῦ βίου ἤτοι ἀγχόνῃ ἢ ξίφει ἢ ὁποιαδήποτε ὁδῷ τῶν ἐντεῦθεν ἑαυτοὺς ἀπαλλαττόντων, καὶ μάλιστα ἐπεὶ οἶονται αὐτὸν <ἑαυτὸν> ἀποκτείνοντα ἀπελευθεσθαι εἰς τόπον εἰς ὃν ἀδύνατον ἦν αὐτοὺς γενέσθαι· καὶ εἰ μὴ δεισιδαιμονοῦντές γε περὶ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ βλέποντες τὰ πράγματα † μὴ εὐρισκόμενα ἄλλοις ὀνόμασι χρῆσθαι κατὰ τῶν πραγμάτων, τάχα, ἴν' οὕτως εἴπω, θεϊότερον Ἰησοῦς αὐτὸν ἀπέκτεινεν, ὅπερ οὕτως παρίσταμεν· πάντων μὲν αἱ ψυχὰι τῶν ἀπαλλαττομένων τοῦ σώματος, ἀπαιτούντων τινῶν αὐτὰς τῶν ἐπὶ τοῦτο τεταγμένων, παραλαμβάνονται· εἰκὸς <δὲ> ὅτι κρείττους εἰσὶν τῶν ψυχῶν ἐπὶ ταύτης τῆς διακονίας τεταγμένοι· τὸ γὰρ «† Ἀφρων, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν «ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ» τοιοῦτόν τι δηλοῖ. 19.16.99 Ἐὰν δὲ τις φάσκη τοῦτο μὲν δύνασθαι ἐπὶ τῶν χειρόνων λέγεσθαι, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν κρείττωνων καὶ καλῶς βεβιωκότων, ἐπιστησάτω εἰ μὴ ἐξαίρετόν τι παρὰ πάντας τοὺς ἐν σώματι γενομένους περὶ ἑαυτοῦ ἀπαγγέλλων ὁ κύριός φησιν· «Οὐδεὶς αἶρει τὴν «ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν 19.16.100 «ἔχω θεῖναι αὐτὴν καὶ πάλιν ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτὴν». νοήσωμεν γὰρ τινὰ ὅτε βούλεται καταλιπόντα τὸ σῶμα καὶ ἐξιόντα χωρὶς ὁδοῦ τῆς φεροῦσης ἐπὶ τὸν θάνατον, ἢτοι διὰ βιαίων ὁδῶν ἢ διὰ νόσων, καὶ πάλιν ἐπὶ θέλῃ ἐπανιόντα, καὶ χρώμενον ὀργάνῳ τῷ σώματι, ὃ καταλέλοιπεν· τὸν γὰρ τοιοῦτον ἐροῦμεν μὴ ἀπαιτεῖσθαι 19.16.101 τὴν ψυχὴν. καὶ πρέπον γε ἐπὶ τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς οὕτω λέγειν τὸν θάνατον γεγονέναι, καὶ αὐτὸν παραστήσαι βουλούμενον τοῖς μαθηταῖς τὸ

ἐξαίρετον τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς εἰρηκέναι τὸ «Οὐδεὶς «αἶρει τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ»· τοῦτο γὰρ οὐτ' ἂν Μωϋσῆς, οὔτε τῶν Πατριαρχῶν τις ἢ προφητῶν, οὐτ' ἂν τῶν ἀποστόλων τις εἶπεν <πλὴν> τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεὶ πάντων 19.16.102 αἱ ψυχαὶ ἀνθρώπων αἴρονται ἀπ' αὐτῶν. τούτου δὲ νοηθέντος δύναται σαφὲς εἶναι τὸ ἐν πζ' ψαλμῷ τοῦτον εἰρημένον τὸν τρόπον ἐκ προσώπου τοῦ σωτήρος· «Ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος». ἐπιστήσας ἐκ τῶν εὐαγγελίων τοῖς γεγραμμένοις περὶ τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς εὐρήσεις μὴ ἀπάδουσας τὴν περὶ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκδοχὴν τῶν ἀναγεγραμμένων· εἰ μὲν γὰρ ὡς οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ λησταί, τῶν στρατιωτῶν κατεαξάντων τὰ σκέλη τῶν πεπονθότων, ἐτεθνήκει, οὐκ ἂν ἐλέγομεν ὅτι ἔθηκεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ, 19.16.103 ἀλλὰ τινὶ ὁδῷ τῶν ἀποθνησκόντων. νυνὶ δὲ «ὁ Ἰησοῦς κράξας «φωνῆ μεγάλῃ ἀφήκεν τὸ πνεῦμα», καὶ ὡς βασιλέως καταλιπόντος τὸ σῶμα καὶ ἐνεργήσαντος μετὰ δυνάμεως καὶ ἐξουσίας ἅπερ ἔκρινεν εὐλογον εἶναι ποιεῖν, εὐθέως «τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ «τὰ μνημεῖα ἀνέωχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων «ἠγέρθησαν, καὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν «αὐτοῦ εἰσηλθόντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς»· ὡς τὸν ἐκατόνταρχον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ τηροῦντας τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντας τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, φοβηθῆναι σφόδρα, λέγοντας· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 19.17.104 Τάχα οὖν ἐν ταῖς περὶ Χριστοῦ παραδόσεσιν ἦν, ὡσπερ τὸ γεγεννησθαι αὐτὸν ἐν Βηθλεὲμ καὶ τὸ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἀναστῆ σεσθαι κατὰ τὰς ὑγιεῖς ἐκδοχὰς τῶν προφητικῶν λόγων, οὕτω καὶ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὡς ἑαυτὸν ᾧ εἶπομεν τρόπῳ ἀπαλλάξοντος τοῦ βίου· καὶ εἰκὸς ὅτι ἤδεισαν τὸν οὕτως ἐξελευσόμενον ἀπελεύσεσθαι εἰς χώραν ἔνθα οὐκ ἠδύναντο γενέσθαι οὐδ' οἱ ταῦτα νοοῦντες, ὡστε μὴ κατὰ τὸ ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι ἀλλὰ κατὰ τινὰ περὶ Χριστοῦ παράδοσιν τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;» καὶ εἰ λέγουσιν δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, διστακτικῶς αὐτὰ φασί· τὸ γὰρ «Μήτι ἀποκτενεῖ 19.17.105 «ἑαυτόν;» τοιοῦτόν ἐστιν. καὶ οὐ θαυμαστὸν ἀμφιβάλλειν αὐτοὺς περὶ Χριστοῦ, ὅτε γε καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω οἱ ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ ἔλεγον· «Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· οἱ δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; οὐχ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι «ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν «Δαβὶδ, ἔρχεται ὁ χριστός;» ὅτε καὶ «σχίσμα γεγένηται ἐν τῷ ὄχλῳ δι' 19.17.106 «αὐτόν». ἀλλὰ καὶ μετ' ὀλίγα ἐκείνων γέγραπται ὅτι «Ἀπεκρίθησαν «οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος»· ὡς καὶ τοὺς Φαρισαίους εἰρηκέναι τοῖς θαυμάζουσιν τὸν λόγον αὐτοῦ· «Μὴ καὶ «ὕμεῖς πεπλάνησθε; μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ «ἐκ τῶν Φαρισαίων; ἀλλ' ἢ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν 19.17.107 «νόμον ἐπάρατοί εἰσιν;» ὅτε καὶ Νικοδήμου εἰρηκότος· «Μὴ ὁ νόμος «ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ «γνῶ τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραὺ «νησον καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐξέρχεται οὐδὲ 19.17.108 «ἐγείρεται». πῶς δὲ ἐδύναντο ἀπλούστερον νοεῖν αὐτὸν ἑαυτὸν ἀναιρήσειν οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ «κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν μοι οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀλλ' «ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς;» πρὸς δὲ οἱ Φαρισαῖοι εἰρήκασιν ὅτι «Σὺ «περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής;» οἷς ἀπεκρίνατο ὁ Ἰησοῦς λέγων· «Κὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, † ἢ «μαρτυρία μου ἀληθής ἐστιν, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. 19.17.109 «ὕμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω «δὲ ἐγὼ, ἢ κρίσις ἢ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ «καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται «ὅτι δύο ἀνθρώπων ἢ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν· ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν «περὶ

ἐμαυτοῦ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ». 19.18.110 Τί δὲ πιθανὸν πρὸς τὸ ἀποκτενεῖν ἑαυτὸν μετὰ τοὺς μεγαλοφυέστερον εἰρημένους τοῦτον τὸν τρόπον λόγους· «Οὔτε ἐμὲ «οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ἤδείτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν 19.18.111 «ἤδείτε»; εἰκὸς γὰρ ὅτι τούτοις ὁμοίως ἐξεδέχοντο καὶ τὸ «Ἐγὼ «ὐπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτία ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»· πρὸς ὃν καὶ ἀπεκρίναντο οἱ Ἰουδαῖοι· «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω «ὕμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;» πάνυ δὲ καὶ ἐμφαίνεται ἡ ἐξουσία τοῦ αὐτεξουσίως αὐτὸν ἀποθνήσκειν καταλιπόντα τὸ σῶμα καὶ ἐν τῷ· 19.18.112 «Ἐγὼ ὑπάγω». καὶ τάχα διὰ τὸ «Ἐγὼ ὑπάγω» τὸ ἐπιφερόμενον γίνεται τὸ «Καὶ ζητήσετέ με». εἰκὸς γὰρ καὶ τοὺς παρατυχόντας οὕτως αὐτῷ ἀπαλλασσομένῳ τοῦ βίου ζητεῖν αὐτόν· διὰ δὲ τὸ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν ἀποθνήσκειν αὐτοὺς μηδὲ μετὰ πάντα ταῦτα δυσωπηθέντας πρὸς τὸ μὴ διστακτικῶς εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ· «Μήτι «ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ὅπου ἄπεισιν μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἀπελθεῖν. 19.18.113 οἷμαι δ' ὅτι κακοηθέστερον ὀνομάζοντες τὸ κατὰ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ χριστοῦ εἰς αὐτοὺς ἐληλυθός, καὶ μὴ δοξάζοντες τὸν οὕτως ἀπαλλαττόμενον τοῦ βίου εἰρήκασιν τὸ «Μήτι 19.18.114 «ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ἐνῆν γὰρ διστακτικῶς μὲν εἰπεῖν, μετ' ἐμφάσεως δὲ τῆς παρὰ τῷ θανάτῳ δόξης αὐτοῦ, καὶ οἰοῦναι οὕτως εἰπεῖν· μήτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅτε αὐτὸς βούλεται, ἐξελεύσεται καταλειφθέντος τοῦ σώματος, καὶ διὰ τοῦτό φησι τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύ 19.18.115 «νασθε ἐλθεῖν». ἅμα δὲ καὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ εἰρημένα ἡμῖν περὶ τοῦ πῶς τὸν βίον ἐξελήλυθεν τὸ «Καὶ ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσό «λυμα ὁ Ἰησοῦς παρέλαβεν τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ «εἶπεν αὐτοῖς· Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν καὶ «κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδοθήσεται τοῖς ἔθνεσιν εἰς «τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 19.18.116 «ἐγερθήσεται». ἐὰν δὲ τις ἀνθυποφέρῃ τὸ «Ἀπὸ τότε ἤρξατο δεῖξαι «νύειν τοῖς μαθηταῖς ἑαυτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνελθεῖν «καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων καὶ γραμμα «τέων καὶ ἀποκτανθῆναι» καὶ τὸ «Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου «παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ «τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται», ἔρεῖς ὅτι ἀπέκτειναν αὐτόν οἱ λέγοντες πάντες· «Σταύρου, σταύρου αὐτόν»· καὶ οἱ γενόμενοι ἔνοχοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἰ καὶ προλαβὼν τοὺς στρατιώτας ἐρχομένους ἐπὶ «τὸ» πληῖξαι τὰ σκέλη, κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἐξέπνευσεν. 19.19.117 Παραθήσεις δὲ εἰς τοῦτο τὸ «Πᾶς ὁ εὐρίσκων με ἀπο «κτενεῖ με» καὶ τὸ «Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν ἐπτά ἐκδικούμενα παρα «λύσει». πῶς γὰρ «πᾶς ὁ εὐρίσκων τὸν Κάϊν ἀποκτενεῖ αὐτόν», ἐνὸς ἀποκτείναντος ἂν αὐτόν τοῦ προειληφότος; ἢ πῶς «πᾶς ὁ «ἀποκτείνας Κάϊν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει» οὐκ ἂν πολλῶν ἀπο 19.19.118 κτεινάντων αὐτόν; ὡς γὰρ περὶ πλήθους εἴρηται τὸ "7Πᾶς"7. τάχα δὲ καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἀνθρωπικώτερον ἐκλαβὼν τὰ εἰρημένα ὑπὸ τοῦ σωτήρος φησίν· «Ἰλεώς σοι κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο»· ὁ δὲ σωτὴρ ἐπιτιμῶν αὐτῷ ὡς μὴ καλῶς ἐξεληφότι τὸ εἰρημένον φησίν· «Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ 19.19.119 «τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων». ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ τῷ Παύλῳ λεγόμενον «Ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν τῷ θεῷ» ὅρα εἰ 19.19.120 μὴ τοιοῦτόν ἐστιν. οὕτως γοῦν μόνως δυνήσει σῶσαι τὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀρχιερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, καὶ τὸν ἄμνον τοῦ θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, προσφερόμενον θυσίαν τῷ 19.19.121 θεῷ οὐχ ὑπὸ ἀσεβῶν ἀλλ' ὑπὸ ἀρχιερέως εὐσεβοῦς. ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς κατὰ δύναμιν βασανίζοντες τὸ βούλημα τῶν λεγόντων τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύ «νασθε ἐλθεῖν;» μετὰ τὸ ἀκηκοέναι τηλικούτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ λόγων ἐκδεδώκαμεν. 19.19.122 Εἰκὸς δὲ τινὰς προσκόποντας ὡς βεβιασμένη τῇ ἐρμηνείᾳ οἶεσθαι

ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ «Μῆτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ὡς τοῦ μὲν Ἰησοῦ ἀποκτενοῦντος ἑαυτὸν καὶ ἔσομένου ἐν χώρᾳ τῶν ἑαυτοὺς διαχειρισμένων καὶ κολασθησομένων ἐπὶ τούτῳ, τῶν δὲ Ἰουδαίων παρὰ τοῦτο οὐ δυναμένων ἐκεῖ γενέσθαι, παρὰ τὸ μὴ τῷ 19.19.123 αὐτῷ ἐνόχους αὐτοὺς γίνεσθαι περὶ ἑαυτῶν ἀμαρτήματι. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπιστησάτωσαν, εἰ δύνανται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπονενοηκέναι τὸν Ἰησοῦν ταῦτα εἰρηκέναι, ἑαυτὸν καταδικάζοντα ὡς ἀπελευσόμενον εἰς τόπον κολάσεως, ἔνθα οὐκ ἐδύναντο γενέσθαι, ὅσον ἐπὶ τῇ ἐκ δοχῆ ταύτῃ, οἰονεὶ κρεῖττονες αὐτοῦ· ἢ ἀκόλουθον ἔσται λέγειν ὅτι εἴπερ τοῦτο νοῶν ἔφασκεν ὁ Ἰησοῦς καὶ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀπο κτεῖναι, κρεῖττον ἐνόμιζεν τὸ ἑαυτὸν ἀναιρεῖν τοῦ μὴ τοῦτο ποιεῖν. 19.19.124 Καὶ ὁ Ἡρακλέων μέντοι γε ὡς ἀπλούστερον εἰρημένου τοῦ «20Μῆ τι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν20;» φησὶν ὅτι 20πονηρῶς διαλογιζόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ταῦτα ἔλεγον καὶ μείζονας ἑαυτοὺς ἀποφαινόμενοι τοῦ σωτῆρος καὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπελεύσονται πρὸς τὸν θεὸν εἰς ἀνάπαυσιν αἰώνιον, ὁ δὲ σωτὴρ εἰς φθορὰν καὶ εἰς θάνατον ἑαυτὸν διαχειρισάμενος, ὅπου ἑαυτοὺς οὐκ ἐλογίζοντο 19.19.125 ἀπελθεῖν20. καὶ αὐταῖς λέξεσιν φησὶν ὅτι 20᾿Ωιοντο λέγειν τὸν σωτῆρα οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐγὼ ἑμαυτὸν διαχειρισάμενος εἰς φθορὰν μέλλω πορεύεσθαι, ὅπου ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν20. οὐκ οἶδα δὲ πῶς κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς «τοῦ κόσμου» καὶ τὰ ἐξῆς, ἣν λέγειν ὅτι ἐγὼ ἑμαυτὸν διαχειρι 19.19.126 σάμενος εἰς φθορὰν μέλλω πορεύεσθαι. ἐὰν δέ τις λέγῃ μὴ τὸν σωτῆρα ταῦτα εἰρηκέναι, τοὺς δὲ Ἰουδαίους αὐτὸ ὑπονενοηκέναι, δῆλον ὅτι ἐρεῖ τοὺς Ἰουδαίους πεφρονηκέναι περὶ αὐτοῦ ὅτι * * φθείρονται οἱ ἑαυτοὺς διαχειρισάμενοι καὶ οὐδὲν ἤττον ἐποίει ταῦτα πιστεῦν φθαρῆσθαι καὶ κολασθῆσθαι· ὅπερ ἦν κατὰ πάντα ἡλίθιον. 19.20.η Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. 19.20.127 Καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἔλεγεν τὸ «Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ «τῆς γῆς ἐστὶν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος † «† ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ». εἰ τοίνυν «ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ» καὶ «ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ», ζητήσεις [τοίνυν] πότερον ποτε ταυτὸν ἐστὶν τὸ «ἐκ τῆς γῆς εἶναι» τῷ «ἐκ τῶν κάτω 19.20.128 «εἶναι» ἢ ἕτερον. ἅμα δὲ παρατηρήσεις ὅτι κάκεῖ οὐκ εἶπεν· Ὁ ὢν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐστὶν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λαλεῖ· τάχα γὰρ ὁ σωτὴρ οὐκ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦν, μάλιστα καθ' ὃ πρωτότοκος πάσης κτίσεως ἦν. † τὸ γὰρ «Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» ὁ δεῦτερος ἂν θρωπὸς ἦν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς καὶ ὁ Παῦλος πού φησιν· «Ὁ πρῶτος 19.20.129 «ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ». καὶ ἐνθάδε δὲ ἐπιστήσεις πότερον ποτε ταυτὸ λέγει ἐν τῷ «Ὑμεῖς ἐκ τῶν «κάτω ἐστέ» καὶ «Ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ» ἢ ἕτερον ἐστὶν τὸ εἶναι ἐκ τῆς γῆς παρὰ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. τὸ δ' ὅμοιον ζητήσεις καὶ ἐν τῷ «Ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί» καὶ «Ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». ἄξιον γὰρ ἰδεῖν τί τὸ ἐκ τῶν ἄνω 19.20.130 εἶναι καὶ τί τὸ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι. ὅρα τοίνυν εἰ μὴ ὁ τὴν ἀπὸ ὕλης γένεσιν καὶ σωμάτων ἀνειληφῶς τῷ καταλελοιπέναι τὰ κρεῖττονα ἐκ τῆς γῆς ἐστὶν· ὅστις ὅσον ἐστὶν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ὑψηλότερον τι μὴ δυνάμενος βλέπειν ἢ λέγειν· ὁ δ' αὐτὸς καὶ 19.20.131 ἐκ τῶν κάτω ἐστίν. ἄλλη μέντοι γε ἡ ἐπίνοια ἢ ἐκ τῶν κάτω καὶ τῆς γῆς. κάτω γὰρ ὡσπερ τόπῳ τινὶ νοεῖται οὕτως καὶ δόγμασιν καὶ διανοίᾳ· καὶ πᾶς γε ὁ τοιούτοις δόγμασιν καὶ διανοίᾳ χρώμενος, ἅτινά 19.20.132 ἐστὶν ἐκ τῶν κάτω, ἐκ τῶν κάτω ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ὁ δεικνύμενος κόσμος, ὑλικὸς γενόμενος, διὰ τοὺς δεηθέντας τῆς ἐνύλου ζωῆς τόπους μὲν ἔχει διαφόρους, οἵτινες πάντες ὡς μὲν πρὸς τὰ ἄϋλα καὶ τὰ ἀόρατα καὶ τὰ ἀσώματα κάτω εἰσίν, οὐ τοσοῦτον τόπῳ ὅσον τῇ πρὸς 19.20.133 τὰ ἀόρατα συγκρίσει. ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ κόσμῳ <τόπους> τόποις κόσμου συνεξετάζεσθαι, εἶεν ἂν τινες τόποι οἱ κάτω καὶ ἄλλοι ἄνω· τὰ μὲν

γὰρ περίγεια κάτω ἐστίν, τὰ δὲ οὐράνια ἄνω, ὡς κατὰ τοῦτο τὸν μὲν ἐκ τῶν κάτω πάντως εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τὸν δὲ ἐκ τοῦ κόσμου 19.20.134 τούτου μὴ πάντως εἶναι ἐκ τῶν κάτω. ὁ γὰρ πολίτης τῶν οὐρανίων ὄρα εἴ ἔστιν μὲν πῶς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ μὴν ἐκ τῶν τοπικῶς κάτω. πλὴν καὶ αὐτὸς ὡς πρὸς σύγκρισιν τῶν νοητῶν ἐκ τῶν κάτω· καὶ γὰρ πᾶς ὁ τῶν βλεπομένων πολίτης καὶ παρερχομένων καὶ προσκαίρων ἐκ τῶν κάτω ἐστίν, κἂν ἐν συγκρίσει τόπων 19.20.135 ἐκ τῶν ἀνωτάτω τυγχάνη. ἔξεστιν μέντοι γε τὸν ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐκ τῆς γῆς μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι ἐκ τῶν ἄνω καὶ μηκέτι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἄλλον ἐκ μὲν τοῦ 19.20.136 κόσμου τούτου, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δέ. φησὶ γοῦν τοῖς μαθηταῖς· "Ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, κἀγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ οὐκέτι ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου"7· εἶπερ γὰρ ἦλθεν ὁ σωτὴρ ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός, ἦλθεν τοὺς κάτω καὶ πολιτογραφηθέντας ἐν τοῖς κάτω 19.20.137 μεταστῆσαι ἐπὶ τὰ ἄνω. καὶ γὰρ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς ὁ καταβάς αὐτός ἐστιν διὰ τοὺς ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ ἀνέβη ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ὁδοποιῶν τοῖς βουλομένοις καὶ γνησίως αὐτῷ μαθητευομένοις τὴν φέρουσαν ὁδὸν ἐπὶ τὰ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, τοῦτ' ἐστίν ἐπὶ τὰ ἔξω σωμάτων. 19.21.138 Εἰ δὲ καὶ ποθεῖς μαθεῖν ἀπὸ τῆς γαρφῆς τίς ἐστίν ὁ ἐκ τῶν κάτω καὶ τίς ἐστίν· ὁ ἐκ τῶν ἄνω, ἄκουε· ἐπεὶ ὅπου ὁ θησαυρὸς ἐκάστου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ἐστίν, ἐὰν τις θησαυρίζῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θησαυρίζειν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν κάτω γίνεται, ἐὰν δὲ τις θησαυρίζῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, γεννᾶται ἄνωθεν καὶ ἀναλαμβάνει «τὴν «εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ» ἀλλὰ καὶ ἄλλως διελθὼν πάντας τοὺς οὐρανοὺς ἐν τέλει εὐρίσκεται μακαριωτάτω. εἴη δ' ἂν καὶ τὰ ἐκάστου ἔργα † οἷον εἶπα, ὥστε εἰπεῖν ἂν τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς ποιεῖν τὸν ἐκ <τῶν> κάτω, τὸν δὲ καρπὸν τοῦ πνεύματος τὸν ἐκ τῶν ἄνω, καὶ πάλιν τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον ἀγάπην τὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἐπεὶ, κατὰ τὸν Ἰωάννην, ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, * * ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὃς οὐκ ἀγαπᾷ τὸν κόσμον οὐδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ λέγων «Ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, «εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι «κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ», καὶ χωρῶν τὸ ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας αὐτοῦ, τῷ μὴ θλίβεσθαι τὴν τοιαύτην ἀγάπην ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπης καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἀμήχανον γὰρ συνυπάρχειν τὴν πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπην τῇ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπῃ, ὡς ἀμήχανον συνυπάρχειν ἀλλήλοις φῶς καὶ σκότος, ἢ Χριστὸν καὶ τὸν Βελίαρ, ἢ τὸ ναὸν εἶναι τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ ναοῦ 19.21.140 τυγχάνειν εἰδῶλων. ὡς διαφορᾶς μέντοι γε οὕσης τῶν κάτω πρὸς ἄλληλα, λέγεται ὑπερθετικῶς τὸ «Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτω» καὶ τὸ «Εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς ὁ καταβάς, οὗτός ἐστι καὶ ὁ «ἀναβάς». διόπερ ἐνώπιον τοῦ χριστοῦ προπεσοῦνται μὲν πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, εἰς ἄδου, ἐπεὶ ἀληθὲς τὸ «Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ 19.21.141 «ἄδη τίς ἐξομολογήσεται σοι;» ἐὰν δὲ τις ἀνθυποφέρῃ τὸ καταβαίνειν αὐτὸν εἰς τὰ κατώτερα τῆς γῆς, ἐπιτηρήσεις ὅτι ἐπὶ τῶν καταβαίνοντων εἰς γῆν εἴρηται τὸ «Προπεσοῦνται»· ὑποπιπτόντων γὰρ τῷ χριστῷ <πάντων καὶ> γόνυ καμπτόντων ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ, τινὲς 19.21.142 μὲν πρότερον τινὲς δὲ ὕστερον προπεσοῦνται αὐτῷ. καὶ τάχα οἱ ἐπὶ γῆς προπεσοῦνται καὶ πρὸ ἐτέρων ὑποτάσσονται· χειρόνων γὰρ τὸ ὕστερον ὑποτάσσεσθαι, διὸ καὶ «ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ «θάνατος». 19.22.143 Μετὰ ταῦτα ζητήσεις εἰ ὡςπερ ἐστίν τῶν κάτω διαφορὰ διὰ τὸ λέγεσθαι τι κατωτάτω, οὕτως καὶ τῶν ἄνω διαφορὰ, μάλιστα ἐπεὶ κληρονομία ἐστίν βασιλείας οὐρανῶν, πάντων <τῶν> κληρονομούμενων οὐρανῶν ὄντων ἄνω, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τὸ εἶναι 19.22.144 ἄνω. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς νοητῆς καταβάσεως τῆς ψυχῆς διὰ τὴν κακίαν καὶ τὰ μοχθηρὰ δόγματα καὶ νοητῆς ἀναβάσεως αὐτῆς ἐπιστήσας οὐχ ἀπλῶς εὐρήσεις διαφορὰν·

ἐπιπλεῖον <οὖν> νοητῶς † καταβαί 19.22.145 νουῶν νοήσεις. ἅμα δὲ ὄρα εἰ μὴ μυστικώτερον καὶ οὐ τοπικῶς περὶ τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς ἀκούσει τὸ· «Ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν «οὐρανῶν»· ἡ γὰρ νοητὴ ἀνάβασις ἐκείνης τῆς ψυχῆς ὑπερπεπήδηκεν καὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς καί, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἤδη ἔφθασεν πρὸς 19.22.146 αὐτὸν τὸν θεόν. πλὴν ἔστιν τις καὶ ἕτερος παρὰ τὸν δεικνύμενον καὶ αἰσθητὸν κόσμον τὸν συνεστῶτα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἢ οὐρανῶν καὶ γῆς κόσμος, ἐν ᾧ ἔστιν τὰ μὴ βλεπόμενα· καὶ ὅλον τοῦτο κόσμος ἀόρατος, κόσμος οὐ βλεπόμενος, καὶ νοητὸς κόσμος, οὗ τῆ θέα καὶ τῷ κάλλει ἐνόησαν οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, προευτρεπιζόμενοι διὰ τοῦ ἐνορᾶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ μετελθεῖν, ὥστ' ἂν καὶ αὐτὸν ὄρᾶν, ὡς ὄρασθαι πέφυκεν ὁ θεός, τὸν θεόν. 19.22.147 Ζητήσεις δὲ εἰ κατὰ τι τῶν σημαινομένων δύναται ὁ πρῶτος τοκος πάσης κτίσεως εἶναι κόσμος, καὶ μάλιστα καθ' ὃ «σοφία» ἔστιν ἢ πολυποίκιλος· τῷ γὰρ εἶναι παντὸς οὐτινοσοῦν τοὺς λόγους, καθ' οὓς γεγένηται πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν σοφίᾳ πεποιημένα (ὡς φησὶν ὁ προφήτης· «Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»), ἐν αὐτῷ, εἴη ἂν καὶ αὐτὸς «κόσμος», τοσοῦτω ποικιλώτερος τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ διαφέρων, ὅσῳ διαφέρει γυμνὸς πάσης ὕλης τοῦ ὅλου κόσμου λόγος τοῦ ἐνύλου κόσμου, οὐκ ἀπὸ τῆς ὕλης ἀλλὰ ἀπὸ τῆς μετοχῆς τοῦ λόγου καὶ τῆς σοφίας τῶν κοσμοῦντων τὴν ὕλην κεκοσμημένων. 19.22.148 καὶ ὄρα εἰ δύναται ὁ λέγων· «Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» ἢ ψυχὴ εἶναι τοῦ Ἰησοῦ ἐμπολιτευομένη τῷ ὅλῳ κόσμῳ ἐκείνῳ καὶ πάντα αὐτὸν ἐμπεριερχομένη καὶ χειραγωγούσα ἐπ' αὐτὸν τοὺς 19.22.149 μαθητευομένους. οὐδὲν ἔχει ἐκεῖνος ὁ κόσμος κάτω, ὡς οὐδὲ οὗτος, ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἐξετάζοντι, ἄνω. πῶς γὰρ δύναται ἔχειν τι ὁ κόσμος οὗτος ἄνω, οὗ ἢ κτίσις καταβολὴ ἔστιν; οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀκουστέον τοῦ «Πρὸ καταβολῆς κόσμου», ἐπίτηδες διὰ τοιαύτην ἐπίνοιαν πλασάντων ὄνομα τῶν ἀγίων τὸ τῆς καταβολῆς· καίτοι γε ἐδύναντο λέγειν «πρὸ κτίσεως κόσμου» καὶ μὴ χρήσασθαι τῷ τῆς 19.22.150 «καταβολῆς» ὀνόματι. ὅλος οὖν ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐν καταβολῇ ἔστιν· ἔξω δὲ καταβολῆς κόσμου παντὸς γίνονται οἱ τοῦ Ἰησοῦ γνήσιοι μαθηταί, οὓς ἐξελέξατο ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα μηκέτι ὦσιν ἐκ τοῦ κόσμου αἴροντες τὸν σταυρὸν ἑαυτῶν καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. 19.23.n Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. 19.23.151 Πότε εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις «ὑμῶν», ἢ ὅτε ἔφασκεν· «Ζητήσετέ με, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε»; τί δὲ τὸ αἴτιον τοῦ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν ἀποθνήσκειν ἄνθρωπος, ἢ τὸ μὴ «πιστεύειν ὅτι Ἰησοῦς ἔστιν ὁ χριστός»; αὐτὸς γὰρ φησὶν· «Ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀπο 19.23.152 «θανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν». εἰ δὲ ὁ μὴ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός ἔστιν ἀποθανεῖται ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἑαυτοῦ, δηλὸν ὅτι ὁ μὴ ἀποθνήσκων ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ πεπίστευκεν τῷ χριστῷ, ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἑαυτοῦ, κἂν λέγη πιστεύειν τῷ χριστῷ, ὡς πρὸς τὸ ἀληθὲς οὐ πεπίστευκεν αὐτῷ· ἐὰν δὲ λέγεται μὲν πίστις, χωρὶς δὲ ἔργων τυγχάνη, νεκρὰ ἔστιν ἢ τοιαύτη, ὡς ἐν 19.23.153 τῇ φερομένῃ Ἰακώβου ἐπιστολῇ ἀνέγνωμεν. τίς οὖν ἄρα ἔστιν ὁ πιστεύων ἢ ὁ πεπονθὼς ἐκ τοῦ διακεῖσθαι κατὰ τὸν λόγον καὶ συμπεφυκέναι αὐτῷ τὸ μὴ ἐμπεσεῖσθαι ἄν, ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις 19.23.154 τοῖς ῥητοῖς, εἰς τὰ λεγόμενα πρὸς θάνατον εἶναι ἁμαρτήματα, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ «Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός ἔστιν ἐκ τοῦ «θεοῦ γεγέννηται», οὐχ ἁμαρτάνειν καὶ πρὸς ὃ τι δηποτοῦν τῶν παρὰ τὸν ὀρθὸν γινομένων λόγον; ἔτι δὲ μᾶλλον νοήσεις τί ἔστιν «Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν», ἃ ἔστιν ὁ πρωτότοκος πάσης κτίσεως ἀναλογιζόμενος. 19.23.155 οἷον ὁ πιστεύων τί ἔστιν ἡ δικαιοσύνη οὐκ ἂν ἀδικήσαι, καὶ <ὁ> διὰ τὸ θεωρηκέναι ἥτις ἔστιν ἢ σοφία, πεπιστευκῶς εἰς τὴν σοφίαν οὐκ ἂν τι μωρὸν λέγοι ἢ πράττοι, ἐπεὶ ὁ πιστεύσας τῷ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγῳ ἐν τῷ κατανεοηκέναι αὐτὸν οὐδὲν

<ἄν> ἄλο 19.23.156 γως ποιήσαι. πρὸς τούτοις ὁ πιστεύων ὅτι «Αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη «ἡμῶν», οὐκ ἂν τι πολέμου καὶ στάσεως ἐνεργοίη. ἀλλὰ καὶ εἴπερ Χριστός ἐστιν οὐ μόνον «θεοῦ σοφία», ἀλλὰ καὶ «θεοῦ δύναμις», ὁ πιστεύων αὐτῷ καθ' ὃ δύναμις ἐστιν οὐκ ἂν εἴη περὶ τὰ καλὰ ἀδύ 19.23.157 νατος. ἀναγκαίως δὲ ὑπονοοῦντες αὐτὸν ὑπομονὴν καὶ ἰσχὺν διὰ τὸ «Καὶ νῦν τίς ἡ ὑπομονή μου; οὐχὶ ὁ κύριος;» καὶ τὸ «Ἴσχύς «μου», καὶ τὸ «Ἐπίστασις μου ὁ κύριος» φήσομεν ὅτι εἰ ἐνδίδομεν πρὸς πόνους, οὐ πιστεύομεν αὐτῷ [καὶ] καθ' ὃ ἐστιν ὑπομονή, καὶ 19.23.158 εἰ ἀσθενοῦμεν, οὐ πεπιστεύκαμεν αὐτῷ καθ' ὃ ἐστιν ἰσχύς. ἐὰν δὲ ἀναλεγώμεθα <οὕτως> τὰς λοιπὰς ἐπινοίας τοῦ χριστοῦ, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν εἰρημένων εὐρήσομεν τίνα τρόπον ὁ μὴ πιστεύων τῷ χριστῷ ἀποθανεῖται ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ· γινόμενος γὰρ ἐν τοῖς ἑναντίοις τῇ ἐπινοίᾳ, ὧν ἐστιν ὁ χριστός, ἐν αὐταῖς ἀποθνήσκει ταῖς ἁμαρτίαις. 19.24.n Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; 19.24.159 Ἀκόλουθοι ἦν τοὺς ἀκροωμένους μετὰ πολλῆς ἐξουσίας ἀπαγγελλομένων ὑπὸ τοῦ κυρίου πυθάνεσθαι, τίς εἴη ὁ ταῦτα λέγων· ἐνέφαινε γὰρ τὸ εἶναι ἀνθρώπου μεῖζον καὶ θειότερα τις φύσις τυγχάνειν ὁ σωτὴρ φάσκων ὅτι «Ἐὰν μὴ πιστεύητε ὅτι ἐγώ 19.24.160 «εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν». τὸ οὖν «Σὺ τίς εἶ;» οἰοεὶ αἰτούντων· ἦν ἀπόκρισιν, ὅτι «Ἐγώ εἰμι ὁ χριστός» ἢ «Ἐγώ «εἰμι ὁ προφήτης» ἢ «Ἐγώ εἰμι Ἡλίας» ἢ τάχα «Ἐγώ εἰμι ἄγγελος» θεοῦ». οὐκ ἂν γὰρ μὴ ἐν τι τούτων ἢ καὶ παραπλήσιον αὐτοῖς τυγχάνων προεφέρετο γνησίους λόγους τηλικούτους. * * * *

20.t.1 ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ Κ'. 20.1.1 Εἰκοστὸν ὑπαγορεύοντες εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον τόμον, φιλοθεώτατε καὶ φιλομαθέστατε ἐν κυρίῳ Ἀμβρόσιε, εὐχό μεθα ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, λαβεῖν νοήματα πλήρη καί, ἴν' οὕτως εἴπω, ναστὰ καὶ μηδὲν ἔχοντα διάκενον, <ἵνα> τὸ εὐαγγέλιον κατὰ <τὰ> ἐξεταζόμενα ἡμῖν ἀποκαλυφθῇ, [καὶ] μήτε παραλειπόντων τι ἡμῶν τῶν δεόντων ἐξετάζεσθαι καὶ ὑπομνηματικοῖς γράμμασιν πιστεύεσθαι, μήτε ὡς οὐ χρῆ πλεοναζόντων, μήτε παρεκδεχομένων τὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ νοῦν. θεὸς οὖν ἡμῖν πέμψαι αὐτὸν τὸν λόγον, ἑαυτὸν ἐμφανίζοντα, ἵνα τοῦ βᾶθους αὐτοῦ, δωρουμένου τοῦ πατρός, θεαταὶ γενώμεθα. 20.2.n Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 20.2.2 Δόξει μάχην περιέχειν τοῖς μὴ κατανοοῦσιν τὰ σημαίνόμενα ἀπὸ τῆς "7σπέρμα"7 φωνῆς καὶ τῆς "7τέκνον"7 τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα «Ἀβραάμ ἐστε» πρὸς τὸ εὐθέως ἐπενεχθισόμενον καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς λεγόμενον· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ 20.2.3 «ποιεῖτε». ἴν' οὖν ταῦτα θεωρηθῇ, ἴδωμεν πρῶτον σωματικῶς "7σπέρματος"7 καὶ "7τέκνου"7 διαφορὰν. καὶ σαφές γε ὅτι τὸ μὲν σπέρμα τινὸς ἔχει τοὺς λόγους τοῦ σπείραντος ἐν ἑαυτῷ ἔτι ἡσυχάζοντας καὶ ἀποκειμένους· τὸ δὲ τέκνον, μεταβαλόντος τοῦ σπέρματος καὶ ἐργασαμένου τὴν περικειμένην αὐτῷ ὕλην ἀπὸ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν ἐπισυναγομένων τροφῶν, μορφωθὲν καὶ εἰς γένεσιν εὐτρεπισθὲν ὑφίσταται· καὶ εἴ τι μέρος ἐστὶν κυρίως τέκνον τινός, ὡς πρὸς τὰ σωματικά, ἐκ σπέρματος ὑπέστη, εἰ δὲ τί ἐστὶν σπέρμα, οὐ πάντως 20.2.4 τέκνον γίνεται. τούτων δὲ ἡμῖν προδιαληφθέντων, εἰ μὲν σωματικῶς ἐχρῆν νοεῖν τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε», ἔδοξεν ἂν πάντως ἀκολουθεῖν τὸ καὶ τέκνα εἶναι τοῦ Ἀβραάμ πρὸς οὓς ὁ λόγος, συγχωρουμένου ὅτι ἔτι σπέρμα ἐστὶν τὸ τέκνον, καὶ οὐ κατὰ 20.2.5 τὸ ἀκριβὲς διδομένου. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἧθους κρίνεται καὶ ἔργων τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, μήποτε ἀπὸ τινῶν σπερματικῶν λόγων, συγ καταβαλλομένων τισὶν ὡς οἶμαι ψυχαῖς, δεῖ χαρακτηρίζειν τοὺς ὄντας σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ. καὶ εἴπερ, ὡς κατὰ τὸ σωματικὸν οὐ πάντες ἄνθρωποι σπέρμα εἰσὶν τοῦ Ἀβραάμ, οὕτω <καὶ> κατὰ τὰ νῦν ἀποδιδόμενα περὶ τοῦ τίνες εἰσὶν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, δῆλον ὅτι οὐ πάντες ἄνθρωποι μετὰ πάντη σπερματικῶν λόγων τῶν

[αυτῶν] ἐγκατασπαρέντων αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπι 20.2.6 δεδημήκασιν. τὴν δὲ τούτων αἰτίαν κατὰ μεγάλας κρίσεις καὶ δυσ διηγήτους, θεωρουμένης ὑπὸ τῶν εἰληφότων τὸν Χριστοῦ νοῦν, ἵνα ἴδωσιν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα αὐτοῖς, ὀλίγοις ἐστὶν δυ νατὸν καταλαβεῖν τοῖς ἐπιμελέστερον τὰ πρὸ γενέσεως καὶ τὰ ἐν γενέσει περὶ ἐκάστου διειληφόσιν· καὶ ἐπεὶ ταραῖσαι ἄν τινα τὰ τοιαῦτα, συνέντα μὲν ταῦτα, μὴ ἀκριβοῦντα δέ, κινδύνῳ παραβα λοῦμεν ἑαυτοὺς τῷ περὶ τῶν τοιούτων, ἔνθα τὸ λέγειν καὶ ἀνα 20.2.7 πτύσσειν τὰ τοιαῦτά ἐστὶν ἐπισηφάλης, κἂν ἀληθεύηται. καὶ ἐπι σφαλές <δὲ> διὰ τὸ δεῖν τὸν οἰκονόμον τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων καὶ τὸν καιρὸν ζητεῖν τῆς προσαγωγῆς τῶν τοιούτων δογμάτων, <μὴ> βλάπτοντα τὸν ἀκούοντα, καὶ τὸ μέτρον περιαιθεῖν τοῦ ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος, κἂν ὁ καιρὸς τηρῆται, παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον γινομένου, καὶ ἐπιμελέστερον ἐξετάζειν πότερον σύνδουλοί εἰσιν οἷς παραδίδοται τὰ τοιαῦτα, ἢ δούλοι ἄλλου τινὸς παρὰ τὸν κύριον 20.2.8 τῶν κυριευόντων. ὅτι δὲ δεῖ πάντα ταῦτα ἐξετάζειν τὸν οἰκονόμον τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ παρίστησιν ἢ φάσκουσα λέξις· «Τίς ἄρα «ἐστὶν ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος «ἐπὶ τῆς οἰκετίας αὐτοῦ, τοῦ δίδοναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον τοῖς «συνδούλοις ἑαυτοῦ;» οὐ πάντες οὖν εἰσιν ἄνθρωποι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν τοὺς λόγους ἐγκατεσπαρμένους αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, δυναμένους, εἰ γεωργηθεῖεν, ποιῆσαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. 20.3.9 Καὶ ζητήσαι τις ἂν πρὸς ταῦτα φάσκων ὅτι δύναται μὲν ψεκτὸς εἶναι ὁ γενόμενος σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, εἰ μὴ καὶ τέκνον αὐτοῦ γένοιτο· πῶς δ' ἂν εὐλόγως μεμφθεῖη μὴ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ὁ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τὸ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, ἀφ' 20.3.10 οὗ ἔρχεται τὸ γενέσθαι τέκνα τῷ Ἀβραάμ; ἐροῦμεν δὲ πρὸς ταῦτα ὡσπερὶ ἐπιβάθρα χρησάμενοι τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὰ ἴχνη τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀληθείας ζητοῦντες ἐν τοῖς γράμμασιν, ὅτι εἰ μὲν μὴ ὦν τις τέκνον τοῦ Ἀβραάμ οὐδενὸς δικαίου σπέρμα ἦν, καὶ ἀνέγκλητος ἐτύγχανεν <ἂν> τῶν ἀμαρτωλῶν τις, μηδεμίαν ἔχων ἀπὸ σπερμάτων ἀφορμὴν τοῦ καλοῦ· νυνὶ δὲ ὡσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ὁ μὲν τίς ἐστὶν πλειόων δικαίων σπέρμα, ἕτερος δὲ ὀλιγωτέρων, ὡς δῆλον ἔσται ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν λεχθησομένων, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἀναγωγῆς 20.3.11 τὸ ἀνάλογον ἔσται λέγειν. Ἀβραάμ εἰκοστὸς γεγέννηται ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου· δέκα γὰρ γενεαὶ ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ Νῶε, καὶ δέκα ἀπὸ Νῶε ἐπὶ Ἀβραάμ· καὶ τοῦ Ἀβραάμ γεγόνασιν ἀδελφοὶ Ναχώρ καὶ Ἀρράμ· οἱ γὰρ τρεῖς ἦσαν υἱοὶ Θάρα. Ναχώρ μὲν οὖν καὶ Ἀρράμ οὐκ ἦσαν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς Ἀβραάμ σπέρμα ἦν 20.3.12 τοῦ Ἀβραάμ. ἦσαν δὲ σπέρμα οἱ τρεῖς δικαίων μὲν, ὡς ζητοῦ μένων ἔτι τῶν κατὰ τὸν Ἀδὰμ ἐν τίσιν ἀριθμητέον αὐτόν, τοῦ Σὴ, ὃν ἐξανέστησεν ὁ θεὸς ἀντὶ τοῦ Ἀβελ· καὶ τοῦ Ἐνώχ, ὃς ἠλίπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ»· καὶ τοῦ Ἐνώχ, «ὃς εὐηρέστησεν τῷ θεῷ, μετὰ τὸ γεννηθῆσαι αὐτόν τὸν Μαθουσαλά, «ἔτη διακόσια»· καὶ τοῦ Νῶε, περὶ οὗ εἴρηται ὅτι «Ἀνθρωπος «δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· τῷ θεῷ εὐηρέστησεν Νῶε»· καὶ τοῦ Σὴμ, οὗ «κύριος ὁ θεὸς» πρώτου φαίνεται ἐν τῇ Γενέσει κεχρηματικέναι θεός, ὅπερ σαφές ἐστὶν ἐκ τοῦ «Εὐλόγητος κύριος 20.3.13 «ὁ θεὸς τοῦ Σὴμ»· τῶν δὲ λοιπῶν <ἀδίκων> παρὰ τούτους οὗτοι ἦσαν οἱ τρεῖς τοῦ Θάρα υἱοὶ σπέρμα. ὅπερ οὖν εἶπομεν περὶ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ, τοῦτο νοητέον περὶ τοῦ σπέρματος τοῦ Σὴμ καὶ Νῶε καὶ τῶν ἀνωτέρω δικαίων, ὧν τὰς ιδιότητας σπερματικῶς δοκοῦσιν κοινῇ ἀνειληφέναι εἰς γενεαὶς ἐρχόμενοι Ἀβραάμ καὶ Ναχώρ καὶ Ἀρράμ· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀβραάμ γεγεωργηκέναι οὐκ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ σπερματικούς λόγους πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ δικαίων, καὶ τούτοις προστεθεικέναι ἀγίαν ἰδίαν ποιότητα, τὴν κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σπέρμα, οὗ ἐδύνατο μετέχειν οἱ μετ' αὐτόν καλούμενοι «σπέρμα Ἀβραάμ»· ὁ δὲ Ἀρράμ ἐπὶ ἐλάχιστον ἑαυτοῦ ἐπιμέλειαν πεποιῆσθαι καὶ τῶν πατρικῶν ἐν ἑαυτῷ σπερμάτων, ὅθεν δεδύνηται προβαλεῖν πνεόντα κἂν ἐπὶ ποσὸν τῆς σωτηρίας τὸν Λῶτ· ὁ δὲ Ναχώρ

ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν ἐλάττων γεγονέναι. 20.3.14 Ἔξεστιν τοίνυν μὴ ὄντα σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, τῷ πάντως διὰ τὴν κατὰ τὸν κατακλυσμὸν ἱστορίαν ἀπὸ Νῶε τοὺς ἐξῆς γεγονέναι, εἶναι σπέρμα Νῶε· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ σπέρμα Ἐνώχ, πάντως δὲ καὶ σπέρμα Ἐνώχ καὶ Σήθ· ἄδηλον δ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν πολλῶν κατωτέρω τοῦ Νῶε, τίς σπέρμα τοῦ Σήμ καὶ τίς τοῦ Χάμ καὶ τίς τοῦ Ἰάφεθ καὶ τῶν ἔτι κατωτέρω· πλὴν οὐκ ἔστιν τις μηδαμῶς μετέχων σπέρ 20.3.15 ματος δικαίων. ἐφίστημι δὲ μήποτε δυνατόν ἔχοντα τὰς ἀφορμὰς ἃς εἶχεν ὁ Ἀβραάμ ἐκ τῶν προτέρων σπερμάτων γενέσθαι τὸν μὴ ὄντα σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ τοιοῦτον, ὥστε αὐτὸν οὐκ ὄντα ἀπὸ τοῦ 20.3.16 Ἀβραάμ ἐξομοιωθῆναι τῷ Ἀβραάμ. ὡς γὰρ Ἀβραάμ, οὐκ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ τυγχάνων ἀλλὰ τῶν προειρημένων, γέγονεν Ἀβραάμ, οὕτω δυνατόν τινα τὰ κρείττονα τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκατασπαρέντων γεωργήσαντα γενέσθαι ἄλλον Ἀβραάμ, οὐ πάντως ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἰκανὸν σπεύρειν ὡς Ἀβραάμ. 20.4.17 Ὅλων δὲ τούτων ἀκούωμεν ἀναφέροντες τὰ λεγόμενα οὐκ ἐπὶ σώματα καὶ ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐπὶ τινα νοητὰ καὶ λόγους πλείονας ἢ ἐλάττονας, ὧν μετέχουσι διαφόρως οἱ κατιόντες εἰς γένεσιν ἢ εἰς 20.4.18 ἰόντες, καὶ τάχα δὲ πως καὶ ἀνιόντες. ἐπιστήσεις δὲ εἰ δύναται ἐπὶ τὰ τοιαῦτα σπέρματα, ἥδη καὶ τῶν εἰς ἑαυτοὺς λαμβανόντων αὐτὰ ἴδια ὀνομαζόμενα, ἀναφέρεσθαι τὸ «Πορευόμενοι ἐπορεύοντο «καὶ ἔκλαιον, αἶροντες τὰ σπέρματα αὐτῶν»· εἰ τις γὰρ δύναται, τὴν μετὰ κλαυθμοῦ πορείαν τινῶν ψυχῶν εἰς γένεσιν ἐρχομένων κατα νοησάτω, φερουσῶν τὰ σπέρματα ἥτοι πλειόνων δικαίων ἢ ὀλιγῶ 20.4.19 τέρων καὶ ἀδίκων ὁμοίως. καὶ ἐννοεῖτω θεωρῶν ὡσπερὶ γεωργοὺς ἀγωνιῶντας περὶ ὧν ἔχουσιν σπερμάτων, πῶς τάδε μὲν γεωργήσωσιν (λέγω δὲ τὰ διαφέροντα), τάδε δὲ μὴ σπεύρωσιν, εἴγε ἔρχονται καὶ 20.4.20 μετὰ χειρόνων σπερμάτων. ποῖον γὰρ εἶκός κλαυθμὸν κλαίειν τοῦ τους περὶ ὧν φησιν ὁ λόγος· «Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον, 20.4.21 «αἶροντες τὰ σπέρματα αὐτῶν»; καὶ ἐλπίς γε ἀγαθὴ ἐστὶν ἐν τοῖς πορευομένοις καὶ κλαίουσιν, αἶρουσιν τὰ σπέρματα ἑαυτῶν· οὗτοι γὰρ ὡς ἐπίπαν «ἐρχόμενοι ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα 20.4.22 «αὐτῶν». τάχα δὲ ἕτεροι ἤλθον, περὶ ὧν εἴποις ἄν· "7Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἐγέλων, αἶροντες τὰ σπέρματα ἑαυτῶν"7· οἷς ἀκολουθήσει τὸ "7Ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν κλαυθμῷ, αἶροντες τὰ δράγματα ἑαυτῶν"7· περὶ ὧν εἴποις ἄν· «Ἐγεννήθησαν ὡσεὶ χόρτος δωμαίων, «ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη· οὗ οὐκ ἐπλήρωσεν τὴν χεῖρα «αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. 20.4.23 «καὶ οὐκ εἶπαν οἱ παράγοντες· Εὐλογία κυρίου ἐφ' ὑμᾶς». καὶ ὅρα εἰ δύναται κατὰ τοῦτο βαθύτερον καὶ μυστικώτερον λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ σωτήρος ἡμῶν τὸ «Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται» 20.4.24 καὶ τὸ «Οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενήθησθε καὶ κλαύσετε». ὅσω μέντοι γε μεταγενεστέρων τίς ἐστὶν δικαίων σπέρμα, τοσοῦτω πλείονας φέρει δικαιοσύνης λόγους, ὡς διὰ τοῦτο μὲν γεγράφθαι τὸ «Σπέρμα Ἀβραάμ δοῦλοι αὐτοῦ, υἱοὶ Ἰακώβ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ», διὰ τοῦτο δὲ πως εἶναι καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἰωάννου εἰρημένον· «Μεῖζων «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστὶν». 20.4.25 Ἐν τούτοις δὲ γενόμενος τοῖς τόποις πρόσχες εἰ μὴ λόγον ἔχει τὸ ἀφανίζεσθαι τινα τῶν σπερμάτων ὑπὸ θεοῦ, ἵνα μὴ πλείονα τὰ κακὰ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, σπειρομένων τῶν μὴ ἐχόντων ἀφορμὰς ἀπὸ κρειττόνων πρὸς τὸ γεωργῆσαι τὰ ἀπὸ διαφερόντων σπερμάτων· διὰ τοῦτο γὰρ κατακλυσμὸς γίνεται, ἵνα ἐξαφανισθῇ τὸ τοῦ Κάϊν σπέρμα, οὐκ ἂν δυναθέντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ γενομένων ἔχειν τί 20.4.26 γεωργήσωσιν, εἰ μὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μόνα. ὅτι δὲ ὁ κατακλυσμὸς ὑπὲρ τοῦ ἐξαφανισθῆναι τὸ σπέρμα τοῦ Κάϊν γεγένηται, παρίστησιν ἢ ἐπιγεγραμμένη τοῦ Σολομώντος Σοφία διὰ τούτων· «Ἀποστάς δὲ «ἀπ' αὐτῆς ἄδικος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ» (δηλον δ' ὅτι τῆς σοφίας) «ἄδελ «φοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς δι' ὄν κατακλυζομένην γῆν πάλιν 20.4.27 «ἔσωσεν σοφία, δι' εὐτελοῦς ξύλου τὸν δίκαιον

κυβερνήσασα». τὸ αὐτὸ δέ μοι δοκεῖ παριστάνειν καὶ ὁ Σοδόμων ἐξαφανισμὸς καὶ τῆς γῆς αὐτῶν, ὧν «ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καρποφοροῦντα φυτά». καὶ ἀγαθοῦ γε θεοῦ ἔργον ἦν Σοδόμων ἐξαφανίσει τὴν γῆν καὶ πᾶν ὅπερ ὑπελείπετο νοτίδος ξηρᾶναι ἀπ' αὐτῆς, ἵνα μηκέτι γίνηται ἄμπελος Σο δόμων, μηδὲ κληματὶς Γομόρρας, μηδὲ σταφυλὴ χολῆς, μηδὲ βότρυς πικρίας, μηδὲ οἶνος, θυμὸς δρακόντων καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. 20.4.29 τὸ δ' ὅμοιον ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν Αἰγυπτίων, περὶ ὧν εἴρηται· «Ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ <τὴν> ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους «αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ»· ἀγαθοῦ γὰρ θεοῦ ἀποκτείνειν ἀμπέλους 20.4.30 Αἰγυπτίων καὶ συκαμίνους τῶν ἀσεβῶν. ταῦτα προκείμενα τῇ ἔξε τάσει τοῦ περὶ σπερμάτων λόγου Ἀβραάμ ἢ τινος τῶν δικαίων ἡμῖν εἴρηται, ὑπὲρ τοῦ φανῆναι πῶς καὶ τίνα τρόπον εἴρηται τοῖς αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ σωτήρος τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε» καὶ τὸ «Εἰ 20.4.31 «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε». περὶ μέντοι γε τέκνων Ἀβραάμ τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιούντων, θεοῦ διδόντος, εὐκαιρότερον ἐροῦμεν, φθάσαντες ἐπὶ τὴν βάσανον ἐκείνης τῆς λέξεως. 20.5.32 Ἔξεστι τοίνυν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ τυγχάνοντα γενέσθαι αὐτοῦ δι' ἐπιμελείας καὶ τέκνον, δυνατὸν δὲ καὶ ἐξ ἀμελείας καὶ ἀγεωργησίας ἀπολέσαι καὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ σπέρμα. οὗτοι μέντοι γε ἔτι ἐλπίδων ἦσαν πρὸς οὓς ὁ λόγος, εἰδότος τοῦ Ἰησοῦ ὅτι σπέρμα ἔτι ἦσαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ θεωροῦντος ὅτι οὐδέπω ἀπολωλέκεισαν τὸ δύνασθαι γενέσθαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ· ὡς γὰρ δυνατοῦ ὄντος τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τῷ εἶναι· αὐτοῦ σπέρμα, φησὶν αὐτοῖς· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ 20.5.33 «Ἀβραάμ ποιεῖτε». ὡς δὲ εἰσὶν τινες σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, οὕτως ἄλλοι, ὡς ὁ Δανιὴλ φησι, «Σπέρμα Χαναάν καὶ οὐκ Ἰούδα», καὶ 20.5.34 ἄλλοι, ὡς ἡ Σοφία <φησὶν> «Σπέρμα κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς». καὶ εἰς ταῦτα δὲ φήσομεν ὅτι ὡς περὶ κατὰ τὰ σωματικὰ ἀπὸ πολλῶν σπερμάτων προκύπτει μᾶλλον ἐνεργῆσαι δυνηθὲν ἔσθ' ὅτε ἐν τῶν σπερμάτων, οὕτως ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν σπερμάτων. 20.5.35 ὁ δὲ λέγω ἔσται σαφὲς ἐκ τῶν λεχθησομένων· ἐπεὶ γὰρ ἔχει ἐν 20.5.35 ἑαυτῷ προγονικούς τε καὶ συγγενικούς λόγους ὁ σπείρων, ὅτε μὲν κρατεῖ ὁ αὐτοῦ λόγος, καὶ ἀποτίκτεται τὸ γεννώμενον τῷ σπείραντι ὅμοιον, ὅτε δὲ ὁ λόγος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σπείραντος, ἢ τοῦ πατρὸς τοῦ σπείραντος, ἢ τοῦ θείου τοῦ σπείραντος, ἐνίστε καὶ πάππου τοῦ σπείραντος· παρ' ὃ γίνονται οἱ ἀποτικτόμενοι ὅμοιοι τοῖσδε ἢ 20.5.36 τοῖσδε. ἔστιν δὲ ἰδεῖν ἐπικρατοῦντα καὶ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ πατρὸς τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς ἢ τοῦ πάππου αὐτῆς, κατὰ τοὺς ἐν ταῖς μίξεσι βρασμοὺς ἅμα πάντων σειομένων, 20.5.37 ἕως <ἄν> ἐπικρατήση τις τῶν σπερματικῶν λόγων. ταῦτα δὲ μεταγέσθω ἐπὶ τὴν πεπληρωμένην ψυχὴν νοητῶν σπερμάτων, ἐληλυθότων ἀπὸ τινων ὀνομαζομένων πατέρων αὐτῆς, καὶ [τὸ] παρὰ τὸ πολυκίνητον ἢ εὐκίνητον τοῦ ἡγεμονικοῦ καὶ τὴν ἐπὶ τοιάσδε φαντασίας ἐπί στασιν προκυπτέτωσαν οἰονεῖ σπερματικοὶ τινες τῶν πατέρων λόγοι· ὧν γεωργομένων ἔσται τις τέκνον ὃδε μὲν τοῦ Ἀβραάμ, δῆλον δ' ὅτι ὁ αὐτὸς ὧν καὶ τοῦ Νῶε, ἄλλος δὲ τοῦ Νῶε, οὐχ ὥστε δὲ εἶναι καὶ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἄλλος τοῦ Χαναάν, καὶ ἄλλος τινὸς τῶν δι 20.5.38 καίων ἢ τῶν ἀδίκων. πλὴν οὐ μετὰ ὁμοίων καὶ τῶν αὐτῶν ἐληλύθαμεν πάντες σπερμάτων, ἀλλ' οὐδὲ ἐλήλυθέν τις κενὸς σωτηρίων καὶ ἀγίων σπερμάτων· εἰ μὴ ἄρα δυσωπήσαι τις ἡμᾶς, καὶ εἰς τοῦτο ἅμα παρατιθέμενος τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βοήθειαν οὐκ ἀπογινώσκουσιν καὶ τοὺς κακίστους καὶ χωρὶς ἀρίστων σπερμάτων εἰσεληλυθότας εἰς τὸν βίον, καὶ δυσωπήσαι ἀπὸ τοῦ «Δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων «τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ». 20.5.39 Τὰ δὲ εἰρημένα πάντα περὶ σπέρματος Ἀβραάμ καὶ τῶν ἀνάλογον τούτῳ ἐχόντων εὐλόγως ἂν παραδεξαίμεθα, εἴπερ παρεδεξάμεθα οὐ κατὰ τὸ σωματικὸν εἰρήσθαι τὸ «Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς «τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ» καὶ τὸ «Οὐδὲ ἐν τῷ «Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον», καὶ ὅσα τούτοις

εἴρηται παρα πλησίως. 20.6.40 Ἐοίκασιν δὲ οὗτοι, πρὸς οὓς ὁ λόγος, μὴ χωρεῖν τὸν λόγον, οὐ δυνάμενον εἰς αὐτοὺς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἰδίου τοῦ ὑπὲρ 20.6.41 αὐτοὺς χωρεῖν, ἐπεὶπερ ἔτι ἦσαν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ μόνον. εἰ δὲ πρὸς τῷ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐγεώργησαν καὶ εἰς μέγεθος καὶ αὐξὴν τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐπεδεδώκει, ἐν τῷ μεγέθει καὶ τῇ αὐξῇ 20.6.42 τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ κεχωρήκει ἂν ὁ τοῦ Ἰησοῦ λόγος. καὶ μέχρι γε τοῦ δεῦρο φήσεις ὅτι ὁ λόγος οὐ χωρεῖ ἐν τοῖς μὴ προκόψασιν ἀπὸ τοῦ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ μηδὲ ἐληλυθόσιν εἰς τὸ γε 20.6.43 νέσθαι αὐτοῦ τέκνα. οὗτοι δὲ καὶ ἀποκτεῖναι θέλουσιν τὸν λόγον 20.6.44 καὶ ὡσπερὶ συντριῖψαι αὐτόν, τὸ μέγεθος μὴ χωροῦντες αὐτοῦ. καὶ αἰεὶ γε ἔστιν θεωρεῖν τοὺς μὴ χωροῦντας τὸν λόγον, διὰ τὸ βραχὺ τερα αὐτοὺς εἶναι σκευή, θέλοντας ἀποκτεῖναι τὴν ἐνότητα τοῦ μεγέθους τοῦ λόγου, ὡς δυναμένους χωρῆσαι μετὰ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ 20.6.45 καὶ τὴν συντριβὴν αὐτοῦ μέλη αὐτοῦ. οἷς ἂν ἐγγένηται οὕτως ὁ λόγος ὡσπερὶ ἀνελοῦσιν αὐτόν φήσει τὸ «† Διεσκορπίσθησαν πάντα «τὰ ὀστᾶ μου». εἶπερ οὖν τις ἡμῶν ἐστὶν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἔτι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ χωρεῖ ἐν αὐτῷ, μὴ ζητεῖται ἀποκτεῖναι τὸν λόγον, ἀλλὰ μεταβαλὼν ἀπὸ τοῦ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸ γενέσθαι τέκνον τοῦ Ἀβραάμ, δυνήσεται χωρῆσαι ὃν τέως οὐκ ἐχώρει λόγον θεοῦ. 20.7.η Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε. 20.7.46 Ὡσπερ ἀνθρώπους ἂν τινὰς εἴποιμεν ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπτας γεγονέναι τοῦ λόγου, περὶ ὧν ὁ Λουκᾶς φησὶ· «Καθὼς παρέδοσαν «ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου», οὕτω τὸν σωτῆρα αὐτόπτην λέξομεν εἶναι τῶν παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ κατὰ τοῦτο εἰρησθαι τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός», 20.7.47 οὐκέτι αὐτοπτῶν ὄντων οἷς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ. δηλοῖ δὲ τὸ αὐτόπτην τῶν ἐν τῷ πατρὶ τυγχάνειν τὸν σωτῆρα σαφῶς ἢ προκεῖ μὲν λέξις ἐν τῷ «Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ». ζητήσαις δ' ἂν εἰ ἔσται ποτὲ ὅτε οἱ ἄγγελοι αὐτοῖς ὄψονται τὰ παρὰ τῷ πατρὶ, οὐκέτι διὰ μεσίτου καὶ ὑπηρετοῦ βλέποντες αὐτά· ὅτε μὲν <οὖν> ὁ ἐώρα κῶς τὸν υἱὸν ἐώρακε τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν, ἐν υἱῷ τις ὄρᾳ τὸν πατέρα· ὅτε δὲ ὡς ὁ υἱὸς ὄρᾳ τὸν πατέρα καὶ τὰ παρὰ τῷ πατρὶ ὄψεται τις, οἶονεὶ ὁμοίως τῷ υἱῷ αὐτόπτης ἔσται τοῦ πατρὸς καὶ τῶν τοῦ πατρὸς, οὐκέτι ἀπὸ τῆς εἰκόνας ἐννοῶν τὰ περὶ τούτου 20.7.48 οὗ ἢ εἰκῶν ἐστίν. καὶ νομίζω γε τοῦτο εἶναι τὸ τέλος, ὅταν παρα δίδωσιν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ ὅτε γίνεται ὁ 20.7.49 θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ὁ μὲν οὖν σωτῆρ ἐωρακῶς <τὰ> παρὰ τῷ πατρὶ λαλεῖ, οἱ δὲ πεπιστευκότες αὐτῷ Ἰουδαῖοι οὐχ ἐωράκασιν μὲν <τὰ> παρὰ τῷ πατρὶ, ἤκουσαν δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἵνα ποιῶσιν ἂ ἤκουσαν· διόπερ φησὶν αὐτοῖς ὁ κύριος· «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἠκούσατε 20.7.50 «παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε». ζητήσαι δ' ἂν τις πότε ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς οἱ πεπιστευκότες τῷ κυρίῳ Ἰουδαῖοι· καὶ πρὸς τοῦτο ὁ μὲν τις φήσει, ἀπλούστερον ἀκούσας τοῦ «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ «πατρὸς ποιεῖτε», ὅτι ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς τῷ τὸν πατέρα κεχηματικέναι διὰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις ἀναγεγραμμένα ποιητέα· ὅστις τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἕτερο δόξους χρώμενος, σαφῶς παρίστησιν ὅτι οὐκ ἄλλος ἐστὶν τοῦ τὸν 20.7.51 νόμον καὶ τοὺς προφήτας δεδωκότος θεοῦ ὁ Χριστοῦ πατήρ. ἕτερος <δὲ> συγχρώμενος καὶ τῷ «Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μα «θὼν ἔρχεται πρὸς με· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις εἰ μὴ ὁ ὢν 20.7.52 «παρὰ τῷ πατρὶ, οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα» ἐρεῖ ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ἐνσωματουμένων ψυχῶν πρὶν εἰς γένεσιν ἐλθεῖν μεμαθητευμένοι παρὰ τῷ πατρὶ καὶ ἀκούσασαι αὐτοῦ, αἵτινες καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν σωτῆρα, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ οἱ νῦν ἐξεταζόμενοι πεπιστευκότες αὐτῷ Ἰουδαῖοι, πρὸς οὓς ἔλεγεν· «Ἔμε οὖν ἂ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς «ποιεῖτε»· καὶ ἐρεῖ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ καλούμενοι σπέρμα Ἀβραάμ. 20.7.53 καὶ τούτω δ' ἂν τις ἀντιλέγοι φάσκων ὅτι τὸ μὲν «Πᾶς ὁ ἀκούσας «παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς ἐμὲ» ἐμφαίνει πᾶν τως ἔρχεσθαι

πρὸς τὸν σωτήρα τὸν ἀκούσαντα παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μεμαθηκότα παρ' αὐτοῦ· τὸ δὲ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκού «σατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε» ἀπαγγελλόμενον πρὸς τοὺς ζητοῦντας ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ Ἰουδαίους, οἷς καὶ ὡς μηδέπω οὖσιν τέκνοις τοῦ Ἀβραάμ λέγεται τὸ «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε», παρίστησιν τὸ μηδέπω τούτους καρπὸς ἔχειν τοῦ ἐληλυθέναι πρὸς τὸν σωτήρα· πρὸς δὲ τὸν οὕτως ἀντιλέγοντα ἀπαντήσεται τις, μὴ ταῦτόν εἶναι φάσκων τὸ «Πᾶς ὁ «ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθῶν» τῷ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκού «σατε παρὰ τοῦ πατρὸς»· ὁ μὲν γὰρ πρὸς τῷ ἀκούσαι παρὰ τοῦ πατρὸς μαθῶν πάντως ἔρχεται πρὸς τὸν σωτήρα· οἱ δὲ ἀκούσαντες μὲν μὴ πάντως δὲ καὶ μεμαθηκότες οὐδέπω τέκνα εἰσὶν τοῦ Ἀβραάμ. 20.8.54 Πυνθανοίμεθα δ' ἂν τῶν τὰς φύσεις εἰσαγόντων καὶ εἰς τὸ «Ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν» ἀποδιδόντων κατὰ Ἡρακλέωνα ὅτι 20διὰ τοῦτο οὐ χωρεῖ ὅτι ἀνεπιτήδειοι ἦτοι κατ' οὐσίαν ἢ κατὰ γνώμην²⁰, πῶς οἱ ἀνεπιτήδειοι κατ' 20.8.55 οὐσίαν ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς; ἀλλὰ καὶ πότερον ποτε πρό 20.8.55 βῆτα οὗτοι ἦσαν τοῦ χριστοῦ, ἢ ἀλλότριον ὑπῆρχον αὐτοῦ; εἰ δὲ ἦσαν ἀλλότριοι, πῶς ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς, σαφῶς, ὡς οἴονται, λεγομένου πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ὅτι «Διὰ τοῦτο ὑμεῖς 20.8.56 «οὐκ ἀκούετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν»; εἰ μὴ ἄρα θλιβόμενοι ἐτέρῳ ἀτόπῳ ἑαυτοὺς περιβάλλουσιν λέγοντες παρὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἀκηκοέναι τοὺς ἀλλοτρίους, μὴ ἀκούειν δὲ τοὺς αὐτοὺς τούτους παρὰ τοῦ σωτήρος. εἰ δ' οἰκεῖοι τοῦ σωτήρος ἦσαν καὶ τῆς μακαρίας φύσεως, πῶς ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; καὶ πῶς ὁ τοῦ σωτήρος λόγος οὐκ ἐχώρει ἐν αὐτοῖς; 20.9.n Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν. 20.9.57 Δόξαιεν ἂν τὴν ἀπόκρισιν οὗτοι πεποιῆσθαι πολὺ ταπεινότερον ἐκδεξάμενοι περὶ τοῦ τίς αὐτῶν ἦν ὁ πατὴρ ἢ ὡς ὁ κύριος 20.9.58 ἔλεγεν. ὁ μὲν γὰρ Ἰησοῦς ἀναφέρων ἐπὶ τὸν θεὸν ἔφασκεν τὸ «Καὶ «ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε»· οἱ δὲ ταπεινότερον τὸν τοῦ ἔθνους παρομολογοῦσιν ἑαυτῶν πατέρα λέγοντες· «Ὁ 20.9.59 «πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν». βοηθῶν δ' ἂν τις αὐτοῖς ὡς καλῶς ἀποκριναμένοις φήσειε ὅτι ὡς μέτριοι καὶ μὴ διδόντες ἑαυτοῖς τὸ εἶναι υἱοῖς θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ λέγοντος· «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς «ποιεῖτε» καὶ ἀναφέροντος ἐπὶ τὸν θεόν, φασίν· «Ὁ πατὴρ ἡμῶν 20.9.60 Ἀβραάμ ἐστίν». δῆλον δὲ ὅτι καὶ τοῦτο εὐθύνει ὁ σωτὴρ ὡς ψευδῶς εἰρημένον διὰ τοῦ «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ 20.9.61 «ποιεῖτε». οὐκ ἀτόπως δὲ καὶ πρὸς ταῦτα ζητήσαι τις ἂν, ὅτι πῶς κατὰ τὸν σωτήρᾶ ἐστίν, μὴ συγκατατιθέμενον εἶναι αὐτοὺς τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, τὸ λέγειν αὐτοῖς· «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκούσατε παρὰ τοῦ «πατρὸς ποιεῖτε» ἀναφερομένου τοῦ «Παρὰ τοῦ πατρὸς» ἐπὶ τὸν 20.9.62 θεόν. ὁ γὰρ μὴ ὢν τέκνον τοῦ Ἀβραάμ * * * † αν οὖν τῶν μετὰ τὸν Ἀβραάμ ψεκτὸς ὡς οὗτοι πρὸς οὐς ὁ λόγος, πολλῶν μᾶλλον οὐκ 20.9.63 ἔσται τέκνον τοῦ θεοῦ. ὅρα δὲ εἰ καὶ πρὸς τοῦτο δυναμέθα λέγειν ὅτι οὐκ εἴρηται· "7καὶ ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν <ἦ> παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν"⁷, ἀλλὰ «παρὰ τοῦ πατρὸς», ὅστις κἂν ἦ πατὴρ, οὐ πάντως καὶ τῶν μὴ τέκνων τοῦ Ἀβραάμ ἐστίν πατὴρ καὶ μὴ μεμορφωμένων ἀπὸ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ· ἢ ἀδιορίστως εἰρημένον τὸ «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς» δύναται λαμβάνεσθαι ἀντὶ τοῦ "7ἀπὸ τοῦ πατρὸς μου"⁷, καὶ τοῦτο ἔσται σαφές ἐκ τοῦ «Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ» ἴσον δυναμέ 20.9.64 νου τῷ «παρὰ τῷ πατρὶ μου». καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ διδασκόμεθα τίνων ἐστίν ὁ θεὸς πατὴρ, δι' ὧν καὶ ταῦτα λέγει ὁ σωτὴρ· «Εἰ ὁ 20.9.65 «θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ». σαφές δὲ ὅτι οἱ ζητοῦντες ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν οὐκ ἠγάπων αὐτόν· μὴ ἀγαπῶντες δὲ αὐτόν οὐκ ἂν ἐχρημάτιζον [οἱ] υἱοὶ τοῦ θεοῦ. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἅ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε» οὐκ ἴσον δύναται τῷ "7παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν"⁷. 20.10.n Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε. 20.10.66 Οἱ ἐν τι ἐπιλεξάμενοι τῶν τοῦ Ἀβραάμ ἔργων, τὸ

«Ἐπίστευσεν «δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην», καὶ τοῦτο νομίζοντες εἶναι ἐφ' ὃ ἀναφέρεται τὸ «Τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε» ἵνα καὶ συγχωρηθῇ αὐτοῖς ὅτι ἔργον ἐστὶν ἢ πίστις, οὐ συγχωρηθὲν ἂν ὑπὸ τῶν παραδεχομένων τὸ «Πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστίν» οὐδ' ὑπὸ τῶν ἀκούοντων ὅτι διαφέρει τὸ δικαιοῦσθαι «ἐκ πίστεως» ἢ «ἐξ ἔργων νόμου», ἀπολεγέτωσαν διὰ τί οὐκ εἴρηται· «Εἰ τέκνα «τοῦ Ἀβραὰμ ἐστε, τὸ ἔργον τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε» ἐνικῶς, ἀλλὰ πληθυντικῶς· «Τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε», ἴσον, ὡς οἶμαι, τυγχά 20.10.67 νον τῷ "7πάντα"7 «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε». εἰ δὲ ἴσον ἐστὶν τῷ "7πάντα"7 «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε» καὶ μήτε σωματικῶς παιδίσκη δεῖ προσελθεῖν τὸν ἔχοντα γαμετὴν μήτε μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς γεγαμημένης ἐν γήρα ἄλλην γυναῖκα λαβεῖν τὸν κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ὑφήγησιν θέλοντα τέκνον ἀποδειχθῆναι τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τοῦ ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ, σαφῶς καὶ ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι δεῖ πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν Ἀβραὰμ ἀλληγοροῦντα ἱστορίαν ἕκαστον πνευματικῶς ποιῆσαι τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου «τοῦ πατρὸς σου, εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω», εἰρημένου οὐ μόνω 20.10.68 τῷ Ἀβραὰμ ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ ἐσομένῳ τέκνῳ αὐτοῦ. ἔστιν γάρ τις καὶ ἐκάστου ἡμῶν γῆ, καὶ ἡ πρὸ τοῦ θεοῦ χρηματισμοῦ οὐκ ἀγαθὴ συγγένεια, καὶ ὁ πρὸ τοῦ φθάσαντος εἰς ἡμᾶς λόγου θεοῦ οἶκος τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ἢ δι' ἅτινα ἅπαντα κατὰ λόγον θεοῦ δεήσει ἡμᾶς ἐπεξελεῖν, εἴπερ ἀκούομεν τοῦ σωτῆρος λέγοντος· «Εἰ τέκνα «τοῦ Ἀβραὰμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε» οὕτω γὰρ φθάσομεν, ὡς καταλιπόντες τὴν ἡμετέραν γῆν, ἐφ' ἣν δείξει ἡμῖν γῆν ὁ θεός, τὴν ἀληθῶς ἀγαθὴν καὶ ὄντως πολλήν, ἣν ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ πρέπει δίδοσθαι τοῖς ποιήσασιν τὸ προστεταγμένον ἐν τῷ «Ἐξελθε 20.10.69 «ἐκ τῆς γῆς σου». καὶ ὡς καταλιπόντες συγγένειαν οὐ καλὴν εἰς ἔθνος ἐσόμεθα μέγα καὶ μεῖζον ἢ κατὰ ἀνθρώπους· καὶ ὡς καταφρο νήσαντες οἴκου πατρὸς οὐκ ἐπαινετοῦ, εὐλογηθησόμεθα μεγαλυνο μένου τοῦ ὀνόματος ἡμῶν, γινόμενοι εὐλογητοὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς τοὺς μὲν εὐλογοῦντας ἡμᾶς εὐλογεῖσθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τοὺς δὲ καταρωμένους ὑπὸ κατάραν ἔσεσθαι, πᾶσάν τε γῆς φυλὴν ἐν ἡμῖν εὐλογεῖσθαι (ὅτε καὶ περὶ ἡμῶν εἴποι ἂν ὁ λόγος· «Ἐπορεύθη», ὡς εἴρηται περὶ Ἀβραὰμ· «Καὶ ἐπορεύθη Ἀβραὰμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ «κύριος»· οἶμαι δὲ ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐπὶ ποσὸν ὁ Λῶτ ἔψεται ἡμῖν, οὗ σύμβολον ἦν τὸ «Καὶ ὄχετο μετ' αὐτοῦ Λῶτ»), καὶ ἐπανελθόντες εἰς γῆν Χαναάν διοδεύσομεν τὴν γῆν ἕως τοῦ τόπου Συχέμ, οὕτω τῇ ἀναβάσει τῆς διανοίας προκόπτοντες ἕως ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν 20.10.70 δρυὴν τὴν ὑψηλὴν. καὶ ὀφθήσεται ἡμῖν κύριος ὁ θεός, ὁ ὀφθεις τῷ Ἀβραὰμ, καὶ ἐπαγγελεῖται <τὴν> περὶ τὴν ὑψηλὴν δρυὴν γῆν δοῦναι 20.10.71 τῷ νοητῷ τῆς ψυχῆς ἡμῶν σπέρματι. τοῦ δὲ νοήσαντός ἐστιν τὸ «Τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε» καὶ τὸ οἰκοδομήσαι θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ ὅπου ἡ ὑψηλὴ δρυὴ ἐπιφανομένῳ καὶ ἡμῖν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ὑψηλῆς δρυὸς ὡς ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ τοῦ ὄρους κατὰ τὰς ἀνατολάς τῆς Βαιθήλ, ὃ ἐρμηνεύεται "7Οἶκος θεοῦ"7, ἐνθα στήσει ἑαυτοῦ τὴν σκηνὴν, τῆς μὲν Βαιθήλ ὡς ἐπὶ κατὰ θάλασσαν, τῆς δὲ Ἀγγαί ὡς ἐπὶ κατ' ἀνατολάς· ἐρμηνεύεται δὲ Ἀγγαί 20.10.72 "7Ἐορταί"7. καὶ ὡς προκόπτων γε ὁ τοιοῦτος μετὰ ταῦτα δεῦτερον οἰκοδομήσει τῷ κυρίῳ θυσιαστήριον, ἥδη καὶ ἐπικαλεῖσθαι δυνάμενος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἐξῆς ἀπαίρων κάκειθεν ὁ ἐσόμενος τέκνον τοῦ Ἀβραὰμ, γενόμενός πως στρατηγικώτερος καὶ συνιεὶς πρὸς ὄσους πολεμίους αὐτὸν παρασκευάσασθαι δεῖ, στρατοπεδεύσει ἐν τῇ 20.10.73 ἐρήμῳ. μετὰ ταῦτα πείραν λιμοῦ λήψεται τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καταβήσεται παροικῆσαι ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ αὐτοῦ κατ' ἰσχύση ὁ λιμὸς ὁ ἐνισχύσας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καταβήσεται εἰς Αἴγυπτον μετὰ τῆς εὐπροσώπου ἑαυτοῦ γυναίκος, συνθήκας τινὰς τιθέμενος πρὸς αὐτήν, ἵν' <εὖ> ἑαυτῷ δι' αὐτὴν οἱ Αἰγύπτιοι χρίσωνται καὶ γένωνται ἐν Αἰγύπτῳ

«αὐτῶ πρόβατα καὶ μόσχοι καὶ ὄνοι καὶ 20.10.74 «παῖδες καὶ παιδίσκαι καὶ ἡμίονοι καὶ κάμηλοι». περὶ ὧν ἐκάστου σοφοῦ τινος καὶ ἐπὶ τὰ βάθη τῆς γραφῆς ἐπισταμένως φθάνειν δυναμένου ἔργον ἂν εἶη λέγειν καὶ ἀπαξαπλῶς γε πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἱστορίαν βασανίζοντος καὶ ὅλα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, ἅτινα ἐστὶν ἀλληγορούμενα· <ᾱ> ὡς πνευματικοὶ πνευματικῶς ποιεῖν πειρασόμεθα. 20.10.75 Ὅρα δὲ εἰ μὴ σαφῶς ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὸν τόπον παρίσταται ἡμῖν, ὅτι σοφοῦ τινός ἐστὶν καὶ πάση ἀρετῇ κεκοσμημέ 20.10.76 νου τὸ γενέσθαι τοῦ Ἀβραάμ τέκνον. τί γὰρ δεῖ λέγειν ὄσης σοφίας χρῆζομεν εἰς τὸ νοῆσαι τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ; καὶ ὄσης δυνάμεως εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτά; ποίας δὲ σοφίας ἢ ποίας δυνάμεως δεόμεθα, ἢ Χρι 20.10.77 στοῦ, ὅς ἐστὶν «θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία;» τὸ μὲν οὖν γεγραμμένον ἐστίν· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε»· ἀκολουθῶς δ' ἂν παρὰ τοῦτο εἴποις· εἰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἰσαάκ ποιεῖτε· τὰ δὲ ὅμοια καὶ περὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ ἐνὸς 20.10.78 ἐκάστου τῶν ἀγίων πατέρων. καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων δὲ ἕκαστος τῶν ἀμαρτανόντων γενικῶς μὲν τέκνον ἐστὶν τοῦ διαβόλου, ἐπεὶ πᾶς «ὁ «ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γεγένηται», ἥδη δὲ καὶ ἰδικώτερον ἦτοι τοῦ Κάϊν, ἢ τοῦ Χάμ, ἢ τοῦ Χαναάν, ἢ τοῦ Φαραώ, ἢ τοῦ 20.10.79 Ναβουχοδονόσορ, ἢ τινος τῶν ἀσεβῶν. τούτοις δὲ ἀκολουθῶς ἐρεῖς ὅτι ἕκαστος ἀπαλλαττόμενος τοῦ βίου τούτου ἀπελεύσεται πρὸς τοὺς ἰδίους πατέρας· νομιστέον γὰρ οὐ μόνω τῷ Ἀβραάμ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις λέγεσθαι πρὸς τῆ ἐξόδω τὸ «Σὺ δὲ ἀπελεύση πρὸς τοὺς «πατέρας σου»· οὐκέτι δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἀγίοις τὸ «Μετὰ εἰρήνης»· τοῖς δὲ τετελειωμένοις καὶ πνευματικῶς μακροῦ μέρους γενομένοις καὶ τὸ «Τραφεῖς ἐν γῆρα καλῶ», ἐπεὶπερ «Πολιά «ἐστὶν φρόνησις ἀνθρώποις» καὶ «Στέφανος καυχῆσεως γῆρας» καὶ δόξα τοῖς ἀληθινοῖς καὶ θείοις πρεσβυτέροις αἱ κοσμοῦσαι αὐτοὺς νοηταὶ πολιαί. 20.11.n Νῦν δὲ ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἢν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. 20.11.80 Οἱ ζητοῦντες ἀποκτεῖναι, ἐπεὶ θεὸς οὐκ ἀποκτίννυται, κἂν ἀποκτινύωσιν, ἄνθρωπον ἀποκτινύουσιν. κἂν ζητῶσιν ἀποκτεῖναι, μήπω ἀποκτινύντες, οὐχὶ θεὸν νομίζοντες εἶναι, ᾧ ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἀνθρώπῳ ἐπιβουλεύουσιν· οὐδεὶς γὰρ πειθόμενος εἶναι θεὸν τοῦτον 20.11.81 ᾧ ἐπιβουλεύει, ἐπιβουλεύσαι ἂν αὐτῷ ἔτι. ἔστι δὲ πῶς αἰεὶ θεωρῆσαι τοὺς τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ ἐπιβουλεύοντας, ὅτι ἀποκτεῖναι ζητοῦσιν καὶ ἐξαφανίσαι αὐτόν, ἄνθρωπον αὐτόν, τουτέστιν ἀνθρώπινον καὶ θνητόν, εἶναι ὑπολαμβάνοντες, ἢ καὶ τῷ ἀνθρωπινωτέρῳ αὐτοῦ καὶ βλεπομένῳ ἐπιτίθενται· ἵνα δὲ καὶ ἀποκτείνωσιν τὸ σῶμα τοῦ λόγου, 20.11.82 σαφές ὅτι μετὰ ταῦτα οὐδὲν δύνανται ποιῆσαι περισσότερο. διόπερ οὐ φοβητέον ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἀποκτινύντων τὸ σῶμα, μετὰ δὲ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερο τὸ ποιῆσαι, οὐδὲ φοβητέον ἀπὸ τῶν ἀποκτείνόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ λόγου ἀποκτεῖναι μὴ 20.11.83 δυναμένων. ἀλλ' εἰ τοιοῦτός τις ἐστὶν <ὁ> λόγος ὥστε καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν, τῷ ἄξια εἶναι ἀπωλείας, ἀπόλλυσθαι δύνασθαι, φοβητέον τὸν δυνάμενον θεὸν λόγον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι καὶ ἐξαφανίσαι, εἴτε ἐν γεέννη εἴτε ὅπως βούλεται· ὁ κύριος γὰρ Ἰησοῦς ἀναλοῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργεῖ τῆ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας ἑαυτοῦ τὸν ἀντικείμενον λόγον καὶ ἐπαιρό 20.11.84 μενον ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα. καὶ ζητοῦσί γε οὔτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελάληκεν, 20.11.85 ἢν ἤκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ εἴληφεν. κἂν ἀπλούστερον μέντοι γε κατὰ τὸν τόπον ἐκλαμβάνωμεν, σαφῶς ἐδίδαξεν ὁ σωτὴρ ὅτι τὸ ζητούμενον ὑπὸ Ἰουδαίων ἐπὶ τῷ ἀναιρεθῆναι αὐτὸ θεὸς οὐκ ἦν ἀλλὰ ἄνθρωπος, ὃς καὶ ἀνηρέθη· θεὸν γὰρ οὐ θεμιτὸν ἀποθνήσκειν λέγειν· διόπερ ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγος, ὅστις καὶ θεὸς λόγος ἦν, οὐκ ἀπέθανεν. ζητήσεις δέ, ἐπεὶ γέγραπται ὅτι «Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο», πότερόν ποτε ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος τῷ γεγονέναι σὰρξ 20.11.86 γέγονεν καὶ ἄνθρωπος ἢ οὐ

γένονεν ἄνθρωπος. εἰ μὲν γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος, δύναται αὐτὸς ἐζητῆσθαι ἀναιρεθῆναι· εἰ δὲ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος οὐκ ἀναιρεθεὶς ἀποκατέστη, καὶ ἀποκαθίσταται ἕκαστος ἐπὶ τοῦτο ὅπερ ἦν πρὶν γένηται σὰρξ. 20.12.n Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. 20.12.87 Τὸ μηδαμῶς δυνατόν πραχθῆναι τῷ Ἀβραάμ, εἰ μὴ πεποίηκεν Ἀβραάμ, ὡς ἔτυχεν ἀνειρηθῆναι δόξει τὸ «Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν». εἴποιεν γὰρ ἂν πρὸς τοῦτό τινες ὅτι μάτην λέγεται τὸ «Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν», εἴπερ οὐκ ἐποίησεν τὸ μηδαμῶς γενόμενον κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ· οὐ γὰρ γέγονε κατὰ τὸν χρόνον 20.12.88 αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ «Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν» οἶονεῖ ἐν ἐπαίνῳ ὑπολαμβάνω εἰρησθαι τῷ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, εἴποισ' ἂν ὅτι κατὰ τὸν διδάξαντα λόγον τὸ «Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιά «σατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη» ἔστιν τὸ γεγονέναι μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἄνθρωπον λαλοῦντα ἢ ἤκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ ἀλήθειαν, οὐ μὴν ἐζητῆσθαι αὐτὸν ἀνηρηθῆναι ὑπὸ 20.12.89 τοῦ Ἀβραάμ. καὶ ἐπίστησον ὅτι οὐκ ἔστιν ὅτε ὁ κατὰ τὸν Ἰησοῦν τροπικῶς νοούμενος ἄνθρωπος οὐκ ἐπεδήμει τῷ βίῳ, καὶ μετὰ τοὺς τῆς περὶ αὐτοῦ ἱστορίας χρόνους καὶ πρότερον. κατὰ τοῦτο δὲ οἶομαι πάντα τὸν ἅπαξ φωτισθέντα καὶ γευσάμενον δωρεᾶς ἐπουρανίου μέτοχόν τε γεννηθέντα πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσάμενον θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος καὶ παραπεσόντα πάλιν, ἀνακαινίζειν ἑαυτὸν εἰς μετάνοιαν, ἥτοι προσταυροῦντα ἢ ἀνασταυροῦντα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντα, εἴτε πρὸ τῆς ἱστορουμένης σωματικῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας εἴτε καὶ 20.12.90 ὕστερον. οὐ γὰρ ὁ μὲν νῦν μετὰ τὸν φωτισμὸν καὶ τὰς λοιπὰς εἰς αὐτὸν τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας ἀμαρτάνων ἀνασταυροῖ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ διὰ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἐφ' ἃ ἐπαλινδρόμησεν, οὐδὲν τῆς κοινότερον λεγομένης σωματικῆς πρὸς τὸ σταυρῶσαι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἐνεργείας ἐπιτελῶν, οὐχὶ δὲ καὶ πρότερον τοῦτο ἐγίνετο καὶ ὁ ἀμαρτάνων μετὰ τὸ ἀκοῦσαι θείων λόγων προεσταύρου τὸν υἱὸν 20.12.91 τοῦ θεοῦ. εἴ τῳ δὲ φίλον παραδέξασθαι τὸ ἐν ταῖς Παύλου Πράξεσιν ἀναγεγραμμένον ὡς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον· «Ἄνωθεν μέλλω «σταυροῦσθαι», οὗτος, ὡς μετὰ τὴν ἐπιδημίαν παραδέχεται τὸ «Ἄνω «θεν μέλλω σταυροῦσθαι» γινόμενον, οὕτω καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας, ὅταν τὰ αὐτὰ αἴτια γίνηται τὸ λέγεσθαι ἂν· "Ἡδη μέλλω σταυροῦ 20.12.92 σθαι"7. διὰ τί γὰρ οὐχὶ ὡς "Ἄνωθεν"7 μέλλει σταυροῦσθαι, καὶ πρότερον ἐσταύρωτο; ὅρα δὲ εἰ μὴ μόνων τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν ἐστὶν ἁγίων φωνὴ τὸ «Χριστῷ συνεσταύρωμαι», ἀλλὰ καὶ τῶν προτέρων, ἵνα μὴ διαφέρειν λέγωμεν τοὺς μετὰ τὴν παρουσίαν ἁγίους 20.12.93 Μωσέως καὶ τῶν πατριαρχῶν. καὶ τὸ «Ζῶ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν «ἐμοὶ Χριστός» λεγέσθω μὴ μόνον ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν προτέρων. ἐπίστημι δὲ καὶ τῷ «Θεὸς Ἀβραάμ «καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ· θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν ἀλλὰ «ζώντων» εἰρημένῳ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, μήποτε διὰ τοῦτο ζῶντές εἰσιν Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ συνταφέντες τῷ Χριστῷ συνανέστησαν αὐτῷ, οὐ πάντως κατὰ τὴν σωματικὴν τοῦ Ἰησοῦ ταφὴν ἢ σωματικὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. ταῦτα πρὸς τὸ «Τοῦτο «Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησε». 20.12.94 Τί δὲ «τοῦτο» ἢ τὸ ζητεῖν ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελάληκεν ἢ ἤκουσε παρὰ τοῦ θεοῦ; ἀποδίδομεν γὰρ ὡς ἄρα ἢ κατὰ τὸν Ἰησοῦν πνευματικὴ οἰκονομία οὐκ ἔστιν ὅτε τοῖς ἁγίοις 20.12.95 οὐκ ἦν. ἐὰν δὲ ἀνάγαγῃς ταῦτα, ὡσπερ ὑπονενοήκαμεν ἐν ἄλλοις, ἐτέρως παρὰ τὸ κοινότερον ἐπὶ μυστικώτερον Ἀβραάμ, ὁμοίως πάντα τὰ κατὰ τὸν τόπον ἐξομαλίσαι πειράσει, ζητῶν τὴν ἐκάστου τοῦ τῶν ἀκολουθίαν. 20.13.n Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 20.13.96 Ὅσον ἐπὶ τῷ ῥητῷ τούτῳ οὐκ ἔστι σαφὲς τίνα θέλει εἰπεῖν πατέρα τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ Ἰουδαίων καὶ μηδέπω ἐγνωκότων 20.13.97 τὴν ἀλήθειαν· πρὸς αὐτοὺς γὰρ ταῦτα πάντα φησί. καὶ εἰ μὴ ἐπεφέρετο μετ' ὀλίγα τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ «τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε

ποιεῖν», κὰν σαφῶς οὐκ 20.13.98 ἐγνώκειμεν τὸ βούλημα τοῦ εἰρημένου. οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ τοῖς πεπιστευκόσιν αὐτῷ Ἰουδαίοις, μηδέπω μείνασιν αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ, ἵνα ἀληθῶς αὐτοῦ γένωνται μαθηταὶ καὶ γνῶσιν τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῷ ἐλευθερωθῆναι ὑπ' αὐτῆς, ἔλεγεν τὸ «Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ «πατὴρ ὑμῶν» καί, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπιφέρεται, τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ 20.13.99 «πατὴρ τοῦ διαβόλου ἐστέ». κὰν γὰρ ἀπηνέες εἶναι δοκῆ τὸ τοιοῦτο λεγόμενον περὶ πεπιστευκότων μὲν αὐτῷ καὶ μαθητευθέντων πως, οὐ μὴν ἤδη ἀληθῶς χρηματισάντων μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὅμως κατα νοητέον καὶ τὸ ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ὑπὸ Ἰωάννου εἰρημένου περὶ υἱῶν θεοῦ καὶ υἱῶν διαβόλου· «Ὁ ποιῶν, γὰρ φησι, τὴν ἁμαρ «τίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. 20.13.100 «εἰς τοῦτο ἐνεφανέρωθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ «διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι «σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ 20.13.101 «τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστίν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ «καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ 20.13.102 «θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ». τῶν ῥητῶν τοίνυν τούτων οὕτως ἐχόντων κατανόησον εἰ μὴ σαφῶς εἴρηται ὅτι πᾶς 20.13.103 «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν». ὅσον ποιοῦμεν ἁμαρτίας, οὐδέπω τὴν ἐκ τοῦ διαβόλου γένεσιν ἀπεδυσάμεθα, κὰν πιστεύειν εἰς τὸν Ἰησοῦν νομιζώμεθα· καὶ τούτῳ ἀκόλουθόν ἐστίν τὸ λέγεσθαι τοῖς πεπιστευκόσιν Ἰουδαίοις ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ· «Ὑμεῖς» ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατὴρ ὑμῶν» ἀναφερομένου «τοῦ πατὴρ» ἐπὶ τὸν διάβολον διὰ τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατὴρ τοῦ διαβόλου ἐστέ». 20.13.104 εἰ δὲ πᾶς «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν», πᾶς ὁ 20.13.105 μὴ ὢν ἐκ τοῦ διαβόλου οὐ ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν. ἀλλὰ καὶ εἶπερ «εἰς «τοῦτο ἐφανέρωθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου», ὅσον οὐδέπω τὰ ἐν ἡμῖν ἔλυσεν ἔργα τοῦ διαβόλου, τῷ μὴ παρεστακέσαι ἡμᾶς ἑαυτοὺς τῷ λύοντι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, οὐδέπω ἀπεθέμεθα τὸ εἶναι τέκνα τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τῶν καρπῶν 20.13.106 ἐπιγινωσκόμενοι τίνος ἐσμὲν υἱοί. καὶ ἐκ τούτων μέντοι γε δῆλόν ἐστίν ὅτι οὐ διὰ κατασκευὴν υἱὸς τίς ἐστίν διαβόλου, οὐδὲ διὰ τὸ οὕτως δεδημιουργῆσθαι υἱὸς τις ἐν ἀνθρώποις λέγεται τοῦ θεοῦ· καὶ δῆλον ὅτι δύναται ὁ ποτε υἱὸς τοῦ διαβόλου γενέσθαι υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὅπερ σαφὲς καὶ ὁ Ματθαῖος ποιεῖ ἀναγράφων τὸν σωτῆρα οὕτως εἰρηκέναι· «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπήσατε «τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς· 20.13.107 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατὴρ ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». προσέχετε γὰρ ὅτι ἐκ τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς» καὶ «προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων» ὁ μὴ πρότερον τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατὴρ, ὕστερον αὐτοῦ γίνεται υἱός· ἔτι δὲ διὰ τὸ «Ἐν τούτῳ φανερά ἐστίν τὰ † ἔργα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ † ἔργα τοῦ διαβόλου» προειρημένων περὶ μὲν τοῦ διαβόλου τέκνων ὅτι «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν»· περὶ δὲ τῶν τοῦ θεοῦ ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ «μένει καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται», σαφὲς ὅτι πᾶς ἄνθρωπος συμπληρωκῶς τὸν λόγον ἤτοι τέκνον τοῦ θεοῦ ἐστίν ἢ τέκνον τοῦ διαβόλου· ἤτοι γὰρ ποιεῖ ἁμαρτίαν ἢ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, οὐδενὸς ὄντος μεταξὺ τοῦ ποιεῖν ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἁμαρτίαν μὴ ποιεῖν· καὶ εἰ μὲν ποιεῖ ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· εἰ δὲ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. 20.14.108 Ἔχεται δὲ τῆς ἐν τούτοις περὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου ἀποφάσεως τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ λεγόμενα περὶ τῶν ὄντων ἐν τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν μὴ ἑωρακότων αὐτόν· «Πᾶς, «γὰρ φησιν, ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων 20.14.109 «οὐχ ἑώρακεν αὐτόν». οὐκοῦν εἰ πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, ὁ ἁμαρτάνων οὐ μένει ἐν τῷ υἱῷ· καὶ εἰ πᾶς ὁ ἁμαρτάνων 20.14.110 οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, ὁ ἑωρακῶς αὐτόν οὐχ ἁμαρτάνει. ἅμα δὲ καὶ σημείωσαι, τί νοῶν ὁ

Ἰωάννης εἶπεν τὸ «Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ «έώρακεν αὐτόν» <δηλῶν> διὰ τοῦ «Έώρακεν αὐτόν» ὡς αἰεὶ δυνα μένων εἶναι τῶν ὀρώντων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τοῦ έωρακέναί αὐτόν μεταλαμβάνόντων δυνάμεως πρὸς τὸ μηδαμῶς ἁμαρτάνειν. 20.14.111 ἔτι φήσεις ὅτι τὸ «Υμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» ὅτε μὲν λέγοιτ' ἂν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ διαβόλου, ὅτε δὲ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ. οἱ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντες ποιοῦσι τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου, οἱ δὲ κατορθοῦντες ποιοῦσι τὰ ἔργα τοῦ 20.14.112 πατρὸς αὐτῶν θεοῦ. εἰκὸς δὲ ἐκ τούτων τινὰ κινήθησθαι μὴ ἄρα δύνηται ὁ αὐτός, τῷ ποιεῖν ἀγαθὰ καὶ πονηρὰ ἔργα ἀνά μέρος, διὰ μὲν τὰ ἀγαθὰ τέκνον εἶναι θεοῦ, διὰ δὲ τὰ ἐναντία τέκνον τοῦ δια βόλου. ἀλλὰ τοῦτο πρὸς τῷ ἀλογώτατον εἶναι οὐ δηλοῦται ἀπὸ 20.14.113 τῶν ῥητῶν. ἀποφαίνεται γὰρ ὁ Ἰωάννης ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, 20.14.114 «καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται». πᾶς τοίνυν ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· οὐ μὴν γέ γραπται ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου δικαιοσύνην οὐ 20.14.115 ποιεῖ, ἀλλ' «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν». πάλιν οὐχὶ ὡσπερ εἴρηται· «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν», οὕτως ἀναγέγραπται· «ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ «θεοῦ ἐστίν». καὶ πρόσχες ταῖς διαφοραῖς τῶν προτάσεων, τίνα τρόπον μετὰ πάσης ἀκριβείας τῷ Ἰωάννη εἴρηται, ὡστ' ἂν θὰ μάσαι τινὰ πῶς ἀλήπτως καί, ὡς ἂν εἴποιέν τινες, διαλεκτικῶς ἐξήνεγκεν αὐτάς, μὴ τὰ ὅμοια προενεγκάμενος περὶ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ· ὁμοίως δ' ἂν ἐξήνεγκεν εἰ πεποιήκει, ὡσπερ τὸ «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν», οὕτως «ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν» ἢ ὡσπερ ἀνέγραψεν ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ» πεποιήκει τὸ «πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου δικαιοσύνην οὐ ποιεῖ». 20.15.116 Μήποτε δὲ καὶ τῷ «Ἔστίν», εἰρημένῳ ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ δια βόλου, μὴ χρησάμενος ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ἢ τῷ «Γεγεννημένος», ἀναγεγραμμένῳ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, μὴ συγχρησάμενος ἐπὶ τῶν 20.15.117 ἐκ τοῦ διαβόλου, πάνυ σοφώτατα ἐξέδωκεν. ἐπήρεν γὰρ τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὸ «Γεγεννημένον» τάξας ἐπ' αὐτοῦ· ὅπερ εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου εἴρητο, χεῖρον ἂν τι ἐνέφαινε παρὰ τὸ «Ἐκ τοῦ 20.15.118 «διαβόλου ἐστίν». ἀλλὰ καὶ εἶπερ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου ἔταξεν τὸ «Ἔστίν», πεποιήκει ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἔλαττον ἂν περὶ τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ παρίστη, πολλῶ κρείττονος τυγχάνοντος τοῦ γεγεννησθαι ἐκ τοῦ θεοῦ παρὰ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ. φήσει δὲ τις ὅτι τινὰ τῶν κτισμάτων ἐστίν μὲν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντως ταῦτα ἐλάττονα ἔχει τάξιν ἐν τῷ παντὶ 20.15.119 τῶν γεγεννησθαι λεγομένων ἐκ τοῦ θεοῦ. καὶ γενόμενός γε κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ τε "Ἔστίν ἐκ τοῦ διαβόλου"7 καὶ <τοῦ> "Ἔγεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ"7, ζητήσεις μήποτ' ἐστίν τις ὁ καὶ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου, ὅστις πάντως καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ διαβόλου, οὐ παντὸς τοῦ ὄντος ἐκ τοῦ διαβόλου γεγεννημένου· καὶ πάλιν ἔστιν τις ἐκ τοῦ θεοῦ οὐ πάντως καὶ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκέτι δὴ παντὸς 20.15.120 τοῦ ὄντος ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένου ἐκ τοῦ θεοῦ. χαρακτηρίζεται μέντοι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ τῷ ἁμαρτίαν μὴ ποιεῖν, διὰ τὸ σπέρμα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἐνυπαρχούσης αὐτῷ ἐγγινομένου τοῦ μηκέτι δύνασθαι ἁμαρτάνειν. 20.15.121 καὶ ἐν τοῖς τελευταίοις δὲ λέγεται τῆς ἐπιστολῆς· «Ὅτι πᾶς ὁ γε «γεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλὰ ὁ γεγεννημένος ἐκ 20.15.122 «τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ». εἰ δὲ ὁ γεννηθεὶς «ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ», ὁ μὴ τηρῶν ἑαυτόν, ἴν' ὁ πονηρὸς αὐτοῦ μὴ ἄπτηται, οὐ γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ πᾶς οὗ ἄπτεται ὁ πονηρὸς, οὗτος οὐ γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ· ἄπτεται δὲ ὁ πονηρὸς τῶν μὴ τηρούντων 20.15.123 ἑαυτοῦς. ἐπεὶ δὲ τοῖς περὶ τοῦ Ἀβραάμ οὐδενὸς γενομένου μεταξὺ διαλείμματος

ἐπιφέρεται τὸ «Ἵμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς «ὕμων», ζητοῦμεν μήποτε διὰ τὴν τῷ Ἀβραάμ πρώτην δεδομένην 20.15.124 ἐντολὴν τοῦτο ἀναγράφεται. ὁ πρῶτος δὲ χρηματισμὸς πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔχει· «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ «ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἀπελθε εἰς τὴν γῆν ἣν σοι 20.15.125 «δειξω». ἐξῆλθεν οὖν Ἀβραάμ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅπερ οὐ πεποιήκασιν οἱ ἐλεγχόμενοι ἐπὶ τῷ μὴ ὑγιῶς εἰρηκέναι· 20.15.126 «Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν». εἰ γὰρ τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ, πρῶτον δὲ τῶν ἔργων ἐστὶν τὸ ἐξελεθῆν ἐκ τῆς γῆς ἑαυτοῦ καὶ ἐκ τῆς συγγενείας ἑαυτοῦ καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν ἣν δείκνυσιν αὐτῷ ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο οὗτοι, πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἐλέγχονται ὡς οὐκ ὄντες τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, δῆλον ὅτι οὐκ ἐξεληλυθότες ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς ἑαυτῶν ὀνειδίζονται ὡς ἔτι τοῦ πονηροῦ πατρὸς ὄντες 20.15.127 καὶ ἔτι ποιοῦντες τὰ ἐκείνου τοῦ πατρὸς ἔργα. τούτων ἡμῖν εἰς τὸ ῥητὸν εἰρημένων σαφῶς οἶμαι ἐλέγχεσθαι τοὺς νομίζοντας ἐν τευθεν παρίστασθαι ὅτι εἰσὶν τινες ἐκ κατασκευῆς υἱοὶ τοῦ δια βόλου. 20.16.n Εἶπον αὐτῷ· Ἵμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν. 20.16.128 Ζητῶ μήποτε ἐλεγχθέντες ὡς οὐ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ πικρότερον ἀποκρίνονται οἱ λεγόμενοι πεπιστευκέναι αὐτῷ Ἰουδαῖοι, παρακεκαλυμμένως ἀνισσόμενοι ἐκ πορνείας γεγεννησθαι τὸν σωτήρα, ὡς εἰκὸς τοῦτο ὑπονοοῦντες τῷ μὴ παραδέχεσθαι τὴν διαβόητον καὶ 20.16.129 τεθρυλλημένην αὐτοῦ γένεσιν ἐκ τῆς παρθένου. καὶ γὰρ πάνυ μοι φαίνεται ἄλογον ταῦτα αὐτοὺς ἀπορριψαί τὰ ῥήματα πρὸς ἔπος· οὔτε γὰρ πρὸς τὰ πρότερα οὔτε ἀκολούθως τοῖς ἐξῆς εἰρησθαι δύναται, εἰ ἀπλούστερον νοηθεῖ τὸ «Ἵμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα» 20.16.130 τὸ εἰρημένον ὑπ' αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεὸν ὁ σωτήρ, οὐδένα ἄνθρωπον πατέρα εἶναι ἑαυτοῦ ὁμολογῶν, διὰ τὸ «Ἵμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα» εἰκὸς αὐτοὺς ἐπιφέρειν πάλιν προσκρούοντας τὸ «Ἵνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν» ὡσεὶ ἔλεγον· "Ἵμεῖς μᾶλλον ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν, ἢπερ σύ, ὁ φάσκων μὲν ἐκ παρθένου γεγεννησθαι, ἐκ πορνείας δὲ γεγεννημένος, καὶ διὰ τὸ αὐχεῖν τὸ ἐκ παρθένου γεγεννησθαι λέγων ἓνα πατέρα ἔχειν μόνον τὸν θεόν"⁷, τῶν ὁμολογούντων τὸν πατέρα θεὸν οὐκ ἀρνούμενων καὶ 20.16.131 ἄνθρωπον πατέρα. ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι ταῦτα οὕτω νοούμενα οὐ δύναται εἶναι ῥήματα τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ Ἰουδαίων. καὶ πρὸς τοῦτο δὲ λεκτέον ὅτι εἰρημένου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρὸς αὐτοὺς λόγου τοῦ· «Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου «ἐστὲ καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν», ὡς καὶ δυναμένων αὐτῶν μένειν ἐν τῷ Ἰησοῦ λόγῳ καὶ μὴ μένειν, οὐκ ἀδύνατον ἦν τινὰς ἐκ τῶν ἐλεγχθέντων μὴ μεμενηκέναι αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ μὴ μείναντας πικρότερον καὶ προσκρουστικῶς εἰρηκέναι τὸ «Ἵμεῖς ἐκ πορνείας οὐ 20.16.132 «γεγεννημέθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν». δοκεῖ δέ μοι ὅτι καὶ φιλονεικότερον ἀπεκρίναντο· εἰπόντες γὰρ πρότερον τὸ «Σπέρμα «Ἀβραάμ ἐσμεν», καὶ οἷον τοῦτο τρανότερον ὁμολογήσαντες διὰ τοῦ. «Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν», ἀκούσαντες πρὸς τοῦτο τὸ «Εἰ «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε», μείζονα τοῦ Ἀβραάμ ὁμολογοῦσιν ἑαυτῶν εἶναι τὸν πατέρα λέγοντες· «Ἵνα πα 20.16.133 «τέρα ἔχομεν τὸν θεόν». τάχα δὲ διὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων τινὰς μὲν εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου, ἑτέρους δὲ γεγεννησθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, πάντας ἂν ὑγιῶς λέγοιμεν τοὺς μὴ γεγεννημένους ἐκ τοῦ θεοῦ ἐκ πορνείας 20.16.134 γεγεννησθαι. οὐ γὰρ ἐκ νύμφης, ἀλλ' ἐκ πόρνης, τῆς ὕλης, οὓς γεννᾷ ὁ διάβολος ἢ ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, οἵτινες καὶ τοῖς σωματικοῖς προσπεπονθότες καὶ προσηλωμένοι κολλῶνται τῇ πόρνῃ ὕλῃ, γινόμενοι πρὸς αὐτὴν ἐν σῶμα, τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένων ἀφισταμένων τῆς πόρνης ὕλης, καὶ κολλωμένων τῷ κυρίῳ καὶ ἐνουμένων τῷ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ἦν «ἔκτισεν ἀρχὴν «ὀδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ», ἵνα γένωνται πρὸς αὐτὴν ἐν πνεῦμα· Ὁ μὲν γὰρ «κολλώμενος τῇ πόρνῃ

ἐν σῶμά ἐστιν· ὁ δὲ κολλώμενος «τῷ κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστιν». 20.17.η Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω. 20.17.135 Ἐπεὶπερ οἱ τὰς φύσεις εἰσάγοντες χρῶνται τῷ ῥήματι τούτῳ, διηγουμένοι αὐτό, ὅτι ὡς οἰκεῖον ἄν ὑμῶν καὶ ἀδελφὸν ἐπέγνωτέ με, ἀλλὰ καὶ ὡς ἴδιον ἠγαπήσατε ἄν ἐμέ, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ 20.17.136 ὑμῶν ἦν, ἐπαπορητέον οὕτως πρὸς αὐτοῦς· ἦν ὅτε Παῦλος ἐμίσει τὸν Ἰησοῦν, ἐμίσει δὲ αὐτὸν ὅτε ἐπόρθει καὶ ἐδίωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀληθεύων γε ἔλεγεν αὐτῷ ὁ πρῶτος χρηματισμὸς· 20.17.137 «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;» εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς τὸ «Εἰ ὁ θεὸς «πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ», δηλὸν ὅτι καὶ τὸ τούτῳ ἀντίστροφον ἐστὶν ὑγιές· «εἰ μὴ ἠγαπᾶτέ με, οὐχὶ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν «ἦν». οὐκοῦν τῶν μὴ ἀγαπώντων τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς πατὴρ· Παῦλος δὲ ἦν ὅτε οὐκ ἠγάπα τὸν Ἰησοῦν, ἦν ἄρα καιρὸς ὅτε 20.17.138 ὁ θεὸς Παύλου πατὴρ οὐκ ἦν. οὐ φύσει ἄρα Παῦλος θεοῦ υἱὸς ἦν, ἀλλ' ὕστερον γέγονεν θεοῦ υἱός, ὅτε καὶ ὑγιῶς ἄν προσελάβομεν τὸ ἀκόλουθον τῷ ἠγουμένῳ τοῦ συνημμένου λέγοντος ὅτι "7ἀλλὰ μὴν ὁ 20.17.139 θεός, ὃ Παῦλε, πατὴρ σου ἐστίν, ἀγαπᾶς ἄρα τὸν Ἰησοῦν"7. ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς πίστεως Παύλου ἀληθοῦς ὄντος τοῦ «Εἰ ὁ θεός «πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ» ὑγιῶς ἦν προσλαβεῖν οἶονεὶ λέγοντα τὸν Ἰησοῦν· "7ἀλλὰ μὴν ἐμὲ οὐκ ἀγαπᾶς, οὐκ ἄρα ὁ θεός πατὴρ 20.17.140 σου ἐστίν, ὃ Παῦλε"7. πότε δὲ ὁ θεός πατὴρ γίνεται τινος ἢ ὅταν τηρήσῃ τις τὰς ἐντολάς, δι' ἃς οὐ πρότερον ὦν τις υἱὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατρὸς γίνεται αὐτοῦ υἱός, ὅτε καὶ ὁ πατὴρ εἰς ἀναγέννησιν ἄγων τοῦτον, ὃς υἱὸς αὐτοῦ γίνεται, χρηματίζει τοιοῦτου πατὴρ. 20.17.141 ἔστιν δὲ προσαχθῆναι εἰς ταῦτα ἀπὸ τῶν οὕτως ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ γεγραμμένων· «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις 20.17.142 «τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· «Ἀγαπήσατε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων «των ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς». 20.17.143 πρόσχετε γὰρ τῷ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς» ἐμφαίνοντι ὅτι οὐ πρότερον τις ὦν υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς 20.17.144 πατρὸς γίνεται αὐτοῦ υἱός. ἐπιμελῶς δὲ τηρήσας καὶ περὶ τοῦ προσκειμένου τῷ «Τοῦ πατρὸς», ὅπερ ἐστίν, «Ἰμῶν» (γέγραπται γάρ· «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν»), ζητήσεις πότερον ἀπλοῦ στερρον εἴρηται, ἢ τῶν ἀντιγράφων ἡμαρτημένων πρόσκειται τὸ «Ἰμῶν» (οὐδὲν γὰρ ἄν ἐζητήσαμεν, εἰ ἐγγέγραπτο· «ὅπως γένησθε «υἱοὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς»), καὶ μάλιστα ἐπεὶ δοκεῖ μάχην περιέχειν τὸ γίνεσθαι υἱόν τινα, οὐχ ἀπλῶς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς, 20.17.145 ἀλλὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς. εἰ μὲν γὰρ αὐτοῦ πατὴρ ἐστίν, οὐχ ὕστερον γίνεται αὐτοῦ υἱός· εἰ δὲ γίνεται αὐτοῦ υἱός, οὐκ ἦν αὐτοῦ πατὴρ. 20.17.146 ἅμα δὲ ἐπιστήσεις διὰ τὸ τινὰς μὲν τῶν πεπιστευκέναι νομιζομένων λέγεσθαι δούλους τοῦ θεοῦ, ἑτέρους δὲ χρηματίζειν αὐτοῦ υἱούς, μήποτε οὐχ ἢ τυχοῦσα ἐντολή, ἀλλὰ τινα κατ' ἐξάαιρετον κατορθοῦ 20.17.147 μενα ποιοῦσιν γενέσθαι υἱὸν θεοῦ τὸν κατορθώσαντα. πολλῶν γοῦν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εἰρημένων παρατήρει <ὅτι> τὸ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ «τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς», ἐπιφέρεται τῷ «Ἐγὼ δὲ «λέγω ὑμῖν· Ἀγαπήσατε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ 20.17.148 «τῶν διωκόντων ὑμᾶς». καὶ γὰρ ἐμφαίνεται ἢ πρὸς θεὸν ὁμοίότης καὶ μίμησις αὐτοῦ ἀγαπώντος τὰ ὄντα πάντα καὶ μηδὲν βδελυσομένου ὦν ἐποίησεν καὶ φειδομένου πάντων (ἐπεὶπερ αὐτοῦ τοῦ φιλοψύχου δεσπότη ἐστὶν τὰ πάντα) ἐν τῷ ἀγαπῶντι τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ καὶ 20.17.149 προσευχομένῳ ὑπὲρ τῶν διωκόντων αὐτόν. πῶς δ' ἄν ἀρμοστὸν ἦν ἐπιφερόμενον τὸ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς» τῷ «Ἐρρέθη· Οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ «βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ «καρδίᾳ αὐτοῦ», καὶ τοῖς περὶ τῆς ἀπωλείας ἐνόος τῶν μελῶν ὑπὲρ 20.17.150 τοῦ μὴ ὄλον εἰς γέενναν ἀπελθεῖν τὸ σῶμα; ἀλλὰ καὶ εἰ * * ἐπεφέρετο τῷ «Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις·

Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ «κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὄλως»· <τὸ> «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» πολ 20.17.151 λήν ἂν αὐτόθεν ἐνεποίησεν προσκοπήν. νυνὶ δὲ ὡσπερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατὴρ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, οὕτως ἕκαστος τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ, οἷονεὶ ἥλιον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀγάπην ἔχων, ταύτην ἀνατέλλει καὶ ἐπὶ πονηροὺς, ἐπὶ ἀγαπήσει τοὺς ἑαυτοῦ ἐχθρούς· καὶ πάλιν ὡσπερ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, οὕτως οἷονεὶ ὑετόν τινα τὴν προσευχὴν ὁ ἅγιος καταπέμπει ἐπὶ τοὺς κάτω που τυγχάνοντας, διὰ τὸ διώκειν αὐτόν, καὶ περὶ τῶν τοιούτων προσευχόμενος. ταῦτα μὲν εἰς τὸ ὑποπεσοῦν ἡμῖν τρανωθῆναι τὸ «Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπάτε ἂν ἐμέ». 20.18.152 Ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ «Ἐγὼ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω», εἰς ὃ χρήσιμόν μοι φαίνεται παραθέσθαι τὸ ἐκ Μιχαίου οὕτως ἔχον· «Ἀκούσατε, λαοί, λόγους, καὶ προσεχέτω ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ «ἐν αὐτῇ· καὶ ἔσται κύριος ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον, κύριος ἐξ οἴκου «ἀγίου αὐτοῦ. διότι ἰδοὺ, κύριος ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ τόπου ἑαυτοῦ «καὶ καταβήσεται καὶ ἐπιβήσεται ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεται «ταὶ τὰ ὄρη ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, καὶ αἱ κοιλάδες τακῆσονται ὡς κηρὸς «ἀπὸ προσώπου πυρὸς καὶ ὡς ὕδωρ καταφερόμενον ἐν καταβάσει». 20.18.153 καὶ ὅρα μήποτε ἰσοδυναμεῖ τὸ «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ θεοῦ» τῷ «Κύ «ριος ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ», ἐπεὶ ὅτε ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ ἔστιν, ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων πρὶν ἑαυτὸν κενῶσαι, οἷονεὶ 20.18.154 τόπος αὐτοῦ ἔστιν ὁ θεός. καὶ εἴ τίς γε νοήσαι τὸν πρὸ τοῦ κενῶσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ προηγουμένη ὑπάρχοντα θεοῦ μορφῇ, ὄψεται τὸν μηδέπω ἐξεληλυθότα ἀπὸ τοῦ θεοῦ υἱὸν αὐτοῦ καὶ κύριον τὸν μη 20.18.155 δέπω ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ τόπου ἑαυτοῦ. ἐπὶ δὲ ἐκείνῃ τῇ καταστάσει τοῦ υἱοῦ συγκρίνη τὴν ἐκ τοῦ ἀνειληφέναι τὴν τοῦ δούλου μορφήν, ἑαυτὸν κενώσαντα, συνήσει πῶς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ ἦκεν πρὸς ἡμᾶς, καὶ οἷονεὶ ἔξω γεγένηται τοῦ πέμψαντος αὐτόν, εἰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐκ ἀφήκεν αὐτόν μόνον ὁ πατήρ, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ ἔστιν, καὶ ἔστιν ἐν τῷ υἱῷ ὡσπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πατρὶ. 20.18.156 καὶ εἰ μὴ κατ' ἄλλον γε τρόπον νοήσαις εἶναι τὸν υἱὸν ἐν τῷ πατρὶ, ὡς ἦν πρὶν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δόξει περιέχειν μάχην τὸ καὶ ἐξεληλυθέναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ εἶναι τὸν ἐξεληλυθότα ἀπὸ τοῦ θεοῦ 20.18.157 ἔτι ἐν τῷ θεῷ. ἄλλοι δὲ τὸ «Ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ θεοῦ» διηγήσαντο ἀντὶ τοῦ «γεγέννημαι ἀπὸ τοῦ θεοῦ», οἷς ἀκολουθεῖ ἐκ τῆς οὐσίας φάσκειν τοῦ πατρὸς γεγεννηθῆναι τὸν υἱόν, οἷονεὶ μειουμένου καὶ λείποντος τῆ οὐσίας ἢ πρότερον εἶχεν τοῦ θεοῦ, ἐπὶ γεννήσῃ τὸν υἱόν, 20.18.158 ὡσεὶ νοήσαι τις τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκυμόνων. ἀκολουθεῖ δὲ αὐτοῖς καὶ σῶμα λέγειν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ διηρῆσθαι τὸν πατέρα, ἅπερ ἔστιν δόγματα ἀνθρώπων μηδ' ὄναρ φύσιν ἀόρατον καὶ ἀσώ 20.18.159 ματον πεφαντασμένων, οὕσαν κυρίως οὐσίαν. οὗτοι δὲ δῆλον ὅτι ἐν σωματικῷ τόπῳ δώσουσιν τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν τόπον ἐκ τούτου ἀμείψαντα σωματικῶς ἐπιδεδημηκέναι τῷ βίῳ, καὶ οὐχὶ κατάστασιν ἐκ καταστάσεως, ὡσπερ ἡμεῖς ἐξεληλύθαμεν. 20.19.n Οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. 20.19.160 Ταῦτα νομίζω λέγεσθαι ὡς τινων ἀπ' ἑαυτῶν ἐρχομένων καὶ μὴ ἀπεσταλμένων ἀπὸ τοῦ πατρὸς. περὶ μὲν οὖν ἀνθρώπων τοιούτων, διδασκαλίαν ἢ προφητείαν ὑπισχνουμένων, διδασκόμεθα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰερεμίου, ἔνθα γέγραπται· «Οὐκ ἀπέστειλλον τοὺς 20.19.161 «προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον». εἰ δὲ καὶ δυνάμεις τινὲς μὴ ἀποστελλόμεναι ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔρχονται πρὸς ἀνθρώπους, ἐπιστήσεις καὶ εἴ τινες ἐν αὐταῖς εἰσὶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξεληλυθυῖαι καὶ τούτῳ 20.19.162 ἡμαρτηκυῖαι τῷ μὴ ἀπεστάλθαι ἀπ' αὐτοῦ. οὐκ ἀζήτητον δὲ ἑατέον τὸν τόπον καὶ εἰς τὸν περὶ ψυχῆς λόγον· τάχα γὰρ ἡ μὲν τοῦ Ἰησοῦ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς τυγχάνουσα τελειότητι ἐν θεῷ καὶ τῷ πληρώματι ἦν, καὶ ἐκεῖθεν ἐξεληλυθυῖα, τῷ ἀπεστάλθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἀνέλαβεν τὸ ἐκ τῆς Μαρίας σῶμα. ἄλλαι δὲ οὐχ οὕτως ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, τουτέστιν οὐκ ἀπεσταλμέναι οὐδὲ

ὕπὸ τοῦ θείου βουλήματος προπεμφθεῖσαι. 20.20.η Διὰ τί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν. 20.20.163 Αἴτιον, φησὶν, ἐστὶ τοῦ ὑμῖν μὴ γινώσκεσθαι τὴν ἐμὴν λαλιὰν τὸ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς ἀκούειν τοῦ λόγου μου. πρότερον οὖν δύναμιν περιποιητέον ἀκουστικὴν τοῦ θείου λόγου, ἵνα μετὰ τοῦτο 20.20.164 οἷοί τε γενώμεθα καὶ γινώσκων πᾶσαν τὴν Ἰησοῦ λαλιάν· ἔξεστιν γὰρ πρότερον οὐκ ἐκ δυνάμενον ἀκούειν τὸν λόγον Ἰησοῦ ὕστερον φθάσει νειν ἐπὶ τὸ ἀκούειν δύνασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καὶ ὅσον μὲν οὐδέπω ἰάθη τις τὰς ἀκοὰς ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος τῷ κωφῷ· «Διανοίχθητι», 20.20.165 οὐ δύναται ἀκούειν. ἐπὶ δὲ λυθῆ ὁ αἴτιος τῆς κωφότητος σύνδεσμος, τότε ἀκούειν τις οἷός <τε> ἔσται τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε καὶ γινώσκων δύναται αὐτοῦ τὴν λαλιάν· ἢ λεγέτωσαν ἡμῖν οἱ νομίζοντες καὶ διὰ τούτων συνίστασθαι τὸν περὶ φύσεως λόγον, πότερον ἐδύναντο ἔτι 20.20.166 κωφοὶ ὄντες ἀκούειν οὐκ ὕστερον ἰάσατο, ἢ οὐκ ἐδύναντο; σαφοῦς δὲ ὄντος τοῦ "7οὐκ ἐδύναντο"7, δηλὸν ὅτι ἔξεστιν μεταβαλεῖν ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἀκούειν τῶν Ἰησοῦ λόγων ἐπὶ τὸ ἀκούειν αὐτῶν, καὶ οὐ διὰ φύσιν ἀνιάτως ἔχουσαν, ὅτε οὐ δύναται τις ἀκούειν· καὶ μάλιστα ταῦτα προσακτέον τοῖς ἑτεροδόξοις, χαίρουσι ταῖς ἀλληγορίαις καὶ ἀνάγουσιν τὴν περὶ τῶν ἰάσεων ἱστορίαν ἐπὶ τὰς τῆς ψυχῆς θεραπέας, ἀπολυομένης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας. 20.20.167 νομίζω δὲ τὸ μὲν ἀκούειν νῦν ἐπὶ τοῦ συνιέναι τάσσεσθαι τῶν λεγομένων, τὸ δὲ γινώσκων ἐπὶ τοῦ καταλαμβάνοντα συγκατατίθεσθαι, τῷ φωτὶ τῆς περὶ τῶν λεγομένων γνώσεως πεφωτισμένον. 20.20.168 Ὁ μὲντοι γε Ἡρακλέων ὑπολαμβάνει 20αἰτίαν ἀποδίδοσθαι τοῦ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἀκούειν τὸν Ἰησοῦ λόγον μηδὲ γινώσκων αὐτοῦ τὴν λαλιὰν ἐν τῷ «Ἐγὼ εἶμι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ»20. αὐταῖς γοῦν λέξεσιν φησὶ· 20»Διατί «δὲ οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, ἢ ὅτι ὑμεῖς «ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ;» ἀντὶ τοῦ «ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ διαβόλου», φανερῶν αὐτοῖς λοιπὸν τὴν φύσιν αὐτῶν, καὶ προσελέγξας αὐτοὺς ὅτι οὔτε τοῦ Ἀβραάμ εἰσιν τέκνα (οὐ γὰρ ἂν ἐμίσειν αὐτόν), οὔτε τοῦ 20.20.169 θεοῦ, διὸ οὐκ ἠγάπων αὐτόν20. καὶ εἰ μὲν τὸ «Ἐγὼ εἶμι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ» ἐξεδέχετο ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω διηγησάμεθα, καὶ ἔλεγεν· διὰ τὸ ἔτι ὑμᾶς εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου, οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, κἂν παρεδεξάμεθα αὐτοῦ 20.20.170 τὴν διήγησιν. νυνὶ δὲ δηλὸς ἐστὶν ὁμοουσίους τινὰς τῷ διαβόλῳ λέγων ἀνθρώπους, ἑτέρας, ὡς οἴονται οἱ ἀπ' αὐτοῦ, οὐσίας τυγχάνοντας παρ' οὐκ ἀλλοῦ ψυχικοῦς ἢ πνευματικοῦς. 20.21.η Ἐγὼ εἶμι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. 20.21.171 Ἀμφίβολος ἢ λέξις ἐστίν· δηλοῦται γὰρ ἀπ' αὐτῆς ἐν μὲν ὡς ἄρα ἔχει ὁ διάβολος πατέρα, ἐξ οὗ πατρὸς, ὅσον ἐπὶ τῷ ῥητῷ, ἐμφαίνονται εἶναι οὗτοι πρὸς οὐκ ὁ λόγος· ἕτερον δέ, ὃ βέλτιον ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς ἐκ τοῦδε τοῦ πατρὸς ἐστε, καθ' οὗ κατηγορεῖται 20.21.172 τὸ "7διάβολος"7. ἀμφίβολον μὲν οὖν ἦν ἂν τὸ λεγόμενον καὶ εἰ περιήρητο τὸ πρότερον ἄρθρον τὸ "7τοῦ"7, πλὴν μᾶλλον ἂν ἐφαίνετο σαφέστερον τὸ βούλημα τοῦ ῥητοῦ. <οὐ> μὲντοι γε ὁ συναγορεύων τῷ εἶναι τινὰ τοῦ διαβόλου πατέρα, οὗ υἱοὺς δόξει λέγειν τοὺς πρὸς οὐκ ὁ λόγος ἐστίν, χρήσεται τῷ ἐπιφερομένῳ οὕτως ἔχοντι· «Ὅταν «λαλήσῃ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν καὶ ὁ πατήρ «αὐτοῦ», καὶ φήσει ψεῦδος μὲν εἶναι τὸν διάβολον, ἄλλον δὲ παρὰ 20.21.173 τοῦτον εἶναι τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα. ἀλλ' οὐκ ὑγιῶς τοῦτο λεχθήσεται· μᾶλλον γὰρ τὸ ψεῦδος ἐφαρμόσει τῷ ἐναντίῳ τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἶμι ἢ ἀλήθεια»· λέγω δὲ τῷ ἀντιχριστῷ, οὗ ψεύστης 20.21.174 ἐστίν ὁ πατήρ, ὁ διάβολος ὢν. ἀλλ' εἰκόσ τινὰ προσκόψει τῷ ψεῦδος εἶναι τὸν ἀντιχριστόν, οὐκέτι ψεκτόν ἐσόμενον, ἐὰν τῇ ὑποστάσει ἕτερον μηδὲν ψεύδους ἦ. πρὸς ὃν παραθέμενος τὸ «Ἀπώλεια ἐγένου, καὶ οὐκ ὑπάρξεις εἰς τὸν αἰῶνα» εἰρημένον ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ περὶ τινος διὰ τὴν κακίαν μεταβεβληκότος εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἀπώλειαν, καθ' ὁμοιότητα παραμυθήσει καὶ τὸ περὶ τοῦ ψεύδους

εἶναι τινα <οὐ> τῇ ὑποστάσει ἐκ κατασκευῆς, ἀλλὰ ἐκ μεταβολῆς καὶ ἰδίας προαιρέσεως τοιοῦτον γεγενημένον, καὶ οὕτως, ἵνα καινῶς ὄνο 20.21.175 μάσω, πεφουσιωμένον. φεύγων γοῦν τις ὡς ἄτοπον τὸ φάσκειν εἶναι ψεῦδος τὸν ἀντίχριστον, ἐρεῖ καὶ πᾶσιν ἐφαρμόζειν τοῖς ψευδομένοις τὸ «Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ»· τὸ γὰρ ἐν ἐκάστῳ τῶν ψευδομένων ψεῦδος ἐπὶ λαλῆ, «ἐκ τῶν ἰδίων» τοῦ ψεύδους «λαλεῖ»· ἀλλὰ καὶ τὸ «Ψεύστης ἐστὶν ὁ πατὴρ αὐτοῦ» † ἀνευρέγει ἐπὶ τὸ ἕκαστον τὸν προφερόμενον ψεῦδος ἐκ στόματος ἑαυτοῦ πατέρα εἶναι οὐ λαλεῖ ψεύδους· καὶ οὐκ ἀπίθανός γε ἔσται ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις, καὶ ταῦτα μὲν ὡς παρακείμενα τῇ ἀμφιβολίᾳ τοῦ ἐκκειμένου ἡμῖν ῥητοῦ εἰρήσθω. 20.22.176 Ἐπεὶ δὲ διηγούμενοι τὸ «Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ «πατρὸς ὑμῶν» προλαβόντες καὶ εἰς τοῦτο εἰρήκαμεν, πολλαχόθεν τὰ φανέντα ἡμῖν εἰς τὴν διήγησιν χρήσιμα συναγαγόντες, οὐκ εὐλόγως νῦν προσδιατρίψομεν τῷ τόπῳ. πλὴν εἴ τις τῷ ποιεῖν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται καὶ μὴ κατήργησεν τὴν ἀπ' ἐκείνου γένεσιν ἐξ ἑαυτοῦ, οὗτος οὐ μίαν ἀλλὰ πλείονας ἐπιθυμίας τοῦ τοιοῦτου πατρὸς ποιεῖν ἐθέλει· καὶ τῶν ἐν παντὶ υἱῷ διαβόλου ἐπιθυμιῶν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ διαβόλῳ ἐπιθυμιῶν γεννωμένων, σαφὲς ὅτι αἱ ἐκεῖνου ἐπιθυμίαι φρόνημα ὕλης εἰσὶν καὶ φθορᾶς, ἃς κυρίως ἔχθρας 20.22.177 εἴποι τις ἂν εἶναι πρὸς θεόν. φόνους μὲν οὖν καὶ ἀδικίας καὶ πλεονεξίας φάσκειν εἶναι τὰς ἐκείνου ἐπιθυμίας, γεννώσας ἐν υἱοῖς αὐτοῦ παραπλησίως ταύταις ἐπιθυμίας, οὐκ ἀπεμφαίνει· ἀλλὰ καὶ γενικῶς ἀκαθαρσίας τῇ φύσει ἐναντίας τυγχανούσας τῇ καθαρότητι λέγειν εἶναι τὰς ἐκείνου ἐπιθυμίας, ἀφ' ὧν αἱ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα ἐπιθυμίαι 20.22.178 ἐγγίνονται τέκνοις τοῦ διαβόλου, οὐ δυσπαράδεκτόν ἐστιν. τὸ δὲ καὶ πορνείαν λέγειν εἶναι τὴν ἐκείνου ἐπιθυμίαν ἢ μοιχείαν ἢ παιδοφθορίαν ἢ μαλακότητα οὐκ εὐχερῶς ἂν τις παραδέξοιτο, κἂν ἀπορῇ πῶς αἱ ἐπιθυμίαι αὗται ἐν ἀνθρώποις ἀπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ γίνονται ἐπιθυμιῶν, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, οἷον καθολικοῦ τινος παρισταμένου περὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπιθυμιῶν, ὡς ἄρα θέλουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν, ὥστε πάντα, ἃ ἐπιθυμοῦσιν 20.22.179 παρανόμως, πρότερον ἐπιθυμίας εἶναι τοῦ πατρὸς αὐτῶν. τοιοῦτον γὰρ ἐστὶν τὸ «Καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν». λεκτέον δὲ πρὸς ταῦτα ὅτι ὁ διάβολος ἐπιθυμεῖ φθαρῆναι τόνδε, φέρε εἰπεῖν, τὸν παῖδα, καὶ μοιχευθῆναι τήνδε, καὶ πορνεῦσαι τούσδε, καὶ τούτων ἐπιθυμιῶν ἐμποιεῖ τοῖς δυναμένοις αὐτῷ ὑπηρετήσασθαι ἐπιθυμίαν τοῦ ποιῆσαι, ἅπερ ἐκεῖνος ἐνεργῆσαι βούλεται, ὥστ' ἂν κατὰ τοῦτο τὸν ἐνεργοῦντα τὴν πορνείαν ἢ τὴν μοιχείαν πρότερον 20.22.180 λέγειν τοῦ ἀνθρώπου πορνεῦειν καὶ μοιχεύειν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ πάσης ἀμαρτίας ἐρεῖς· οἷον ὁ διάβολος ἀργυρίων μὲν οὐκ ἐπιθυμεῖ, ἐπιθυμεῖ δὲ φιλαργύρους ποιῆσαι καὶ προσπαθεῖς τοῖς ὑλικοῖς πράγμασιν· ταύτην δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ θέλουσι ποιεῖν οἱ οὐκ ἄλλως 20.22.181 ἢ τῷ θέλῃν φιλοῦντες τὸ ἀργύριον. διόπερ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπιθυμίας ἡμᾶς πᾶσιν οἷς θέλομεν ποιεῖν καὶ ἐξετάζειν μήποτε ὁ θεὸς θέλωμεν ποιεῖν ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου ἐπιθυμιῶν ἐστὶν· ἵνα ἐκ τοῦ τεθεωρηθέναι τὰ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου ἐπιθυμιῶν παυσώμεθα θέλωμεν ποιεῖν ἐκεῖνα, εἰδότες πάντα τὸν θέλοντα ποιεῖν τὰς τοῦ διαβόλου ἐπιθυμίας ἐκ πατρὸς μὲν οὐδαμῶς εἶναι θεοῦ, διαβόλου δὲ γεγονέναι τέκνον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐθέλωμεν ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας τοῦ χείρονος μορφούμενον καὶ κατ' εἰκόνα γινόμενον τοῦ πονηροῦ πατρὸς, ἀφ' 20.22.182 οὗ ἔρχονται καὶ τυποῦνται αἱ ἐκείνου τοῦ χοϊκοῦ εἰκόνες. πρῶτος γὰρ χοϊκὸς ἐκεῖνος, τῷ πρῶτος ἀποπεπτωκὸς τῶν κρείττωνων καὶ ἐπιτεθνηκὸς ἐτέρας παρὰ τὴν κρείττονα ζωῆς ζωὴν ἄξιος γεγονέναι τοῦ ἀρχὴν αὐτὸν εἶναι οὔτε κτίσματος οὔτε ποιήματος ἀλλὰ «πλάσματος κυρίου, πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ». καὶ ἡμῶν δὲ ἡ προηγουμένη ὑπόστασις ἐστὶν ἐν τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος· ἡ δὲ ἐξ αἰτίας ἐν τῷ ληφθέντι ἀπὸ τοῦ χοῦ 20.22.183 τῆς γῆς πλάσματι. καὶ εἰ μὲν ὡς περὶ

ἐπιλαθόμενοι τῆς ἐν ἡμῖν κρεῖττονος οὐσίας ὑποτάξομεν ἑαυτοὺς τῷ ἀπὸ τοῦ χοῦ πλάσματι, καὶ τὸ κρεῖττον τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ λήψεται· εἰ δὲ συνέντες τὸ ποιηθὲν κατ' εἰκόνα καὶ τὸ ληφθὲν ἀπὸ τοῦ χοῦ τῆς γῆς, ὅλοι προσνεύοιμεν ἐπὶ τοῦτον, οὗ κατ' εἰκόνα γεγόναμεν, ἐσόμεθα καὶ καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ, πᾶσαν τὴν πρὸς ὕλην καὶ σώματα προσπάθειαν καὶ 20.22.184 τὴν πρὸς τινὰ τῶν καθ' ὁμοίωσιν ἀπολείψαντες. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὰς θείας γραφὰς ἡ ἐπιθυμία τῶν μέσων ἐστίν, οὐκ εἰδυίας τὴν ἑλληνικὴν τῶν σημαινομένων παρὰ τοῖς τὰ τοιαῦτα διαρθροῦσιν ἀκρίβειαν, ὥστ' ἂν τὸ μὲν ἀστεῖον βούλησιν ὀνομάσαι, ἢν ὀρίζονται εὐλογον ὄρεξιν, τὸ δὲ φαῦλον ἐπιθυμίαν, ἢν φασιν εἶναι ἄλογον ὄρεξιν ἢ σφοδρὰν ὄρεξιν, λεκτέον ὅτι πᾶσα γενητὴ φύσις τὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἰδίου πατρὸς θέλει ποιεῖν, ὥσπερ καὶ πᾶσα ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ ἰδίου πατρὸς, τοῦ μὲν πρῶτως ἀγίου πατρὸς ἀγενήτου τυγχάνοντος (οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ θεός), τοῦ δὲ πρῶτως πονηροῦ πατρὸς ἐξ οὐδενὸς ὄντος πατρὸς· οὐδὲ γὰρ ὑπέστησέν τις ἐν αὐτῷ πατὴρ τὴν πονηρίαν, ἀλλ' ἡ ἀπὸ θεοῦ ἐκτροπὴ γεγέννηκεν αὐτήν. 20.23.185 Τὸ μὲν οὖν νῦν ἐξεταζόμενον κατὰ τὸ «Καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν» σαφὲς ὅτι ἀναφέρεται πρὸς τὸν διάβολον, προειρημένου τοῦ «Ἵμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» καὶ ἐπιφερομένου τοῦ «Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' 20.23.186 «ἀρχῆς». καὶ πρὸς ἕκαστον δ' ἂν οὐ μόνον τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ὑγιῶς λεχθεῖν τὸ «Τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν». λέγονται γὰρ τινες εἶναι καὶ θεοῦ 20.23.187 ἐπιθυμίας, ὀνομαζομένων <οὕτως> αὐτοῦ τῶν βουλήσεων. ἐν γοῦν ὀκτωκαιδεκάτῳ ψαλμῷ εἴρηται· «Τὰ κρίματα κυρίου ἀληθινὰ, δεδι «καιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον «πολύν». κἂν, ὡς τινὰ δὴ τῶν ἀντιγράφων ἔχει, ἢ «τὰ ἐπιθυμήματα «ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν», φήσεις ὅτι τὰ ἐπιθυμήματα τοῦ ἐπιθυμησαί τινος αὐτῶν ἄξιά ἐστιν, ὡς τὰ εὐλογητὰ τοῦ εὐλο 20.23.188 γεῖσθαι, καὶ τὰ ἀγαπητὰ τοῦ ἀγαπᾶσθαι. ὥσπερ οὖν τὰ εὐλογήματα μᾶλλον ὑπὸ θεοῦ εὐλογεῖται καὶ τὰ ἀγαπητὰ μᾶλλον ὑπὸ θεοῦ ἀγαπᾶται, οὕτω καὶ τὰ ἐπιθυμήματα μᾶλλον ἂν ὑπὸ θεοῦ εὐλογώ τερων ἐπιθυμηθεῖν, εὐγνωμονέστερον ἡμῶν ἀκουόντων, ὡς προειρήκαμεν, τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ὁ σωτὴρ δὲ φησιν· «Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα 20.23.189 «τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν». περὶ δὲ τοῦ καὶ φαύλην εἶναι ἐπιθυμίαν ἤρκει μὲν καὶ τὸ ἐν χερσὶν ῥητόν· οὐδὲν δὲ ἦττον παραθετέον καὶ τὸ «Ὅς ἂν ἐμβλέψῃ γυναῖκα πρὸς «τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἢδη ἐμοίχευσε αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». οὐ πάντως δὲ ὁ ἐπιθυμῶν ἀπόντος ἐπιθυμεῖ, ὡς οὐδὲ ὁ βουλούμενος 20.23.190 πάντως τὰ ἀπόντα βούλεται. τοῦτο δὲ προεθεραπεύσαμεν διὰ τὰ ἐπιθυμήματα τοῦ θεοῦ καὶ τὰς τῶν τελείων ἐπιθυμίας. 20.23.191 Πᾶς οὖν υἱὸς τινος τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει ποιεῖν, καὶ πᾶς υἱὸς τινος ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. οὕτω γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει ποιεῖν, 20.23.192 καὶ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ. καὶ «ὁ ἀνθρωπος τῆς ἀμαρ «τίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας» τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει ποιεῖν, καὶ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ. καὶ ἐφ' ἡμῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων πάντως τὰ ἔργα ἦτοι θεοῦ ἐστὶν ἢ διαβόλου, καὶ ἂν θέλομεν ποιεῖν ἦτοι ἐπιθυμία ἐστὶν τοῦ ἀγαθοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς ἡμῶν 20.23.193 ἢ τοῦ ἐχθροῦ αὐτῷ διαβόλου. καὶ εἰ μὲν ποιοῦμεν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ καὶ θέλομεν τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιεῖν, υἱοὶ ἐσμεν τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ τὰ τοῦ διαβόλου πράττομεν, θέλοντες ἂν ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ ποιεῖν, 20.23.194 ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐσμέν. ἐπιστήσωμεν οὖν μὴ μόνον οἷς ποιοῦμεν, ἀλλὰ καὶ οἷς θέλομεν. αὐταρκες γὰρ εἰς τὸ εἶναι τοῦ διαβόλου υἱὸν τὸ κἂν θέλῃ αὐτοῦ ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας· καὶ τάχα διὰ τοῦτο μετὰ τὸ «Ἵμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» εἴρηται τὸ «Τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν», ἵνα μάθωμεν ὅτι εἰ καὶ μόνον θέλομεν ποιεῖν ἅπερ ἐπιθυμεῖ ὁ διάβολος, χρημα 20.23.195 τιούμεν διαβόλου υἱοί. πιθανώτατα δ' ἂν τις πρὸς ταῦτα

λέγοι ὡς ἄρα ἀρκεῖ πρὸς τὸ εἶναι υἱὸν θεοῦ τὸ θέλειν αὐτοῦ ποιεῖν τὰς ἐπι 20.23.196 θυμίας, κἂν μὴ προσῆ τούτῳ <τὸ> ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ λεκτέον ὅτι ἀνάγκη τὸν θέλοντα ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας τοῦ θεοῦ καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ μόνον τὸ θέλειν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὡς φησιν ὁ Παῦλος, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ἐπομένου πάντως τῷ καλῷ θέλειν τοῦ συζύγου αὐτῷ <τοῦ> ἐνεργεῖν (καὶ γὰρ «Τοῖς ἀγα «πῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν»), καὶ οὐκ ἂν καλὸν θέλειν ἀτελεῖς ἔασαι ὁ ποιῶν πάντα καλὰ λίσαν· ἀλλ' οὐδὲ ἐπινοηθῆναι δύναται καλὸν θέλειν μὴ συνεζευγμένης τῆς κατὰ τὸ οὕτω θέλειν 20.23.197 ἐνεργείας καλῆς τῷ καλῷ θέλειν. ἢ μέντοι γε πρὸς τῷ θέλειν ἐνέργεια κἂν ἐμποδίζοιτο ὑπὸ τῆς προνοίας εὐλόγως πολλάκις, ὅτε ὑπὲρ τινος καθολικῶς χρησίμου ἢ ὅπως ποτὲ χρησίμου χρεῖα ἀνακόπτεσθαι τὸ κατὰ τὸ θέλειν τὸ χεῖρον ἔργον. 20.23.198 Εἰς ταῦτα δὲ ὁ Ἑρακλέων φησί· 20πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ διαβόλου ἦσαν 20· ὡς ἐτέρας οὐσίας τῆς τοῦ 20.23.199 διαβόλου οὐσίας παρὰ τὴν τῶν ἄλλων λογικῶν οὐσίαν. ὅμοιον δὲ ἐν τούτῳ μοι πεπονθέναι φαίνεται τῷ ἐτέραν οὐσίαν φάσκοντι ὀφθαλμοῦ παρορῶντος καὶ ἐτέραν ὀρῶντος, καὶ ἐτέραν οὐσίαν 20.23.200 ἀκοῆς παρακουούσης καὶ ὑγιῶς ἀκουούσης. ὡς γὰρ ἐν τούτοις οὐχ ἡ οὐσία διάφορος, ἀλλὰ τι αἴτιον ἐπισυμβέβηκεν τοῦ παρακούειν καὶ τοῦ παρορᾶν, οὕτως παντὸς τοῦ πεφυκότος λόγῳ παρακολουθεῖν ἢ παρακολουθητικὴ οὐσία ἢ αὐτὴ ἐστίν, εἴτε 20.23.201 παραδέχεται τὸν λόγον εἴτε ἀνανεύει πρὸς αὐτόν. τί γὰρ διαφέρει ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ παρακολουθῆσαν τοῦ μὴ παρακολουθοῦντος οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν, εἰ καὶ μετὰ τὸ συνιέναι τῶν εἰρημένων ὁ μὲν τις ἐπικρίνας συγκατέθετο τῷ λεγομένῳ, ὁ δὲ ἀνένευσε πρὸς αὐτό. 20.24.202 Πολλάκις δὲ εἶπομεν, ὅτι ἐὰν συγχωρηθῆ τοῦτο τὸ ἀδύνατον (λέγω δὲ τὸ εἶναι οὐσίας ἐτέρας καὶ ἀνεπίδεκτον τῶν κρειττόνων τὸν διάβολον), περὶ μὲν ἐκείνου ἀπολογησόμεθα ὡς οὐ δαμοῦ αἰτίου τῆς πονηρίας, τὸ δὲ ἔγκλημα τῷ αὐτὸν οὐσιώσαντι καὶ δημιουργήσαντι προσάψομεν, ὅπερ ἐστὶ πάντων ἀτοπώτατον. 20.24.203 πρόδηλον δὲ τὸ παράλογον ἔσται τῷ κατανοήσαντι ψυχῶν ἀνθρῶ πίνων οὐσίαν καὶ ἐνιδόντι ὅτι ἀμήχανόν ἐστίν, ὡσπερ σώματα παρὰ σώματα εἶναι ἀνθρώπινα ἐτέρας καὶ ἐτέρας οὐσίας, οὕτω καὶ ψυχὰς παρὰ ψυχὰς, καὶ νοητικὸν παρὰ τὸ νοητικόν, καὶ τὸ διανοητικὸν 20.24.204 παρὰ τὸ διανοητικόν. τὸ δὲ ὅμοιον ἐρεῖς καὶ ἐπὶ τοῦ λογικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμεων, τῆς τε μνημονικῆς καὶ τῆς οὕτως φανταστικῆς· ἀνάγκη γάρ, εἰ ἑτεροουσίος ἐστὶν ἀνθρωπός τις παρ' ἕτερον, καὶ ἑτερογενεῖς εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ ἑτερογενῆ εἶναι, φέρε εἰπεῖν, τὴν μνημονικὴν <παρὰ τὴν μνημονικὴν> καὶ τὴν 20.24.205 διανοητικὴν παρὰ τὴν διανοητικὴν. ἐξεταζέσθω δὲ ὁ λόγος περὶ τούτων, ἃ ὁμοίως ἂν νοῆσαι καὶ διανοηθεῖν, ὥστε καὶ παραπλησίως συγκαταθέσθαι ἢ ἐπισχεῖν ἢ ἀνανεῦσαι ὃν φασὶν ἐκεῖνοι πνευματικὸν καὶ ὃν λέγουσιν εἶναι χοϊκόν. ἄρα γὰρ τὸ παραπλήσιον ἐν διαφόροις γέγονεν οὐσίαις, ἢ διὰ τοῦτο παραπλήσιον γέγονεν τὸ πάθος, ἐπεὶ 20.24.206 ὁμοουσίον ἦν τοῦτο ὃ συμβέβηκε τὸ πάθος; τὸ μὲν οὖν φάναι τοὺς αὐτοὺς τύπους φαντασιῶν καὶ συγκαταθέσεων καὶ διανοήσεων καὶ μνημονεύσεων γεγενῆσθαι ἐν τοῖς ἑτεροουσίαις ἄλογον· τὸ δὲ ἐν τοῖς ὁμοουσίαις ἐκ μέρους ὡς παρὰ ταύτην εἶναι τινα καὶ ἄλλην οὐσίαν 20.24.207 ἐν αὐτοῖς ἡλίθιον. παραστησάτωσαν γὰρ παρὰ τὰς δυνάμεις ταύτας ἐτέραν τινὰ οὐσίαν μὴ νοοῦσαν μηδὲ διανοουμένην μηδὲ μεμνημένην μηδὲ φαντασιουμένην ἐν οἷς φασὶν εἶναι πνευματικοῖς κρείττονα τῆς νοούσης καὶ διανοουμένης, ἢ ἐν τοῖς χοϊκοῖς ἤτοι ὁμοίαν ἢ χεῖρονα· 20.24.208 οὐδὲ γὰρ φήσουσιν κρείττονα. ἀλλ' εἰκὸς αὐτοὺς ἐρεῖν ὅτι ὡσπερ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς αὐτῆς σφραγίδος ὁμοίως τυπωθῆναι τὴν ἀνόμοιον οὐσίαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ κασσιτέρου καὶ μολίβου καὶ κηροῦ, οὕτω δυνατὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν φαντασιῶν τοὺς παραπλησίους ἐγγενέσθαι τύπους τοῖς ἐν διαφόροις οὐσίαις τυγχάνουσιν καὶ φαντασιουμένοις· τὸ δ' ὅμοιον καὶ ἐπὶ διανοίας καὶ νοήσεως καὶ μνημο 20.24.209 νεύσεως

φήσουσιν. ἀλλ' ὄρα μήποτε κἄν πάνυ πιθανὸς εἶναι ὁ λόγος οὗτος δοκῆ, συναρπάζειν μᾶλλον καὶ σοφίζεσθαι δύναται ἀνομοίως παραβηβλημένος ἤπερ πείθειν τὸν ἀκριβῶς τῷ παραδείγματι ἐπιστήσαντα· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς εἰκόνης ἔχω δεῖξαι, ἤτοι ἐν χρυσῷ ὁ τύπος ἢ ἐν ἀργύρῳ, ἢ μὲν ὁ τύπος παραπλήσιος δεικνύται, τὴν ιδιότητα τοῦ ἐν χρυσῷ γεγονέναι παρὰ τὸ ἐν ἀργύρῳ τετυπῶσθαι 20.24.210 ἢ ταῖς λοιπαῖς ὕλαις. οὕτω τοίνυν ἡμῖν παρασησάτωσαν ἰδίωμα τοῦ δεξαμένου τύπον κρεῖττονα ἢ ἐλάττονα ἢ ὑποδεέστερον, καὶ πειραθῆτωσαν κἄν περιλαλήσαι τὴν τῶν δεξαμένων τὴν ἀνάμαξιν τῶν τύπων παραπλησίως διάφορον οὐσίαν· μὴ γὰρ παριστάντες ἀποφανοῦνται μὲν, οὐκ ἀποδείξουσιν δέ. 20.24.211 Τοσαῦτα καὶ πρὸς τὸν Ἡρακλέωνος λόγον εἰπόντος· 20τὸ «Ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου» ἀντὶ τοῦ "7ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς"7 εἰρήσθω20. πάλιν εἰς τὸ 20»Τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»20 διαστέλλεται λέγων 20.24.212 20τὸν διάβολον μὴ ἔχειν θέλημα ἀλλ' ἐπιθυμίας20. καὶ ἐμφαίνεται αὐτόθεν τὸ ἀδιανόητον τοῦ λόγου· θέλειν γὰρ τὰ πονηρὰ πᾶς ἂν τις ὁμολογήσαι ἐκεῖνον. συνάξεις δὲ καὶ αὐτός, εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν προχείρῳ οὐκ ἔχομεν παραθέσθαι, 20.24.213 εἴ που ἐν τῇ γραφῇ τὸ θέλειν ἐπὶ τοῦ διαβόλου τέτακται. μετὰ ταῦτά φησιν ὁ Ἡρακλέων 20ὡς ἄρα ταῦτα εἴρηται οὐ πρὸς τοὺς φύσει τοῦ διαβόλου υἱούς, τοὺς χοϊκούς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ψυχικούς, θέσει υἱούς διαβόλου γινομένους· ἀφ' ὧν τῇ φύσει δύνανται τινες καὶ θέσει υἱοὶ θεοῦ 20.24.214 χρηματίσαι20. καὶ φησὶ γε ὅτι 20παρὰ τὸ ἡγαπηκέναι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ διαβόλου καὶ ποιεῖν τέκνα οὗτοι τοῦ 20.24.215 διαβόλου γίνονται, οὐ φύσει τοιοῦτοι ὄντες20. καὶ διαστέλλεται ὡς ἄρα 20τριχῶς δεῖ ἀκούειν τῆς κατὰ τέκνα ὀνομασίας, πρῶτον φύσει, δεύτερον γνώμη, τρίτον ἀξία· καὶ φύσει μὲν20, φησὶν, 20ἔστιν τὸ γεννηθὲν ὑπὸ τινος γεννητοῦ, ὃ καὶ κυρίως τέκνον καλεῖται· γνώμη δέ, ὅτε τὸ θέλημά τις ποιῶν τινος διὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην τέκνον ἐκεῖνου οὐ ποιεῖ τὸ θέλημα καλεῖται· ἀξία δέ, καθ' ὃ λέγονται τινες γεέννης τέκνα καὶ σκότους καὶ 20.24.216 ἀνομίας, καὶ ὄφρων καὶ ἐχιδνῶν γεννήματα. οὐ γὰρ γεννᾶ20, φησὶ, 20ταῦτά τινα τῇ ἑαυτῶν φύσει· φθοροποιὰ γὰρ καὶ ἀναλίσκοντα τοὺς ἐμβληθέντας εἰς αὐτά· ἀλλ' ἐπεὶ ἔπραξαν τὰ ἐκεῖνων ἔργα, τέκνα αὐτῶν εἴρηται20. τοιαύτην δὲ διαστολὴν δεδωκώς οὐδὲ κἄν ἐπὶ ποσὸν ἀπὸ τῶν 20.24.217 γραφῶν παρεμυθήσατο τὴν ἰδίαν διήγησιν. εἴπομεν δ' ἂν πρὸς αὐτὸν ὅτι εἰ μὴ φύσει, ἀλλὰ ἀξία γεέννης τέκνα ὀνομάζεται καὶ σκότους καὶ ἀνομίας (20φθοροποιὰ γὰρ ταῦτα καὶ ἀναλίσκοντα20 μᾶλλον ἢπερ συνιστάντα), πῶς ὁ Παῦλος φησὶ που τὸ «Ἡμεθα ἢ φύσει τέκνα ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί»; ἢ λεγέτωσαν ἡμῖν ὡς οὐκ ἔστιν ἀναλωτικὸν καὶ μάλιστα κατ' αὐτὸν φθορο 20.24.218 ποιὸν ἢ ὀργή, ἧς τέκνα ἡμεθα. πάλιν φησὶν ὅτι 20τέκνα τοῦ διαβόλου νῦν λέγει τούτους, οὐχ ὅτι γεννᾶ τινος ὁ διάβολος, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου ποιοῦντες 20.24.219 ὡμοιώθησαν αὐτῷ20. πόσῳ δὲ βέλτιον περὶ πάντων τῶν τοῦ διαβόλου τέκνων τοῦτο ἀποφαίνεσθαι, ὡς ὁμοιουμένων αὐτῷ τῷ ποιεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ οὐ διὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τὴν χωρὶς ἔργων τέκνων διαβόλου χρηματιζόντων; 20.25.η Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. 20.25.220 Ἐπεὶ ἐστὶν τις κοινότερον ἀνθρωποκτόνος ὁ ὅπως ποτὲ ἀπεκτονῶς ἄνθρωπον, ὅστις ἐστὶν καὶ μέσος, καθ' ὃ καὶ ζήλω θεοῦ πεποίηκεν ὁ Φινεὲς ἀποκτείνας τὸν Ἰσραηλίτην πορνεύοντα καὶ τὴν Μαδιανίτιν <καὶ> ἀνθρωποκτόνος οὐ ψεκτῶς ρηθήσεται καὶ ὁ Δαβὶδ «ἐν ὀνόματι κυρίου τῶν δυνάμεων, θεοῦ παρατάξεως «Ἰσραὴλ» <πατάξας> τὸν Γολιάθ, ζητητέον τὴν ἀληθινὴν ἀνθρώπου ζωὴν καὶ τὸν ἐναντίον ταύτῃ θάνατον αὐτοῦ, ἵνα νοηθῇ ὁ ψεκτῶς 20.25.221 ἀνθρωποκτόνος. καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ φήσεις τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, ὅσον οὐχ ἡμαρτήκεισαν, μὴ ἀνηρησθαι· ἢ δὲ ἡμέρα ἔφαγον ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου εὐθέως καὶ τεθνηκέναι, οὐκ ἄλλου τινὸς ἀποκτείναντος αὐτοῦς ἢ τοῦ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου, ὅτε τὴν Εὐάν διὰ τοῦ ὄφρων

ἠπάτησεν καὶ ἡ Εὐὰ δέδωκεν τῷ ἄν 20.25.222 δρι ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγεν ὁ ἀνὴρ. κατὰ μέντοι γε τὰ βαθύ τερα τῶν δογμάτων νοήσας τὸ «Οὐκ ἀποθανοῦμαι ἀλλὰ ζήσομαι, «καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα κυρίου», καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους ἀπορρητότατα τοῖς συνιέναι τοῦ λεγομένου δυ ναμένοις εἰρημένον ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον· «Περὶ τῆς ἀναστάσεως «τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἶμι θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστι» ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων», καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν· «Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν, ὡς λέγει ἐπὶ τῆς «βάτου κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ.» οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν» 20.25.223 ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ Μάρκον· «Περὶ τῶν νεκρῶν, † οὐκ ἀνέγνωτε «ὅτι ἐγείρονται ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ «ὁ θεὸς λέγων· Ἐγὼ εἶμι θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων», ὅψει ὅτι εἰ νῦν ζῆ ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ νεκροὶ ἦσαν, πρὶν ζήσωσιν· νεκρὸς δὲ κυρίως οὐδεὶς λέγεται μὴ πρότερον ζήσας. 20.25.224 ἐπίστησον δὲ καὶ τῷ «Ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, καὶ ἐν «τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται», ἐν οἷς οὔτε ὁ μέσος θάνατος σημαίνεται κατὰ τὸ «Ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν», οὔτε ἡ ἀδιάφορος ζωὴ καὶ μήτε ἀγαθὸν οὔσα καθ' αὐτὴν μήτε κακὸν κατὰ τὸ «Ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται», καὶ ὅψει τὴν ζωὴν τοῦ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου. νοήσας δὲ αὐτοῦ τὴν ζωὴν συνή σεις τίνα τρόπον ὁ ἀνθρωποκτόνος ἀπέκτεινε τὸν ζῶντα ἄνθρωπον, οὐ διὰ τίνα ἕνα ἰδίως ποιόν, ἀλλὰ δι' ὅλον τὸ γένος, ὁ ἀπέκτεινε, καθ' ὃ «ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν», ὑγιῶς 20.25.225 λεχθησόμενος ἀνθρωποκτόνος. ταύτην δὲ τὴν ἀνθρωποκτονίαν εἰρ γάσατο ἀρξάμενος ἀπ' ἀρχῆς, δι' ἣν ἀνθρωποκτονίαν αὐτοῦ ἕκαστος τῶν νοούντων αὐτὸ καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, καὶ τίνοι οἰκειὸν ἐστίν, τοῦτο ἐρεῖ, ταλανίζων ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποτεθηκέναι, τὸ «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ «θανάτου τούτου»; βλέπων καὶ τίνα τρόπον εἴρηται τὸ «Εἰς χοῦν «θανάτου κατήγαγές με» καὶ τὸ «Ἐταπεινώσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κα 20.25.226 «κώσεως» καὶ τὸ «Σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν». ἔστιν δὲ καὶ ἀπορρητότερόν τι δι' ὃ ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἄρχων ἐστίν τοῦ κόσμου τούτου, λέγω δὲ τοῦ περιγεῖου τόπου, ὅπου εἰσὶν οὓς ἀπέκτεινε ἀνθρωποὶ. ὁ μὲν οὖν ἀνθρωποκτόνος ἀπέκτεινε ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ χάριτι θεοῦ συνετάφημεν Χριστῷ καὶ συνανέστημεν αὐτῷ, εἶγε σύμμορφοι γεγόναμεν τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ καὶ ἐν καινότητι 20.25.227 ζωῆς περιπατοῦμεν. ὁ δὲ ἀνθρωποκτόνος ἄρχει τῶν ἀνηρημένων 20.25.228 καὶ ἄρχει τῶν νεκρῶν, ζῶντος δὲ οὐδενὸς ἠγεῖσθαι δύναται. ἐὰν δὲ ἐπιπλεῖον ἐπιστήσης καὶ τοῖς περὶ τῶν νεκρῶν γεγραμμένοις, οἷον τούτῳ «Εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, ἵνα καὶ νεκρῶν «καὶ ζώντων κυριεύσῃ», ὅψει τίνα τρόπον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲ τῶν νεκρῶν κυριεύει ἔτι· ἀπέθανεν γὰρ Ἰησοῦς ἵνα καὶ 20.25.229 νεκρῶν κυριεύσῃ. ὅσον μὲν οὖν ζῆ ὁ ἄνθρωπος, οὐ φορεῖ τὴν τοῦ χοϊκοῦ εἰκόνα· ἀποθνήσκων δὲ καὶ ἀναιρούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ποκτόνου, ἅμα τε <οὐ> συνέχει τὴν τοῦ θεοῦ εἰκόνα, καὶ ἀναλαμ βάνει τὴν τοῦ χοϊκοῦ καὶ νεκροῦ· νεκρὸς γὰρ ὁ χοϊκός, ὡσπερ ζῶν ὁ ἐπουράνιος· καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων θεός. 20.25.230 διόπερ εἰ μὲν συνανέστημεν ἐν καινότητι ζωῆς περιπατοῦντες, ὁ θεὸς ἐστίν ἡμῶν· εἰ δὲ ἔτι ἐσμέν ἐν νεκροῖς, ὁ θεὸς οὐ νεκρῶν καὶ ἡμῶν οὐκ ἔσται θεός. 20.26.231 Παράκειται δὲ τῷ ἐξετάζειν τὰ περὶ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρώπου ποκτόνου καὶ τὸ ἰδεῖν τινὰς νεκροὺς μὲν, οὐκ ἐν ἄλλῳ δὲ ἢ ἐν Χριστῷ νεκρούς, οἳ καὶ πρῶτον ἀναστήσονται· περὶ ὧν ἐν μὲν τῇ πρὸς Κορινθίους οὕτω λέγεται· «Σαλπῖσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἀνα «στήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα»· ἐν δὲ τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς· «Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ «ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ

κυρίου, οὐ μὴ «φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν «φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, «καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον· ἔπειτα ἡμεῖς οἱ «ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέῃ «λαῖς εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν 20.26.232 «κυρίῳ ἐσόμεθα». καὶ ἡγοῦμαι ζῶντας μὲν εἶναι ἐν Χριστῷ τοὺς τετελειωμένους καὶ μηδαμῶς ἔτι ἁμαρτίαν ἐργαζομένους, νεκροὺς δὲ ἐν Χριστῷ τοὺς διακειμένους μὲν κατὰ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν καὶ προαιρουμένους βιοῦν καλῶς, οὐ μὴν ἤδη κατωρθωκότας ἀλλ' ἔτι ἁμαρτάνοντας, ἥτοι κατ' ἄγνοιαν τοῦ ἀκριβοῦς περὶ δικαιοσύνης ἀληθοῦς λόγου, ἢ κατὰ ἀσθένειαν νικωμένων τῶν κριμάτων ἀπὸ 20.26.233 τῆς ἐπιθυμοῦσης κατὰ τοῦ πνεύματος σαρκός. καὶ τούτοις γε ἀκό λουθὸν ἐστὶν τὸν Παῦλον αἰσθανόμενον ἑαυτοῦ λέγειν διὰ τὸ ἤδη κατωρθωκέναι τὸ «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες». οὐς δὲ εἰρήκαμεν νεκρούς, οὗτοι μάλιστα δέονται τῆς ἀναστάσεως, οὐδὲ τῶν ζώντων δυναμένων ἀρπαγῆναι ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, πρὶν πρῶτον τοὺς ἐν Χριστῷ νεκροὺς ἀναστήναι· διὸ γέγραπται· «Οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες» 20.26.234 καὶ τὰ ἐξῆς. ἐπιστήσεις δὲ εἰ καὶ διὰ τὴν ἀνθρωποκτονίαν αὐτοῦ οὐκ ἂν συστάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπικαταράτου γῆς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ 20.26.235 ἐκβληθέντος ἀπὸ «τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς» Ἀδὰμ συνέστη. πλὴν ἀνθρωποκτόνος οὗτος ἀπὸ τῆς τῶν ἐνεστηκότων γέγονεν ἀρχῆς, ὅστις, οἶμαι, γενόμενος «ἀρχὴ πλάσματος κυρίου» ἐφθόνησεν τοῖς 20.26.236 κτισθεῖσιν «εἰς τὸ εἶναι». οὕτω «φθόνῳ θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν «κόσμον», ἀεὶ ἐν οἷς ἂν εὗρη ζῶσιν ἀνθρωποκτονοῦντος ἕως ἂν πάντων τῶν ἐχθρῶν ὑποτεθέντων τοῖς ποσὶν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἔσχατος ἐχθρὸς αὐτοῦ θάνατος καταργηθῆ. 20.27.237 Ἴδωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ «Καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ «ἔστηκεν». πᾶς μὲν καὶ μόνος ὁ ὑγιῆ βεβαίως ἔχων δόγματα καὶ διὰ τὴν βεβαιότητα τῶν δογμάτων ἄσειστος τοῖς κρίμασιν τυγχάνων ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς περιστάσεως ἢ τινος σωματικῆς προ φάσεως, οἷον δυσυπομενήτων πόνων ἢ σφοδροτέρας ὀρέξεως ἀφρο δισίων ἢ ὁποιασδήποτε αἰτίας σαλευόμενος, ὥστ' ἂν καὶ ἐπὶ ποσὸν μετακινηθῆναι ἀπὸ τοῦ καλοῦ, εὐλόγως ἂν ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ 20.27.238 νομίζοιτο· οὗτος δὲ ὁ λόγος φθανέτω καὶ ἐπὶ τὰς ἔξω σαρκὸς καὶ αἵματος φύσεις· ἔστιν γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκείνων ζωῇ τὰ κατορθοῦντα ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ δεόντως λέγειν· εἰ δὲ τις μὴ οὕτως βιοῖ, 20.27.239 «οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ». ἀλλ' ἐφίστημι μήποτε ἐν μὲν τι καὶ μονοειδές ἐστὶν τὸ ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ποικίλον δὲ τι καὶ πο λύτροπον τὸ μὴ ἐστηκέναι ἐν αὐτῇ· τινῶν μὲν τρεμούσαις, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, ταῖς βάσεσιν καὶ σειομέναις βιαζομένων ἐστάναι ἐν αὐτῇ καὶ μηδέπω τοῦτο ἐχόντων· ἐτέρων δὲ τοῦτο μὲν οὐ πεπονθότων, ἐν κινδύνῳ δὲ τοῦ ἐν τούτῳ γενέσθαι καθεστηκότων, ὁποῖός ἐστιν ὁ λέγων· «Ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες», καὶ ἄλλων καὶ πεπτωκότων ἐν αὐτῇ, περὶ ὧν οἶμαι λέγεσθαι τὸ «Πᾶς ὁ πεσὼν 20.27.240 «ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται». ἐπὶ τοῦτο τὸ ἐστάναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ προτρέπων ὁ κύριος Μωσέα εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Ἴδου «τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήση ἐπὶ τῆς πέτρας»· εἰ γὰρ ἡ πέτρα Χριστὸς ἦν, Χριστὸς δὲ φησιν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια», μήποτε τὸ «Στήση ἐπὶ τῆς πέτρας» ἴσον δύναται τῷ «στήση ἐπὶ τῆς ἀληθείας». 20.27.241 μόγις δὲ ποτε τοῦτο καὶ μετὰ πολλὰ ἐγγίγνεται τι. μέχρι γοῦν τοῦ «Ἴδου, τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήση ἐπὶ τῆς πέτρας» Μωσῆς οὐ δέπω εἰσθήκει ἐπὶ τῆς πέτρας. καὶ εἴ τις γε ἐπιμελέστερον ἐνίδοι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐκ εὐχερῶς δυναμένη καθαρεύειν ἀπὸ ψευδῶν δογμάτων, ὄψεται ὅτι ὡσπερ «πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης», οὕτως πᾶς 20.27.242 ἄνθρωπος οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ. εἰ γὰρ τις ἐστὶν οὐ ψεύστης ἔτι ἢ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὥστ' ἂν εἰπεῖν αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ τὸν θεόν· «Ἐγὼ εἶπα, θεοί «ἔστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες», οὐκ ἐπενεχθησομένου αὐτῷ τοῦ 20.27.243 «Ἦμεῖς δὲ δὴ ὡς

ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε» εἴ τις οὖν καὶ ἄλλος 20.27.243 οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, δῆλον ὅτι καὶ ὁ διάβολος ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἄνθρωποκτόνος, καὶ ἡ αἰτία γε τοῦ μὴ ἔστηκεν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ 20.27.244 τοῦτον εἴρηται τὸν τρόπον· «Ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ». διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ἐπεὶπερ ἠπάτηται καὶ ψευδῆ ὑπολαμβάνει καὶ ἠπάτηται αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ, τούτων χείρων εἶναι λογισθεῖς τῶν λοιπῶν ἀπατωμένων, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τούτου ἀπατώνται, αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ δημιουργός ἐστιν τῆς ἀπάτης. 20.28.245 Ἄξιον δὲ ζητῆσαι πῶς λέγεται τὸ «Ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ», οἷον πότερον ποτε οὐδὲν ἀληθές ἔχει δόγμα, ἀλλὰ πάντα ὅσα ποτὲ δοξάζει ψευδῆ ἐστίν· ἢ ὅτι οὐ μετέχει Χριστοῦ, ὡς οἱ Χρι 20.28.246 στοῦ μέτοχοι μετέχουσιν τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια». οἱ γὰρ μετέχοντες αὐτοῦ μετέχουσιν αὐτοῦ καὶ καθ' ὃ ἐστὶν ἀλήθεια, καὶ διὰ τοῦτο ἀλήθειά ἐστιν ἐν αὐτοῖς, καὶ τρίτον δ' ἂν ἐν τῷ τόπῳ τοιοῦτον προσαπορηθεῖη, ἐπιστησόντων τινῶν εἰ χρή λέγειν μὴ εἶναι ἀλήθειαν ἐν τῷ ὅτιποτοῦν ψεῦδος ὑπολαμβάνοντι, κἂν μετὰ 20.28.247 πολλῶν ἀληθῶν τοῦτο νομίζῃ. ὡς γὰρ ψεῦδος τὸ ἐκ μυρίων ὄσων ἀληθῶν καὶ ἐνὸς ψεῦδους συμπεπλεγμένου, οὕτως ἐν τῷ δοξάζοντι μετὰ πολλῶν ἀληθῶν ἐν ψεῦδος οἶονεὶ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν συμπεπλεγμένον, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ὅτι ἐν τῷδε οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. δείκνυμι 20.28.248 δὲ τὸν μετὰ πολλῶν ἀληθῶν ἐν ψεῦδος ὑπολαμβάνοντα. καὶ τὰ τρία γε δόξει ἔχειν λόγον, τινὸς μὲν φήσοντος κατὰ τοῦτο εἰρησθαι τὸ «Ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ», ἐπεὶ οὐ μετέχει Χριστοῦ, ᾧ γε καὶ προσπολεμεῖ· ἑτέρου δὲ, ἐπεὶπερ οὐδὲν ἀληθές φρονεῖ ἀλλ' ἐν πᾶσιν διέψευσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν διάβολος καὶ πονηρὸς καὶ χείρων παντὸς οὐτινοσοῦν πταίοντος, ὅτι τάχα ἐν μὲν τοῖς πολλοῖς ἐστὶν τι καὶ ἀληθές μετὰ πολλῶν ὧν σφάλονται, ἐν δὲ τούτῳ οὐδὲν ἀληθές. 20.28.249 καὶ τρίτος δὲ τις συναγορεύσει τῷ λοιπῷ λέγων ἀμήχανον εἶναι λογιζόμενον τι τυγχάνον ζῶον περὶ πάντων ψευδοδοξεῖν καὶ περὶ μηδενὸς 20.28.250 κἂν ἀσθενῶς τὸ ἀληθές ὑπολαμβάνειν. πάντως γοῦν κἂν τοῦτο ἔχη ὁ διάβολος δόγμα ἀληθές περὶ αὐτοῦ ἐννοῶν ὅτι λογικός ἐστιν, καὶ ὅτι τὸ τοιόνδε μὲν ἄνθρωπος ἐστὶν, τὸ τοιόνδε δὲ ἄγγελος, καὶ τὸ 20.28.251 τοιόνδε μὲν σῶμα, καὶ ποιὸν σῶμα, ἄλλο δὲ τι ἕτερον σώματος. ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ τελευταῖον μὴ λέγῃ καὶ μὴ ἐννοῇ, ἀλλὰ γε αὐτάρκη τὰ πρῶτα πρὸς τὸ μὴ ἂν δύνασθαι εἶναι ἀληθές περὶ αὐτοῦ τὸ ὅτι οὐδὲν ἀληθές φρονεῖ. 20.28.252 Ἡμεῖς μὲν οὖν τοῦ «Ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν» ἀκούομεν οὐχ ὡς φύσιν τοιαύτην ἐμφαίνοντος, οὐδὲ τὸ ἀδύνατον περὶ τοῦ ἔστηκεν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ παριστάντος· ὁ δὲ Ἡρακλέων εἰς ταῦτά φησι τὸ 20.28.253 γὰρ ἐκ τῆς ἀληθείας ἡ φύσις ἐστὶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου τῇ ἀληθείᾳ, ἐκ πλάνης καὶ 20.28.253 ἀγνοίας. διότι, φησὶν, οὐδέποτε στήναι ἐν ἀληθείᾳ οὔτε σχεῖν ἐν αὐτῷ ἀλήθειαν δύναται, ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως ἴδιον ἔχων τὸ ψεῦδος, φυσικῶς μὴ δυνάμενός ποτε ἀλήθειαν εἰπεῖν· λέγει δ' ὅτι οὐ μόνος αὐτὸς ψεύστης ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ 20.28.254 ἰδίως "7πατὴρ αὐτοῦ"7 ἐκλαμβάνων 20.28.254 τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐπεὶπερ ἐκ πλάνης καὶ ψεύσματος συνέστη. 20.28.254 ταῦτα δὲ ὅλα ρύεται τὸν διάβολον παντὸς ψόγου καὶ ἐγκλήματος καὶ μέμψεως· οὐδεὶς γὰρ εὐλόγως ἂν ψέξαι ἢ ἐγκαλέσαι ἢ μέμψαιτο τῷ μὴ πεφυκότι πρὸς τὰ κρείττονα. ἀτυχῆς οὖν μάλλον ἢ ψεκτὸς ὁ διάβολος κατὰ τὸν Ἡρακλέωνά ἐστιν. ἰστέον μέντοι γε ὅτι ὡςπερ ὁ διάβολος ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, οὕτως καὶ οἱ ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ὄντες ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστήκασιν, ὅτι ἀλήθεια οὐκ 20.28.255 ἔστιν ἐν αὐτοῖς, πάντες δὲ τοιοῦτοι οἱ ἔτι ποιοῦντες ἁμαρτίας, κἂν λέγωσιν εἶναι Χριστοῦ· «Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν «ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται». 20.29.1 Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. 20.29.256 Προλαβόντες μὲν εἰς τὸ «Ἵμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» ἐμνημονεύσαμεν τοῦ ῥητοῦ καὶ τὰ ὑποπεσόντα ἡμῖν εἰς αὐτὸ εἰρήκαμεν, ζητοῦντες τί τὸ ψεῦδος καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ· 20.29.257 συνεξεταζέσθω δὲ καὶ τὰ λεχθησόμενα

νῦν ἐκείνοις, πᾶν πνεῦμα πονηρὸν καὶ ἀπατηλὸν νομίζω εἶναι ψεῦδος, καὶ ἕκαστον τούτων ὅταν λαλῆ, ἐκ τῶν ἰδίων καὶ μηδαμῶς ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ λαλεῖν· 20.29.258 τούτων δὲ ὁ ψεύστης πατήρ, ὁ διάβολος, ἐστίν· πόθεν δὲ ἐκινήθημεν εἰς τὸ πᾶν χειρὸν πνεῦμα ψευδὲς εἰπεῖν νῦν παραθησόμεθα· γέγρα πται ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν ὡς ἄρα εἶπεν Μιχαίας κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχαάβ εἰς τὸ προφητεῦσαι περὶ τοῦ πότερον αὐτῷ καθήκει πορευθῆναι εἰς Ῥαμμῶθ Γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπισχεῖν, τὸ «Εἶδον «θεὸν Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατεία τοῦ «οὐρανοῦ ἰσθῆκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. 20.29.259 «καὶ εἶπεν· Τίς ἀπατήσει τὸν Ἀχαάβ βασιλέα Ἰσραὴλ, καὶ ἀναβήσεται «καὶ πεσεῖται ἐν Ῥαμμῶθ Γαλαὰδ; καὶ εἶπεν οὗτος <οὕτως> [ἐν σοί.] «καὶ ἐξῆλθεν πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν· Ἐγὼ ἅπα 20.29.260 «τήσω αὐτόν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν κύριος· Ἐν τίνι; καὶ εἶπεν· «Ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς εἰς τὸ στόμα πάντων τῶν 20.29.261 «προφητῶν σου τούτων.» καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων ὁ αὐτὸς Μιχαίας πρὸς τὸν Ἀχαάβ φησι καὶ τὸν Ἰωσαφάτ· «Ἀκούσατε» λόγον κυρίου. εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ «πᾶσα δύναμις τοῦ οὐρανοῦ ἰσθῆκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἄριστε «ῤῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος· Τίς ἀπατήσει τὸν Ἀχαάβ βασιλέα «Ἰσραὴλ, καὶ ἀναβήσεται καὶ πεσεῖται ἐν Ῥαμμῶθ Γαλαὰδ; καὶ εἶπεν «οὗτος οὕτως. καὶ ἐξῆλθεν πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ «εἶπεν· Ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπεν κύριος· Ἐν τίνι; καὶ εἶπεν· «Ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν 20.29.262 «προφητῶν αὐτοῦ». σαφῶς οὖν διὰ τούτων δηλοῦται ὅτι <εἰ> πνεῦ μά τί ἐστὶν τὸ ψευδὲς πνεῦμα, πάντα ὅμοια εἶη ἂν ψευδῆ πνεύματα <τὰ> ἀπὸ τοῦ ψεύστου πατρὸς εἰληφότα τὸ εἶναι ψευδῆ πνεύματα, κατὰ 20.29.263 τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακίαν, καὶ οὐχ ὅτι τὸ κατ' οὐσίαν. τὸ μὲν οὖν ἅγιον πνεῦμα ἢ ἀγγελικὸν πνεῦμα, ὅταν λαλῆ, οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σοφίας· ὅπερ δηλοῦται καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, ἔνθα περὶ τοῦ παρακλήτου διδάσκει 20.29.264 καὶ φησιν· «Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν». τὸ μέντοι ψεῦδος ὅταν λαλῆ, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ἐκ τῶν ἰδίων ἐλάλησεν καὶ τὸ ἐν τῇ τρίτῃ 20.29.265 τῶν Βασιλειῶν ψευδὲς πνεῦμα ἀπατῶν τὸν Ἀχαάβ. πλὴν παρατήρει ὅτι <τὸ> "7ψεύστης"7 ὄνομα ὁμοίως τέτακται ἐπὶ τε τοῦ γεννήσαντος τὸ ψεῦδος διαβόλου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἐνθάδε μὲν γὰρ <οὗ> περὶ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται τὸ «Ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ», ἐν δὲ Ψαλμοῖς τὸ «Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πᾶς ἄνθρωπος 20.29.266 «ψεύστης». ταῦτα δὲ παρεθέμεθα ἵνα πάση δυνάμει φεύγωμεν τὸ εἶναι ἄνθρωποι καὶ σπεύδωμεν γενέσθαι "7θεοί"7, ἐπεὶ ὅσον ἐσμὲν ἄνθρωποι, ψεῦσται ἐσμὲν, ὡς καὶ ὁ πατήρ τοῦ ψεύδους ψεύστης 20.29.267 ἐστίν. ὅμοιον δὲ ἐστὶν τὸ μετέχειν ἡμᾶς ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ σημαινομένου ὑπὸ τοῦ ὀνόματος πράγματος· ἡμᾶς λέγω, ἐὰν ἔτι μένωμεν ἄνθρωποι, καὶ τὸν διάβολον, ὃς ψεύστης εἴρηται. 20.30.n Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. 20.30.268 Εἰ μεμνήμεθα πρὸς τίνας ἐστὶν ὁ λόγος, ὅτι πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐπαγγελίαν λαμβάνοντας ὅτι ἐὰν μένωσιν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ἰησοῦ τότε ἀληθῶς αὐτοῦ εἰσι μαθηταὶ καὶ γινώσκονται τὴν ἀλήθειαν ἐλευθεροῦσαν αὐτούς, ἐπαπορήσομεν πῶς τοῖς τοιούτοις φησίν· «Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε 20.30.269 μοι». καὶ ἐπίστησον εἰ δύνάταί τις τῷ αὐτῷ κατὰ τίνα μὲν ἐπίνοιαν πιστεύειν, κατὰ δὲ ἑτέραν μὴ πιστεύειν· οἷον παραδείγματος ἕνεκεν, οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν γεγεννημένον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, οὗτοι εἰς τὸν αὐτὸν πιστεύουσι καὶ οὐ πιστεύουσι. 20.30.270 καὶ πάλιν οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ποιήσαντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ τὰ ἀναγεγραμμένα τέρατα καὶ σημεῖα Ἰησοῦν, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰς τὸν

<αὐτὸν> 20.30.271 πιστεύουσι καὶ οὐ πιστεύουσι. πάλιν τε αὖ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν πατέρα Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴν τοῦδε <τοῦ> παντός, οὗτοι εἰς τὸν αὐτὸν πιστεύουσι 20.30.272 καὶ οὐ πιστεύουσιν. ἀλλὰ καὶ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν πατέρα Ἰησοῦ τοῦ ἔσταν ρωμένου ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, εἰς τὸν θεὸν πιστεύουσιν καὶ οὐ 20.30.273 πιστεύουσιν. ἴν' οὖν μὴ παρὰ πόδας ἐναντίωμα ἢ ὡς μὴ συνεωρακότος τοῦ γράφοντος τὸ εὐαγγέλιον τὸ τοιοῦτον, φήσεις ὅτι ὁ λέγων πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους τὸ «Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, «οὐ πιστεύετε μοι», πιστεύουσιν κατὰ τινα ἐπίνοιαν καὶ καθ' ἑτέραν 20.30.274 μὴ πιστεύουσιν ταῦτα ἔφασκεν. καὶ εἰκὸς ὅτι ἐπίστευον μὲν αὐτῷ κατὰ τὸ ὄρατὸν διὰ τὰ τεράστια, οὐκ ἐπίστευον δὲ τοῖς βαθύτερον ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις· καὶ ἀρμόζει γε τῷ «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν» λεγομένῳ μὴ ἐγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν τὸ «Ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ «πιστεύετε μοι», ὡς εἰ ἔλεγεν· καθ' ὃ μὲν τεράστια ποιῶ πιστεύετε 20.30.275 μοι, καθ' ὃ δὲ τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετε μοι. τοῦτο δ' ἂν καὶ νῦν ἐπὶ πολλῶν ἴδοις, θαυμαζόντων μὲν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ ἑνο ῥῶσιν τῇ περὶ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, μηκέτι δὲ πιστευόντων ἐπὶ βαθύτερος καὶ μείζων τῆς ἕξεως αὐτῶν αὐτοῖς ἀναπτύσσεται λόγος, ἀλλ' ὑπ' ὀπτουμένων αὐτὸν εἶναι ψευδῆ. διόπερ προσέχωμεν μήποτε καὶ ἡμῖν εἴπη ὁ λόγος· «Ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι». 20.31.n Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; 20.31.276 Ὁ λόγος, ἐπὶ τρανῶς αὐτοῦ παριστάνη τὸ βούλημα ὡς μηδαμῶς ἀντιλέγειν δύνασθαί τινα τῶν ἀκουόντων, καὶ ταῦτα ἂν λέγοι δυσωπῶν τοὺς μὴ συγκατατιθεμένους· ὅτι εἰ μὴ ἐλέγχετε τὰ λεγόμενα ἡμαρτημένα, ἀπαιτοῖσθε ἂν εὐλόγως ἤδη τὴν συγκατάθεσιν. 20.31.277 ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν παρρησίαν τοῦ σωτῆρος ἢ λέξις, μηδενὸς μὲν ἀνθρώπου δυνηθέντος εἰπεῖν μετὰ πεποιθήσεως τῆς ἐπὶ τῷ μὴ ἡμαρτηκέναι τὸ «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» μόνου δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, πεπειρασμένος «κατὰ πάντα «καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας», ταῦτα πρὸς πάντας τοὺς πώποτε 20.31.278 ἐγνωκότας αὐτὸν εἰπεῖν δυναμένου. ἀκούω δὲ τοῦ «Τίς ἐξ ὑμῶν» λεγομένου οὐ πρὸς τοὺς παρόντας μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὡς εἰ οὕτως ἐσαφηνίζετο· τίς ἐκ τοῦ γένους ὑμῶν; ἢ τίς ὅποιοσδήποτε ἄνθρωπος ἐλέγξει με δυνησεται περὶ ἁμαρτίας; 20.31.279 ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι οὐδεὶς. κατὰ τὸ δυνατόν δὲ ἀνθρωπίνῃ φύσει διὰ τὸ «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καγὼ Χριστοῦ» παντὶ τρόπῳ φιλο τιμητέον τοιαύτην ἀναλαβεῖν καθαροῦ συνειδότος παρρησίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ἡμᾶς περὶ τῶν ἐξῆς καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως χρόνων πρὸς ἕκαστον τῶν ἡμᾶς γινωσκόντων τὸ «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» εἰ καὶ μὴ δυνατόν τοῦτο ἐξ οὗ τὸν λόγον συμπληρώκαμεν εἰπεῖν. 20.31.280 Τοῦτο δὲ οὐ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ἂν εἶπεν ὁ σωτὴρ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν διάβολον καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, μηδὲν ἐχούσας εἰπεῖν 20.31.281 εἰς ἔλεγχον τὸν περὶ ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ τοῦτό γε ἀκόλουθόν ἐστιν τῷ «Ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρίσκει οὐδέν». 20.31.282 δυνατόν δὲ καὶ ἡμῖν ἐκ πολλῆς ἐπιμελείας τὴν ἀπὸ τινος ἀναλαβεῖν χρόνου παρρησίαν πρὸς τὸ εἰπεῖν ἡμᾶς τῷ ζητοῦντι καθ' ἡμῶν ἀφορμὴν διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ παρὰ τὸν τῆς ἐξόδου καιρὸν· «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» 20.32.n Εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; 20.32.283 Ἄξιον ἰδεῖν τί ὑποφαίνεται ἐκ τοῦ πύσματος. τοῦτο δὲ ὀψόμεθα εἰ καὶ ἐκεῖνοι πρὸς οὓς ὁ λόγος οὐκ ἀπεκρίναντο τὴν 20.32.284 δέουσαν ἀπόκρισιν ἐξενεγκόντες. εἴποι γὰρ ἂν τις· διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν, ἐπεὶ οὐ θεωροῦμεν τίνα τρόπον ὃ λέγει ἐστὶν ἀλήθεια· οὐ θεωροῦμεν δὲ τῷ μηδέπω κεκαθάρθαι ἡμῶν τὰς τῇ φύσει διορατικὰς τῆς ἀληθείας ὄψεις· καὶ ἐπεὶ τοιοῦτοί ἐσμεν, οὐκ ἐσμεν ἐκ τοῦ θεοῦ· εἰ οὐδέπω ἐσμέν ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἰ τῆς

ἀληθείας ὄψεις θεωρητικαὶ οὐκ εἰσὶν κεκαθαρμένοι, τῷ ἐπικεκαλύφθαι ἢ πε 20.32.285 παχύνθαι ἢ τεθολῶσθαι αὐτὰς ὑπὸ τῆς κακίας. κατανοοῦντες δὲ τί τὸ κυρίως πιστεύειν καθ' ὃ «Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός «ἐστίν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται», καὶ αἰσθανόμενοι ὅσω τοῦ οὕτως πιστεύειν ἀπολειπόμεθα, ταῦτα ἀποκρινόμεθα, παρακαλοῦντες τὸν τῶν τῆς ψυχῆς ὄψεων ἰατρὸν τῆ ἑαυτοῦ σοφία καὶ φιλανθρωπία πάντα ποιῆσαι τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ἔτι κεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς διὰ τὴν κακίαν ἀτιμίας ἡμῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον που· «Ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς ἡ ἀτιμία ἡμῶν»· ἐπακούσεται γὰρ ἡμῶν ὁμολογούντων τὰ αἴτια τοῦ μηδέπω ἡμᾶς πιστεύειν, καὶ ὡς κακῶς ἔχουσιν καὶ χρήζουσιν ἰατροῦ βοηθῶν συνεργήσει πρὸς τὸ χωρῆσαι ἡμᾶς τὸ εἰς τὸ πιστεύειν χάρισμα, τρίτον παρὰ τῷ Παύλῳ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χαρισμάτων τεταγμένον μετὰ τὸν τῆς σοφίας λόγον καὶ τὸν τῆς συνέσεως λόγον, οἷς ἐπιφέρει· «Ἐτέρῳ πίστις ἐν «τῷ αὐτῷ πνεύματι»· περὶ οὗ χαρίσματος καὶ ἐν ἄλλοις φησίν· «Ὅτι «ἀπὸ θεοῦ ὑμῖν ἐχαρίσθη οὐ μόνον τὸ εἰς Χριστὸν πιστεύειν ἀλλὰ 20.32.286 «καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν». καὶ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας δὲ ἐπιστήσαντι σαφὲς ἔσται ὅτι οὐχ ἡ τυχοῦσα δωρεὰ ἐστίν τοῦ θεοῦ, πλειόνων δογμάτων διαφόρων ὑπὸ πολλῶν κηρυσσομένων τῶν διδάσκων τὰ ἀληθῆ ἐπαγγελλομένων, τὸ μηδενὶ ἢ μόνῳ τῷ ἀληθεῖ πιστεῦσαι· τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ δοκίμου τραπεζίτου ἔργον τυγχάνει, ὃν τέλειον ὄνο μάζων οὐκ ἂν ἀμάρτοις, ἄτε καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους γεγραμμένου τοῦ «Τελείων δὲ ἐστίν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθη «τήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ». 20.33.n Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. 20.33.287 Δοκοῦσιν οἱ τὴν περὶ διαφορῶν φύσεων εἰσάγοντες μυθοποιῖαν καὶ λέγοντες εἶναι φύσει καὶ ἐκ πρώτης κατασκευῆς υἱοῦς θεοῦ, μόνον διὰ τὸ πρὸς θεὸν συγγενὲς δεκτικούς τῶν τοῦ θεοῦ 20.33.288 ῥημάτων, καὶ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύειν τὸ προκείμενον αὐτοῖς. συναρ πάζουσιν γέ τοι καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ῥητοῦ, προσδιατρίβοντες αὐτῷ, τοὺς ἀκρίτους καὶ μὴ δυναμένους πρὸς τὴν πιθανότητα τῆς χρήσεως τοῦ ῥητοῦ ἀπαντᾶν, μηδὲ βλέποντας αὐτοῦ τὴν λύσιν οὕτως ἔχουσαν· εἴπερ ὅσοι ἔλαβον «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον «ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», οὐ τῷ εἶναι [καὶ] ἐκ τοῦ θεοῦ εἰλήφασιν αὐτό (εἰ γὰρ τῷ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ εἰλήφεισαν αὐτό, οὐκ ἂν περὶ αὐτῶν ἀναγέγραπτο· «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα «θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»), δηλὸν ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἐκ τοῦ θεοῦ, πρὶν μὲν λαβεῖν τὸ <φῶς τὸ> ἀληθινόν, οὐδὲ ἐξουσίαν πως ἔχουσιν τοῦ τέκνα θεοῦ γενέσθαι· ἐπὶ δὲ λάβωσιν αὐτό, τέκνα μὲν οὐδέπω γίνονται θεοῦ, ἀλλ' ἐξουσίαν λαμβάνουσιν διὰ τοῦ εἰληφέναι τὸ φῶς γενέσθαι τέκνα θεοῦ. τότε γενόμενοι ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ῥήματα ἀκούουσιν αὐτοῦ, οὐκέτι ἀπλούστερον πιστεύοντες μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ διορατικώτερον κατανοοῦντες τὰ τῆς θεοσεβείας 20.33.289 πράγματα. οἱ <δὲ> μὴ τοιοῦτοι φιλοτιμησάμενοι εἶναι τέκνα μὲν οὐ γίνονται θεοῦ, οὐδὲ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀκούουσιν τὰ ῥήματα αὐτοῦ οὐδὲ συνιᾶσιν τοῦ βουλήματος αὐτῶν· μένουσιν δὲ ἐν τῇ πρὸ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ καταστάσει τῶν πεπιστευκότων μόνον, δοῦλοι θεοῦ τῷ εἰληφέναι τὸ τῆς δουλείας εἰς φόβον πνεῦμα καὶ μὴ ἐσπουδακέναι προβῆναι καὶ προκόψαι ὥστε καὶ τὸ τῆς υἰοθεσίας 20.33.290 χωρῆσαι, ἐν ᾧ κράζουσιν οἱ ἔχοντες αὐτό· «Ἀββᾶ, ὁ πατήρ». ὅτι γὰρ καθόλου οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀρχῆθεν υἱός ἐστίν θεοῦ, δηλὸν μὲν καὶ ἐκ τοῦ «Ἥμεθα τέκνα φύσει ὀργῆς» [ὑπὸ] Παύλου καὶ περὶ ἑαυτοῦ τοῦτο εἰρηκότος· σαφὲς δὲ καὶ ἐκ τοῦ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπήσατε» τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων 20.33.291 «ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς». εἰ γὰρ Παῦλος «φύσει ὀργῆς υἱός», τίς ὑπὲρ Παῦλον, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ, οὐκ ὀργῆς υἱός πρὸ τοῦ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ 20.33.292 γενέσθαι καὶ πρὸ τοῦ τέκνον γενέσθαι θεοῦ; καὶ εἰ

οὐκ ἄλλως γίνεταί τις υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς ἢ ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν διωκόντων αὐτόν, δῆλον ὅτι οὐδεὶς τῷ φύσει εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, ἀλλὰ τῷ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι καὶ κεχρησθαι εἰς δέον τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῷ ἠγαπηκέναι τοὺς ἐχθροὺς καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ 20.33.293 τῶν ἐπηρεαζόντων γενόμενος υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς. τότε ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, συνιείς αὐτῶν καὶ ἐπιστήμην αὐτῶν ἀναλαμβάνων· ὅπερ ἴδιον οὐ δούλων ἀλλὰ τέκνων ἐστὶν θεοῦ, τῶν πᾶσαν μὲν καταργησάντων * * γένεσιν, τὴν δὲ ἀπὸ θεοῦ ἀνειληφότων διὰ «τοῦ τῆς υἰοθεσίας πνεύματος». 20.33.294 ἅμα δὲ ἐπιμελέστερον κατανοητέον πῶς δεῖ δέχεσθαι τὸ «Τὰ ῥήματα «τοῦ θεοῦ ἀκούει», ὧ ὁμοίον ἐστὶν καὶ τὸ «Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς 20.33.295 «ἐμῆς φωνῆς ἀκούουσι». εἰ γὰρ ἐπὶ ψιλῆς συγκαταθέσεως τὸ ἀκούειν λάβοιμεν, καὶ οἱ ψυχικοὶ πρὸς χρόνον πιστεύοντες ἔσονται ἐκ τοῦ θεοῦ, μεμαρτυρημένοι ὑπὸ τοῦ λόγου ὅτι πρὸς καιρὸν τινες πρὸς 20.33.296 στεύουσιν. εἰ δὲ καὶ τὸ «Ἀκούει» ἐκλάβοιμεν ἐπὶ τοῦ τηρεῖν τὰς ἐντολάς, δῆλον ὅτι κἂν ἐν ἐνὶ ἀμαρτάνων οὐκ ἔσται υἱὸς θεοῦ· ὅπερ ἡμᾶς μὲν οὐ θλίψει τοὺς λέγοντας ἐκ μεταβολῆς γίνεσθαι τινα υἱὸν θεοῦ, ἐκείνους δέ, μὴ πάνυ δεῖξαι δυναμένους ἀναμαρτήτους 20.33.297 ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μαθήμασι. εἰ δὲ τὸ «Ἀκούει» λαμβάνοιμεν ἐπὶ τοῦ συνιέναι καὶ νοεῖν, δεικνύτωσάν τινα πάντων ἀκούοντα οὕτως τῶν τῆς καινῆς διαθήκης λόγων, ἵνα ἐκεῖνον εἴπω μὲν υἱὸν θεοῦ, εἰ μὴ ἐπιδέχοιτο ἀνατροπὴν εἰς τὰ ἅγια γράμματα ἢ ἐκδοχὴ αὐτοῦ· ἡμεῖς γὰρ καὶ κατὰ ταῦτα μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστὸν εἶναι φανταζόμενοι τὸν ἤδη υἱὸν θεοῦ, οὐκ ἐλεγχθησόμεθα ἀναξίως τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξειληφότες τὸ «Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει». 20.34.298 Ἦδη δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων παράδοξον ἂν τι φανερὸν ἀποδειχθῆναι δυνατόν ἔσται. τί δὲ τὸ παράδοξον ἢ τὸ εἶναι τινα ἑτέρου υἱοῦ θεοῦ μᾶλλον υἱὸν θεοῦ, καὶ διπλασιόνως ἕτερον ἑτέρου 20.34.299 εἶναι υἱὸν θεοῦ; πῶς δὲ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐναντίου δείκνυται οὕτω παραστήσομεν· ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὁ πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους δεῦτερος ταλανισμὸς οὕτως ἔχει· «Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς «καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν «ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτόν υἱὸν γεέν 20.34.300 «νης διπλότερον ὑμῶν». οὐκοῦν κατὰ τοῦτο οὔτε φύσει υἱοὶ γεέννης εἰσὶν τινες, οὔτε ἐπ' ἴσης οἱ τῆς γεέννης υἱοὶ υἱοὶ εἰσὶν αὐτῆς, εἴγε 20.34.301 ἕτερος ἑτέρου διπλότερος υἱὸς ἐστὶν αὐτῆς. εἰ δὲ ἕτερος ἑτέρου διπλότερός ἐστὶν υἱὸς τῆς γεέννης, διὰ τί οὐχὶ καὶ τῆς ἀπωλείας καὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ σκότου καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν οἱ διαφόρως 20.34.302 ἀμαρτάνοντες εἰσὶν υἱοὶ; εἰ δὲ ἐπὶ τούτων, διὰ τί καὶ οὐχὶ υἱοὶ φωτὸς διπλότεροι ἕτεροι ἑτέρων ἔσονται καὶ υἱοὶ ζωῆς καὶ υἱοὶ 20.34.303 σοφίας, οὕτω δὲ υἱοὶ θεοῦ; εἰ δὲ διπλασιόνως ἕτερος παρ' ἕτερον υἱὸς γίνεται θεοῦ, διὰ τί οὐχὶ καὶ πολλαπλασιόνως καὶ τοσαυταπλασιόνως ὅσοσαπλασιόνως ἄξιον νοεῖν εἶναι τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως υἱὸν τοῦ θεοῦ παρὰ τοὺς λοιποὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς μηκέτι πνεῦμα δουλείας ἔχοντας εἰς φόβον, ἀλλ' εἰληφότας πνεῦμα 20.34.304 υἰοθεσίας; τάχα οὖν οὕτως πλειόνων ὄντων τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, οὐ μόνον τῶν ἀναγεγραμμένων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρρήτων, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, καὶ τούτων περὶ ὧν φησὶν ὁ Ἰωάννης· «Οὐδ' «αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία»· πᾶς μὲν οἰωντινωνοῦν ῥημάτων ἀκούων τοῦ θεοῦ ἤδη ἐστὶν ἐκ τοῦ θεοῦ· ὅσω δὲ πλειόνων ἀκούει ῥημάτων τοῦ θεοῦ, τοσαυταπλασιόνως γενήσεται ἐκ τοῦ θεοῦ· ὥς, εἰ δεῖ οὕτως ὀνομάσαι, πάντων ἀκούσας τις τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, ἐάν γε τοῦτο φθάνη ἐπὶ τινα τῶν λαμβανόντων τὸ τῆς υἰοθεσίας πνεῦμα, τελείως καὶ ἀνυπερβλήτως γίνεται υἱὸς 20.34.305 θεοῦ, καὶ πάντη καὶ ἐξ ὅλων καὶ ὅλος ἐκ τοῦ θεοῦ. εὐγνωμονέστερον δὲ ἀκουστέον τοῦ "7ἐξ ὅλων καὶ ὅλος"7, ἀνάλογον ὅλοις τοῖς δόγμασι καὶ πάσῃ τῇ γνώσει καὶ πᾶσι τοῖς μυστηρίοις, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ὅλον

καὶ ἐξ ὅλων γεγονέναι ἐκ τοῦ θεοῦ τὸν εἰδότα πάντα τὰ μυ στήρια καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ μετὰ τούτων τὰ τῆς τελείας 20.34.306 ἀγάπης κατορθωκότα. ὄρα δὲ εἰ δυνατὸν ἀκολουθῶς τῷ «Ἐκ μέρους «γινώσκωμεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν» εἰπεῖν ἄν τὸν τοιοῦτον· "7καὶ ἐκ μέρους ἐσμέν υἱοὶ τοῦ θεοῦ"7 καὶ πάλιν· «ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον, «καὶ τὸ ἐκ μέρους καταργηθῆ», [καὶ] τὸ τέλειον τοῦ γενέσθαι υἱὸς 20.34.307 θεοῦ ἐλεύσεται, καταργοῦν τὸ ἐκ μέρους γεγονέναι υἱὸν τινὰ τοῦ θεοῦ· μὴ ἀζήτητον δὲ ἐάσθω καὶ τὸ περὶ τοῦ πότερον ποτε δυνατὸν ἐκ μέρους μὲν εἶναι υἱὸν τῆς διαφερούσης μερίδος τῆς περὶ τὰ θεῖα, ἐκ μέρους δὲ τῆς ἐναντίας, ἢ τοῦτο ἀμήχανον οὕτως ἔχει· ὧ συνεξε τάσεις πῶς λέγονται υἱοὶ πολλοὶ ἐνὸς πατρός, πότερον διὰ τοὺς 20.34.308 προγόνους καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων, ἢ κατὰ ταύτην τὴν ὑπόνοιαν. λα βόντες οὖν ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, πάντα πράττωμεν ἵνα γενώμεθα ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἀκούσωμεν, καὶ προκόπτω μεν κἂν τῷ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα προκόπτωμεν καὶ ἐν τῷ ἀκούειν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, πλείονα ἐκ τούτων ἀεὶ τρανοῦντες, ἕως πάντα χωρήσωμεν τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ, ἢ ὅσα γε ἐνδέχεται χωρῆσαι καὶ νῦν 20.34.309 καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς ἀξιουμένους τοῦ τῆς υἰοθεσίας πνεύματος. ὁσάκις δὲ ῥημάτων λεγομένων τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούομεν, τοῦτ' ἔστιν οὐ συνίεμεν αὐτῶν, τοσαυτάκις νομιστέον ἐλέγχεσθαι ὡς οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἀκούει ὁ μὴ ἀκούων ῥημάτων θεοῦ, ἐπεὶ περ ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν, καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν παρ' ἑαυτὸν· καίτοι γε ἔσθ' ὅτε λαβὼν ἤδη ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι, καὶ δυνάμενος ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων γενέσθαι υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός. 20.35.η Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 20.35.310 Εἰκὸς ὅτι ταῦτα πολλάκις κατὰ τὸ σιωπώμενον πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον περὶ τοῦ σωτήρος τινες, Σαμαρείτην μὲν αὐτὸν ὀνομάζοντες ὡς παραχαράσσοντα <τὰ> Ἰουδαϊκὰ παραπλησίως τοῖς Σαμαρείταις· «Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις», ἐν πολλοῖς 20.35.311 διαφωνοῦντες δόγμασιν παρ' ἐκείνους. ἄξιον δὲ ἔστιν ζητῆσαι πῶς Σαμαρειτῶν τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἀρνούμενων καὶ μηδὲ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιδιαμονὴν προσιεμένων, τὸν σωτήρα <Σαμαρείτην> ἐτόλμη σαν εἰπεῖν, περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως πλείστα ὅσα διδάξαντα. 20.35.312 ἀλλὰ μήποτε ὡς λοιδοροῦντες αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν καὶ οὐ πάντως τὰ αὐτὰ ἐκείνοις δογματίζοντα. εἰκὸς δὲ ὅτι τινὲς καὶ ᾤοντο αὐτὸν μὴ ἀπὸ διαθέσεως τὰ περὶ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τὰ περὶ κρίσεως καὶ ἀναστάσεως διδάσκειν, διακείμενον μὲν Σαμαρειτικῶς, ὡς μηδε νὸς μετὰ τὸν βίον ἀποκειμένου τοῖς ἀνθρώποις, προσποιήσεως δὲ ἕνεκεν κατὰ τὸ ἐνδοξον καὶ ἀρέσκον τοῖς Ἰουδαίοις τὰ περὶ ἀναστά 20.35.313 σεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς προφερόμενον· καὶ δαιμόνιον δὲ ἔχειν ἔλεγον αὐτὸν διὰ τοὺς ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ λόγους, δι' ὧν πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος πολλῶ κρείττων τοῦ μάννα, ὡς τὸν φα γόντα τοῦτον τὸν ἄρτον ζῆσεσθαι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἄλλα μυρία 20.35.314 ὧν πεπλήρωται τὰ εὐαγγέλια. δύναται δὲ καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν Βεελζεβούλ ὑπόνοιαν αὐτῶν εἰρησθαι· «Σὺ δαιμόνιον ἔχεις», ἐπεὶ περ τινὲς «ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων» ἐνόμιζον αὐτὸν «ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια», οἷον εἶ ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ τὸν Βεελζε 20.35.315 βούλ. οἱ μὲν οὖν ἐχθροὶ εἴσονταί τι λέγοντες αὐτὸν δαιμόνιον ἔχειν· ἡμεῖς δὲ αὐτῷ πειθόμεθα φάσκοντι· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»· οὐδὲ γὰρ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι ἢ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ καὶ ἀναγέγραπται, ὧν καὶ ἴχνη καὶ λείμματα ἐν ταῖς 20.35.316 ἐκκλησίαις ὀνόματι Ἰησοῦ μέχρι νῦν γίνεται. μετὰ ταῦτα ζητῆσαι τις ἂν τί δήποτε δύο δυσφημίας αὐτῷ προσαφάντων, τὴν τε «Σαμαρείτης εἶ σὺ» καὶ τὴν «Δαιμόνιον ἔχεις» τῶν ἀποκριθέντων αὐτῷ Ἰουδαίων, οὐκ ἐκείνων τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ, οὐχὶ πρὸς τὰς δύο ἀποκρίνεται, ἀλλὰ πρὸς μόνην τὴν

«Δαιμόνιον ἔχεις» εἰπών· «Ἐγὼ «δαιμόνιον οὐκ ἔχω». 20.35.317 Καὶ ὄρα εἰ δύναται πρὸς τοῦτο γενέσθαι τὸ τῆς ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ παραβολῆς περὶ τοῦ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχὼ καταβαίνοντος καὶ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς, ὄντινα ὁ μὲν ἱερεὺς ἀντιπαρήλθεν καὶ ὁ Λευίτης, ὁ δὲ ὀδεύων Σαμαρείτης ἐλθὼν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη καὶ προσελθὼν κατέδησεν 20.35.318 τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐὰν γὰρ δυνηθῆ τις διαλαμβάνων περὶ τῆς παραβολῆς δεῖξαι ἐπὶ μηδένα ἢ ἐπὶ τὸν σωτήρα ἀναφέρεσθαι τὰ περὶ τοῦ Σαμαρείτου, ὅς τὸν ἡμιθανῆ καὶ ἐμπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς ἰάσατο, παραστήσει καὶ διὰ τί οὐκ ἦρνή 20.35.319 σατο εἶναι Σαμαρείτης. ἄλλος δὲ δὴ τὴν παρὰ Παύλῳ διαφορὰν Ἰουδαίων καὶ τῶν ὑπὸ νόμον θεωρήσας, καὶ ἀναγαγὼν τοὺς ὑπὸ νόμον εἰς τοὺς Σαμαρείτας, καὶ μᾶλλον Παύλου καταλαβὼν τὸν σωτήρα τοῖς πᾶσιν πάντα γενόμενον ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ, ἐρεῖ διὰ τὸ τοῖς ὑπὸ νόμον αὐτὸν γεγονέναι ὡς ὑπὸ νόμον, οἶονεὶ καὶ Σαμαρείτην γεγονέναι, καὶ κατὰ τοῦτο μὴ ἠρνήσθαι τὸ εἶναι Σαμα 20.35.320 ρεῖτης. καὶ τρίτος δὲ τις τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Σαμαρείτου ἐκλαβὼν, σημαίνοντος "τὸν φύλακα"7, φήσει ὅτι εἰ καὶ κατ' ἄλλο ἔλεγον Σαμαρείτην αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, αὐτὸς τὸ σημαίνοντον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἐκλαβὼν οὐκ ἠρνήσατο αὐτό, εἰδὼς ὅτι φύλαξ ἐστὶν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καὶ περὶ οὗ εἴρηται <τὸ> «Ἴδου οὐ νυστάξει οὐδὲ «ὑπνώσει ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραὴλ» καὶ τὸ «Φυλάσσων τὰ νήπια 20.35.321 «ὁ κύριος». "7σωμῆρ"7 μέντοι γε Ἑβραῖοι λέγουσι τὸν "7φύλακα"7, οὕτω δὲ καὶ τοὺς Σαμαρεῖς πρῶτον ὠνομάσθαι παραδιδόσιν διὰ τὸ ὑπὸ <τοῦ> τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως φύλακας αὐτοὺς πεπέμφθαι τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, τοῦ ἑτέρου παρὰ τὸν Ἰούδαν Ἰσραήλδιὰ τὰς πολλὰς ἀμαρτίας αἰχμαλωτευθέντος εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. 20.36.η Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 20.36.322 Εἰ τὸ πεφυτευμένον ξύλον «παρὰ τὰς διεξόδους «τῶν ὑδάτων» τοιοῦτόν ἐστιν, ὡς τὸν καρπὸν αὐτοῦ διδόναι «ἐν «καιρῷ αὐτοῦ» καὶ μηδὲ φύλλον αὐτοῦ ἀπορρεῖν ἀλλὰ πάντα ὅσα ἂν ποιῆ κατευοδοῦσθαι, τί νομιστέον περὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ ἢ ὅτι αὐτὸς ὡς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς κατὰ τὸ εἶναι σοφία καὶ τὴν σοφίαν εἶναι «ξύλον ζωῆς πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς», καὶ καρποφορεῖ καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τοὺς καρποὺς φύλλα τοιαῦτα ἔχει ὡς μηδὲ ἐν 20.36.323 αὐτῶν ἀπορρεῖν; διὰ τοῦτο οὐδένα τοῦ Ἰησοῦ λόγον, καὶ ταῦτα ἀναγραφῆς ἀξιοθέντα ὑπὸ τῶν ἁγίων μαθητῶν αὐτοῦ, ὡς ἔτυχεν ἐκδεκτέον· ἀλλὰ πᾶσαν βάσανον καὶ τοῖς νομιζομένοις εἶναι σαφέσιν προσακτέον, οὐκ ἀπογινώσκοντα ὅτι καὶ περὶ τὸν ἀνυπονόητον καὶ ἀπλοῦν εἶναι νομισθέντα λόγον αὐτοῦ εὑρεθήσεται τοῖς ὀρθῶς ζητοῦ 20.36.324 σιν ἄξιόν τι τοῦ ἱεροῦ στόματος ἐκείνου. εἰ δὲ που μὴ εὐρίσκομεν, ἡμᾶς καὶ οὐ τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ αἰτιατέον ὡς οὐ πνέοντα τῶν ἐκ πληρώματος μεστῶν ἀληθείας καὶ σοφίας δογμάτων. 20.36.325 Ταῦτα δὲ μοι εἴρηται βουλομένῳ ἐξετάσαι τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον «οὐκ ἔχω», δι' οὗ διδασκόμεθα πάντες οἱ τῷ εὐαγγελίῳ ἐντυγχάνοντες πρᾶγμα ὃ οὐχὶ ἠδεδίμεν καὶ πρὶν ἐντυχεῖν τῷ εὐαγγελίῳ. τί δὲ τοῦτό 20.36.326 ἐστὶν ἤδη κατανοητέον. ἀρέσκει κατὰ τὰς γραφὰς τοὺς ἀμαρτάνοντας τὰ πολλὰ ποιεῖν παρὰ τὸν λόγον οὐ δι' ἄλλο ἢ τῷ δεκτικὸς αὐτοὺς γεγονέναι ἐνεργείας πονηροῦ πνεύματος ἢ θελήματος ἅκα 20.36.327 θάρτου δαιμονίου. οὐκ ὤκνησαν οὖν καὶ τὰ νομισθέντα ἂν ἐλάχιστα εἶναι τῶν ἀμαρτημάτων δαιμονίοις προσάψαι οἱ φήσαντες τὴν ὄξυ 20.36.328 χολίαν δαιμόνιον εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν καταλαλίαν. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλα μυρία δαιμονίων φαντασιούντων ἡμᾶς καὶ ἐνεργούντων κατὰ τὸ ἐκείνων θέλημα ποιεῖν· καὶ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ὡσπερ οὐδεὶς «καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου», καὶ οὐδεὶς «δίκαιος ἐπὶ τῆς γῆς ὅς «ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἀμαρτήσεται», οὕτω καὶ οὐδεὶς ἀεὶ ἀπὸ δαιμονίων καθαρεύσας καὶ μηδέποτε γενόμενος τῆς ἀπὸ τούτων 20.36.329 ἐνεργείας ἀνεπίδεκτος. διόπερ ἀλληγοροῦντες τὰς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ

θεραπείας, ἐν αἷς εἰσιν καὶ τῶν δαιμονίων ἀπελάσεις, ἐροῦμεν πάντων τῶν αἰεὶ ἀπελαύνεσθαι τοὺς δαίμονας ὑπὸ Ἰησοῦ τῶν παρὰ τὸ τεθεραπεῦσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου μηκέτι παραδεχομένων τὰς τῶν δαι 20.36.330 μόνων ἐνεργείας. μόνου τοίνυν νομίζω εἶναι Ἰησοῦ φωνήν, τοῦ 20.36.330 μόνου ἀπεκδυσσαμένου τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ δειγματίσαντος ἐν παρρησίᾳ καὶ θριαμβεύσαντος ἐν ξύλῳ, τρόπαιον κατὰ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως τὸν σταυρὸν στήσαντος, ὡσπερ τὸ «Ἔρχεται «ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν», οὕτως 20.36.331 καὶ τὸ "Ἐγὼ δαιμόνιον οὔτε ἔσχον οὔτε ἔχω οὔτε ἔξω"7. τὴν δὲ φωνὴν δυνάμεθα μὲν καὶ ἡμεῖς προενέγκασθαι καὶ λέγειν· «Δαιμόνιον «οὐκ ἔχω», ἀλλ' ἐλεγχθησόμεθα ὁμοίως τοῖς ἀρνησαμένοις περὶ τοῦ δαιμονῶν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἀποδειχθεῖσιν ὅτι ἐψεύσαντο. 20.36.332 ἢ οὐκ ἔλεγχος τοῦ δαιμονῶν ἡμᾶς ὅταν μεμνηνόντων κατάστασιν ἔχοντες βοῶμεν, ἀπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς φλεγόμενοι, ἢ λελυττηκότες, καὶ ὡσπερ εἰ χρεμετίζοντες κἂν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς δίκην ἵππων θηλυμανῶν ἐπιβαίνωμεν, ἐκβάλλοντες τοὺς περὶ ἀπαθείας λόγους 20.36.333 θεοῦ εἰς τὰ ὀπίσω; ἀλλὰ κἂν ταπεινοὶ καὶ συννεφεῖς ὑπὸ τῆς λύπης καθελκόμενοι καὶ τὸ ἴδιον τῶν λογικῶν γαῦρον ἀπολέσαντες ἐπι λανθανώμεθα τοῦ ἄνευ θεοῦ στρούθιον μὴ πίπτειν εἰς παγίδα καὶ τοῦ δίκαια εἶναι τὰ περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν συμβαινόντων ἀνθρώποις κρίματα, τί φήσομεν ἢ ὅτι καὶ τοῦ δαιμονίου ἡμᾶς νικήσαντος καὶ 20.36.334 τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν θολώσαντος ταῦτα πάσχομεν; ἀλλὰ καὶ φόβοι τῶν οὐ φοβερῶν καὶ περιχάρειαι ἐπὶ τοῖς μηδενὸς ἀξίοις τίνων ἂν εἴη ἐνεργήματα ἢ δαιμονίων πληρωσάντων τοὺς μὴ δυναμένους μετὰ 20.36.335 ἀληθείας λέγειν· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»; ἀλλ' εἰκὸς τινα τοὺς ἀγίους πατριάρχας, ἢ τὸν ἱερὸν θεράποντα ἢ τοὺς θαυμασίους προφήτας ἢ τοὺς δυνατωτάτους τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ ἀποστόλους φέροντα εἰς τὴν ἐξέτασιν δυσωπήσειν ἡμᾶς, ὡς ἄρα καὶ οὗτοι εἶποιν ἂν ὁμοίως τῷ Ἰησοῦ τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω». πρὸς οὓς ἔστιν εἰπεῖν· ἄρα καὶ οὗτοι ποτε ἤμαρτον, ἢ ψεῦδος τὸ «Πάντες «γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ», καὶ οὐκ ἀληθὲς τὸ «Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου» οὐδὲ τεθεωρημένως εἴρηται τὸ «Οὐκ ἔστιν δίκαιος ἐπὶ γῆς ὃς ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται»; ἀλλὰ σαφὲς ὅτι ἀληθεῖς αἱ πᾶσαι γραφαὶ καὶ οὐκ αἰεὶ οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐδύναντο λέγειν οὐδ' οἱ μεταβάλλοντες ἐπὶ τὸν κατὰ ἀρετὴν βίον τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω», ἀλλ' ἢ μόνου τοῦ κατὰ τὸν σωτῆρα νοουμένου ἀνθρώπου ἀρχῆθεν ἦν φωνή, διὰ τοῦτο κυριώτατα καὶ ἀληθέστατα μόνου τὸν πατέρα τιμήσαντος· οὐδεὶς γὰρ τιμῶν τι τῶν μὴ τιμωμένων ὑπὸ θεοῦ, τιμᾷ τὸν ἀτιμάζοντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ τιμῶ 20.36.336 μενα. πῶς γὰρ λεκτέον ὅτι τιμᾷ τὸν πατέρα ὁ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τὸ 20.36.337 πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας λαβῶν; οὐδεὶς δὲ ἔχει τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἁμαρτάνων· ὁ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένος οὐχ ἁμαρτάνει. καὶ πῶς τιμᾷ τὸν πατέρα ὁ τιμῶν δόξαν τὴν παρὰ ἀνθρώπων ἢ ἀργύριον ἢ τὸν χοικὸν πλοῦτον ἢ τὸ ἐκ σαρκῶν καὶ αἱμάτων κάλλος ἢ ἀπαξιαπλῶς τι τῶν οἰκείων τῆ ὕλη καὶ τῆ φθορᾷ; 20.37.338 Δῆλον οὖν πῶς τοῦ σωτῆρός ἐστιν φωνὴ τὸ «Τιμῶ «τὸν πατέρα», ἦντινα, ὄση δύναμις, φιλοτιμητέον συμμαρτυροῦσης ἡμῖν τῆς συνειδήσεως ἐν πνεύματι ἀγίῳ εἰπεῖν, ἀποδιδουσί «τῷ τὴν 20.37.339 «τιμὴν τὴν τιμὴν», καὶ μὴ ἐτέρῳ ἀπονέμουσιν αὐτήν. καὶ καλῶς γε ὁ ἐλθόντος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ γενέσθαι ἐκ γυναικὸς καὶ γενέσθαι ὑπὸ τὸν νόμον, ὡς ὑπὸ τὸν λέγοντα νόμον τυγχάνων τὸ «Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἵνα «εὖ σοι γένηται», οὐδένα ἄλλον ἔχων πατέρα ἢ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς 20.37.340 θεόν φησιν· «Ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου». ἐροῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν φωνὴν, νοήσαντες τὸ τῆς παλιγγενεσίας λουτρὸν καὶ λουσάμενοι κατ' αὐτὸ ἐπὶ τῷ γενέσθαι υἱοὶ θεοῦ καὶ μηκέτι κα λουῖντες πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς τῷ υἱοὶ γεγονέναι τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατρὸς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ εἰπόντος· «Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα 20.37.341 «μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν

ύμων». δῆλον οὖν ὅτι κυριώτατα καὶ τελειότατα εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου» οἱ μιμηταὶ αὐτοῦ, ἕκαστος κατὰ δύναμιν, πάντα ἰσχύσας ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν «πατέρα μου». τίς δὲ νεκροῖς συνῶν καὶ ἐν τάφοις οἰκῶν δυνηθεῖη 20.37.342 ἂν εἰπεῖν τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»; ἢ τίς ἄλλο τι παρὰ τὸν θεὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου προστασσόμενα τιμῶν, ἐτέρῳ τὴν τιμὴν διδούς, δέον «τῷ τὴν τιμὴν» ἀποδιδόναι αὐτήν, εἴποι ἂν ὡς Ἰησοῦ μαθητῆς· «Ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου»; 20.37.343 ἐξῆς ἐστὶν τούτοις τὸ «Καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με» εἰρημένον πρὸς τοὺς ἀτιμάσαντας αὐτὸν καὶ εἰπόντας αὐτῷ τὸ «Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς «ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις;» οἰθθέντας τὸ κακῶς εἰρημένον καλῶς λελαληκέναί· κακῶς γὰρ νοοῦντες Σαμαρείτην καὶ 20.37.344 δαιμόνιον ἔχοντα τὸν σωτῆρα ἀπεφήναντο. νομιστέον δὲ τὸ «Καὶ «ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με» οὐχὶ καὶ ἐκείνοις μόνοις εἰρησθαι τότε ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀεὶ ἀτιμάζουσι, δι' ὧν πράττουσι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀτιμάζουσιν δι' ὧν ἀδικοῦσιν τὸν χριστόν, ὅς ἐστὶν δικαιοσύνη, καὶ ἀτιμάζουσιν δι' ὧν κατὰ ἀδυναμίαν καὶ ἀσθέ νειαν ἐπιτελοῦσιν τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, ἣτις ἐστὶν ὁ σωτήρ· 20.37.345 «Χριστὸς γὰρ θεοῦ δύναμις». καὶ παντὶ δὲ τῷ ἐξουδενοῦντι σοφίαν λεχθεῖη ἂν τὸ «Ἐγὼ ἀτιμάζετέ με», ἐπεὶ Χριστὸς καὶ σοφία 20.37.346 ἐστίν. ἀλλὰ καὶ εἰ δέον τὸ ἐξ αὐτοῦ τινα μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύειν, ὡστ' ἂν εἰπεῖν τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο· «Μετὰ τῶν μι σούντων τὴν εἰρήνην ἡμῖν εἰρηνικός», καὶ δέον ἀναλαβεῖν τὴν ὑπερέχουσαν θεοῦ πάντα νοῦν εἰρήνην, φρουροῦσαν τὴν καρδίαν 20.37.347 καὶ τὰ νοήματα τοῦ ἀνειληφότος αὐτήν. εἰ δὲ πολεμικός τις εἴη καὶ δάκνων καὶ καταϊτιώμενος καὶ κατεσθίων τὸν πλησίον καὶ πεπληρωμένος τῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἑαυτοῦ στάσεως τῶν παθῶν, καὶ τούτῳ ἂν λεχθεῖη τὸ «Ἐγὼ ἀτιμάζετέ με». Χριστὸς γὰρ ἐστὶν 20.37.348 ἡ εἰρήνη ἡμῶν. ἔτι δὲ ἐπεὶ «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ «φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς», φῶς δὲ ἐστὶν ὁ εἰπών· «Ἐγὼ «εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου», δῆλον ὅτι <ὁ> φαῦλα πράσων, ἀτιμάζων τὸ φῶς ἀτιμάζει Χριστόν, καὶ αὐτὸς ἀκουσόμενος τὸ «Καὶ ὑμεῖς 20.37.349 «ἀτιμάζετέ με». καὶ τί με δεῖ ἐπὶ πλέον μηκύνειν τὸν λόγον, ἀναπτύσσοντα καὶ δεικνύντα τίνες εἰσὶν οἱ ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀκούοντες ὑπ' αὐτοῦ τὸ «Ἐγὼ ἀτιμάζετέ με», σαφῶν ὄντων ἐκ τῶν ἀποδεδομένων καὶ τῶν δυναμένων τούτοις ἀκολούθως αὐτοῖς συνάπτεσθαι; 20.38.350 Μετὰ ταῦτα ἴδωμεν, τί ἐστὶν τὸ «Ἐγὼ δὲ οὐ «ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἐστὶν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων». ζητεῖ ὁ θεός, δούς ἡμῖν τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ, ἐν ἐκάστῳ τῶν εἰληφότων αὐτὸν τὴν δόξαν τοῦ χριστοῦ· ἦντινα εὐρήσει μὲν ἐν τοῖς ἐπιμελουμένοις ἑαυ τῶν, καὶ ἐξεργαζομένοις τὰς ἐγκαταφυτευθείσας ἐπ' ἀρετῇ ἀφορμάς· οὐχ εὐρήσει δὲ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις, καὶ μὴ εὐρίσκων κρινεῖ ἐκείνους ἐν οἷς οὐχ εὐρίσκει τὴν δόξαν τοῦ υἱοῦ ἑαυτοῦ, πρὸς οὓς ἐρεῖ· «Διὰ «ὑμᾶς διαπαντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν». 20.38.351 ἐπαπορήσαι δ' ἂν τις διὰ τὸ «Ἐστὶν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων», εἰ χρή τοῦτο ἀναφέρειν ἐπὶ τὸν θεόν, σαφῶς τοῦ σωτῆρος εἰρηκότος· «Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν «τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα». 20.38.352 ἀλλ' ὅρα εἰ δύνασαι πρὸς τοῦτο χρήσασθαι τῷ «Οὐ δύναμαι ἐγὼ «ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ «δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ 20.38.353 «πέμψαντός με». εἰ γὰρ καθὼς ἀκούει ὁ σωτῆρ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς οὕτως κρίνει, ζητῶν οὐ τὸ ἴδιον θέλημα ἀλλὰ τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρὸς, καὶ διὰ τοῦτο δικαία ἐστὶν ἡ κρίσις αὐτοῦ, μήποτε κυριώτερον ἡ κρίσις ἦν κρίνει ὁ ἀκούων οὐκ ἔστιν τοῦ 20.38.354 ἀκούοντος ἀλλὰ τοῦ λέγοντος ἀκούοντι. κἂν λέγη δὲ ὅτι «Ἡ κρίσις «ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν», ἄκουε ἐν τῷ αὐτῷ εὐαγγελίῳ λεγομένου τοῦ «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν». εἰ γὰρ ἀληθὲς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος

εἰρη μένον τὸ «Πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστι», δῆλον ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κρίσις περὶ ἧς φησιν· «Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν» τοῦ πατρός ἐστιν κρίσις. 20.38.355 εἰ δὲ τοῦ πατρός ἐστιν κρίσις, δύναται λελύσθαι τὸ ἐπηπορημένον περὶ <τοῦ> «Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ 20.38.356 «κρίνων». ἔχει δὲ τινα καὶ ἀτυφίας ἔμφασις πρεπούσης τῷ σωτήρι τὸ λεγόμενον ἐν τῷ «Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου»· οὐδὲ γὰρ πάνυ ἔπρεπεν αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀπαιτεῖν καὶ ἐπὶ τούτῳ κρίνειν τοὺς μὴ ἀποδεδωκότας αὐτήν, ἀλλ' ἐχρῆν τὸν πατέρα δόξαν δεδωκότα τῷ υἱῷ ἀπαιτεῖν αὐτήν ἀπὸ τῶν ἀποστερούντων καὶ 20.38.357 κρίνειν αὐτοὺς ἐπὶ ταύτῃ. τάχα δὲ καὶ ὁ σωτήρ, μιμητὴς ὢν τοῦ πατρός, ζητεῖ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῶν μανθανόντων τὰ περὶ θεοῦ· καὶ εἰ μὴ εὖροι τὴν τοῦ πατρός δόξαν ἐν τισιν, κρίναι ἂν ἐκείνους, ὡς ἐξουσίαν λαβὼν κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. 20.38.358 Ὁ μέντοι γε Ἡρακλέων τὸ «Ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων» οὐκ ἀναφέρει ἐπὶ τὸν πατέρα, τοιαῦτα λέγων· 20ὸ ζητῶν καὶ κρίνων ἐστίν ὁ ἐκδικῶν με, ὁ ὑπηρέτης ὁ εἰς τοῦτο τεταγμένος, ὁ μὴ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορῶν, ὁ ἐκδικὸς τοῦ βασιλέως· Μωσῆς δὲ ἐστίν οὗτος, καθ' ἃ προείρηκεν 20.38.359 αὐτοῖς λέγων· «Εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίσατε» 20. εἴτ' ἐπιφέρει ὅτι 20ὸ κρίνων καὶ κολάζων ἐστίν Μωσῆς, τουτέστιν αὐτὸς 20.38.360 ὁ νομοθέτης 20. καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ἐπαπορεῖ ὁ Ἡρακλέων λέγων· 20πῶς οὖν οὐ λέγει τὴν κρίσιν πᾶσαν 20.38.361 παραδεδοῦσθαι αὐτῷ 20; καὶ νομίζων λύειν τὴν ἀνθυποφορὰν ταῦτά φησιν· 20καλῶς λέγει· ὁ γὰρ κριτὴς ὡς ὑπηρέτης τὸ θέλημα τούτου ποιῶν κρίνει, ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀν 20.38.362 θρώπων φαίνεται γινόμενον 20. πῶς δὲ ἄλλω τινὶ ἀνατίθησι τὴν κρίσιν ὡς ὑποδεεστέρῳ τοῦ σωτήρος, καθ' ὃ νομίζει, τῷ δημιουργῷ, οὐδ' οὕτω ἀποδειξάι δύναται, σαφῶς γεγραμμένου τοῦ «Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν «δέδωκεν τῷ υἱῷ»· καὶ τοῦ «Ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν «ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν». 20.39.η Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 20.39.363 Ὡσπερ ἐστίν τις ζωὴ ἀδιάφορος, ἡ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν τυγχάνουσα, καθ' ἣν λέγομεν ζῆν καὶ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τὰ ἄλογα ζῶα· καὶ ἕτερα διάφορος ἀλλὰ ἀγαθόν, περὶ ἧς φησιν ὁ Παῦλος· «Ἡ ζωὴ † ἡμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ»· καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ», οὕτως τὸν μὲν ἐναντίον τῇ ἀδιαφόρῳ ζωῇ θάνατον ἀδιάφορον ἐρεῖς· τὸν δὲ ἐχθρὸν τῷ εἰπόντι· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ» πονηρὸν τινα καὶ χαλεπὸν θάνατον, ὃν ὁ ἀποθνήσκων ἐστίν ἐν τῷ θανάτῳ· περὶ οὗ γέ 20.39.364 γραπτὰ· «Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος». καὶ περὶ τούτου γε τοῦ θανάτου νομιστέον λέγειν τὸν ἀπόστολον ταῦτα· «Διὰ «τοῦτο ὡσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλ «θεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· ἄχρι γὰρ «νόμου ἡ ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ (ἁμαρτία γὰρ οὐκ ἔλλογεῖται μὴ «ὄντος νόμου), ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως «καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιωμάτι τῆς παραβάσεως «Ἀδὰμ»· καὶ μετ' ὀλίγα· «Εἰ γὰρ ἐν ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος «ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἑνός, πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς «χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν 20.39.365 «διὰ τοῦ ἑνός Χριστοῦ Ἰησοῦ». τίς γὰρ ἐστίν ὁ διὰ τῆς ἁμαρτίας θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσελθὼν, ἢ ὁ ἔσχατος ἐχθρὸς Χριστοῦ καταργηθησόμενος; καὶ τίς ὁ εἰς πάντας ἀνθρώπους θάνατος διελθὼν, τῷ πάντας ἥμαρτηκέναι, ἢ αὐτὸς οὗτος ὃς καὶ ἐβασίλευσεν 20.39.366 ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως; Μωσῆς δὲ, τουτέστιν ὁ νόμος, ἦν μέχρι τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐπιδημίας, καὶ ἐβασίλευσέν γε ἐν ἑνὸς παραπτώματι διὰ τοῦ ἑνός, ἕως οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαβόντες ἐν ζωῇ βασιλεύσωσι διὰ τοῦ ἑνός Χριστοῦ 20.39.367 Ἰησοῦ. τοῦτον οὖν τὸν θάνατον οὐ θεωρήσει εἰς τὸν αἰῶνα ὁ τὸν λόγον τοῦ μονογενοῦς καὶ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως τηρήσας, 20.39.368 πεφυκότα

κωλύειν θεωρεῖσθαι τὸν θάνατον. οὕτω δὲ ἀκουστέον τοῦ «Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς «τὸν αἰῶνα», ὡς εἰ χαρισάμενος ὁ ταῦτα λέγων φῶς τοῖς ἀκούουσιν ἔφασκεν αὐτοῖς· ἔάν τις τὸ ἔμὸν τοῦτο τηρήσῃ φῶς, σκότος οὐ μὴ 20.39.369 θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀδύνατον γὰρ γενέσθαι σκότος τῷ τηροῦντι τὸ φῶς· εἰ μέντοι γε ἀπολέσαι τις τοῦτο τὸ φῶς, ἔπεται τῷ ἀπολωλεκότι εὐθέως ἰδεῖν τὸ σκότος. οὕτω τοίνυν καὶ ἐν τῷ λόγῳ 20.39.370 ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν γέγονεν ἡ ζωὴ. διόπερ ἡ ἀρχὴ (τουτέστιν ἡ σοφία ἢ λέγουσα· «Ὁ θεὸς ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ») περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ λόγου, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ ζωὴ, διδάξει καὶ φήσῃ· «Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ «εἰς τὸν αἰῶνα»· ἅμα γὰρ τηρήσῃ τις τὸν λόγον καὶ τὴν ἀχώριστον αὐτοῦ γενομένην ἐν αὐτῷ ζωὴν, ἥτις ἅμα καὶ φῶς ἐστὶν τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαῖνον καὶ μὴ καταλαμβανόμενον ὑπ' 20.39.371 αὐτῆς. ἐὰν οὖν οἴονεαι πυθανόμενος ὁ προφήτης λέγει· «Τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον;» ἀποκρινόμεθα μαθόντες ἀπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἐροῦμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν «ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον», ὃς τηρεῖ τὸν λόγον τοῦ εἰπόντος· «Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς «τὸν αἰῶνα». 20.39.372 Ἄμα δὲ ἐν τῷ τόπῳ ζητῶ μήποτε τὸ «εἰς τὸν αἰῶνα» ἀπὸ κοινοῦ ληπτέον, ὥστ' ἂν εἶναι τοιοῦτον τὸ ὄλον· ἔάν τις τὸν ἔμὸν 20.39.373 λόγον τηρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ. καὶ γὰρ ἔοικεν ἐπὶ τοσοῦτόν τις μὴ θεωρεῖν τὸν θάνατον, ὅσον τηρεῖ τὸν τοῦ Ἰησοῦ λόγον· ἅμα γὰρ τις ἀπώλεσεν αὐτὸν καὶ θάνατον ἐθεώρησεν. 20.39.374 Εἰ δὲ καὶ ἀνατρέχειν τις δύναται ἐπὶ τοὺς βαθυτέρους λόγους καὶ νοεῖν πῶς ὑπὸ ἀνθρώπου λέγοιτ' ἂν τὸ «εἰς χροῖν θανάτου «κατήγαγέ με», καὶ ὑπὸ Παύλου· «Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος «τοῦ θανάτου τούτου;» θεωρήσει τίνα τρόπον ὅσον μὲν ἐτηρεῖτο ὁ λόγος, θάνατος οὐκ ἐθεωρεῖτο τῷ τηροῦντι αὐτόν· ὅτε δὲ τις καμῶν ἐν τῇ προσοχῇ καὶ τηρήσῃ τοῦ λόγου ἢ ἀπροσεκτήσας περὶ τὸ τηρεῖν οὐκέτι αὐτὸν τετήρηκεν, τότε τὸν θάνατον ἐθεώρησεν οὐ 20.39.375 παρ' ἄλλον ἢ παρ' ἑαυτόν. καὶ νομιστέον γε τοῦτο δόγμα εἶναι καὶ νόμον αἰώνιον, αἰεὶ ἂν ἡμῖν λεχθησομένου παραλαβοῦσι τὸν λόγον τοῦ «Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ ὄψεται εἰς 20.39.376 «τὸν αἰῶνα». ὡσπερ δέ, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, ἐπιπλεῖον θεωρηθὲν τὸ σκότος ἀφανίζει τὰς ὄψεις τοῦ θεωρήσαντος, οὕτως θεωρηθεὶς ὁ θάνατος ὑπὸ τοῦ τὸν λόγον μὴ τηρήσαντος θανατοῖ καὶ νεκροῖ τὴν θεωρήσασαν αὐτὸν ὄψιν καὶ ἀποτυφλοῖ, ὡς διὰ τοῦτο δεηθῆναι 20.39.377 τοῦ ἀνοίγοντος ὀφθαλμοὺς τυφλῶν. καὶ οἰμαί γε διὰ τοῦτο οἱ τυφλοὶ, ὧν σύμβολον ἦσαν οἱ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τυφλοὶ, τὰς ὄψεις ἀπολωλέκασιν, ἐπεὶπερ τὸν λόγον μὴ τηρήσαντες τὸν θάνατον ἐθεώρησαν. 20.40.n Εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. 20.40.378 Οἱ μὲν πολλοὶ καὶ τῶν σοφῶν πᾶν γένος ἀμαρτήματος, οὗ ἐν εἴδει ἐστὶν καὶ τὸ ἐν λόγῳ ἀμάρτημα, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ κριμάτων μοχθηρῶν οἴονται γίνεσθαι· οἱ δὲ ταῖς ἀγίαις γραφαῖς ὡς θείαις πεπιστευκότες διαλαμβάνουσιν περὶ τῶν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπ' ἀνθρώπων πραττομένων, ὡς οὐ χωρὶς δαιμονίων ἢ ὀποιωνδήποτε 20.40.379 δυνάμεων ἀντικειμένων τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένων. καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοίνυν δαιμονίου ἐνεργείᾳ ὑπελάμβανον εἰρηκεῖν τὸν Ἰησοῦν τὸ «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα». καὶ τοῦτ' ἐπεπόνθεισαν μήτε τὸν λόγον τηρήσαντες μήτε τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν θεωρήσαντες· ὁ μὲν γὰρ θανάτον τίνα ἐχθρὸν τῷ λόγῳ ἐπιστάμενος, ὃν ἀποθνήσκουσιν οἱ ἀμαρτάνοντες, τοῦτον ἔφασκεν μὴ θεωρεῖσθαι εἰς τὸν αἰῶνα ὑπὸ τοῦ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρήσαντος· οἱ δὲ περὶ τοῦ κοινοῦ τέρου θανάτου νομίσαντες εἶναι τὸ λεγόμενον παραπαίειν ὥροντο τὸν λέγοντα, ἀποθανόντος Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, μὴ ἀποθᾶ νεῖσθαι εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὸν τηρήσαντα αὐτοῦ τὸν λόγον. 20.41.n Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφήται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις τὸν ἔμὸν λόγον

τηρήσει, οὐ μὴ γεύσεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφητῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; 20.41.381

Εἰ κατὰ τὴν ἀπλουστέραν ἐκδοχὴν, ὡς καὶ αὐτοὶ ἀποδεδώκαμεν, δοκεῖ εἶναι σαφές τὸ τῆς ὑπολήψεως τῶν Ἰουδαίων, ἀποκριναμένων πρὸς τὸν τοῦ σωτῆρος λόγον περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν ὡς ἀποτεθνηκότων, οὐδὲν ἦττον οὐκ ἀπαρασῆμαντον τὴν ἐξέτασιν μετὰ συγκρίσεως τῆς πρὸς ἕτερα παραπλήσια 20.41.382 ἐατέον. ἄρα γὰρ ὦντο σὺν οὐδενὶ λόγῳ τὸν σωτῆρα εἰρηκέναι τὸ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσει, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει εἰς τὸν «αἰῶνα», καὶ διὰ τοῦτο σαφές τι πρὸς τὸν λόγον αὐτοῦ ἀπεκρί 20.41.383 ναντο; ἢ ἐνόησαν οὐ περὶ τοῦ κοινοτέρου θανάτου αὐτὸν λελαλη κέναι, καὶ διαλαμβάνοντες περὶ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐν τῷ χεῖρονι θανάτῳ γεγενημένων ποτέ, τὸν λόγον αὐτοῦ μὴ παραδεξάμενοι μηδὲ ὑπολαμβάνοντες αὐτὸν εἶναι τηλικούτον 20.41.384 ὅποιον ἐπηγγείλατο ὁ λέγων, φασίν· «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον «ἔχεις»; τὸ δ' ὅμοιον καὶ ἐπ' ἄλλων αὐτοῦ λόγων καὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεων ἐπὶ πλειόνων ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐξητάσαμεν· οἷον ἐπὶ τῆς Σαμαρείτιδος, ὅτι εἰπὼν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· «<Δός μοι> πιεῖν» μεθ' ἕτερα προσέθηκεν τοιαῦτα· «Εἰ ἦδεις τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ, «καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν καὶ 20.41.385 «ἔδωκεν <ἄν> σοι ὕδωρ ζῶν. καὶ λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὐτε «ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ «τὸ ζῶν;» καὶ πάλιν· «Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ 20.41.386 «μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν». οὐ γὰρ πιθανὸν ἦν περὶ αἰσθη τοῦ ὕδατος ἀποκρίνεσθαι αὐτῷ τὴν Σαμαρείτιν, καὶ ἠτηκέναι αὐτὸν σωματικὸν ὕδωρ ἐπὶ τῷ μηκέτι διψῆσαι μηδὲ διέρχεσθαι ἀντλεῖν ἀπὸ 20.41.387 τῆς τοῦ Ἰακώβ αἰσθητῆς πηγῆς. ἀλλὰ καὶ εἰπόντος τοῦ κυρίου· «Ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου «ζωῆς»· ὅτε «ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Πῶς δύναται ἡμῖν οὗτος δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;» ἀπεδείκνυμεν ὅτι οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀνόητοι ἦσαν οἱ ἀκούοντες ὡς ὑπολαμβάνειν ὅτι προ καλεῖται ὁ λέγων τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὸ προσελθεῖν καὶ ἐμφαγεῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ. 20.42.388 Καὶ εἰκός γε, ὅτι ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῶν νῦν ἡμῖν ἐξεταζομένων ῥητῶν τὸ «Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφητῆται», με μαθηκότες τίνα τρόπον «δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ ἀμαρτία εἰς τὸν «κόσμον εἰσηλθεν καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς «πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἡμαρτον», ἔβλεπον δὲ καὶ ὅτι «ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἐπὶ τοὺς ἀμαρτήσαντας «ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ», καὶ ἦν αὐτοῖς ὁ λόγος περὶ τοῦ διὰ τὴν ἀμαρτίαν θανάτου εἰς πάντας ἀνθρώπους διεληλυ 20.42.389 θότος ἐπὶ τῷ πάντας ἡμαρτηκέναι. περὶ τούτων δὲ μεμαθηκότες τὰ ἐξῆς, ἄτε μὴ παραδεξάμενοι τοὺς Ἰησοῦ λόγους, οὐκ ἤδειςαν, καὶ 20.42.390 ὅτι «οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα». ἀλλ' οὐδὲ συλλογίζεσθαι πῶς ἐδύναντο ὅτι «εἰ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ «πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶ μᾶλλον ἢ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ «ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς 20.42.391 «ἐπερίσσευσεν». οὐ συνίεσαν δὲ καὶ πῶς οὐκ ἦν τὸ δῶρημα ὅμοιον τῷ δι' ἐνὸς ἀμαρτήσαντος θανάτῳ· οὐδὲ γὰρ ἐπεπαίδευντό πω ὅτι 20.42.392 τὸ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων ἐγένετο εἰς δικαίωμα. ἀλλ' οὐδὲ ἔβλεπον ὅτι «Οἱ τὴν περισσεΐαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς «λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ». 20.42.393 καὶ ἐνενοοῦν μὲν τὸν θάνατον Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, ἀκούοντες ὅτι καὶ Σαμουήλ, ὡς διὰ τὸν θάνατον ὑπὸ γῆν ὢν, ὑπὸ ἐγγαστρι μύθου ἀνήγετο, θεοὺς οἰομένης κάτω που εἶναι τῆς γῆς καὶ λε γούσης· «Θεοὺς ἐγὼ εἶδον ἀναβαίνοντας ἀπὸ τῆς γῆς»· τὴν δὲ ζωὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν οὐ κατειλήφασιν, οὐδ' ὅτι ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ θεὸς ἦν οὐ νεκρῶν αὐτῶν ἀλλὰ ζώντων· καὶ ὡς ὑπολαμβάνοντες [τε] νεκροὺς εἶναι τοὺς προφήτας ὥκο 20.42.394 δόμουν αὐτῶν τοὺς τάφους, καὶ διὰ

τοῦτο ταλανιζόμενοι. εἰ καὶ ἀπέθανεν οὖν Ἀβραάμ, ἀλλ' ἔζησεν καὶ οὐκέτι τὸν θάνατον ἐθεώρει 20.42.395 ἀφ' οὗ ἰδὼν τὴν Ἰησοῦ ἡμέραν ἠγαλλιάσατο καὶ ἐχάρη. οἴμαι δὲ καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ «Ἀβραάμ ἀπέθανεν» εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, διδάσκοντος ὅτι Ἀβραάμ ἔζη, τὸ «Ἀβραάμ ὁ πατήρ ὑμῶν «ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ ἴδεν καὶ ἐχάρη». 20.42.396 εἰ <δὲ> μὴ βούλεται τις οὕτως ἔχειν τὰ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, λεγέτω ἡμῖν, πότερον ποτε ὁ ἰδὼν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμέραν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀγαλλιασάμενος καὶ χαρεῖς ἔτι θεωρεῖ τὸν θάνατον, ἢ ἰδὼν τὴν ἡμέραν τοῦ σωτῆρος καὶ ἀγαλλιασάμενος καὶ χαρεῖς, ἀξιωθεῖς τοιαύ 20.42.397 τῆς ὄψεως ὡς ἄξιός αὐτῆς, ὕστερον ἐστέρηται οὗ ἐθεώρησεν. εἰ γὰρ ἐκάτερον τούτων ἄτοπόν ἐστιν, ἰδὼν τὴν ἡμέραν Ἰησοῦ Ἀβραάμ ἅμα τῷ ἰδεῖν ἤκουσεν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἐτήρησεν καὶ οὐκέτι θάνατον θεωρεῖ· καὶ οὐχ ὑγιῶς ἔλεγον, ὡς περὶ ἔτι ἐν θανάτῳ 20.42.398 τυγχάνοντος αὐτοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι τὸ «Ἀβραάμ ἀπέθανεν». τὸ δ' ὅμοιον ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν προφητῶν. εἰ γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, καὶ ἔστιν ὡς περ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ οὕτως καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν θεός, ζῶσιν καὶ οἱ προφηταί. καὶ γὰρ ἐτήρησαν τὸν λόγον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅτε λόγος κυρίου ἐγένετο πρὸς Ὡσηέ, ἢ λόγος ἐγένετο πρὸς Ἰερεμίαν, ἢ λόγος ἐγένετο [τὸ] πρὸς Ἡσαΐαν· οὐ γὰρ ἄλλος λόγος θεοῦ ἐγένετο πρὸς τινὰ 20.42.399 τούτων, ἀλλ' ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν υἱὸς αὐτοῦ θεὸς λόγος. καὶ τοῦτον, εἰ καὶ τις ἄλλος, καὶ οἱ προφηταί τετηρήκασιν καὶ ἐξ οὗ 20.42.400 εἰλήφασιν τὸν λόγον θάνατον οὐκέτι ἐθεώρησαν. ὁμοίως τοίνυν ψεῦδος τῷ «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις» τὸ «Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφηταί» εἰρημένον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων· οὔτε γὰρ ἐγνώσαν δαιμόνιον ἔχειν τὸν ἐπιτάσσοντα δαιμονίοις (οὐδεὶς γὰρ γινώσκει τὸ μὴ ὑπάρχον), οὔτε Ἀβραάμ καὶ οἱ προφηταί ἐν θανάτῳ ἔτι ἦσαν, ὅτε ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι τὸ «Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ «προφηταί». 20.43.401 Μετὰ ταῦτα ζητοῦμεν τί δήποτε, τοῦ σωτῆρος εἰρηκότος περὶ παντὸς τοῦ τηροῦντος αὐτοῦ τὸν λόγον ὅτι «θάνατον οὐ θεωρεῖ εἰς τὸν αἰῶνα», οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὰ προεξετασθέντα, δέον αὐ τοὺς καταλλήλως τῷ «θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα» εἰρηκέσαι· «Καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον «οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα»· οἱ δὲ οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰρη μένον ὑπὸ τοῦ σωτῆρός φασιν· οὐ γὰρ εἶπεν· "Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θανάτου οὐ μὴ γεύσῃται εἰς τὸν αἰῶνα"7, ὅπερ οὗτοι 20.43.402 προφέρονται ὡς ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰρημένον. καὶ ὄρα εἰ μὴ τῷ εἶναι διαφορὰν τοῦ μὴ θεωρεῖν θάνατον καὶ τοῦ μὴ γεύεσθαι θανάτου ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἅμα εὐαγγελιστῶν εἴρηται περὶ τοῦ μὴ γεύεσθαι θανάτου τοὺς ἐγγύς τοῦ Ἰησοῦ ἐστῶτας, ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑαυτοῦ, τοῦ μὲν Ματθαίου· «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων «οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑαυτοῦ»· τοῦ δὲ Μάρκου· «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ἐσθηκῶτων ὧδε οἵτινες οὐ μὴ «γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐλθῆναι 20.43.404 «θυῖαν ἐν δυνάμει»· τοῦ δὲ Λουκᾶ· «Ἀληθῶς εἰσὶν τινες τῶν ὧδε «ἐστῶτων οἵτινες οὐ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν 20.43.405 «τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ». ὡς περὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ σώματος διάφοροι αἰσθήσεις εἰσὶν γεῦσις καὶ ὄρασις, οὕτως κατὰ τὰς λεγομένας ὑπὸ τοῦ Σολομώντος θείας αἰσθήσεις ἄλλη μὲν τις ἂν εἴη <ή> ὁρατικὴ τῆς ψυχῆς δύναμις καὶ θεωρητικὴ, ἄλλη δὲ ἡ γευστικὴ καὶ 20.43.406 ἀντιληπτικὴ τῆς ποιότητος τῶν νοητῶν τροφῶν. καὶ ἐπεὶ ὁ κύριος, καθ' ὃ μὲν ἄρτος ἐστὶν ζῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, γευστός ἐστιν, τρώγιμος ὡν τῇ ψυχῇ, καθ' ὃ δὲ σοφία ἐστίν, ὁρατός ἐστιν, ἥς τοῦ κάλλους ἐραστῆς ὁμολογεῖ εἶναι ὁ λέγων· «Ἐραστῆς ἐγενόμην «τοῦ κάλλους αὐτῆς», καὶ προστάσσει ἡμῖν τὸ «Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ «τηρήσει σε», διὰ τοῦτο ἐν Ψαλμοῖς εἴρηται τὸ «Γεύσασθε καὶ ἴδετε 20.43.407 «ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος». ὡς περὶ δὲ ὁ

κύριος γευστός καὶ ὄρατός, 20.43.408 οὕτως καὶ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ θάνατος γευστός ἐστὶ καὶ ὄρατός. καὶ τὸ μὲν γευστὸν αὐτοῦ παρίστησιν τὸ «Εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων «οἷτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου» καὶ τὰ ἐξῆς· τὸ δὲ ὄρατὸν τὸ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν 20.43.409 «αἰῶνα». γεύεται δὲ θανάτου, καὶ οὐ γεύεται μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμ φορεῖται ὡς τροφῆς τοῦ θανάτου ὁ προφερόμενος τὰ ἐναντία 20.43.410 τοῖς ῥήμασιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. καὶ ἐπαγγελία ἐστὶν μὴ γεύσεσθαι θανάτου τινὰ τῶν ἐστώτων ἐν τῷ δεικνυμένῳ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ νοητῶ τόπῳ· παρατήρει γὰρ ὅτι οἱ τρεῖς τὸ «Εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων» ἢ «Εἰσὶν τινες τῶν ἐστηκότων ὧδε», ἅμα εἰρήκασιν περὶ ὧν καὶ ἀνέγραψαν ὅτι «Οὐ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ «ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ» ἢ «Ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ» ἢ «Ἔως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει». 20.43.411 καὶ ἐπεὶ ὡς δυνατοῦ ὄντος τοῦ τὸν ἐστηκότα πεσεῖν εἴρηται· «Ὁ «δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ», διὰ τοῦτο οὐ περὶ πάντων τῶν ἐστηκότων ἀλλὰ περὶ τινῶν ἀναγέγραπται τὸ «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· 20.43.412 «εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων». ἐστὼς μὲν οὖν τις οὐ γεύεται θάνατον, τηρῶν τὸ ἐστηκέναί· τὸν δὲ λόγον παραλαβὼν καὶ τηρῶν θάνατον οὐ θεωρήσει. 20.44.413 Εἴπερ οὖν διαφορά τις ἐστὶν τοῦ γεύσεσθαι θανάτου καὶ τοῦ θεωρεῖν τὸν θάνατον, ὡς οὐ συνετοὶ ἀκροαταὶ οἱ Ἰουδαῖοι συγχέοντες τὸν τοῦ κυρίου λόγον, ἀντὶ τοῦ «θάνατον οὐ θεωρήσει» εἰρήκασιν· «Οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου» ἐπὶ τὴν ὑποδεστέραν αἴσθησιν καταπεσόντες τῷ λόγῳ. ζητήσεις δὲ εἰ ὡς περ ἔστιν θεωρεῖν θάνατον καὶ γεύσεσθαι θανάτου, οὕτως καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια ἤτοι ἀκούειν θανάτου ἢ ὁσφραίνεσθαι θανάτου ἢ ἄπτεσθαι θανάτου· εἰ γὰρ αἱ χεῖρες τῶν ἀποστόλων ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, μὴ τι αἱ χεῖρες τῶν ψευδαποστόλων καὶ ἐργατῶν δολίων, μετασχηματιζομένων εἰς ἀγγέλους δικαιοσύνης, ψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τοῦ θανάτου· καὶ εἰ τὰ πρόβατα Χριστοῦ ἀκούει τῆς φωνῆς αὐτοῦ, μήποτε τὰ μὴ αὐτοῦ πρόβατα, πρὸς οὓς λέγοι ἄν· «Ἵμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν», ἀκούει τῆς φωνῆς τοῦ θανάτου. 20.44.414 ὅρα <δὲ> εἰ μὴ ὁσμὴ θανάτου ἐστὶν ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μὴ λωψιν, περὶ ὧν εἴρηται· «Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μὴ λωπές «μου» καὶ ὁσμὴ θανάτου ἐν τῷ Λαζάρῳ πρὶν ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, ἧς μὴ βουλόμενοι ὁσφραίνεσθαι οἱ ἀπόστολοι ἔλεγον τῷ σωτῆρι τὸ 20.44.415 «Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γὰρ ἐστίν». εἰς δὲ τὸ περὶ τῆς νοητῆς ὁσμῆς θανάτου ἢ ὁσμῆς ζωῆς παρατηρεῖν δεήσει τὸ ἀποστολικὸν οὕτως ἔχον· «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ θεῷ ἐν παντὶ τόπῳ, ἐν «τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ θανάτου «εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν». εὐωδία μὲν γὰρ Χριστοῦ εἰσὶν καὶ οὐδαμῶς δυσωδία ἐν παντὶ τόπῳ οἱ ἐν Χριστῷ 20.44.416 ἄνθρωποι. ἀλλ' [ἐπεὶ] ὡς περ ἡ σωματικὴ εὐωδία τινὰ τῶν ζώων λέγεται ἀναιρεῖν, οὕτως διὰ τὴν προγενομένην κακίαν καὶ ἡ Χριστοῦ εὐωδία γένοιτο ἂν τισὶν τοῖς ἐκ θανάτου εἰς θάνατον αὐτῶν, τοῖς 20.44.417 <δὲ> ἐκ ζωῆς ἀποβαίνει εἰς ζωὴν. ταῦτα παρακείμενα ἡμῖν ἔδοξεν εἶναι τῇ ἐξετάσει τοῦ γεύσεσθαι θανάτου καὶ τοῦ θεωρεῖν ἢ μὴ θεωρεῖν τὸν θάνατον. μετὰ ταῦτα μὴ θεωροῦντες ὅσῳ ὑπερέχει Χριστὸς τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ μηδὲ πιστεύοντες Χριστὸν εἶναι τὸν τηλικαῦτα διδάσκοντα, ἐπαποροῦσιν λέγοντες· 20.44.419 «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν;» οὐχ ὀρώσιν δὲ ὅτι οὐ μόνον <μείζων> τοῦ Ἀβραάμ ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὁ ἐκ τῆς παρθένου γεγεννημένος, καὶ τῶν προφητῶν πάντων ὁ προφητευόμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τῶν ἀποθανόντων ὁ ζωοποιήσας αὐτούς, οὐχ ἑαυτὸν ποιήσας τοιοῦτον ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 20.44.420 πατρὸς λαβὼν. «Ὡς περ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω «καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔδωκεν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ», οὐ δυναμένῳ ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲ ἕν, καὶ ζητοῦντι τὸ θέλημα οὐ τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος

αὐτόν. καὶ τὸ «Τίνα οὖν σεαυτὸν ποιεῖς;» μὴ τεθεωρηκότων ἦν φωνὴ ὅτι οὐχ ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς πεποίηκεν ὅπερ 20.44.421 ἐστίν. διόπερ καὶ πρὸς τοῦτο δοκεῖ μοι ἀποκρίνεσθαι, διδάσκων τίς αὐτὸν ἐποίησεν ὅπερ ἦν, τὸ «Ἐὰν ἐγὼ δοξάσω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου «οὐδὲν ἐστίν· ἔστιν ὁ πατήρ ὁ δοξάζων με.» 20.44.422 Καὶ ταῦτα δέ, αὐτάρκη περιγραφὴν εἰληφότος τοῦ εἰκοστοῦ τῶν 20.44.422 εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν τόμου, τὴν περιγραφὴν ἐνταῦθα εἰληφένω, ἵνα θεοῦ ἀποκαλύπτοντος ἡμῖν τὰ ἐξῆς θεωρῆ σωμεν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ «Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ»δοξάσω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν». 28.t.1 ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. 28.1.1 Οἱ φύσεις ἀριθμῶν ἐρευνήσαντες πρῶτον μὲν τέλειον τὸν ἕξ εἰρήκασιν, τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἰσοῦμενον, ἕκ τε τῆς συνθέσεως τοῦ ἀπὸ μονάδος διπλασιαζομένου, ἐνὸς καὶ δύο, ὃ ἐστὶ τρία, ἀριθμὸς πρῶτος, καὶ τοῦ ἐφ' ὃν ἔφθασεν ὁ διπλασιασμός, λέγω δὲ τοῦ δύο· 28.1.2 γενόμενος γὰρ ὁ δύο ἐπὶ τὸν τρία πεποίηκεν τὸν ἕξ. δεύτερον δὲ τέλειόν φασι εἶναι τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, συνιστάμενον ἕκ τε τοῦ συνθέτου τῶν ἀπὸ μονάδος διπλασιαζομένων, ἕως γένηται πρῶτος ἀριθμὸς, καὶ τοῦ ἐφ' ὃν ἔφθασεν ὁ διπλασιασμός. τέσσαρα μὲν γὰρ 28.1.3 ἐστίν ὁ ἀπὸ μονάδος διπλασιαζόμενος ἐν τῷ ἕν δύο τέσσαρα. ἑπτὰ δὲ τούτων σύνθεσις, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἀριθμὸς ὑπὸ μονάδος μόνης μετρούμενος· γινόμενος δὲ ὁ τέσσαρα ἐπὶ τὸν ἑπτὰ πεποίηκεν τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, καὶ αὐτὸν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἴσον. 28.1.4 Διὰ τοῦτο δ' οἶμαι † ῥάδιον διαλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ παιδευθέντος «πάση σοφίᾳ [καὶ] Αἰγυπτίων» Μωσέως εἰς τὴν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ τυρίου κατασκευὴν· αἱ γὰρ ἀυλαῖαι εἴκοσι καὶ ὀκτώ πηχῶν τὸ μῆκος 28.1.5 εἰσιν. καὶ ἐχρῆν γε τὴν εἰς δόξαν θεοῦ κατασκευαζομένην σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῶν ἐξαιρέτων ἀριθμῶν ἔχειν καὶ τὸν εἴκοσι καὶ 28.1.6 ὀκτώ. ἐφ' ὃν, ἱερὲ ἀδελφὲ Ἀμβρόσιε, φθάσαντες τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐξηγητικῶν (οὗτος γὰρ ἔσται, θεοῦ χαριζομένου, εἰκοστὸς ὄγδος εἰς τὸ εὐαγγέλιον τόμος), ἐπικαλεσάμενοι τὸν τέλειον καὶ τε λειότητος χορηγὸν θεὸν διὰ τοῦ τελείου ἀρχιερέως ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἴν' ἡμῶν τὸν νοῦν δῶ εὐρεῖν τὴν περὶ τῶν ἐξετασθησὸν μένων ἀλήθειαν καὶ κατασκευὴν αὐτῶν, [καὶ] οὕτως ὀδεύσωμεν καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς. 28.2.η Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον. 28.2.7 Ἐπεὶπερ ἐνθάδε μὲν τὸν ἐπικείμενον τῷ σπηλαίῳ λίθον οὐκ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς αἶρει ἀλλὰ λέγει· «Ἄρατε τὸν λίθον», ἐν δὲ τῇ Γενέσει, ἡνίκα «λίθος ἦν μέγας ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος, καὶ συνήγοντο «ἐκεῖ πάντα τὰ ποιῖμνια, καὶ ἀπεκύλιον λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ «φρέατος, καὶ συνήγοντο καὶ ἐπότιζον τὰ πρόβατα, καὶ ἀπεκαθίστων «τὸν λίθον ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ φρέατος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ» καὶ τῷ μηδέπω τοῦτο γεγονέναι διὰ τὸ μὴ συνῆχθαι τὰ κτήνη, ὁ Ἰακώβ ἰδὼν «Ραχὴλ τὴν θυγατέρα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τὰ «πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, προσελθὼν αὐτὸς «ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος καὶ ἐπότισεν «τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ», βουλόμεθα ἀμφοτέρους τοὺς λίθους ἀλλήλοις συνεξετάσαι, ἵνα τὸ εὐλογον κατα νοήσωμεν τοῦ ἐνθάδε μὲν μὴ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν ἠρκέναι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ σπηλαίου, ἀλλ' εἰρηκέναι· «Ἄρατε τὸν λίθον», ἐν δὲ τῇ Γε νέσει αὐτὸν τὸν Ἰακώβ ἀποκεκυλικέναι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος 28.2.8 τοῦ φρέατος. καὶ πρόσχες εἰ δυνάμεθα λέγειν ὅτι τοῦ μὲν ἐπὶ τῷ σπηλαίῳ λίθου, ἐπεὶ τὸ σπήλαιον μνημεῖον ἦν, οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν ἄψασθαι τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ προστάξαι μόνον τοῖς ἐπιτηδείοις πρὸς τὸ ἔργον ἄραι τὸν λίθον, τοῦ δὲ ἐπικειμένου τῷ στόματι τοῦ φρέατος καὶ ἐμποδίζοντος τοῦ πίνειν τὰ πρόβατα, ἀφ' ὧν ἔμελλεν γενέσθαι τὰ ἐπίσημα καὶ ἡ μερὶς τοῦ Ἰακώβ, αὐτὸν ἔδει λαβέσθαι τὸν Ἰακώβ, καὶ προσελθόντα τῷ λίθῳ ἀποκυλίσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος, ἵνα ποτισθῇ τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς 28.2.9 αὐτοῦ. καὶ ἔδει γε ἐπὶ μὲν τοῦ φρέατος αὐτὸν προσελθεῖν τὸν Ἰακώβ, 28.2.10 ἕξω δὲ τοῦ σπηλαίου στήναι

τὸν Ἰησοῦν. εἰ δὲ δύνασαι, ἐπίστησον τί δήποτε ἐπὶ μὲν τοῦ σπηλαίου οὐ κεκύλισται ὁ ἐπικείμενος αὐτῷ λίθος ἀλλὰ αἶρεται, ἐπὶ δὲ τοῦ φρέατος οὐ παντελῶς αἶρεται ἀλλὰ μόνον ἀποκυλίεται· ἐχρῆν πάντη μὲν ἄρθῃναι τὸν ἐπὶ τοῦ μνημείου λίθον καὶ μὴ πάλιν κυλισθῆναι· τὸν δὲ ἐπὶ τοῦ φρέατος ἀποκυ 28.2.11 λισθῆναι μόνον. προεῖρηται γάρ, ὅτι ἄπε * * * * * 28.2.12 * * * δόξαν θεοῦ, νοήσαντες τὸ μέγεθος τῆς εἰς δικαιοσύνην λογιζο 28.2.13 μένης πίστεως πιστεύσωμεν. εἰ δέ τις οὐδέπω εἶδεν τὴν δόξαν θεοῦ τῶν οἰομένων πεπιστευκέναι, μανθανέτω ὅτι ἐλέγχεται δι' ὧν οὐδέπω εἶδεν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ μὴ πεπιστευκώς· ἀψευδῆς γὰρ ὁ μὴ Μάρθα μόνη ἀλλὰ καὶ παντί τῳ λέγων τὸ «Ἐὰν πιστεύσης, ὄψῃ τὴν δόξαν «τοῦ θεοῦ». 28.3.n Ἦραν οὖν τὸν λίθον. 28.3.14 Ἡ βραδυτῆς τοῦ ἄρθῃναι τὸν ἐπικείμενον τῷ σπηλαίῳ λίθον ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ τετελευτηκότος γεγένηται· οἶονεὶ γὰρ ἐνεπόδισεν οἷς προσέταξεν ὁ Ἰησοῦς εἰπών· «Ἄρατε τὸν λίθον» φήσασα· 28.3.15 «Ἦδη ὄζει· τεταρταῖος γὰρ ἐστίν». καὶ εἰ μὴ κεκόλουστό γε ἡ τῆς Μάρθας ἀπιστία εἰπόντος αὐτῆ τοῦ Ἰησοῦ· «Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσης, ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;» οὐκ ἂν οἱ ἀκούσαντες· «Ἄρατε 28.3.16 «τὸν λίθον» ἦραν τὸν λίθον. φέρε γὰρ καθ' ὑπόθεσιν εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ· «Ἄρατε τὸν λίθον» μὴ ἀποκεκρίσθαι τὴν ἀδελφὴν τοῦ τετελευτηκότος μηδὲ εἰρηκέναι· «Ἦδη ὄζει· τεταρταῖος γὰρ ἐστίν»· τί οὖν ἠκολούθησεν ἂν τούτῳ γεγράφθαι ἢ τοῦτο· «Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον· 28.3.17 «ἦραν οὖν τὸν λίθον»; νυνὶ δὲ μεταξὺ τοῦ «Ἄρατε τὸν λίθον» καὶ τοῦ «Ἦραν οὖν τὸν λίθον» τὰ εἰρημένα ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ τετελευτηκότος ἐνεπόδισεν τῷ ἄρθῃναι τὸν λίθον. καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν κἂν βράδιον ἦρθη, εἰ μὴ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν ἐκείνης ἀπιστίαν εἰρήκει τὸ «Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσης, ὄψῃ τὴν δόξαν «τοῦ θεοῦ;» καλὸν οὖν τὸ μηδὲν γενέσθαι μεταξὺ τῆς Ἰησοῦ προστάξεως καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν προστασσομένων, περὶ ὧν Ἰησοῦς ἐκέλευσεν, 28.3.18 ἔργου. καὶ οἷμαί γε ἀρμόσειν τῷ τοιούτῳ τὸ εἰπεῖν ὅτι μιμητῆς 28.3.19 γέγονεν Χριστοῦ. ὡς γὰρ τούτῳ εἶπεν ὁ θεὸς καὶ «ἐγενήθησαν, ἐνε «τείλατο καὶ ἐκτίσθησαν», οὕτως τῷ πιστῷ εἶπεν μὲν Χριστός, πεποίηκεν δὲ οὗτος· καὶ ἐνετείλατο ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὗτος δὲ τὴν ἐν τολῆν πεπλήρωκεν, μηδὲν ὑπερθέμενος μηδὲ ζημιώσας ἑαυτὸν παρακοῆ τοῦ μεταξὺ τῆς προστάξεως καὶ τοῦ ἔργου χρόνου· νομιστέον γὰρ τῷ ὕστερον ποιοῦντι τὸ προστεταγμένον παρακοῆς χρόνον εἶναι περὶ 28.3.20 τῆς ἐντολῆς τὸν τῆς ἀναβολῆς. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ εὐαγγελίου προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς πορευθῆναι εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐργάσασθαι, μὴ παραχρῆμα ποιήσας ἀλλ' ὅτε ὕστερον μετα μεληθεὶς ἀπῆλθεν, οὐκ ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἐν τῷ πρὸ 28.3.21 τῆς μεταμελείας χρόνω. διόπερ μνημονευτέον τοῦ «Μὴ ἀνάμενε ἐπὶ «στρέψαι πρὸς κύριον, μηδὲ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας» καὶ τοῦ «Μὴ εἶπης· Ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὐριον δώσω, δυνατοῦ σου 28.3.22 «ὄντος εὖ ποιεῖν». χρὴ τοίνυν κατηγορίαν νομίζειν εἶναι τῆς Μάρθας βραδύτερον γεγραμμένον τὸ «Ἦραν οὖν τὸν λίθον», δέον ἐξῆς αὐτὸ εἰρησθαι τῷ «Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον». 28.4.n Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν τὰ γεγραμμένα. 28.4.23 Περὶ τῶν ὀφθαλμῶν Ἰησοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς 28.4.23 τινὰς ἐπιμελῶς τηρητέον καὶ ἐξεταστέον· οἷον ἐν μὲν τῷ κατὰ Λουκᾶν, ὅτε ἔμελλεν λέγειν τοὺς μακαρισμοὺς καὶ τὴν ἐξῆς αὐτοῖς διδασκαλίαν· «Ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ «ἔλεγεν»· νυνὶ δὲ «Ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἄνω καὶ εἶπεν». 28.4.24 διδασκόμεθα γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ προτέρου ὅτι μὴ κάτω εἰσὶν οἱ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταί· διόπερ ἐπαίρονται οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ διδασκάλου εἰς αὐτούς, οἷς ἄξιον ἦν ἐπαῖραι αὐτὸν τοὺς ἑαυτοῦ ὀφθαλμούς· διὰ δὲ τοῦ νῦν ἐξεταζομένου ὅτι μετέθηκεν ἑαυτοῦ τὸ διανοητικὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς κάτω ὁμιλίας καὶ ἀνήγαγεν καὶ ὕψωσεν προσάγων 28.4.25 αὐτὸ τῆ πρὸς τὸν ὑπεράνω πάντων πατέρα εὐχή. ἀλλὰ καὶ εἶπερ μιμητῆς Χριστοῦ ἐστὶ Παῦλος καὶ οἱ παραπλήσιοι αὐτῷ, ἀνάγκη τὸν κατὰ ζῆλον καὶ

μίμησιν τῆς Χριστοῦ εὐχῆς εὐξόμενον, ἄραντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἄνω καὶ ἀναβιβάσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τῆδε πραγμάτων καὶ μνήμης καὶ ἐννοιῶν καὶ λογισμῶν, οὕτως εἰπεῖν τῷ θεῷ τοὺς 28.4.26 λόγους τῆς εὐχῆς τοὺς περὶ μεγάλων καὶ ἐπουρανίων μεγάλους καὶ ἐπουρανίους. εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα ἀνθυποίσει τὸν μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θελήσαντα τελώνην καὶ τύψαντα ἑαυτοῦ τὸ στήθος καὶ εἰπόντα· «Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», λεκτέον πρὸς αὐτὸν ὅτι ὡσπερ οὐ πᾶσιν οὐδὲ ἀεὶ παραληπτέον τὴν κατὰ θεὸν λύπην μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργαζομένην, ἀλλ' ἢ μόνῳ καὶ παντὶ τῷ ἄξια τοιαύτης λύπης ποιήσαντι καὶ μεταγινώσκοντι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ παραληπτέον γε αὐτὴν σὺν μέτρῳ καὶ μὴ περισσῆν, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, οὕτως μήποτε οὐ παντὶ καθήκει μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θέλειν, ὡς οὐδὲ ἐστάναι μα 28.4.27 κρόθεν. ἕκαστος δὲ ἑαυτὸν περὶ τῶν τοιούτων κρινέτω, καὶ «δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως» οὐ μόνον «ἐκ τοῦ ἄρτου «ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω», ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπαράτω καὶ αἰρέτω αὐτοὺς ἄνω κατὰ τὴν εὐχὴν, ὑποτάσσων ἑαυτὸν 28.4.28 τὸν θεῷ καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐκείνῳ λεγέτω. καὶ εἰ νομίζομεν τῷ ὀψωποτοῦν βιοῦντι καθήκειν ὁμοίως τῷ τελώνῃ μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θέλειν, ὥρα λέγειν ὁμοίως τῷ μὴ ἐπᾶραι θέλειν τοὺς 28.4.29 ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπὸ μακρόθεν τοῦ ἱεροῦ ἐστάναι δεῖν. ἱερὸν δὲ ποῖον ἂν εἴη ἢ <ή> ἐκκλησία τοῦ ζῶντος θεοῦ; ἥτις καὶ οἶκος θεοῦ παρὰ τῷ Παύλῳ ὀνομάζεται λέγοντι· «Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς «δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, 28.4.30 «στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας». ὡσπερ <οὔν> οὐ παντὶ καθήκει μὴ χρῆσθαι τῷ ἄρτῳ καὶ μὴ πίνειν ἐκ τοῦ ποτηρίου καὶ [μὴ] πόρρω εἶναι τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας· οὕτως οὐ παντὶ 28.4.31 καθήκει τὸ μὴ θέλειν ἐπᾶραι τοὺς ὀφθαλμούς. ἁμαρτάνει δὲ εἴ τις καθήκοντος αὐτῷ ἐπαίρειν τοὺς ὀφθαλμούς μὴ ἐπαίρει, καὶ εἴ τις 28.4.32 καθήκοντος μὴ ἐπαίρειν ἐπαίρει. ὁ μὲν οὔν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τελώνης οὐκ ἠθέλην οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι, καθηκόντως ποιῶν· ἐπᾶραι δ' ἂν αὐτοὺς εὐλόγως ὁ παρὼν τῷ Ἰησοῦ μαθητῆς, πρὸς ὃν καὶ ἐντολὴ δίδοται ἢ λέγουσα· «Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς «ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμὸν 28.4.33 «ἤδη». καὶ ὁ προφήτης δέ φησιν· «Ἐπάρατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν»· ἀλλὰ καὶ ἐν ἑκατοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, ὄντι ὡδῆ τῶν ἀναβαθμῶν τετάρτη, ὡς καθηκόντως ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς θεὸν φησιν ὁ προφήτης· «Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμοὺς «μου, τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων «εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας «τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν «ἡμῶν ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς». 28.5.34 Εἰ δὲ καὶ σαφέστερον χρὴ παραστήσαι τίνι μὲν ἤδη καθήκει μιμεῖσθαι τὸν Ἰησοῦν, ἄραντι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, ἐν τῷ καὶ αὐτὸν ἐπαίρειν ἑαυτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τίνι τοῦτο μὲν οὐ καθήκει, ὁμοίως δὲ τῷ τελώνῃ οὐ μόνον μακρόθεν ἐστάναι τοῦ ἱεροῦ ἀλλὰ καὶ μὴ θέλειν ἐπᾶραι τοὺς ὀφθαλμούς, παραθησόμεθα ἐκ τοῦ Δανιὴλ τὰ περὶ τῶν ἐρασθέντων τῆς Σουσάννας ἀνόμων πρεσβυτέρων οὕτως ἔχοντα· «Καὶ διέστρεψαν τὸν ἑαυτῶν νοῦν καὶ ἐξέκλι «ναν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν μηδὲ «μνημονεύειν κριμάτων δικαίων», καὶ τὰ περὶ τῆς Σουσάννας τοῦτον εἰρημένα τὸν τρόπον· «Ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν, «ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ κυρίῳ». παρατῆρει γὰρ ἐν τούτοις ὅτι οἱ μὲν διαστρέψαντες τὸν ἑαυτῶν νοῦν ἐξέκλιναν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ δὲ πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἀκολούθως τῷ πεποιθέναι ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἀνέβλεψεν 28.5.35 εἰς τὸν οὐρανόν. ἔπρεπεν τοίνυν τῇ μὲν ἐπὶ τῇ περὶ τῆς σωφροσύνης παρρησίᾳ μελλούσῃ εὐχεσθαι ἀναβλέπειν εἰς τὸν οὐρανόν καὶ αἰρεῖν τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις (εἰ καθ' ὑπόθεσιν μετὰ τὸ διαστρέψαι τὸν ἑαυτῶν νοῦν καὶ ἐκκλίνειν τοὺς ὀφθαλμούς

ἑαυτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων, μετενόουν, πεῖραν μὲν προσαγαγόντες τῇ γυναικὶ μὴ τυχόντες δὲ τοῦ ἐπιθυμουμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εὐχόντο), καὶ μὴ θέλειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι ἢ καὶ πόρρωθεν ὁμοίως τῷ τελώνῃ ἐστηκέναι καὶ τύπτειν ἑαυτῶν τὰ στήθη καὶ λέγειν· «Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ 28.5.36 «ἀμαρτωλῷ». τοῦ δὲ αἴροντος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ ἐπαίροντος αὐτοὺς καθηκόντως εἰς οὐρανὸν <ἄν> εἶη † καθῆκον καὶ τὸ ἐπαίρειν ὁσίους χεῖρας, μάλιστα ὅτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ ἀναπέμπει τὴν 28.5.37 εὐχήν. οὕτω γὰρ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἰρομένων ἄνω διὰ τῆς ἐν νοίας καὶ τῆς θεωρίας, καὶ τῶν χειρῶν ἐπαιρομένων ἐν πράξεσιν ἐπαιρούσαις καὶ ὑψούσαις τὴν ψυχὴν, ὡς ἐπῆρεν Μωσῆς τὰς χεῖρας, ὥστ' ἄν εἰπεῖν· «Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή» Ἀμαληκῖται μὲν καὶ πάντες οἱ ἄορατοι ἐχθροὶ ἠττηθήσονται, οἱ ἐν ἡμῖν 28.5.38 δὲ Ἰσραηλῖται λογισμοὶ νικήσουσιν. τοσαῦτα καὶ εἰς τὸ «Ὁ Ἀησοῦς» ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν» κατὰ τοῦτο φανέντα ἡμῖν ἀκόλουθα. 28.6.n Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου· ἐγὼ ἤδεν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. 28.6.39 Εἶπερ τοῖς ἀξίοις τῶν ἐν σαρκὶ ζώντων καὶ μὴ κατὰ σάρκα στρατευομένων εὐχομένοις τοιαύτη τις λέγεται ὑπὸ θεοῦ περὶ τῆς εὐχῆς αὐτῶν ἐπαγγελία· «Καὶ ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ· Ἴδου πάρ «εἰμι»· τί χρή νομίζειν ἐπὶ τοῦ σωτήρος καὶ κυρίου ἢ "7Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ· Ἴδου πάρεμι"7; ἅμα γὰρ «ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ 28.6.40 «εἶπεν». τί δὲ εἶπεν; εἰ οἶόν τέ ἐστιν ὡς ἐν τοιούτοις στοχάσασθαι ἀκολουθῶς τῷ «Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ· Ἴδου πάρεμι», ἄν εἶη πλεῖον [ἦ] <τὸ> πρὸς τὸν σωτήρα λεγόμενον παρὰ τὸ ἐν τῇ πρὸς τοὺς δικαίους ἐπαγγελίᾳ γεγραμμένον· «Ἐτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· Ἴδου πάρεμι». 28.6.41 τί οὖν εἶπεν; προέθετο μὲν εἰπεῖν εὐχήν· προλαβόντος δὲ τὴν εὐχήν αὐτοῦ τοῦ εἰπόντος ἄν αὐτῷ· «Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ· Ἴδου πάρεμι» ἀντὶ τῆς κατὰ πρόθεσιν ἄν λεχθείσης εὐχῆς λέγει τὴν ἐπὶ τῷ προ λαβόντι τὴν εὐχήν εὐχαριστίαν· καὶ ὡς ἐπακουσθεῖς ἐφ' οἷς ἐνε νόησεν μὲν, οὐ προήνεγκεν δὲ ἐν τῷ εὐχεσθαι, φησί· «Πάτερ, 28.6.42 «εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου». ἔμελλεν οὖν εὐχεσθαι περὶ τῆς Λαζάρου ἀναστάσεως, καὶ προλαβὼν αὐτοῦ τὴν εὐχήν ὁ μόνος ἀγαθὸς θεὸς καὶ πατὴρ ἤκουσεν τῶν μελλόντων λέγεσθαι ἐν τῇ εὐχῇ, ἐφ' οἷς ἐν ἐπηκόῳ τοῦ περιεστηκότος αὐτὸν ὄχλου ἀναπέμπει ἀντὶ εὐχῆς εὐχαριστίαν ὁ σωτήρ, δύο ἅμα ποιῶν, καὶ εὐχαριστῶν ἐφ' οἷς ἔτυχεν περὶ τοῦ Λαζάρου, καὶ πιστοποιῶν τὸν περιεστηκότα αὐτὸν ὄχλον· ἐβούλετο γὰρ αὐτοὺς παραδέξασθαι ὡς ἄρα ἀπὸ θεοῦ ἄπε 28.6.43 σταλμένος τῷ βίῳ ἐπιδεδήμεκεν. ἔγνω δὲ ἐπακουσθεῖς, ἐπεὶπερ πνεύματι εἶδεν ὅτι ἀπεκατέστη ἡ τοῦ Λαζάρου ψυχὴ ἐπὶ τὸ σῶμα 28.6.44 αὐτοῦ, ἀναπεμφθεῖσα ἀπὸ τοῦ χωρίου τῶν ψυχῶν. οὐ γὰρ νομιστέον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Λαζάρου παρῆν τῷ σώματι μετὰ τὴν ἐξοδον, καὶ ὡς παρούσα ταχέως ἤκουσεν κράξαντος Ἰησοῦ καὶ εἰπόντος· «Λάζαρε, «δεῦρο ἕξω». ἢ εἶπερ τις τοῦτο περὶ τῆς Λαζάρου ψυχῆς ὑπολαμβάνει καὶ προσίεται τὸ περὶ τῆς ἀπαλλαγείσης ψυχῆς σώματος ἄτοπον, ὡς παρακαθεζομένης τῷ νεκρῷ, λεγέτω πῶς ἠκούσθη ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ πατρός, μένοντος ἔτι νεκροῦ τοῦ Λαζάρου σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς κεχωρισμένης μὲν, ὡς οἰηθείη ἄν τις τῶν τοῦτο 28.6.45 λεγόντων, παρακαθεζομένης δὲ τῷ σώματι. ἵνα γὰρ τοῦτο συγχωρηθῇ, οὐκ ἄν ἠκούσθαι εἴποιμεν τὸν Ἰησοῦν μέλλοντα ἀκούεσθαι ὅτε ἡ ψυχὴ ἐνοικίζετο τῷ σώματι· τὸ παραπλήσιον δ' οἶμαι γεγοθέναι καὶ ὅτε τὴν τοῦ ἀρχισυναγώγου ἀνέστησεν θυγατέρα, περὶ τούτου εὐξάμενος· ἤτησεν γὰρ ἐπανελθεῖν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνοικί 28.6.46 σθῆναι πάλιν τῷ σώματι. εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐκκομιζομένου υἱοῦ τῆς χήρας τὸ ὁμοίον ἐστὶν ἢ μή, καὶ αὐτὸς ζητήσεις, ἴν' εὕρης τὸ ἀκόλουθον τοῖς κατὰ τοὺς τόπους ὄλους· ἡμῖν γὰρ οὐ καθήκει τηλι 28.6.47 καύτας ποιῆσθαι παρεκβάσεις. τάχα δὲ καὶ εἶδεν ὁ τηλικούτος Ἰησοῦς καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τοῦ Λαζάρου, ἥτοι ἀγομένην ὑπὸ τῶν τεταγμένων ἐπὶ τούτοις ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ

πατρικού βουλήματος έπα κούσαντος τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἰσιοῦσαν διὰ τοῦ τόπου, ὅθεν ἦρθη ὁ λίθος, εἶπεν· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου». 28.6.48 ἄλλ' ἐπεὶ πρὸ τούτου καὶ περὶ ἄλλων μυρίων ἤτησεν καὶ ἔτυχεν, διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς προτέροις εὐχαριστεῖ, φάσκων ἐπὶ μὲν τῷ Λαζάρῳ· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι «ἤκουσάς μου»· ἐπὶ δὲ τοῖς προτέροις· «Ἐγὼ δὲ ἤδιδον ὅτι πάντοτέ «μου ἀκούεις», καὶ τοῦτο πᾶν, φησὶν, εἶπον «διὰ τὸν περιεστῶτα «ὄχλον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας». ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου ἀποδεδώκαμεν. 28.6.49 Ἡ δὲ κατὰ τὸν τόπον ἀναγωγὴ ἐκ τῶν προαποδοδεμένων οὐ δυσχερής· ἤτησεν γὰρ τὸν μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἡμαρτηκότα καὶ νεκρὸν γενόμενον τῷ θεῷ δυνάμει θείᾳ παλινδρομῆσαι ἐπὶ τὴν ζωὴν, καὶ ἔτυχεν, καὶ εἶδεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ζωτικὰ κινήματα, ἐφ' 28.6.50 οἷς εὐχαριστεῖ τῷ πατρί. περιέστηκεν δὲ ὄχλος τὸν τοιοῦτον νεκρὸν μηδέπω πιστευόντων ὅτι Ἰησοῦν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς καὶ ὅτι ὁ λόγος οὗτος θεόθεν ἀνθρώποις ἐπιδεδήμηκεν. καὶ περιστῶς γε οὗτος <ὁ> ὄχλος ἐθαύμασεν ὅτι δυσώδης ἀπὸ τῶν πρὸς θάνατον ἁμαρτημάτων τις γεγενημένος καὶ ἀποθανὼν τῇ ἀρετῇ ἐπαλινδρόμησεν ἐπ' αὐτήν· καὶ θαυμάσας πιστεύσαι ἂν ποτε τῷ ζωοποιήσαντι αὐτὸν λόγῳ, ὡς θεόθεν ἀνθρώποις ἐπιδημήσαντι. 28.7.n Καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν· Λά ζαρε, δεῦρο ἕξω. ἐξῆλθεν ὁ τεθηκῶς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ συνεδέδετο· λέγει ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς· Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε αὐτόν ὑπάγειν. 28.7.51 Ὁ Ἰησοῦς ἤρην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ ἔτι μέλλων εὔχεσθαι ἐπηκούσθη, καὶ ἀντὶ εὐχῆς εὐχαρίστησεν, κατανοήσας τὴν Λαζάρου ψυχὴν εἰσελθοῦσαν εἰς τὸ σῶμα καὶ δεομένην τῆς ἀπὸ προστάξεως Ἰησοῦ γενησομένης αὐτῷ εὐτονίας πρὸς τὸ ἐξελεῖν ἀπὸ 28.7.52 τοῦ μνημείου. διὸ μετὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα εὐχαριστίαν μεγάλη ἐχρήσατο φωνῇ, δύναμιν ἐντιθείση τῷ Λαζάρῳ, μεγάλης χρήζοντι ὡς οὐδέπω γενομένῳ ὀξυκώῳ τῆς προκαλουμένης αὐτὸν ἕξω τοῦ 28.7.53 μνημείου κραυγῆς. καὶ τοῦτο δὲ νομιστέον ἄξιον εἶναι τοῦ Ἰησοῦ ἔργον, τὸ μὴ μόνον εὔξασθαι ἵνα ζήσῃ ὁ νεκρός, ἀλλὰ καὶ ἐμβοῆσαι αὐτῷ καὶ καλέσαι τὸν ἔνδον τοῦ σπηλαίου καὶ τοῦ μνημείου ἐπὶ τὰ 28.7.54 ἕξω αὐτοῦ. χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι εἰσὶν τινες καὶ νῦν Λάζαροι, μετὰ τὴν φιλίαν Ἰησοῦ ἀσθενήσαντες καὶ ἀποθανόντες καὶ ἐν μνημείῳ καὶ νεκρῶν χώρα μείναντες μετὰ νεκρῶν νεκροί, καὶ μετὰ τοῦτο τῇ εὐχῇ τοῦ Ἰησοῦ ζωοποιηθέντες καὶ ἀπὸ τοῦ μνημείου ἐπὶ τὰ ἕξω αὐτοῦ ὑπὸ Ἰησοῦ τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ φωνῇ καλούμενοι· ᾧ ὁ πειθὸς μενος ἐξέρχεται, τοὺς ἀξίους τῆς νεκρότητος δεσμοὺς ἐκ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων περικείμενος καὶ τὴν ὄψιν περιδεδεμένος ἔτι, καὶ μήτε βλέπων μήτε πορευθῆναι δυνάμενος μήτε τι ἐνεργῆσαι διὰ τοὺς τῆς νεκρότητος δεσμούς, ἕως Ἰησοῦς κελεύσῃ τοῖς λῦσαι αὐτὸν δυνάμενοις καὶ ἀφιέναι αὐτόν ἀπιέναι. καὶ πειράσθω γε πᾶς ὁ δυνάμενος λέγειν· «Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος «χριστοῦ;» τοιοῦτος γενέσθαι, ἵνα [μὲν] αὐτῷ Χριστὸς φωνῇ μεγάλῃ εἶπη κραυγᾶσας τῷ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν † κηρήσαντι μὲν, οὐκ ὀξέως δέ, καὶ διὰ τοῦτο δεομένῳ τῆς Ἰησοῦ κραυγῆς τὸ «Λάζαρε, δεῦρο 28.7.55 «ἕξω». καὶ νόμισον εἶναι ἐν ἄδου μετὰ τῶν σκιῶν καὶ τῶν νεκρῶν καὶ ἐν χώρᾳ νεκρῶν ἢ μνημείοις τὸν μετὰ τὸ λαβεῖν ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ φωτισθέντα, γευσάμενόν τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρα νίου καὶ μέτοχον γενόμενον πνεύματος ἁγίου καὶ καλὸν γευσάμενον θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, ἀποστατήσαντα τοῦ 28.7.56 χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὸν ἐθνικὸν παλινδρομήσαντα βίον. ἐπὶ οὖν περὶ τοῦ τοιοῦτου ἐλθῶν αὐτοῦ εἰς τὸ μνημεῖον καὶ ἕξω αὐτοῦ στὰς ὁ Ἰησοῦς εὔξεται καὶ ἐπακουσθῆ, αἰτήσας ἐγγενέσθαι δύναμιν τῇ φωνῇ καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, φωνῇ μεγάλῃ κραυγάζει, ἐπὶ τὰ ἕξω τοῦ τῶν ἐθνικῶν βίου καὶ τοῦ μνημείου αὐτῶν καὶ τοῦ σπηλαίου 28.7.57 καλῶν γενόμενον οὕτω φίλον. ὅτε ἔστιν ἰδεῖν τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ Ἰησοῦ τίνα τρόπον ὁ τοιοῦτος ἐξέρχεται μὲν διὰ τὴν Ἰησοῦ φωνήν, ἔτι δὲ σειραῖς

τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων δεδεμένος καὶ ἐσφιγμένος, διὰ μὲν τὴν μετάνοιαν καὶ τὸ ἀκηκοέναι τῆς Ἰησοῦ φωνῆς ζῶν, διὰ δὲ τὸ μηδέπω ἀπολελύσθαι τῶν τῆς ἀμαρτίας δεσμῶν μηδὲ ἤδη δύνασθαι ἐλευθέροις ἐπιβαίνειν τοῖς ποσί, ἀλλὰ μηδὲ ἐνεργεῖν ἀπολελυμένως τὰ διαφέροντα, δεδεμένος τοὺς πόδας 28.7.58 καὶ τὰς χεῖρας δεσμοῖς νεκρῶν κειρίαις, καὶ ὁ τοιοῦτός γε διὰ τὴν ἐγγενομένην αὐτῷ νεκρότητα πρὸς τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν δεσμοῖς καὶ τὴν ὄψιν τῆ ἀγνοία κεκάλυπται καὶ περιδέδεται. 28.7.59 εἶτ' ἐπεὶ † μὴ μόνον ζῆσαι αὐτὸν βεβούληται ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐν τῷ μνη μείω μένειν, ἐπὶ τὰ ἕξω τοῦ μνημείου οὗτος ἐλθὼν δέδεται, καθὼς προεῖρηται, τῆς ζωῆς· καὶ τῷ ἐξεληλυθέναι ἀπὸ τοῦ μνημείου μὴ δύνασθαι, ὅσον δέδεται, λέγει τοῖς δυναμένοις ὑπηρετήσασθαι αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν» νομίζω ὅτι μὴ συγκαταθέμενος μὲν τῷ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς μετὰ τὸ ἡμαρτηκέναι λόγῳ· ἔτι δὲ ἀτονῶν κατ' αὐτὸν βιοῦν, τῷ κατέχεσθαι αὐτοῦ τὰς τῆς ψυχῆς πορευτικὰς καὶ δραστικὰς καὶ θεωρητικὰς δυνάμεις, ὁ τοιοῦτος ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ μνημείου· καὶ ἔτι ἐστὶν δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιδέδε 28.7.60 ται. ἀλλ' ἐπὶ εἰπόντος Ἰησοῦ τοῖς λῦσαι αὐτὸν δυναμένοις, διὰ τὴν πρόσταξιν ὡς δεσπότη τοῦ χριστοῦ, τὸ «Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν» λυθῆ τὸν πόδας καὶ τὰς χεῖρας, καὶ ἀπο θῆται τὸ ἐπικείμενον αὐτοῦ τῆ ὄψει κάλυμμα ἀφαιρεθὲν, πορεύεται τοιαύτην πορείαν, ὥστε φθάσαι αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἕνα καὶ αὐτὸν γενέσθαι τῶν συνανακειμένων τῷ Ἰησοῦ. 28.8.61 Μετὰ τοῦτο διὰ τὸ «Ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος «τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις» λεκτέον ὅτι διαφορὰ ἐστὶ καὶ τῶν δεδεμένων τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, <καὶ οὐ> ταῦτόν ἐστὶν τὴν ἀρχὴν τοῦ δεδέσθαι ἐκ τοῦ νενεκρῶσθαι εἰληφέναι, ὥστε καὶ τοὺς δεσμοὺς ἐπιφέρεσθαι τὸ ὄνομα τῆς νεκρότητος (νῦν γὰρ αἱ κειρίαι νεκρῶν εἰσιν δεσμοί), τῷ <τὸ> δεδέσθαι κρίσει κυρίου γενέσθαι, τοῦ εἰσελθόντος θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους καὶ ἰδόντος τὸν μὴ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπόντος· «Δήσαντες «αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἕξω 28.8.62 «τερον». ἔστιν δέ τι ἐν τῷ τόπῳ δεόμενον διακρίσεως, ἐν τῷ «Καὶ «ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιδέδετο» καὶ ἐν τῷ κάλυμμα ἐπικεῖσθαι τῷ προσώπῳ Μωσέως, ἡνίκα ἐλάλει τῷ λαῷ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικεῖμενον τῆ ὄψει τοῦ Λαζάρου σουδαρίον ἐκάλυπτεν αὐτοῦ νενεκρωμένας τὰς ὀράσεις· τὸ δὲ Μωσέως κάλυμμα κατ' οἰκονομίαν ἦν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ περικείμενον διὰ τοὺς μὴ χωροῦντας ἀπὸ τοῦ λαοῦ 28.8.63 ἐνορᾶν τῆ δόξῃ αὐτοῦ. ζητήσεις δὲ περὶ τοῦ <μῆ> ἐνδεδυμένου ἔνδυμα γάμου, περὶ οὗ εἴρηται· «Δήσαντες αὐτὸν ποδῶν καὶ χειρῶν, «ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἕξωτερον» πότερον εἰσαεὶ μένει δεδεμένος καὶ ἐν τῷ ἕξωτέρῳ σκότῳ (οὐ γὰρ πρόσκειται τὸ 28.8.64 «Εἰς τὸν αἰῶνα» ἢ «Εἰς τοὺς αἰῶνας»), ἢ λυθήσεται ποτε. οὐ γὰρ ἐμφαίνεται ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ λέξεως τινὰ περὶ ἀπολύσεως ἐσομένης 28.8.65 γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ. οὐ δοκεῖ δέ μοι ἀσφαλὲς εἶναι μὴ καταλαβόντα ὅτιποτοῦν, μάλιστα τῷ μὴ γεγράφθαι περὶ αὐτοῦ, ἀποφῆ 28.8.66 νασθαι. ζητήσεις δὲ διὰ τὸ «Λέγει Ἰησοῦς αὐτοῖς· Λύσατε αὐτόν» τίσιν αὐτοῖς; οὔτε γὰρ ὅτι μαθηταῖς ἀναγέγραπται οὐθ' ὅτι τῷ περιστῶτι ὄχλῳ, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι τοῖς μετὰ τῆς Μαρίας οὔσιν Ἰουδαίοις καὶ παραμυθουμένοις αὐτήν· ὑπονοήσαι δ' ἂν τις διὰ τὸ «Ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ» καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸν τόπον ἀναγωγὴν, ὅτι μήποτε ἀκαίνοις δύναται εἰρηῆσθαι τὸ «Λύ «σατε αὐτόν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν». 28.9.67 Ἐτι ζητῶ εἰ πεπλήρωκεν ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐπιφερόμενον τῷ «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται», τὸ «Ἄλλὰ πορεύομαι, ἵνα 28.9.68 «ἐξυπνίσω αὐτόν». ἐφίστημι οὖν μήποτε ἐν τῷ εἰρηκέναι αὐτὸν φωνῆ μεγάλῃ κραυγᾶσαντα· «Λάζαρε, δεῦρο ἕξω» (ἢ γὰρ μεγάλη φωνὴ καὶ ἡ κραυγὴ οὐκ ἂν ἀτόπως λέγοιτο ἐξυπνικέναι αὐτόν) καὶ ἤδη δύνασθαι ἀποφῆνασθαι ἐν τούτῳ μᾶλλον πεπληρῶσθαι τὸ «Πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν», ἢ περ ἐν τῷ τῆς εὐχῆς τοῦ υἱοῦ ἀκούσαντος τὸν

πατέρα πεποιηκέναι τὴν Λαζάρου ψυχὴν ἐπανελθεῖν 28.9.69 ἐπὶ τὸ ἐν τῷ μνημείῳ ἀποκείμενον αὐτοῦ σῶμα· εἶποι γὰρ ἄν τις ὅτι ὁ μὲν ἀκούσας εὐξαμένου τοῦ υἱοῦ πατὴρ ἐκ νεκρῶν τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν· ὁ δὲ εἰπὼν φωνῇ μεγάλη καὶ κραυγᾶσας· «Λάζαρε, δεῦρο «ἔξω» ἐπλήρωσεν ὁ προεπηγγεῖλατο· «Ἄλλὰ πορεύομαι ἵνα ἔξυπνίσω 28.9.70 «αὐτόν.» καὶ ὁ τοῦτο γε κατασκευάζων, διαφορὰν διδοῦς τοῦ «Λάζαρος «ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται» καὶ τοῦ «Λάζαρος ἀπέθανεν», ἐρεῖ ὅτι πρὸς μὲν τὸ «Κεκοίμηται» ἐπηγγεῖλατο εἰπὼν· «Ἄλλὰ πορεύομαι «ἵνα ἔξυπνίσω αὐτόν»· πρὸς δὲ τὸ «Ἀπέθανεν» οὐκ ἀποδέδωκεν 28.9.71 τὸ "7Πορεύομαι, ἵνα ἀναστήσω αὐτόν ἐκ νεκρῶν"7. ἀλλὰ ὁ λύων τὴν ἐν τούτοις δοκοῦσαν εἶναι διαφορὰν καὶ διδοῦς τὴν τοῦ Λαζάρου ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν κοινὸν ἔργον γεγονέναι υἱοῦ τοῦ εὐξαμένου καὶ πατρὸς τοῦ ἐπακούσαντος χρῆσεται καὶ τῷ εἰρημένῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν Μάρθαν λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ «ζωή», παραθήσεται δὲ καὶ τὸ «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς «νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ.» 28.10.n Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 28.10.72 Καὶ τίνα γε οὐκ ἂν κινήσαι πρὸς τὸ πιστεῦσαι τῷ τοῦ Ἰησοῦ κηρύγματι καὶ ἀληθῶς, ὡσπερὶ ἐκ νεκρότητος καὶ δυσωδίας, τῶν πάνυ ὑπὸ τῆς κακίας καταβεβαπτισμένων, ἀκροτάτη μεταβολῇ ἀποσεισαμένων τῇ προστάξει καὶ συνεργείᾳ τοῦ λόγου οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας πολλὴν δυσωδίαν ἀλλὰ καὶ τοὺς κατέχοντας δεσμοὺς τὴν πορευτικὴν καὶ τὴν δραστηκὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἔτι δὲ 28.10.73 χωρὶς τούτων καὶ τὴν θεωρητικὴν; καταπλαγέντες γὰρ οἱ ἰδόντες τὸν Ἰησοῦν ἐν τοῖς τοιοῦτοις τοσοῦτον δεδυνημένον, οἱ αὐχοῦντες μὲν περὶ λόγον ἀσχολεῖσθαι θεοῦ, τὸ πλήρωμα δὲ τοῦ λόγου μηδέπω παραδεξάμενοι, καὶ πιστεύσαιεν ἂν μάλιστα ὅσοι ἐληλύθασιν ὡς ἐπὶ νεκρῷ καὶ πάντῃ ἀπεγνωσμένῳ καὶ αὐτοὶ ἀπογνόντες τὸν τοιοῦτον, παραμυθήσασθαι τὴν ἐπὶ τῇ ἐκπτώσει τοῦ ἀδελφοῦ ὀδυνωμένην· δι' οὗς τάχα πλέον ἢ διὰ τὸν ταῦτα παθόντα ἐλθὼν ἐπὶ τὸ σπήλαιον τοῦ νεκροῦ «Ἦρην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· Πάτερ, εὐχαριστῶ 28.10.74 «σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδιν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις». ὅτι γὰρ διὰ τούτους μᾶλλον ἢ τὸν Λάζαρον ταύτην ἀνεφθέγγατο πρὸς τὸν πατέρα τὴν εὐχαριστίαν δῆλον ἐκ τοῦ «Ἄλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιε 28.10.75 «στῶτα εἶπον, ἵνα πιστεῦσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας». ἐπραγματεύσατο οὖν περὶ τοῦ Λαζάρου διὰ τὸν περιστῶτα ὄχλον, ἵν' οἱ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν πιστεῦσωσιν εἰς αὐτόν. 28.11.76 Ἄλλὰ ἄκουε καὶ περὶ τούτων, μὴ μόνον σωματικῶς τερον· «Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ 28.11.77 «εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς». ἔχει μὲν τι ἡ λέξις ἀμφίβολον, πότερον οἱ ἀπελθόντες πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἰπόντες αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῶν πολλῶν Ἰουδαίων ἦσαν, τῶν θεασαμένων ἃ ἐποίησεν καὶ πιστευσάντων εἰς αὐτόν, βουλόμενοι καὶ τοὺς ἐχθρῶς διακειμένους πρὸς αὐτόν δυσωπῆσαι διὰ τῆς περὶ τοῦ Λαζάρου ἀπαγγελίας· ἢ οἱ λοιποὶ παρὰ τοὺς πολλοὺς καὶ πιστεύσαντας, ὡς μὴ κινήθεις ἐκ τοῦ γενομένου εἰς τὴν περὶ Ἰησοῦ πίστιν, ὅτι τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ πρὸς * κατ' αὐτοῦ τοὺς Φαρισαίους τὸν ἐν αὐτοῖς πονηρὸν ζῆλον ἐγείροντες διὰ τῆς περὶ τοῦ Λαζάρου 28.11.78 ἀπαγγελίας. καὶ δοκεῖ μοι τοῦτο μᾶλλον βούλεσθαι σημαίνειν ὁ 28.11.79 εὐαγγελιστής. διὸ καὶ ἐπιφέρεται τὸ «Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς «καὶ οἱ Φαρισαῖοι» καὶ τὰ ἐξῆς. πολλοὺς μὲν οὖν εἶπεν τοὺς διὰ τὸ θεάσασθαι τὰ περὶ τὸν Λάζαρον πιστεύσαντας· ὡσπερὶ δὲ ὀλιγωτέρους ἔφησεν εἶναι τοὺς μὴ τοιοῦτους, εἰπὼν· «Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον» καὶ 28.11.80 τὰ ἐξῆς. πρόσχες δὲ καὶ τοῖς λεχθησομένοις εἰ δύναται ἡμᾶς κινήσαι πρὸς συγκατάθεσιν, ἐπεὶ μὴ εἴρηται μὲν· πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων τῶν ἐλθόντων πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασαμένων ἃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· γέγραπται δέ· «Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων «οἱ

ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ἐπίστευσαν εἰς 28.11.81 «αὐτόν». καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀναγωγὴν κινεῖται μήποτε πάντες οἱ θεασάμενοι, τουτέστιν θεωρήσαντες καὶ συνέντες ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· οἱ μέντοι γε ἀπελθόντες πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἰπόντες αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐπεὶ μὴ μεμαρτύρηται ὅτι ἐθεάσαντο, μήποτε τὸ ἐν ἐπαίνῳ λεγόμενον περὶ τῶν πιστευσάντων 28.11.82 τῶν οὐκ ἔσχον, τὸ "7'Εθεάσαντο"7. ἐδύνατο γάρ, εἴπερ καὶ οὗτοι ἐθεάσαντο, γεγράφθαι ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐθεάσαντο πεποηκότα τὸν Ἰησοῦν, ἢ ἃ 28.11.83 ἐθεάσαντο καὶ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. νυνὶ δὲ τὸ "7'Εθεάσαντο"7 ἐπὶ τούτων μὲν οὐδαμῶς εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν πιστευσάντων, οἵτινες καὶ ἐλθόντες ἦσαν πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· δι' οὓς, οἶμαι, καὶ εἶπε τὸ «Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστώτα 28.11.84 «εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας». ἅμα δὲ καὶ περὶ τούτου πρόσχες εἰ δύνασαι τοὺς ἐλθόντας πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασαμένους ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ πιστεύσαντας εἰς αὐτὸν μόνους λέγειν, ἅτε καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅτι οὗτοι ἦσαν ὁ περιστῶς τὸν Ἰησοῦν ὄχλος, δι' ὃν εἶπεν τὸ «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς 28.11.85 «μου· ἐγὼ δὲ ἤδην ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις». εἰ γὰρ ταῦτα «διὰ «τὸν ὄχλον <τὸν> περιστώτα» εἶπεν, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι ὁ πατήρ αὐτὸν ἀπέστειλεν, καὶ λέγων διὰ τοῦτο εἶπεν, ἵνα ὁ περιστῶς ὄχλος πιστεύσῃ· οὐκ ἂν δὲ μὴ πιστεύσοντός τινος ἐξ αὐτῶν τῷ πατρὶ ἔλεγεν, ὡσεὶ τις τῶν τὰ μέλλοντα ἀγνοούντων ἀνθρώπων, «ἀλλὰ «διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστώτα, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστει «λας»· μήποτε οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν καὶ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, μόνοι ἦσαν ὁ περιστῶς τὸν Ἰησοῦν ὄχλος· οἱ δὲ λοιποὶ οὔτε ἐθεάσαντο, ἃ ἐποίησεν, οὔτε περι εἰστήκεισαν αὐτόν. 28.12.n Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συν ἔδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. 28.12.86 Ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἔώρων ὅτι διὰ τὸ μέγεθος ὧν πεποιήκει τεραστίων δυνάμεων ὁ Ἰησοῦς δυνατὸν ἦν καὶ πάντα τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων ὑπαχθῆναι τῇ εἰς αὐτόν πίστει καὶ ὑπαχθέντα καταφρονῆσαι τῆς ἐν τῷ τόπῳ σωματικῆς λευϊτικῆς καὶ ἱερατικῆς λατρείας, ὥστ' ἂν πρόφασιν τὸ τοιοῦτον γενέσθαι τοῦ, ἅτε μὴ περιεπόντων τὸν τόπον Ἰουδαίων, Ῥωμαίοις ὑπὸ τοῦ σωτήρος γενέσθαι καὶ τὸν νομιζόμενον παρ' ἐκεῖ νοις ἱερὸν τόπον καὶ πᾶν τὸ ἔθνος Ἰουδαίων, οὐκέτι παντὶ τρόπῳ τηρεῖν ἐθελόντων τὴν περὶ τοῦ Ἰουδαίου εἰσαυτοῦς εἶναι ὁμολογίαν. 28.12.87 εἶτ' ἐπεὶ πάντων προέκρινον τὴν λατρείαν καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν τοῦ ἔθνους σύστασιν τῶν νομισθέντων ἂν εἶναι κρείττωνων παρὰ ταῦτα, διὰ τοῦτο σκοποῦσιν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἵνα αὐτὸν μὴ ἑάσωσιν 28.12.88 ζῆν. ὡς δ' αὕτως οἶμαι καὶ ἐπὶ καθαιρέσει τῆς δόξης αὐτοῦ εἰρηκεῖναι τὸ «Οὗτος ὁ ἄνθρωπος»· ἠπίστουν γὰρ τοῖς καὶ ἀνωτέρω εἰρημένοις περὶ τοῦ θεοῦ αὐτὸν εἶναι, ἠνίκα λιθάζειν αὐτὸν ἐβούλοντο ὡς περὶ βλασφημίας, λέγοντες αὐτῷ ὅτι «Σὺ ἄνθρωπος ὧν ποιεῖς σεαυτὸν «θεόν», ὅτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν ἀπεκρίνατο, διδάσκων ὅτι πᾶς πρὸς ὃν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο θεὸς λέγεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, μὴ δυναμένης λυθῆναι καὶ καταλυθῆναι τῆς τοῦτο ἀποφῆνα 28.12.89 μένης προφητικῆς γραφῆς. ἔστιν δὲ ἐκ τῶν λεγομένων ἀπὸ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἀρχιερέων κατανοῆσαι αὐτῶν καὶ τὸ τῆς κακίας ἀνομολογούμενον καὶ τυφλόν· ἀνομολογούμενον μὲν, ὅτι ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ πολλὰ πεποηκέναι σημεῖα καὶ δύνασθαι τῷ τοσαῦτα σημεῖα πεποηκότι ἐπιβουλεῦσαι, ὡς μηδὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἐπι βουλεύεσθαι δυναμένῳ· τυφλὸν δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ αὐτὸ τοῦτο ἦν· κατὰ γὰρ τὸν πολλὰ ποιοῦντα σημεῖα ἦν τὸ κρείττον' εἶναι τῆς ἐπι βουλῆς τῶν ἀφιέναι αὐτὸν μὴ θελόντων· εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐπίστευον ὅτι ποιεῖ σημεῖα, καὶ ὑπενόουν αὐτὰ μὴ ἀπὸ θείας

γίνεσθαι δυνά μεως· ὥστε διὰ τοῦτο μὴ πάντα αὐτὸν δυνηθῆναι, μηδὲ αὐτὸν ρύ 28.12.90 σασθαι ἀπὸ τῆς ἐξ ἐκείνων ἐπιβουλῆς. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐσκόπουν μὴ ἀφίεναι αὐτόν, οἴομενοι διὰ τοῦτο ἐμποδίσειν τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν καὶ Ῥωμαίοις, μέλλουσιν αἶρειν αὐτῶν τὸν τόπον καὶ τὸ 28.12.91 ἔθνος. ἀλλ' ἐπεὶ «Κύριος διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν καὶ ἀθετεῖ τοὺς «γισμούς λαῶν», οὐδὲν ἦττον καὶ οὐκ ἀφῆκαν αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ἀνέστησεν καὶ ἀφῆκεν καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐδούλευσαν αὐτῷ 28.12.92 καὶ ἐλθόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἤραν αὐτῶν τὸν τόπον. ποῦ γὰρ ὁ φασιν ἐκεῖνοι ἀγίασμα; ἤραν δὲ καὶ τὸ ἔθνος, ἐκβάλλοντες αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ μόγις ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς εἶναι ὅπου βούλονται καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ. 28.12.93 Εἰ δὲ χρὴ τολμῆσαι καὶ εἰς ἀναγωγὴν τῶν κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, φήσομεν ὅτι τὸν τόπον τῶν ἐκ περιτομῆς ἔλαβον τὰ ἔθνη· «Τῷ γὰρ ἐκείνων παραπτώματι σωτηρία γέγονεν τοῖς ἔθνεσιν, εἰς «τὸ παραζηλωῶσαι αὐτούς»· εἰς δὲ τὰ ἔθνη Ῥωμαῖοι παρελήφθησαν, 28.12.94 ἀπὸ τῶν βασιλευόντων οἱ βασιλευόμενοι ὀνομασθέντες. καὶ τὸ ἔθνος δὲ ὑπὸ τῶν ἐξ ἐθνῶν ἤρθη· γέγονεν γὰρ ὁ λαὸς οὐ λαός, καὶ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὐκέτι εἰσὶν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ σπέρμα οὐκ ἔφθασεν ἐπὶ τὸ γενέσθαι αὐτοὺς τέκνα· καὶ τούτων αἴτιον τὰ πολλὰ τοῦ Ἰησοῦ σημεῖα, καὶ ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πατήρ, κρεῖττονα γενόμενον τῆς τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων συνεδρευσάντων κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς. 28.12.95 ἀρχιερεῖς δὲ καὶ πᾶσα ἡ σωματικὴ ἐν Ἰουδαίοις λατρεία Φαρισαῖοί τε καὶ πᾶσα ἡ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου διδασκαλία ἐπιβουλεύει Ἰησοῦ, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ βούλεται ὁ τύπος, ἵνα ὑφεστήκη, ἐμποδίζῃ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας, καὶ ὡσπερ ἡ σὰρξ [καὶ] κατὰ τοῦτο ἐπὶ 28.12.96 θυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος. ἀλλ' ἰσχυρότερον ὄν τὸ ἐπιθυμοῦν κατὰ τῆς σαρκὸς πνεῦμα καὶ ἡ ἀληθῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν ἀρχιερωσύνη καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ διδασκαλία διαλύει τὸ τῶν κατ' αὐτοῦ βου 28.12.97 λευομένων ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων συνέδριον. ταῦτα δὲ ὑπο ληπτέον καὶ νῦν γίνεσθαι, ὅπερ ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς διὰ τῆς τοῦ σωματικοῦ Ἰουδαϊσμοῦ συστάσεως [καὶ] καταλύειν ἐθέλουσιν τὴν πνευματικὴν Χριστοῦ διδασκαλίαν. 28.13.n Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προε φήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν. 28.13.98 Οὐχὶ εἴ τις προφητεύει, προφήτης ἐστὶν ἐκεῖνος. ὁ γοῦν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προε φήτευσεν μὲν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα 28.13.99 συναγάγῃ εἰς ἓν, οὐ μὴν καὶ προφήτης ἦν. εἰ δὲ καὶ Βαλαὰμ προε φήτευσεν τὰ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναγεγραμμένα φάσκων· «Τὸ ῥῆμα «ὃ ἐὰν ἐμβάλῃ ὁ θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο λαλήσω», καὶ εἰπὼν τὰ ἀπὸ τοῦ· «Ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με» καὶ τὰ ἐξῆς, 28.13.100 σαφὲς ὅτι προφήτης οὐκ ἦν· μάντις γὰρ εἶναι ἀναγέγραπται. εἴ τις 28.13.100 μὲν οὖν προφήτης ἐστίν, πάντως προφητεύει· εἰ δὲ τις προφητεύει, 28.13.101 οὐ πάντως ἐστὶν προφήτης. ὡς εἰ καὶ ἐπὶ ἐτέρου τινὸς τῶν κρειττόνων τοιοῦτον ἔλεγον· εἰ μὲν τίς ἐστὶν δίκαιος, τὸ δίκαιον διώκει· 28.13.102 οὐ μὴν εἴ τις τὸ δίκαιον διώκει, δίκαιός ἐστὶν ἐκεῖνος· ὅπερ συνήσεις ἐπιστήσας τῷ «Δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ», εἴπερ μὴ μάτην τὸ «Δι «καίως» προτέτακται τοῦ «Τὸ δίκαιον διώξῃ». δυνατὸν γάρ, οἶμαι, τὸ δίκαιον διώκειν ἀλλ' οὐ δικαίως· καὶ γὰρ οἱ ποιοῦντες πρὸς τὸ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἔργον καθ' αὐτὸ καθῆκον, φέρε εἰπεῖν, εἰς πένητας, δίκαιον μὲν τι πεποιήκασιν, οὐ μὴν ἀπὸ ἕξεως 28.13.103 δικαιοσύνης ἀλλ' ἀπὸ κενοδοξίας. οἶμαι δ' ὅτι ἀνάλογον τῷ «Δι «καίως τὸ δίκαιον διώξῃ» λέγοιτ' ἄν· "7σωφρόνως τὸ σῶφρον διώξῃ"7· καὶ "7ἀνδρείως τὸ ἀνδρεῖον

διώξη"7 καὶ "7σοφῶς τὸ σοφὸν διώξη"7 καὶ 28.13.104 τὰ ἀνὰ λόγον ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. ταῦτα δ' εἶπομεν ὑπὲρ τοῦ παραβαλεῖν ὁμοίον τι τῷ προφητεύειν μὲν τινα, οὐ μὴν προφήτην 28.13.105 εἶναι. διὰ τοῦτο δ' οἶμαι συνεχῶς ἐν ταῖς προφητείαις περὶ τῶν προφητῶν λέγεται τὸ «εἶπεν Ἰερεμίας ὁ προφήτης» καὶ εἶ τι τοῦ τοῖς ὁμοίον· οἱ δὲ περὶ τὰ ὀνόματα δεινοὶ φασιν ὅτι οὐχὶ εἶ τις ἰατρικόν τι ἐποίησεν ἢ τῶν πρὸς ὑγείαν συμβαλλομένων ἔν, ἰατρός ἐστιν ἐκεῖνος, οὐδὲ εἶ τις οἰκοδομικόν τι πεποίηκεν, οἰκοδόμος ἐστὶν 28.13.106 ἐκεῖνος. ἐκ δὲ τῶν περὶ τὸν Καϊάφαν ἀναγεγραμμένων, προφητεύσαντα περὶ τοῦ σωτῆρος, ἔστιν <σαφηνίσαι> ὅτι καὶ μοχθηρὰ ψυχὴ 28.13.107 ἐπιδέχεται ποτε τὸ προφητεύειν. κατηγορεῖται γὰρ ἢ τοῦ Καϊάφα μοχθηρία, ὅς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ὅτε ὁ σωτὴρ ἡμῶν τὴν ἐν τῷ πάσχειν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐπιτελεῖ οἰκονομίαν, ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν· Ματθαῖος μὲν γὰρ φησὶ· «Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν «δώδεκα, λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν· Τί «θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν «αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια»· καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἴδου Ἰούδας, φησὶν, εἰς «τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν «καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ». 28.14.108 Ἐν τούτοις μὲν οὖν νοοῦμεν εἶναι καὶ τὸν Καϊάφαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἐπεὶ μεμαρτύρηται ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. σαφῶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ματθαῖός φησιν· «Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν «Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς τὸν Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμ «ματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν»· καὶ μετ' ὀλίγα ἐπιφέρει· 28.14.109 «Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ συνέδριον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ «Ἰησοῦ, ὅπως θανατώσουσιν αὐτόν· καὶ οὐχ εὔρον, πολλῶν προσελ «θόντων ψευδομαρτύρων. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο εἶπον· «Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν «ἡμερῶν οἰκοδομησαί. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Οὐδὲν «ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. «καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν «τος ἵνα ἡμῖν εἴπης· εἶ σὺ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; λέγει αὐτῷ «ὁ Ἰησοῦς· Σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν «τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον «ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ «ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρειαίαν ἔχομεν μαρτύ «ρων; ἴδου νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ «δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· Ἔνοχος θανάτου ἐστίν». εἶτα πάλιν μεθ' 28.14.110 ἕτερα· «Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτόν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ 28.14.111 «πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνετο». καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Οἱ δὲ «ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται 28.14.112 «τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν». εἶτα μετὰ τὴν ἀνά στασιν τοῦ σωτῆρος πορευομένων Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τῆς ἄλλης Μαρίας· «Ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν «ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν πάντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες «μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ «ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες· Εἶπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ «ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτόν ἡμῶν κοιμωμένων· κἂν ἀκουσθῆ «τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιή «σομεν». 28.14.113 Λουκᾶς δὲ ἀνέγραψεν ὅτι «Εἰσήλθεν Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν ἐπὶ «καλούμενον Ἰσκαριώθ, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, καὶ ἀπελ «θὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ στρατηγοῖς, ὅπως αὐτόν «παραδῶ αὐτοῖς». εἶτα μετ' ὀλίγα· «εἶπεν, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς πρὸς «τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ «καὶ πρεσβυτέρους· Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ «ξύλων;» καὶ μετ' ὀλίγα· «συλλαβόντες αὐτόν ἦγον καὶ εἰσήγαγον «εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως»· καὶ ἔτι μετ' ὀλίγα· «εἰστήκεισαν οἱ 28.14.114 «ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ». καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ὡς ἡμέρα ἐγένετο, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ «λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ

γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ «συνέδριον αὐτῶν». 28.14.115 Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν ὅτι «Ἰούδας Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα,» προσῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῶ αὐτόν. οἱ δὲ ἀκούσαν «τες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι»· καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἔτι τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας Ἰσκαριώτης» εἷς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ «ξύλων παρὰ τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων καὶ πρεσβυτέ 28.14.116 «ρων»· καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς Καϊάφαν τὸν «ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ 28.14.117 «πρεσβύτεροι». εἶτα πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη «ρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὐτοί σου «καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἄρ «χιερεὺς ἐπηρώτησεν αὐτὸν ἐκ δευτέρου λέγων· Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ «υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας «ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ «δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐ «ρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας εὐθέως τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ». 28.14.118 εἶτα μετ' ὀλίγα· «Πρωτὶ συμβούλιον ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν «πρεσβυτέρων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, καὶ «δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον εἰς τὴν αὐλὴν καὶ παρέδωκαν Πι «λάτῳ». εἶτα μετ' ὀλίγα· «Κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, 28.14.119 «αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνετο». ὁ δὲ Ἰωάννης φησὶν ὅτι «Ἄγουσι τὸν 28.14.120 «Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον». ταῦτα δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐξεθέμεθα ὑπὲρ τοῦ διὰ πολλῶν ἀπάντων τῶν εὐαγγελιστῶν μαρ τυριῶν παραστῆσαι τὴν χύσιν τῆς τοῦ Καϊάφα κακίας, καὶ ὅτι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀγωνιζόμενος οὐδὲν ἤττον προεφήτευσεν· ὅτι μὲν οὖν προεφήτευσεν, σαφῶς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Ἰωάννης. 28.15.121 Ζητήσεις δὲ εἰ πάντως, εἶ τις προφητεύει, ἐκ πνεῦμα τος ἀγίου προφητεύει, κἂν τισιν φαίνεται μηδεμιᾶς ζητήσεως ἔχεσθαι 28.15.122 τὸ λεγόμενον. πῶς δὲ οὐ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν, εἶγε Δαβὶδ μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Οὐρίου ἀμαρτίαν εὐλαβούμενος ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἅγιον πνεῦμά φησι· «Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀντανέλης ἀπ' «ἐμοῦ»; εἰ δέ τις προσίεται καὶ τὸ «Ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας «φεύξεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων» σαφῶς δόξει παρίστασθαι ὅτι φεύγει ἀπὸ τῆς δεδολιωμένης ψυχῆς, κἂν πρότερον τύχη πρὸ δόλου καὶ ἀμαρτίας γενόμενον ἐκεῖ, τὸ ἅγιον 28.15.123 πνεῦμα. οὕτω δὲ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν τὸ περὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος εἰ δύναται εἶναι καὶ ἐν ἀμαρτωλῷ ψυχῇ, ὥστ' ἂν τινα εἰπεῖν ὅτι εἶπερ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς εἰ μὴ ἐν πνεύματι «ἀγίῳ»· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν διάκεινται πρὸς τὸν Ἰησοῦν 28.15.124 ὡς πρὸς κύριον, καὶ ἐν αὐτοῖς ἂν εἶη τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ τάχα ἐπεὶ οἱ μετὰ τὸ τυχεῖν αὐτοῦ ἀμαρτάνοντες οὐκ ἂν τυγχάνοιεν ἀφέ σεως, διὰ τοῦτο λέγεται περὶ τῶν πρὸ τοῦ ἀγίου πνεύματός τινι ἡμαρτημένων τὸ «Πᾶσα ἀμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς «υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων»· περὶ δὲ τῶν μετὰ τὸ τυχεῖν ἀγίου πνευ 28.15.125 ματος ἐπταικόντων τὸ «Ὁ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσας οὐκ «ἔχει ἄφεσιν οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι». βλασφη μεῖ γὰρ ἔργοις καὶ λόγοις ἀμαρτίας εἰς τὸ παρὸν πνεῦμα ἅγιον ὁ 28.15.126 καὶ παρόντος αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἀμαρτάνων. οὕτω δέ τις φήσει εἰρήσθαι καὶ τὸ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους τοῦτον ἀναγεγραμμένον τὸν τρόπον· «Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσαμένους τε τῆς «δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἀγίου, «καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, «καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦν «τας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας». πρόσχες 28.15.127 γὰρ ἐν τούτοις τὸ «Μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἀγίου». εἰς δὲ τὸ ἐναντίον, ὡς, εἰ καὶ προεφήτευσεν ὁ Καϊάφας, οὐδὲν ἤττον οὐκ ἦν πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ, λεχθείη ἂν τὸ «Οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα, 28.15.128

«ὅτι Ἰησοῦς οὐπω ἐδοξάσθη». καὶ εἶπερ οὐκ ἦν πνεῦμα οὐδὲ ἐν τοῖς ἀποστόλοις πρὸ τοῦ Ἰησοῦν δοξασθῆναι, πόσω πλέον οὐκ ἦν ἐν τῷ Καϊάφῃ; ἀναστὰς δὲ ὁ σωτὴρ «ἐνεφύσησεν» τοῖς μαθηταῖς «καὶ λέγει 28.15.129 «αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον» καὶ τὰ ἐξῆς· τολμηρῶς μὲν οὖν τις παραθήσεται τὰ λεχθησόμενα πρὸς τὸ μὴ ἀπὸ ἀγίου πνεύματος προπεφητευκέναι τὸν Καϊάφῃ· ὁμῶς δ' οὖν ἔρεϊ ὅτι δύναται καὶ πονηρὰ πνεύματα μαρτυρεῖν τῷ Ἰησοῦ καὶ προφητεύειν περὶ αὐτοῦ ἢ μαρτυρεῖν αὐτῷ, ὡσπερ τὸ λέγον· «Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ «θεοῦ» καὶ τὰ παρακαλοῦντα αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν καὶ λέγοντα· «Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;» 28.16.130 Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων γέγραπται ταῦτα· «Ἐγένετο πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν παιδίσκην τινὰ «ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν «παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα «Παύλῳ καὶ ἡμῖν † ἔκραξεν λέγουσα ὅτι Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι «τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σω 28.16.131 «τηρίας». φήσει οὖν ὁ τούτοις συγχρώμενος ὅτι οὐδὲν ἀποδεῖ προφητείας ὁ τοῦ πύθωνος λόγος, μαρτυρῶν τοῖς ἀποστόλοις καὶ προτρέπων ὡς ἐπὶ ὁδὸν σωτηρίας καταγγελλομένην πιστεύειν τοὺς ἀκού 28.16.132 σαντας. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τοῦ Βαλαάμ παρεθέμεθα, πρόσχες εἰ δύναται καὶ περὶ αὐτοῦ λέγεσθαι ὅτι οὐ θεόθεν ἐλάλησεν ἀλλ' ἀπὸ ἀγγέλου· «Ἔστη, γὰρ φησιν, ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ὁδῷ ἐνδιαβάλλειν αὐτὸν. καὶ αὐτὸς ἐπιβεβήκει ἐπὶ τῆς ὄνου αὐτοῦ καὶ οἱ δύο παῖδες «αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ ἀνθε «στηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐσπασμένην ἐν τῇ «χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλινεν ἡ ὄνος ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπορεύετο εἰς «τὸ πεδῖον. καὶ ἐπάταξεν Βαλαάμ τὴν ὄνον ἐν τῇ ῥάβδῳ τοῦ «εὐθύθῃναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ ἔστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς αὐλάξι «τῶν ἀμπέλων, φραγμὸς ἐντεῦθεν καὶ φραγμὸς ἐντεῦθεν». εἶτα μετ' 28.16.133 ὀλίγα· «Ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ συνεκάθισεν ὑποκάτω Βα «λαάμ». καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ· Διατί «ἐπάταξας τὴν ὄνον σου τοῦτο τρίτον; καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξῆλθον εἰς δια «βολὴν σου, ὅτι οὐκ εὐθεῖα ἡ ὁδός σου ἐναντίον μου· καὶ ἰδοῦσά με «ἡ ὄνος ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο τρίτον· καὶ εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ, νῦν σὲ μὲν ἂν ἀπέκτεινα ἐκείνην δ' ἂν περιεποιησάμην. καὶ «εἶπεν Βαλαάμ τῷ ἀγγέλῳ· Κύριε, ἡμάρτηκα, οὐ γὰρ ἠπιστάμην ὅτι «σὺ ἀνθέστηκας εἰς συνάντησίν μοι ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ νῦν εἰ μὴ σοι «ἀρέσκει, ἀποστραφήσομαι. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ πρὸς «Βαλαάμ· Συμπορεύηθι μετὰ τῶν ἀνθρώπων· πλὴν τὸ ῥῆμα ὃ 28.16.134 «ἐὰν εἶπω πρὸς σὲ τοῦτο φυλάξῃ λαλήσαι». παρατήρει γὰρ ὅτι ἄγγελός ἐστιν ὁ λέγων· «Τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν εἶπω πρὸς σὲ τοῦτο φυ 28.16.135 «λάξῃ λαλήσαι». ἀλλὰ φήσεις ὅτι μετ' ὀλίγα ἐφάνη ὁ θεὸς τῷ Βαλαάμ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Βαλαάμ· «Τοὺς ἐπτὰ βωμοὺς ἠτοίμασα «καὶ ἀνεβίβασα μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ ἐνέβαλεν ὁ «θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαάμ καὶ εἶπεν· Ἐπιστραφεῖς πρὸς Βα 28.16.136 «λαάμ οὕτω λαλήσεις.» καὶ σὺ δὲ πρόσχες πῶς ἀμφοτέρω ἀληθὴ ἐστὶν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λεγόμενον ἐν τῷ «Ὁ ἐὰν εἶπω πρὸς «σὲ τοῦτο φυλάξῃ λαλήσαι» καὶ τὸ ὑπὸ τῆς γραφῆς ἀπαγγελλόμενον 28.16.137 ὅτι «Ἐνέβαλεν ὁ θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαάμ καὶ εἶπεν». τὸ δὲ «Ἐγενήθη πνεῦμα θεοῦ ἐπ' αὐτῷ» ὠβελίσσαμεν, μήτε αὐτὸ μήτε 28.16.138 παραπλήσιόν τι αὐτῷ εὐρόντες ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν. πάλιν τε αὖ μετ' ὀλίγα· «Συνήντησεν, φησίν, ὁ θεὸς τῷ Βαλαάμ καὶ ἐνέ «βαλεν ῥῆμα εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Ἀποστράφηθι πρὸς Βα «λαάμ καὶ τάδε λαλήσεις». 28.17.139 Εἰς ταῦτα δὲ πάντα ὁ ἀποτολμῶν φήσει ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ εἴρηται· «Πνεῦμα θεοῦ πονηρὸν «ἔπνιγεν αὐτόν». ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ψευδὲς ἐξεληθὸν γέγονεν ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν τοῦ Ἀχαάβ, εἰπόντος κυρίου· «Τίς «ἀπατήσῃ τὸν Ἀχαάβ»; καὶ ἐξεληθόντος πνεύματος ψευδοῦς καὶ εἰπόντος· «Ἐγὼ ἀπατήσω». 28.17.140 Ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοὺς τόπους ἐζητήσθω, δυναμένου τινὸς ἀφ'

ἑαυτοῦ τὰ ἀκόλουθα τοῖς ἐκτεθεῖσιν ῥητοῖς σκοπῆσαι περὶ τοῦ πῶς προεφήτευσεν ὁ Καϊάφας. μήποτε δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὴν προφητείαν αὐτοῦ λεκτέον, ὅτι ἐπεὶ μὴ ἅγιος ἦν, εἰ καὶ προεφήτευσεν, 28.17.141 <ἀλλ' οὐκ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου προεφήτευσεν>. ὡσπερ δὲ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν πῶς προεφήτευσεν Καϊάφας, οὕτως καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν ζητήσεις πῶς προεφήτευσαν οἱ ἄγγελοι τοῦ Σαοὺλ 28.17.142 σταλέντες ἐπὶ τὸν Δαβίδ, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ Σαοὺλ. γέγραπται γάρ· «Καὶ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ λέγοντες· Ἴδου Δαβίδ εἰς Αὐὼθ ἐν Ῥαμά. «καὶ ἀπέστειλεν Σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν Δαβίδ, καὶ εἶδον τὴν «ἐκκλησίαν τῶν προφητῶν, καὶ Σαμουὴλ εἰστήκει καθεστηκῶς ἐπ' 28.17.143 «αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη ἐπὶ τοὺς ἀγγέλους Σαοὺλ πνεῦμα κυρίου καὶ «προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ, καὶ ἀπέστειλεν 28.17.144 «ἀγγέλους ἐτέρους καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ «Σαοὺλ, καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἀρμαθαῖμ καὶ ἔρχεται ἕως τοῦ φρέατος «τοῦ μεγάλου καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἔς Σωφεῖν, καὶ ἐπρωτότησεν καὶ εἶπεν· 28.17.145 «Ποῦ Σαμουὴλ καὶ Δαβίδ; καὶ εἶπον· Ἴδου εἰς Αὐὼθ Ῥαμά. καὶ «ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς Αὐὼθ Ῥαμά· καὶ ἐγενήθη ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα «θεοῦ, καὶ ἐπορεύετο πορευόμενος καὶ προφητεύων ἕως ἐλθῶν εἰς «Αὐὼθ Ῥαμά. καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ προεφήτευσεν «ἐνώπιον Σαμουὴλ, καὶ ἔπεσεν γυμνὸς ὄλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ «ὄλην τὴν νύκτα. διὰ τοῦτο ἔλεγον· Εἰ καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις»; 28.17.146 ἀναγκαιῶς δὲ νομίζω καὶ ταῦτα παρατεθεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ φανῆναι πῶς ἁμαρτωλοὶ προφητεύουσιν, καὶ πότερον ἐξ ἁγίου πνεύματος ἢ ἀπὸ ἄλλης δυνάμεως, ὅσον γε ἐπὶ τῷ μαρτυρεῖν τῇ ἀληθείᾳ μὴ 28.17.147 ψευδομένης. πάλιν τε αὖ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν εὐρίσκονται οἱ τῶν εἰδώλων μάντις ὑποδεικνύντες τὰ περὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ὅτι ἐπὶ βόες πρωτοτοκεύουσαι τὴν ὁδὸν Ἰησοῦ τοῦ Βεθσαμυσαίου πορευθῶσιν, σημαίνουσιν ἀπὸ θεοῦ γεγονέναι τὴν πληγὴν τοῖς Φιλι 28.17.148 σταιίοις. οὐδὲ τὰ περὶ τὴν ἐγγαστρίμυθον καὶ τὸν Σαμουὴλ ἐν τοῖς τόποις τούτοις παρασιωπητέον, ἀφ' ὧν ἔμαθεν ὁ Σαοὺλ, ὅτι τῇ 28.17.149 ἐξῆς ἔμελλεν ἅμα τοῖς υἱοῖς ἀναιρεθῆσεσθαι ἡμέρα. τὸ δὲ ἀκριβὲς ἐν τοῖς τόποις ὄψεται ὁ δυνάμενος διαλαβεῖν περὶ διαφόρων δυνάμεων, χειρόνων καὶ κρειττόνων, εἰ δὲ καὶ εἴεν τινες μεταξύ, καὶ 28.17.150 περὶ τούτων. πάλιν τε αὖ ὁ βουλόμενος ἀπὸ χείρονος δυνάμεως προεφητευκέναι τὸν Καϊάφαν φήσει ὅτι οὐδὲν παράδοξόν ἐστιν πονηρὰν δύναμιν ταῦτα εἰρηκέναι, ὅπου γε οὐ πάντῃ ἀγνοῶν καὶ ὁ διάβολος εὐρίσκεται τὸν Ἰησοῦν υἱὸν ὄντα θεοῦ ἐν τοῖς ἀναγραφεῖσιν ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν εἰρησθαι ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν κύ 28.17.151 ριον. φήσει δὲ ὅτι καὶ πονηρία τις ἔκκεται τῇ ἐνεργούσῃ δυνάμει ταῦτα προφητεύεσθαι περὶ τοῦ σωτῆρος· σκοπὸς γάρ ἦν αὐτῇ οὐ τὸ πιστοποιῆσαι τοὺς ἀκρωμένους ἀλλ' ἐρεθίσαι τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνωσιν, ὅπερ οὐκ ἦν κατὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐνεργῆσαι. 28.18.152 Ὅρα γὰρ εἰ μὴ παροξῦναι βούλεται τοὺς ἀκρωμένους εἴτε ὁ Καϊάφας εἴτε τὸ ἐνεργοῦν αὐτὸν προφητεύειν πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι τὸν Ἰησοῦν διὰ τοῦ «Ἵμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲ λογίζεσθε «ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ 28.18.153 «μὴ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπόληται». ἄρα γε ὁ λέγων· «Συμφέρει ἡμῖν» ὅπερ μέρος ἦν τῆς προφητείας αὐτοῦ, ἀληθεύει ἢ ψεύδεται; εἰ μὲν γὰρ ἀληθεύει, σώζεται ὁ Καϊάφας καὶ οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀγωνιζόμενοι, ἀποθανόντος τοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ τυγχάνουσι τοῦ συμφέροντος· εἰ δὲ ἄτοπον φάσκειν τὸν Καϊάφαν καὶ τοὺς ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συνεδρίῳ σώζεσθαι καὶ τοῦ συμφέροντος τετευχέναι ἀποθανόντος τοῦ Ἰησοῦ, δῆλον ὅτι οὐχ ἅγιον πνεῦμα ἦν τὸ ταῦτα ἐνεργῆσαν λέγεσθαι· ἅγιον γὰρ πνεῦμα οὐ ψεύ 28.18.154 δεται. ὁ δὲ βουλόμενος ἀληθεύειν καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἐνεργοῦν τὸν Καϊάφαν, λέγω δὲ τῷ φάσκειν· «Συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος «ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ», βαθύτερον ἐξακούσεται τοῦ «Συμφέρει «ἡμῖν» διὰ τὸν περὶ τέλους λόγον, καὶ συγχρήσεται τῷ «Ὅπως χά «ριτι (ἢ

χωρίς) θεοῦ ὑπὲρ παντός γεύσεται θανάτου», καὶ ἐπιστήσει 28.18.155 τῷ «Ἐπὲρ παντός» ἢ τῷ «Χωρὶς θεοῦ ὑπὲρ παντός». συγχρήσεται δὲ καὶ τῷ «Ὅς ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα «πιστῶν»· ὅτι δὲ οὗτός ἐστιν «ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν «ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου», ἰδίως ἀκούων τοῦ αἵρεσθαι τὴν ἀμαρτίαν 28.18.156 τοῦ κόσμου, καὶ οὐχὶ μέρους αὐτοῦ. ὁ δὲ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ «Συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ» φήσεται καὶ ὅλα τὰ κατὰ τὸν τόπον προφητεῖαν εἶναι ἀληθῆ, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ «Ἐμεῖς οὐκ «οἴδατε οὐδέν»· οὐδὲν γὰρ ἤδεισαν οἱ τὸν Ἰησοῦν μὴ γνωρίζοντες Φαρισαῖοι καὶ ἀρχιερεῖς, ὄντα ἀλήθειαν καὶ σοφίαν καὶ δικαιοσύνην 28.18.157 καὶ εἰρήνην. «Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν». ἀλλὰ καὶ οὐκ ἐλογίζοντο οὗτοι οἱ μηδὲν εἰδότες τίνα τρόπον συνέφερον καὶ αὐ τοῖς ἵνα ὁ εἷς οὗτος, καθ' ὃ ἄνθρωπος ἐστὶν, ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ 28.18.158 λαοῦ· ἄνθρωπος γὰρ ἐστὶν ἀποθανῶν Ἰησοῦς. διὸ καὶ αὐτὸς φησὶ· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελά 28.18.159 «ληκα». καὶ ἐπεὶ ἄνθρωπος μὲν ἐστὶν ὁ ἀποθανῶν, οὐκ ἦν δὲ ἄνθρωπος ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη, καὶ περὶ οὗ γέγραπται· «Θεὸς ἦν ὁ λόγος»· οὐκ ἀπέθανεν ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ δικαιοσύνη· ἀνεπίδεκτος γὰρ ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὁ πρωτότοκος πάσης κτίσεως, θανά 28.18.160 του. ὑπὲρ τοῦ λαοῦ δὲ ἀπέθανεν οὗτος ὁ ἄνθρωπος, τὸ πάντων ζῶων καθαρώτερον, ὅστις τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἤρεν καὶ τὰς ἄσθε νείας, ἅτε δυνάμενος πᾶσαν τὴν ὄλου τοῦ κόσμου ἀμαρτίαν εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβὼν λῦσαι καὶ ἐξαναλῶσαι καὶ ἐξαφανίσει, ἐπεὶ μὴ ἀμαρτίαν ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, οὐδὲ 28.18.161 ἔγνω ἀμαρτίαν. κατὰ τοῦτο δ' οἶμαι καὶ τὸν Παῦλον εἰρηκένοι οὕτως· «Τὸν μὴ γνόντα ἀμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν ἐποίησεν, «ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ»· ἀμαρτίαν γὰρ αὐ τὸν ἐποίησεν, μὴ γνόντα ἀμαρτίαν, τῷ μηδὲν αὐτὸν ἡμαρτηκότα τὰς πάντων ἀμαρτίας ἀνελιφέναι, καὶ εἰ δεῖ τολμήσαντα εἰπεῖν, πολλῶ μᾶλλον τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ περικάθαυμα αὐτὸν τοῦ κόσμου γε γονέναι καὶ πάντων περίψημα, τῶν εἰπόντων· «Ὡς περικαθάρματα «τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι». 28.19.162 Περὶ δὲ τοῦ πολλάκις ἐπικρατούντων τινῶν χαλεπῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, οἷον λοιμῶν ἢ ἐπιβλαβῶν νηνεμιῶν ἢ λιμῶν, λύεσθαι τὰ τοιαῦτα, οἷονεὶ καταργουμένου τοῦ ἐνεργούντος αὐτὰ πονηροῦ πνεύματος, διὰ τὸ ἑαυτὸν τίνα ὑπὲρ τοῦ κοινῆς δι δόνα, πολλὰ φέρονται Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἱστορίαι, τὴν περὶ τοῦ τοιοῦτου ἔννοιαν οὐκ ἀποπτύοντων οὐδὲ ἀποδοκιμαζόντων. πότερον μὲν οὖν ἀληθῆ ἐστὶν τὰ τοιαῦτα, ἢ μή, οὐ τοῦ παρόντος 28.19.163 ἐστὶν καιροῦ μετ' ἐξετάσεως διαλαβεῖν. πλὴν ὁ δυνάμενος ὑπὲρ ὄλου <τοῦ> κόσμου, ἵνα πᾶς ὁ κόσμος καθαρῆ, ἀναδέξασθαι ἐπὶ καθαρσίῳ αὐ τοῦ ἀπολομένου ἂν εἰ μὴ ἀνεδέξατο τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανεῖν, οὔτε ἱστόρηται πώποτε οὔτε ἱστορηθῆναι δύναται, μόνου Ἰησοῦ τὸ πάντων τῆς ἀμαρτίας φορτίον ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν ὄλων χωρὶς θεοῦ σταυρῷ ἀναλαβεῖν εἰς ἑαυτὸν, καὶ βαστάσαι τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἰσχύϊ 28.19.164 δεδυνημένου. καὶ γὰρ οὗτος μόνος ἐπιστήμων ἦν τοῦ φέρειν μαλα κίαν, ὡς φησὶν ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγων· «Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ 28.19.165 «ὦν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν». καὶ οὗτός γε τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ ἡ ὀφειλομένη ἡμῖν εἰς τὸ παιδευθῆναι καὶ εἰρήνην ἀναλαβεῖν κόλασις ἐπ' αὐτὸν 28.19.166 γεγένηται. οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ[τῶ]· «Παιδεῖα εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν». τάχα δὲ καὶ ἐπεὶ «τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν», εἴ ποιμεν ἂν οἱ ἰαθέντες ἐκ τοῦ σταυροῦ ἐλθόντος αὐτῷ τοῦ μῶλωπος τὸ «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου «Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ». τοῦ τον τὸν Ἰησοῦν παρέδωκεν ὁ πατὴρ ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, καὶ δι' αὐτὰς «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνος ἐνώπιον τοῦ 28.19.167 «κείραντος ἄφωνος». τούτου ἐν τῇ ταπεινώσει, ἦν «ἐταπεινώσεν «ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος

μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», ἡ κρίσις ἤρθη· οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ· «Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτῆς «τοῦ ἤρθη»· ὡς εἶναι τὰ ἐξῆς Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις ἤρθη. οὗτος δὲ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ ἤχθη εἰς 28.19.168 θάνατον. οὐκοῦν ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ 28.19.169 διὰ τοῦτον οὐχὶ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπώλετο. καὶ ἐπίστησον εἰ δύνασαι τὸ μὲν ὄνομα τοῦ "7λαοῦ"7 λαβεῖν εἰς τοὺς ἐκ περιτομῆς, τὸ δὲ τοῦ 28.19.170 "7ἔθνους"7 εἰς τοὺς λοιπούς. ἀπέθανεν γὰρ οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἵνα καὶ μὴ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπόληται, ὡς εἰ ἔλεγεν τὸ χρηματίζον ἔθνος καὶ πάντες οἱ ἐθνικοὶ ἀπόλωνται. 28.20.171 Ἐξῆς τούτῳ ἐστὶν τὸ «Τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν». ἐφ' οὗ μανθάνειν οἴμαι ἡμᾶς ὅτι τινὰ μὲν οἱ ἄνθρωποι ἀφ' ἑαυτῶν λέγομεν, μηδεμίας ἡμᾶς ἐνεργούσης εἰς τὸ λέγειν δυνάμεως, ἕτερα δὲ ὡσπερ εἰς ὑπηχούσης καὶ ὑποβαλλούσης δυνάμεως τινος ἡμῖν τὰ λεγόμενα, κἂν μὴ τέλεον ἐξιστώμεθα καὶ ἀπαρακολουθήτως ἔχωμεν ἑαυτῶν 28.20.172 τοῖς, ἀλλὰ δοκῶμεν παρακολουθεῖν οἷς λέγομεν. ἐνδέχεται δὲ παρακολουθοῦντας ἡμᾶς ἑαυτοῖς ἢ λέγομεν, μὴ παρακολουθεῖν τῷ βουλήματι τῶν λεγομένων· ὡσπερ νῦν Καϊάφας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν καὶ οὐ εἶπεν τὸν νοῦν ὡς προφητείας λεγομένης οὐκ 28.20.173 ἐδέχεται. καὶ παρὰ Παύλῳ δὲ νομοδιδάσκαλοι τινές εἰσιν «μὴ νοοῦν 28.20.174 «τες μήτε ἂ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαίονται». ἀλλ' οὐχ ὁ σοφὸς τοιοῦτος, περὶ οὗ φησὶν ἐν Παροιμίαις ὁ Σολομῶν· «Σοφὸς «νοήσει τὰ ἀπὸ ἰδίου στόματος, ἐπὶ δὲ χεῖλεσιν φορέσει ἐπιγνωμοσύ 28.20.175 «νην». δοκεῖ δέ μοι ὅτι καὶ περίστασις αἰτία ποτὲ γίνεται τοῦ προφητεῦν, ὡσπερ καὶ νῦν τῷ Καϊάφῃ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀρχιερέα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, <ῶ> ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἵνα μὴ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπόληται· ὄντων γὰρ καὶ ἄλλων ἀρχιερέων, ὡς δῆλον ἐξ ὧν προπαρεθέμεθα, οὐδεὶς προφητεῦν ἢ ὁ 28.20.176 τοῦ ἐνιαυτοῦ ῶ ἔμελλεν πάσχειν ὁ Ἰησοῦς ἀρχιερεὺς. περίστασις δὲ προφητεῦν πεποίηκεν καὶ τοὺς Σαοὺλ ἀγγέλους, πεμφθέντας ἐπὶ τὸν Δαβίδ, καὶ αὐτὸν τὸν Σαοὺλ· οἴονε γὰρ τὸ ζητεῖν αὐτοὺς τὸν Δαβίδ αἴτιον γέγονεν προφητείας, ἀλλὰ τοιαύτης, ὅποια ἀναγέγρα 28.20.177 πται. ἀλλὰ καὶ Βαλαὰμ οὐκ ἂν ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ εἶπεν τὸ «Ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με» καὶ τὰ ἐξῆς· μὴ ἰδὼν τὸν Ἰσραὴλ ἐστρατοπεδευκότα· καὶ αἰεὶ ἄλλο μέρος στρατοπέδου βλέπων ἀπὸ τῆς καινότητος τοῦ βλεπομένου ἐκινεῖτο πρὸς τὸ λέγειν περὶ τοῦ Ἰσραὴλ. 28.21.178 Ἐμελλε τοίνυν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἕτερον ἦν τῶν διεσκορπισμένων τέκνων θεοῦ, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ «Ἰησοῦς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' «ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν». 28.21.179 τίνα δὲ τὰ παρὰ τὸ ἔθνος διεσκορπισμένα τέκνα θεοῦ νῦν καιρὸς ἤδη ζητεῖν. περὶ τούτων δὴ οἱ μὲν τὰς φύσεις εἰσάγοντες τοὺς κατ' αὐτοὺς πνευματικούς φήσουσιν εἶναι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, πνευματικῶς οὐκ ἀνακρίναντες πάντα· τοῦτο γὰρ ἀκολουθεῖ λέγειν τοῖς φύσεις εἶναι οἰομένοις, καὶ παρὰ τὸ τοῦ ἀποστόλου βούλημα ἐννοεῖν τοὺς πνευματικούς, διδάσκοντος ὅτι «Ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει 28.21.180 «πάντα, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται». τούτῳ δὲ ἀκολουθεῖ τὸν μὴ ἀνακρίνοντα πάντα μὴ εἶναι πνευματικόν, ἢ μηδέπω εἶναι πνευματικόν 28.21.181 κόν. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὑπὸ τινος ἀνακρίνεται, ἐπεὶ ὁ πνευματικὸς ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται, οὐκ ἔστιν πνευματικὸς, ἢ οὐκ ἔστιν πνευματικὸς 28.21.182 ματικός. μήποτ' οὖν βέλτιον λέγειν ὅτι γίνεται τις πνευματικὸς, 28.21.183 οὐ πρότερον ὢν, ὅστις ἤδη καὶ κυρίως ἐστὶν υἱὸς θεοῦ. τίνα οὖν ἐστὶν τὰ λεγόμενα νῦν τέκνα θεοῦ, εἰ μὴ εἰσὶν οἱ κατὰ τοὺς εἰσάγοντας τὰς φύσεις "7πνευματικοί"7, ὥρα σκοπεῖν· καὶ ὅρα εἰ τέκνα θεοῦ διεσκορπισμένα ἕτερα παρὰ τὸ ἔθνος δύνασαι νοεῖν τοὺς ἤδη, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, δικαίους ἐν θεῷ, εἴτε προκεκοιμημένους πατριάρχας ἢ προφήτας ἢ τινὰς ἄλλους ἐκλεκτοὺς τοῦ θεοῦ, εἴτε καὶ τοὺς ἤδη τότε ἰσχύοντας· ὡς γὰρ ὑπαρχόντων τῶν ἰσχύοντων καὶ μηδὲ

νοσούντων φησίν· «Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ «κακῶς ἔχοντες», καὶ ὡς ὄντων δικαίων λέγει· «Οὐκ ἐλήλυθα κα 28.21.184 «λέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν». ἔμελλεν οὖν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ μὲν τοῦ ἔθνους ἵνα μὴ ἀπόληται, ὑπὲρ δὲ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ ὄντων ἐν διασκορπισμῷ, ἵνα συναχθῶσιν εἰς ἕνα καὶ ἐν αὐτῷ γενήσονται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν· ὅτε οἶμαι πληροῦσθαι τὴν τοῦ σωτῆρος εὐχὴν λέγοντος· «Ὡς ἐγὼ καὶ σὺ 28.21.185 «ἐν ἔσμεν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ὦσιν». εἰ δέ τι καὶ βαθύτερόν ἐστιν περὶ Ἰσραὴλ οὐ φύσεως ἀλλὰ γένους εἰπεῖν, περὶ οὗ γέγραπται· «Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ ἐστίν», γενομένου ἐν διασκορπισμῷ, καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις, ὡς εἶναι τούτους τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα, ὑπὲρ ὧν ἔμελλεν ἀποθνήσκειν Ἰησοῦς, ἵνα αὐτὰ συναγάγη εἰς ἕνα. 28.22.η Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. 28.22.186 Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συναγαγόντες συνέδριον καὶ σκεψάμενοι περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τί αὐτῷ ποιητέον αὐτοῖς, Καϊάφα τοῦ ἀρχιερέως τὰ προεκτεθειμένα <εἰπόντος,> ὑπὸ τῶν λόγων αὐτοῦ παροξυνθέντες συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν 28.22.187 κύριον. διόπερ ζητήσεις ἀπὸ ποίου πνεύματος προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ πότερον τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ ἐν τοιοῦτῳ ἐνήργησεν καὶ αἴτιον γεγένηται τῆς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συμβουλῆς, ἢ οὐκ ἐκεῖνο μὲν οὖν, ἄλλο δὲ τὸ δυνάμενον καὶ ἐν τῷ ἀσεβεῖ λαλῆσαι καὶ τοὺς ὁμοίους ἐκείνῳ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κινήσαι οὐδὲν ἦττον καὶ ἑώρα τι εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὡς κατὰ δύναμιν 28.22.188 προεξητάσαμεν. ὁ μέντοι βουλόμενος ἀπολογεῖσθαι περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δοκοῦντος αἰτίου γεγονέναι ἵνα συμβουλευσῶνται ἀπο κτεῖναι τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῶν λόγων κινήθεις τοῦ Καϊάφα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι φησίν ὅτι οὐκ ἀλλότριόν ἐστιν τὸ τοιοῦτο ἔργον τῆς ἀγιότητος, ἐπεὶ μηδὲ Ἰησοῦς ἀνάξιον ἑαυτοῦ πεποίηκεν εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐλθὼν τῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ φάσκων· «Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ 28.22.189 «βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται». ὡς γὰρ δεόμεθα λόγου σοφίας εἰς τὸ ἀπολογήσασθαι πῶς ὁ ὁμολογῶν εἰς κρῖμα τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπιδεδημηκέναι οὐκ ἀνάξιον ἑαυτοῦ πεποίηκεν, οὕτως καὶ εἰς τὸ ἐκ τῶν διὰ τοῦ Καϊάφα λόγων τοῦ ἁγίου πνεύματος συμβουλευσῶσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους ἵνα 28.22.190 ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰησοῦν. περὶ μὲν οὖν τοῦ «Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς «τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον», ὅσα δεδυνήμεθα ἐν τοῖς εἰς τὸν τόπον ἐξηγητικοῖς εἰρήκαμεν· περὶ δὲ τοῦ νῦν προκειμένου τοιαῦτα ἂν λέγοιτο, ὅτι ὡσπερ τὸν ἱερὸν νοῦν τῶν γραφῶν, ἐπὶ ὠφελείᾳ λεγόμενον τῶν ζητούντων ὑπ' αὐτοῦ ὠφελῆθαι, οἱ ἐπὶ τὸ χεῖρον παρεκδεχόμενοι, ὥστε καὶ ἀφορμὰς ἔχειν δοκεῖν πρὸς κατασκευὴν ἀσεβοῦς διδασκαλίας τῶν ἀδικιῶν εἰς τὸ ὕψος λαλούντων, συκοφαντοῦσιν, οὕτως τὴν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Καϊάφα γενομένην προφητείαν ἀληθεύουσαν ἐν τῷ συμφέρειν ἡμῖν ἵνα εἷς ἂν θρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται, οὐχ ὑγιῶς ἀκούσαντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀλλὰ ἄλλον νοῦν νομίσαντες εἶναι καὶ βούλημα τῆς τοῦ Καϊάφα συμβουλῆς, ἀπ' ἐκείνης 28.22.191 συνεβουλεύσαντο τῆς ἡμέρας ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰησοῦν. ταῦτα δὲ φημι κατὰ τὸ ἀκόλουθον τῆ περὶ τοῦ ἁγίου εἶναι πνεῦμα τὸ διὰ τοῦ Καϊάφα προφητεῦσαν ἐκδοχῆ, οὐ πάντως <συν>ιστὰς τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ καταλιπὼν καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν κρίνειν ὁπότερον χρὴ παραδέξασθαι περὶ τοῦ Καϊάφα, καὶ ὡς † ὑπὸ πόδας τοῦ πνεύματος κεκινημένου. 28.23.η Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν. 28.23.192 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ἀναγεγράφθαι νομίζω βουλομένου τοῦ λόγου ἐπιστρέφειν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θερμότερου καὶ ἀλογιστότερου ἐπιπηδᾶν τῷ [ἐν τῷ] ἕως θανάτου ἀγωνίζεσθαι 28.23.193 περὶ τῆς ἀληθείας καὶ μαρτυρεῖν. καλὸν μὲν

γὰρ ἐμπεσόντα τὸν περὶ τοῦ ὁμολογεῖν τὸν Ἰησοῦν ἀγῶνα μὴ ἀναδύεσθαι τὴν ὁμολο 28.23.194 γίαν, μηδὲ μέλλειν περὶ τὸ ὑπεραποθανεῖν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔλατ τον δὲ τούτου καλὸν καὶ τὸ μὴ διδόναι ἀφορμὴν τῷ τηλικούτῳ πειρασμῷ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ περιῖστασθαι αὐτόν, οὐ μόνον διὰ τὸ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκβάσεως ἄδηλον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἵνα μὴ ἡμεῖς πρόφασις γενώμεθα τοῦ ἁμαρτωλοτέροις γενέσθαι καὶ ἀσεβεστέροις τοῖς οὐκ ἂν μὲν τῷ ἔργῳ τοῦ ἡμῶν ἐκκεχύσθαι τὸ αἷμα γενομένοις ἐνόχοις, εἰ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ποιοῦντες ἐξεκλίνομεν τοὺς μέχρι θανάτου ἡμῖν ἐπιβουλεύοντας, ἐσομένοις δὲ ἐν πλείονι καὶ βαρυτέρῳ κολάσει παρ' ἡμᾶς εἰ φιλαυτοῦντες καὶ μὴ καὶ τὰ ἐκείνων σκοποῦντες ἐπὶ διδώμεν αὐτοὺς τῷ ἀναιρεῖσθαι, οὐ τῆς ἀνάγκης εἰς τοῦτο κατα 28.23.195 λαβούσης. εἴπερ γὰρ καὶ ὁ πρόφασίς τινι γενόμενος ἁμαρτίας τῷ αὐτῷ ἐπὶ ταύτην κεινηκέναι τὸν ἁμαρτάνοντα τίσει δίκας ἐπὶ τοῖς δι' αὐτόν ἀνθρώπων τινὶ ἡμαρτημένοις, πῶς οὐχὶ καὶ ὁ παρὸν ἐκ κλίνει, ἵνα μὴ ὁ δεῖνα προδότης χριστιανοῦ γένηται καὶ ἐπίβουλος τῆς κατὰ τὸν Ἰησοῦν θεοσεβείας, μὴ ἐκκλίνας μὲν καὶ προσπαροξύνας δὲ οὐχὶ καὶ περὶ τῆς ἐκείνου ἁμαρτίας δώσει λόγον, κἂν τὸ ὅσον ἐπὶ τῇ εἰς τὸ μαρτυρεῖν προθυμίᾳ καὶ τῇ εἰς τοῦτο ἀνδρεία τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιός ᾗ παρὰ τῷ εὐσεβουμένῳ θεῷ καὶ ὁμολογουμένῳ 28.23.196 ὑπ' αὐτοῦ σωτῆρι; ὅτι δὲ ἡμῶν ἔνεκεν τὰ τοιαῦτα γέγραπται, ἴν' ἡμεῖς, παράδειγμα ἔχοντες τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις αὐτοῦ μιμηταὶ γινώμεθα, παραστήσει ἡ λέγουσα γραφή· «Ἐζήτουν οὖν αὐτόν «πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἔλη 28.23.197 «λύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ». ὡς γάρ, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦτο, διὰ τοῦτο οὐ δεῖς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα παρόντα καὶ μὴ φεύγοντα, ἐπεὶ μήπω ἔληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ, οὕτως καὶ χωρὶς τοῦ ἀναχωρεῖν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μηδέπω αὐτοῦ ἐφεστηκέναι τὴν ὥραν, οὐκ κατε 28.23.198 σχέθημεν ἂν ἡμεῖς, διόπερ ἀκουστέον οὐ μόνον τοῦ «Ἐὰν διώ «κωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἐτέραν» καὶ τῶν ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡνίκα συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν 28.23.199 Ἰησοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ εὐλόγιστον τηρῶν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἄλλην πόλιν 28.23.200 ἀνεχώρησεν ὄχλων πεπληρωμένην, ἀλλὰ τινα ἀνακεχωρηκυῖαν. γέ γραπται γάρ· «Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς «Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, 28.23.201 «εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν». καὶ οὐ μόνος γε ἐκεῖ ἀπελήλυθεν, ἀλλὰ μηδεμίαν ἀφορμὴν διδοὺς τοῖς ζητοῦσιν αὐτόν καὶ τοὺς μαθητὰς μεθ' ἑαυτοῦ παρείληφεν καὶ «ἐκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθη 28.23.202 «τῶν». τοιοῦτόν ἐστιν καὶ τὸ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον γεγραμμένον, ὅτε «Ἀκούσας ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέθ, ἔλθων κατώκησεν εἰς Καφαρ «ναοῦμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὀρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλείμ», καὶ ἐπὶ τὸν καιρὸν δὲ φθάσας τοῦ συλληφθῆναι, ἐτήρησεν ὑπὲρ τοῦ μὴ παρ' ἑαυτὸν τοῦτο παθεῖν μήτε ἐν Ἱεροσολύμοις εὔρεθῆναι μήτε ἐν τῷ ἱερῷ, ἔνθα ἐδίδασκεν πολλάκις, μήτε ἐν ἄλλῳ τοιοῦτῳ τόπῳ· «Ἐξῆλθεν γὰρ σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν «Κεδρών, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ 28.23.203 «αὐτοῦ». οὕτω δὲ ἀνεχώρει κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ οὐκ ἐδημοσίευσεν, ὡς δεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, βουλομένους αὐτόν συλλαβεῖν, τοῦ Ἰούδα, διὰ τὸ μεμαθητεῦσθαι αὐτῷ περιεργαζομένου 28.23.204 καὶ τοὺς τόπους τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. διὸ τότε «Ἰούδας λαβὼν «σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται 28.23.205 «ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων». κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τόπον τοῦ εὐαγγελίου δηλοῦται ὅτι εἰ μὲν ἐβούλετο μὴ ἀλῶναι, οὐκ ἂν κατεσχέθη· κατεσχέθη δὲ ταπεινώσας ἑαυτὸν καὶ γενομένος ὑπὲρ 28.23.206 κοος τοῖς κατέχουσιν καὶ μέχρι τοῦ σταυροῦ. ὁπότε γοῦν ἐξῆλθεν, καὶ λέγει τοῖς ἐλθοῦσιν εἰς τὸν κῆπον· «Τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν «αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.» καὶ ὡς

μὲν «εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ 28.23.207 «εἶμι, [δυνάμεως] ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί». εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅτι ἐβουλήθη ἀναδέξασθαι τὴν ἐν τῷ πάθει οἰκονομίαν, πάλιν ἠρώτησεν αὐτούς· «Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Να 28.23.208 «ζωραῖον». καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἡ σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπὲρ «ρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν» ἐκόντα, «καὶ ἔδησαν «αὐτὸν» παρέχοντα ἑαυτὸν τοῖς δεσμοῖς· εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο παθεῖν, εἶπεν ἂν πάλιν· «Ἐγὼ εἶμι»· καὶ ἀπῆλθον ἂν οἱ τοσοῦτοι εἰς τὰ 28.23.209 ὀπίσω καὶ πάντες ἔπεσον ἂν χαμαί. ὥσπερ δὲ διὰ τῶν τοιούτων διδάσκει ἡμᾶς ἐν διωγμοῖς καὶ ταῖς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλαῖς ἀναχωρεῖν, οὕτως ἐν ἄλλοις εὗροις ἂν καὶ ἀπὸ τῶν νομιζομένων εἶναι ἐν κόσμῳ καλῶν ἀναχωροῦντα, ἵνα καὶ διὰ τούτων διδάξη φεύγειν τὰ 28.23.210 ἐν κόσμῳ ἀξιώματα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ὑπεροχάς. Ἰησοῦς γὰρ ποτε «γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν «βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος»· ἀλλ' οὐ μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ μόνος, μὴ παρέχων μηδὲ τούτοις ἀφορμὴν φιλοῦσιν αὐτόν καὶ βουληθεῖσιν ἂν μετὰ τῶν θελόντων ποιῆσαι αὐτόν βασιλέα, ἵν' ἤδη γένηται καὶ κοσμικῶς αὐτῶν βασιλεύς. 28.24.211 Ταῦτα μὲν εἰς τὸ ῥητὸν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ γράμματος περὶ ἀναχωρήσεως διδασκαλίαν. εἰς δὲ τὴν ἀναγωγὴν λεχθεῖν ἂν τοιαῦτα, ὅτι Ἰησοῦς πάλαι μὲν παρρησίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις περιπατεῖ ὅτε ὁ λόγος τοῦ θεοῦ διὰ προφητῶν αὐτοῖς ἐνεπολιτεύετο· Ἰησοῦ γὰρ ἦν παρρησία ἢ «Τάδε λέγει κύριος»· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι παρρησίᾳ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις Ἰησοῦς περιπατεῖ, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ οὐκ ἔστιν θεοῦ λόγος ἐν Ἰουδαίοις, καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖθεν (λέγω δὲ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων) εἰς τὴν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου ἤλθεν χώραν, περὶ ἧς λέγεται· «Πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον «ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα», καὶ πρὸς ἣν εἴρηται· «Εὐφράνθητι 28.24.212 «στεῖρα ἢ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα». ἔστιν δὲ ἡ ἐγγὺς τῆς ἐρήμου πόλις Ἐφραΐμ, εἰς ἣν ἤλθεν Ἰησοῦς, οὐκέτι 28.24.213 παρρησίᾳ περιπατῶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις. ἐρμηνεύεται δὲ Ἐφραΐμ "7καρποφορία"7, ἀδελφὸς ὢν Μανασσῆ, πρεσβυτέρου τοῦ "7ἀπὸ λήθης"7 28.24.214 λαοῦ. μετὰ γὰρ τὸν "7ἀπὸ λήθης"7 λαὸν καταλειφθέντα γεγέννηται ἡ ἐξ ἐθνῶν "7καρποφορία"7, ὅτε ποταμοὺς μὲν τοὺς ἐν τῷ Ἰσραὴλ «ἔθετο» ὁ θεὸς «εἰς ἔρημον καὶ διεξόδους» τῶν ἐκεῖ «ὑδάτων εἰς «δίψαν» καὶ «γῆν αὐτῶν καρποφόρον εἰς ἄλμην, ἀπὸ κακίας τῶν «κατοικούντων ἐν αὐτῇ»· ἀπὸ δὲ τῶν ἐθνῶν «ἔρημον ἔθετο εἰς λίμνας 28.24.215 «ὑδάτων», καὶ «γῆν ἄνυδρον αὐτῶν γῆν εἰς διεξόδους ὑδάτων». καὶ 28.24.215 κατώκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο πόλιν κατοικεσίας, τὴν ἐκκλησίαν· ἔνθα ἔσπειρεν ἀγροὺς κατὰ τὸν πεσόντα σπόρον ἐπὶ τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν καὶ ποιοῦσαν ἑκατονταπλασίονα, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνας· κλήματα γὰρ εἰσιν οἱ κυρίου μαθηταί, οἵτινες καὶ «ἐποίησαν καρπὸν γεννήματος· καὶ ἐλόγησεν αὐτούς καὶ ἐπλη 28.24.216 «θύνησαν σφόδρα». ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν τούτοις ἀλογωτέρους μικροὺς εἶναι ἐλογίσατο ὁ ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώζων κύριος· γέγραπται 28.24.217 γάρ· «Καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν οὐκ ἐσμίκρυνεν». καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι «ὠλιγώθησαν καὶ ἐκακώθησαν [καὶ] ἀπὸ θλίψεως κακῶν καὶ ὀδύνης· «καὶ ἐξεχύθη ἐξουδένωσις ἐπὶ» τοὺς διὰ τὸν Ἀβραάμ «ἄρχοντας, καὶ 28.24.218 «ἐπλάνησεν αὐτούς ἐν ἀβάτῳ καὶ οὐχὶ ἐν ὀδῷ». μετ' ἐκείνους δὲ ὁ θεὸς «ἐβόηθησεν τῷ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πένητι λαῷ ἐκ πτωχείας καὶ «ἔθετο ὡς πρόβατα πατριά», οὓς ὄψονται εὐθεῖς ἄγγελοι καὶ «εὐ 28.24.219 «φρανθήσονται, καὶ πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς». τοῦ τοῖς δὲ μυστικῶς προφητευομένοις ἐν ἑκατοστῷ ἔκτῳ Ψαλμῷ ἐπι φέρεται· «Τίς σοφὸς καὶ φυλάξει ταῦτα, καὶ συνήσουσιν τὰ ἐλέη τοῦ 28.24.220 «κυρίου;» ἐλεοῦντος γὰρ τοῦ κυρίου τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὁ σοφὸς 28.24.221 ταῦτα φυλάξει, συνιῆς τὰ ἐλέη τοῦ κυρίου. οὐκοῦν Ἰησοῦς οὐκέτι «παρρησίᾳ περιπατεῖ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς «τὴν χώραν» τοῦ ὅλου κόσμου, «ἐγγὺς τῆς ἐρήμου» ἐκκλησίας, εἰς Ἐφραΐμ τὴν "7καρποφοροῦσαν"7 λεγομένην πόλιν, κάκεῖ

ἔμεινεν μετὰ 28.24.222 τῶν μαθητῶν. καὶ ἔστιν μέχρι τοῦ δεῦρο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἰησοῦς ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ λεγομένην πόλιν· πάρεστιν 28.24.223 γὰρ τῇ "7καρποφορία"7. καὶ ἐπὶ τῇ γενέσει γε τοῦ Ἐφραΐμ τούτου εἶποι ἂν ὁ γεννήσας αὐτὸν σιτομέτρης ἡμῶν κύριος, ὁ ταπεινώσας ἑαυτὸν καὶ γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· «Ἡῦξησέν με ὁ θεὸς ἐν τῇ γῆ τῆς ταπεινώσεώς μου». 28.25.n Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες· Τί ὑμῖν δοκεῖ; οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; 28.25.224 Οὐ τὸ αὐτὸ νομιστέον εἶναι πάσχα τοῦ κυρίου καὶ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸν νόμον πάσχα ἐστὶν τοῦ 28.25.225 κυρίου, τὸ δὲ τῶν παρανόμων πάσχα τῶν Ἰουδαίων. διὸ παρατηρητέον πότε λέγεται κυρίου τὸ πάσχα καὶ ἄλλαι ἡμέραι, καὶ πότε 28.25.226 οὐ τοῦ κυρίου ἀλλὰ τῶν ἐλεγχομένων ἐπὶ ἁμαρτίαις. οἷον ἐν μὲν τῇ Ἐξόδῳ γέγραπται μετ' ἕτερα κατὰ τὴν πρώτην περὶ πάσχα ἐν τολήν· «Καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶν κυρίου», καὶ κατὰ τὴν δευτέραν· «Ἐὰν λέγωσιν πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν· Τίς ἡ «λατρεία αὕτη ὑμῖν; καὶ ἐρεῖτε· Θυσία τὸ πάσχα τοῦ κυρίου, ὡς 28.25.227 «ἐσκέπασεν τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ». ἐν δὲ τῷ Ἡσαΐα οὐχ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τῶν ἁμαρτανόντων φησὶν εἶναι ὁ κύριος τὰς νομηνίας καὶ τὰ σάββατα καὶ νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ 28.25.228 ἑορτάς. εἰ δὲ τὰς ἑορτάς, δηλονότι καὶ τὸ πάσχα· μία γὰρ αὕτη τῶν ἑορτῶν ἐστὶν. γέγραπται δὲ οὕτως· «Τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ «τὰ σάββατα ὑμῶν καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι· νηστείαν [ἡ] «καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ τὰς ἑορτάς ὑμῶν μισεῖ ἡ «ψυχὴ μου». καὶ ἐν τινὶ δὲ τῶν δώδεκα γέγραπται· «Μεμίσηκα, 28.25.229 «ἀπῶσμαι τὰς ἑορτάς ὑμῶν». καὶ κατὰ τὴν ἐκκειμένην τοίνυν λέξιν τὸ πάσχα οὐ "7τοῦ κυρίου"7 ἀλλὰ "7τῶν Ἰουδαίων"7 ἦν· ὁ γὰρ σωτὴρ 28.25.230 ἡμῶν ἐν αὐτῷ ἐπεβουλεύετο. καὶ διὰ τοῦτο αὐτῶν οἶμαι τὸ πάσχα εἰρησθαι αὐτοῖς προφητικῶς τῷ «Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἑορτάς «ὑμῶν»· ἔργον γὰρ οὐχ ἑορτῆς θεοῦ, ἀλλ' ἐναγὲς ἐν αὐτῷ πεποιή 28.25.231 κασιν τὸν Ἰησοῦν ἀποκτείναντες. πλην πρὸ τοῦ πάσχα τῶν Ἰουδαίων τούτου πολλοὶ ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας, ἵνα 28.25.232 ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. προλαβὼν δ' ἂν εἶποιμι ὅτι οὐκ ἐνόουν οἱ πολλοὶ πῶς ἂν ἀγνίσαιεν ἑαυτούς· διόπερ δοκοῦντες ἑαυτῶν πάσχα λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ, τοσοῦτον ἐδέησαν τοῦ ἀγνίσαι ἑαυτούς ὥστε ἐναγέστεροι γενέσθαι οὗ ἦσαν ἐναγεῖς πρὶν ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. εἶπον γὰρ τῷ Πιλάτῳ οἱ παραδιδόντες αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν Ἰουδαῖοι· «Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτείνειν οὐδένα»· δι' οὗς ἔλεγεν τῷ σωτῆρι· «Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ σὸν ἔθνος καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν 28.25.233 «σε ἐμοί». καὶ οἱ λέγοντές γε ἀναβεβηκέναι ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς ἐκραύγασαν λέγοντες τῷ Πιλάτῳ· «Μὴ τοῦτον ἀπολύσης ἀλλὰ τὸν 28.25.234 «Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής». καὶ πάλιν· «Ἀπεκρίθησαν «οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, » ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν»· καὶ πάλιν· «Οἱ Ἰουδαῖοι «ἐκραύγαζον λέγοντες πρὸς τὸν Πιλάτον· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, «οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει «τῷ Καίσαρι». καὶ πάλιν· «Ἐκραύγασαν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἄρον, ἄρον, 28.25.235 «σταύρωσον αὐτόν». καὶ οἱ ἀναβεβηκότες γε πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς ἔλεγον ἐν αὐτῷ τῷ πάσχα· «Οὐκ ἔχομεν βασιλεῖα «εἰ μὴ Καίσαρα». ὅπερ δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν προφητεῶν ὁ σωτὴρ καὶ λέγων· «Ἐρχεται ὥρα ὅτε πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει «λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ»· τοῦτο ἀπ' αὐτοῦ ἀρξάμενον πεπλή 28.25.236 ρωται. οἱ γὰρ ἀξιώσαντες αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐδόκουν λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ, καὶ ἀναβεβήκεισαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸ τοῦ πάσχα 28.25.237 ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. ὁ δὲ ἀληθὴς ἀγνισμὸς οὐ πρὸ τοῦ πάσχα ἦν ἀλλ' ἐν τῷ πάσχα, ὅτε Ἰησοῦς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἀγνιζομένων 28.25.238 ὡς ἄμνός θεοῦ, καὶ ἦρεν τὴν

ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ ἐζήτουν γε οὗτοι οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, οὐχ ἵνα ὠφελῆθωσιν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνωσιν πρὸς οὓς εἶπεν ἄν· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖ «ναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα ἀπὸ 28.25.239 «τοῦ θεοῦ». καὶ ἐν αὐτῷ γε τῷ ἱερῷ ἐστηκότες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ Ἰησοῦ· «Τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν 28.25.240 «έορτήν;» ἀλλ' οὐχ ὅπου οὗτοι ἐστήκεισαν ἐόρταζεν Ἰησοῦς, ἀλλ' εἰς τὸ μέγα ἀνάγαιον, τὸ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον, ὅπου ἐπιθυμία ἐπεθύμησεν τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν φαγεῖν πρὸ τοῦ 28.25.241 παθεῖν. εἴποις δ' ἄν ὅτι καὶ νῦν ἐστήκασιν ἐν τῷ ἱερῷ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἐπεριδόμενοι μὲν ὡς ἱεραῖς ταῖς γραφαῖς, διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖν τὸν ἐληλυθότα ζητοῦντες. τοῦτον μὲν κακολογεῖν, ἕτερον δὲ 28.25.242 τούτου Χριστὸν ὁμολογεῖν. πρόσχες δὲ εἰ δύνασαι καὶ ἄλλους Ἰουδαίους λέγειν ἀναβαίνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς ἔξω Ἱεροσολύμων χώρας, καὶ ἐρχομένους ἵνα ἀγνίσαντες ἑαυτοὺς δυνηθῶσιν, ἡνίκα ἄν τὸ πάσχα τυθῆ Χριστός, ἐορτάζειν μὴ «ζύμη παλαιᾶ», μὴ «ζύμη κακίας καὶ πονηρίας, 28.25.243 «ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας». καὶ οἱ τοιοῦτοί γε ζητήσουσιν τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες τῶν γραφῶν καὶ ἔπα πορήσουσιν πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἐλεύσεται εἰς τὴν ἐορτήν Ἰησοῦς. 28.26.n Δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐν τολὰς ἵνα ἔάν τις γνῶ αὐτὸν ποῦ ἐστὶν μηνύση, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν. 28.26.244 Ὅρα πῶς μεμαρτύρηται ἀνακεχωρηκέναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς γινώσκωμεν ἐν καιρῷ τὸ τοιοῦτο ποιεῖν. καὶ πρόσχες γε ὅτι οὐκ ἤδεισαν ὅπου ἐστὶν οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς οὔτε οἱ Φαρισαῖοι, καὶ μὴ εἰδότες διδόασιν ἐντολάς, ἵνα ἔάν τις γνῶ ποῦ ἐστὶν μηνύση αὐτοῖς 28.26.245 καὶ συλλάβωσιν αὐτόν. καὶ ἄλλως δὲ φήσεις ὅτι οἱ ἐπιβουλεύοντες τῷ 28.26.246 Ἰησοῦ οὐκ οἶδασιν ποῦ ἐστὶν. διὸ διδόασιν ἑτέρας παρὰ τὰς τοῦ 28.26.247 θεοῦ ἐντολάς, «διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων». καὶ εἰσὶν αὐτῶν αἱ ἐντολαὶ <ἄς> διδόασιν Φαρισαῖοι καὶ ἀρχιερεῖς, τῶν σωματικῶν τυγχάνοντες Ἰουδαίων, κατὰ τοῦ Ἰησοῦ· βούλονται γάρ τινες μηνῦσαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, ἵνα αὐτὸν ὑποχείριον λαβόντες 28.26.248 προδῶσιν. καὶ φήσεις πάντα τὸν περιεργαζόμενον τὰ περὶ τὸν χριστιανισμόν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀνατρέπειν καὶ κατηγορεῖν Φαρισαῖόν τινα εἶναι καὶ οὐκ ἀγαθὸν ἀρχιερέα, ἄλλων λόγων διδόντα ἐντολάς, οἷς οἶεται διδάξειν αὐτόν τὰ περὶ τὸν Ἰησοῦν, ἵνα μηνυθέντα αὐτὸν αὐτῷ πιάσῃ καὶ ὑβρίσας ἀποκτείνῃ. 28.26.249 Ἀλλὰ γὰρ αὐτάρκη περιγραφὴν εἰληφότος καὶ τοῦ ὀγδόου καὶ εἰκοστοῦ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐξηγητικῶν τόμου, αὐτοῦ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἐν τῷ ἐνάτῳ καὶ εἰκοστῷ, θεοῦ διδόντος, ἀρξόμενοι τῶν ἐξῆς.

32.t.1 ΤΩΝ ΕἰΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ ΛΒ΄. 32.1.1 Ἀπὸ θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐοδοῦμενοι ἐρχώμεθα τὴν μεγάλην τοῦ εὐαγγελίου ὁδὸν καὶ ζῶσαν ἡμῖν, εἰ καὶ γνωσθεῖη καὶ 32.1.2 ὁδευθεῖη ὑφ' ἡμῶν, <ὡς> φθάσαι αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὸ τέλος. νῦν μέντοι γε οἴονεὶ δευτέρας καὶ τριακοστῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς λεχθησομένοις ἐπιβῆναι πειρώμεθα· καὶ παρείη γε ἡμῖν ὁ στύλος τῆς φωτεινῆς νεφέλης Ἰησοῦ, προάγων ἡμᾶς ὅτε δεῖ, καὶ ἰστάς ὅτε χρή, ἕως ὅλον καὶ τῆς ὑπαγορεύσει τῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἱερὲ ἀδελφεῖ <καὶ θεοῦ> ἄνθρωπε Ἀμβρόσιε, διεξέλθωμεν τὸ εὐαγγέλιον, μὴ ἐκκακοῦντες ἀπὸ τοῦ μακροῦ τῆς ὁδοιπορίας μηδὲ ἀποκάμνοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, ἀλλ' ἐκβιαζόμενοι κατ' ἴχνη βαίνειν τοῦ στύλου 32.1.3 τῆς ἀληθείας. πότερον δὲ βούλεται τὸν νοῦν ἡμῶν τελέσαι διὰ τῶν ὑπαγορεύσεων τὴν ὁδοιπορίαν τῆς ὅλου τοῦ κατὰ τὸν Ἰωάννην εὐ 32.1.4 αγγελίου γραφῆς ἢ μή, αὐτὸς ἄν εἰδείη ὁ θεός. μόνον καὶ ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι καὶ ἐκδημοῦντες αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἐνδημηῆσαι πρὸς τὸν κύριον ἔξω τοῦ εὐαγγελίου μὴ βαίνομεν, ἵνα καὶ τῶν τοῦ μακαρισμοῦ φερόντων ἔργων καὶ λόγων ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς τοῦ θεοῦ ἀπολαύσωμεν. 32.2.n Καὶ δεῖπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος

Ἴσκαριώτης, εἰδὼς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δεῖπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. 32.2.5 Ἐν ταῖς εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν ὁμιλίαις συνεκρίναμεν ἀλλήλαις τὰς παραβολάς, καὶ ἐζητήσαμεν τί μὲν σημαίνει τὸ κατὰ τὰς θείας 32.2.6 γραφὰς ἄριστον, τί δὲ παρίστησιν τὸ κατ' αὐτὰς δεῖπνον. καὶ νῦν τοίνυν λελέχθω, ὅτι ἄριστον μὲν ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ πρὸ τῆς συντελείας τῆς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἡμέρας πνευματικῆς τοῖς εἰσαγομένοις ἀρμόζουσα τροφή· δεῖπνον δὲ ἡ τελευταία καὶ τοῖς ἤδη ἐπὶ 32.2.7 πλεῖον προκεκοφῶσι παρατιθεμένη κατὰ λόγον. καὶ ἄλλως δ' εἴποι ἂν τις ἄριστον μὲν εἶναι τὸν νοῦν τῶν παλαιῶν γραμμάτων, δεῖπνον 32.2.8 δὲ τὰ ἐναποκεκρυμμένα τῇ καινῇ διαθήκῃ μυστήρια. ταῦτα δὲ ἐν προοιμίῳ λέλεκται ἐξετάζοντι πῶς γινομένου δεῖπνου ἐγείρεται ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ δεῖπνου, καὶ βαλὼν ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα ἄρχεται 32.2.9 τοὺς τῶν μαθητῶν νίπτειν πόδας. οἶμαι γὰρ ὅτι οἱ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ δειπνοῦντες καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τέλει τοῦ βίου τούτου ἡμέρᾳ μεταλαμβάνοντες σὺν αὐτῷ τροφῆς δέονται μὲν καθαρσίου τινός, οὐ μὴν περὶ τῶν πρώτων τοῦ τῆς ψυχῆς, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, σώματος, ἀλλ', ὡς ἂν εἴποι τις, χρῆζουσιν ἀποπλύνασθαι τὰ τελευταῖα καὶ τὰ 32.2.10 ἔσχατα καὶ τῇ γῆ ἀναγκαίως ὁμιλοῦντα. καὶ τοῦτο τὸ καθάρσιον πρῶτον μὲν ὑπ' οὐδενός ἢ τοῦ Ἰησοῦ μόνου γενέσθαι δύναται, δεῦτερον δὲ [καὶ τὸ] ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, πρὸς οὓς εἶπεν· «Καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε τοὺς πόδας ἀλλήλων νίπτειν· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα 32.2.11 ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε». καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς γε ἐν τούτοις μοι δοκεῖ διεγείρων ἡμῶν τὸν νοῦν ἐπὶ τὸ νοητὸν τῶν κατὰ τὸν τόπον μὴ τετηρηκέναι μὲν σωματικὴν περὶ τοῦ νίψασθαι τὴν ἀκολουθίαν, ὅτε πρὸ τοῦ δεῖπνου καὶ τῆς ἐπὶ τὸ δειπνεῖν ἀνακλίσεως οἱ δεόμενοι τοῦ νίψασθαι τοὺς πόδας νίπτονται· ὑπερβὰς δὲ τὸν καιρὸν ἐκείνον τῷ λόγῳ ἤδη ἀνακλιθέντα τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τὸ δειπνεῖν ἐγηγερκέναι ἐκ τοῦ δεῖπνου, ἵνα δειπνησάντων ἄρξηται νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ 32.2.12 κύριος. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ δεῖπνου ἦσαν λελουμένοι, καὶ γενόμενοι ὅλοι καθαροὶ κατὰ τὸ «Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς «πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν» καὶ τὰ ἐξῆς· μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἐκεῖνο ἐδείθησαν δευτέρου ὕδατος 32.2.13 εἰς μόνους τοὺς πόδας, τουτέστιν τὰ κατωτάτω τοῦ σώματος. ἀδύνατον γὰρ οἶμαι μηδὲν ῥυπωθῆναι τῆς ψυχῆς μηδὲ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ κατωτάτω αὐτῆς, κἂν ὡς ἐν ἀνθρώποις τελείως τις εἶναι 32.2.14 δοκῇ. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν κονιορτοῦ τῶν ἁμαρτημάτων πληροῦνται κατὰ τὴν κεφαλὴν ἢ ὀλίγῳ ταύτης κατωτέρω· οἱ δὲ γνησίως τῷ Ἰησοῦ μαθητευθέντες, ὡς φθάσαι καὶ ἐπὶ τὸ συνδειπνεῖν αὐτῷ, μόνους τοὺς πόδας δεομένους ἔχουσιν τῆς 32.2.15 ὑπὸ τοῦ λόγου νίψεως. ἐνορῶν δὲ διαφοραῖς ἁμαρτημάτων καὶ κατανοῶν τὰ ὡς μὲν πρὸς τὸ ἀκριβές καὶ τὸ ἐρρωμένον τοῦ λόγου ἁμαρτήματα, πρὸς δὲ τοὺς πολλοὺς οὐδὲ νομιζόμενα εἶναι ἁμαρτήματα, ὄψει τίνα ἐστὶν ἐφ' οἷς δέονται οἱ πόδες τοῦ νίψασθαι ὑπὸ 32.2.16 τοῦ Ἰησοῦ. καὶ εἶπερ τοιαῦτα ἐστὶν τὰ κατὰ τοὺς πόδας μολύσματα, τί ποιήσωμεν οἱ μηδέποτε ἐπὶ τὸ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ δεῖπνον ἐφθακότες, μηδὲ τοὺς πόδας μόνους μεμολυμένοι; λέγοντος Ἰησοῦ τῷ μὴ εἰδότεί τότε Πέτρῳ, ἀλλὰ γνωσομένῳ μετὰ ταῦτα τὸ μυστήριον τῆς νίψεως τῶν ὑπὸ Ἰησοῦ καθαριζομένων ποδῶν τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω 32.2.17 «σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ». ὅπερ ζητήσεις τί δηλοῖ· πότερον ὅτι οὐδ' ὅλως ἔχεις μέρος ἐὰν μὴ νίψω σε ἀγαθόν, ἢ οὐ μετ' ἐμοῦ μὲν τοῦ διδασκάλου καὶ κυρίου μετὰ τῶν ἐλαττόνων δέ μου, ἐν οἷς εἰσὶν οἱ μετὰ τὸ λούσασθαι μήτε δειπνήσαντες τὸ μετ' ἐμοῦ δεῖπνον μήτε νιψάμενοι ὑπ' ἐμοῦ τοὺς πόδας, ἢ δειπνήσαντες μὲν, οὐ νιψά 32.2.18 μενοι δέ. ἐγὼ <δ'> ἐφίστημι διὰ τὸ «Ἴδου ἐγὼ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν «καὶ κρούω· ἐὰν τις ἀνοίξῃ μοι τὴν

θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν «καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ», μήποτε ὁ Ἰησοῦς οὔτε ἀριστᾶ μετὰ τινος (οὐ γὰρ δεῖται εἰσαγωγῆς καὶ πρώτων μαθημάτων), οὔτε ἀριστᾶ τις μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ μετ' αὐτοῦ ἐσθίων δειπνεῖ μόνον· «Πλεῖον, γὰρ φησι, Σολομῶντος ὤδε», περὶ οὗ γέ γραπταί· «Καὶ ἦν τὸ ἀριστον Σαλομῶν τόδε», ὃ κατείλεκται ἐν τῇ 32.2.19 τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν. καὶ τοῦτο δὲ τολμήσας εἶποιμι' ἂν ὡς ἀκό λουθον τῷ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ», ὅτι οὐκ ἔνιψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰούδα, <ὅτι> ἤδη εἰς τὴν καρδίαν βεβλήκει ὁ διάβολος, ἵνα τὸν διδάσκαλον καὶ κύριον παραδῶ, εὐρῶν αὐτὸν οὐκ ἐν δεδυσμένον τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ καὶ οὐκ ἔχοντα τὸν τῆς πίστεως θυρεόν, ᾧ δύναται τις πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα 32.2.20 σβέσαι. γεγραμμένου γὰρ τοῦ «Τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος» ἀκούω ὡς καὶ ἐν ἐβδόμῳ Ψαλμῷ τῆς γραφῆς περὶ τούτου διδασκούσης, ὡς τοξότου καὶ βέλη πεπυρωμένα ἐξεργαζομένου τοῖς μὴ πάση φυλακῇ 32.2.21 τηροῦσι τὴν ἑαυτῶν καρδίαν. ἔχει δὲ οὕτως ἡ τοῦ Ψαλμοῦ λέξις· «Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στυλβώσῃ· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινεν καὶ ἠτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἠτοίμασεν σκεύη «θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξεργάσατο. ἰδοὺ ὠδίνησεν 32.2.22 «ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν». πᾶς μὲν οὖν ὁμο λογήσει τὸ «Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβεν πόνον καὶ ἔτεκεν «ἀνομίαν», δύνασθαι ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸν διάβολον· ἄτοπον δὲ μὴ ὁμοίως τούτῳ καὶ αὐτὰ νομίζειν λέγεσθαι· «Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, «τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στυλβώσῃ· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινεν καὶ ἠτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἠτοίμασεν σκεύη θανάτου»· σκεύη γὰρ θανάτου ἄλλος οὐδεὶς ἐν τῷ τόξῳ ἑαυτοῦ ᾧ ἐνέτεινεν ἠτοίμασεν ἢ 32.2.23 οὗ τῷ φθόνῳ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. ἀπὸ τούτων τοῖ νυν τῶν βελῶν, ἃ τοῖς καιομένοις ἐξεργάσατο ὁ διάβολος, ἐνέβαλεν εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἣδη βεβλημένου <ἐν> τῷ δεῖπνῳ οὐχ ὥστε δὲ ἀρέεσθαι αὐτῷ, ἐπεὶ ἡ τοῦ δεῖπνου τούτου τροφή καὶ ὁ οἶνος ὁ ἐν αὐτῷ οὐκ ἐδύνατο γενέσθαι ἐν καρδίᾳ ὑπὸ τοῦ διαβόλου βεβλημένη βέλει περὶ τοῦ προδοθῆναι τὸν τάχα ἐστιάτορα, ἐπεὶ μὴ σαφῶς ἐν τούτοις φαίνεται τίς ἦν, ὑφ' οὗ τὸ δεῖπνον ἐγίνετο, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτων· «Ἐποίησαν, φησὶν, αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὃ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ 32.2.24 «τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ». ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ Ἰούδα γέγραπται τὸ «Τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν τὸν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτης»· τούτῳ δὲ ἀκολούθως λέγοις ἂν περὶ ἐκάστου τῶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου εἰς τὴν καρδίαν τετρωμένων· τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα πορνεύσῃται, τοῦ δεῖνα, καὶ ἵνα ἀποστερήσῃ, τοῦ δεῖνα, καὶ ἵνα δοξομανῶν εἰδωλο λατρείαν ἀναδέξῃται τὴν τῶν δοκούντων εἶναι ἐπ' ἀξιώματος, τοῦ δεῖνα, καὶ οὕτως ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων ἅπερ ὁ διάβολος βάλλει εἰς τὴν γυμνήν τοῦ θυρεοῦ τῆς πίστεως καρδίαν· ἐν ᾧ θυρεῷ πίστεως δύναται τις οὐχ ἐν οὐδὲ δύο ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ πεπυρωμένα σβέσαι. 32.3.25 Ἐγγιζούσης τοίνυν τῆς κατὰ τὸ πάθος οἰκονομίας, ἐφ' ὃ ἐμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης τετρωμένος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, δεῖπνου ἤδη γινομένου· «Εἰδὼς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, «ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δεῖπνου». 32.3.26 οὐκοῦν τὰ μὴ πρότερον ὄντα ἐν ταῖς χερσὶν τοῦ Ἰησοῦ δίδονται ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ οὐ τινὰ μὲν τινὰ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντα· ὅπερ πνεύματι καὶ ὁ Δαβὶδ βλέπων φησὶ τὸ «εἶπεν ὁ κύριος «τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου 32.3.27 «ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». καὶ γὰρ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ μέρος τι τῶν πάντων ἦσαν οὐς ἤδει, ὅσον ἐπὶ τῇ προγνώσει, δεδόσθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἵνα δὲ σαφέστερον θεωρήσωμεν τί ἔστιν τὸ «Πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας», προσχωμεν τῷ «Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως 32.3.28 «καὶ ἐν τῷ † κυρίῳ πάντες ζωοποιηθήσονται». ἀλλ' εἰ καὶ πάντα

ἔδωκεν αὐτῶ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐν τῷ χριστῶ πάντες ζωοποιηθήσονται, οὐ συγγεῖται ἡ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἕκαστον οἰκονομεῖσθαι· ὅπερ δηλοῦται ἐπιφερομένον τῷ «Οὐ «τωσ ἐν τῷ χριστῶ πάντες ζωοποιηθήσονται» τοῦ «Ἐκαστος δὲ ἐν 32.3.29 «τῷ ἰδίῳ τάγματι». πάλιν τε αὐτὰ τὰ διάφορα νοήσεις τάγματα τῶν ἐν Χριστῶ ζωοποιηθησομένων ὅτε πληροῦται τὸ «Πάντα ἔδωκεν «αὐτῶ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας», ἐπιστήσας τῷ «Ἀπαρχὴ Χριστός, «ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἶτα τὸ τέλος», ὅπερ τέλος μετὰ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐνστήσεται, ὅτε «Παρα «δώσει τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί», πρότερον καταργήσας 32.3.30 «πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν». ταῦτα δ' οἶμαι ἐστὶν πρὸς ἃ ἡ πάλη, ἵνα μηκέτι ἢ ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ δύναμις, πρὸς ἃ ἡ πάλη, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι ὑπάρχη πάλη, καταργηθείσης 32.3.31 πάσης ἀρχῆς τε καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως. κινεῖ δέ με εἰς τὸ τὴν καταργουμένην «πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν» εἶναι τὰ πρὸς ἃ ἡ πάλη τὸ ἐπιφερόμενον παρὰ τῷ Παύλῳ τούτοις τὸ «Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρι οὗ θῆ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ «<τοὺς> πόδας αὐτοῦ». εἶτα· «Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θά 32.3.32 «νατος». καὶ συνάδει γε τῷ «Πάντα ἔδωκεν αὐτῶ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ», ὅπερ σαφέστερον ἐκτιθέμενός φησιν ὁ ἀπόστολος· «Ὅταν δὲ εἴπη ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑπο 32.3.33 «τάξαντος αὐτῶ τὰ πάντα». εἰ δὲ ἅπαντα ὑποτέτακται, καὶ τοῦτο δηλον, ὅτι «ὑποτέτακται πάντα ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῶ τὰ «πάντα»· καὶ οὗτος περὶ οὗ γέγραπται· «Ἐνώπιον κυρίου παντοκρά «τορος ἐτραχηλίασεν», τῶν ὑποτασσομένων αὐτῶ ἔσται, νικηθεὶς ἐπὶ τῷ εἶξαι τῷ λόγῳ καὶ ὑποταγῆναι τῇ εἰκόνι τοῦ θεοῦ, καὶ γενέ 32.3.34 σθαι ὑποπόδιον τῶν Χριστοῦ ποδῶν. τὴν τοίνυν οἰκονομίαν βλέπων ἐπὶ τὸ χρηστὸν τέλος ὀδεύουσαν ἤδη διὰ τὸ «Τοῦ διαβόλου «ἤδη βεβληκός εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος «Ἰσκαριώτης· ἦδει ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῶ ὁ πατήρ», καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς χωρούσας τὰ πάντα χεῖρας, ἵνα ἢ τὰ πάντα αὐτῶ ὑποχεῖρια, ἢ πάντα ἔδωκεν αὐτῶ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, τουτέστιν εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα· «Ὁ πατήρ μου, γὰρ φησιν, 32.3.35 «ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι». διὰ τὰ ἐξελθόντα δὲ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἕξω γενομένου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ μὴ βουληθέντος προηγουμένως ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, <ἵνα> ἔλθῃ τὰ ἐξελθόντα εἰς τὰς χεῖρας ὁδῶ καὶ τάξει τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οἰκονομηθῇ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγειν ἀκολουθοῦντα αὐτῶ, διὰ τὸ 32.3.36 ἀκολουθεῖν αὐτῶ ἐσόμενα πρὸς τὸν θεόν. Πέτρῳ μὲν οὖν εἴρηται ποτε· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν <ἀκολουθῆσαι>, ἀκο «λουθήσεις δὲ ὕστερον» (ἔτι γὰρ εἶχεν ὁ Πέτρος τὸ μὴ ἐπιτρέπον 32.3.37 αὐτῶ ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ ἤδη τότε)· τὸ δ' ὅμοιον [εἶναι] νοεῖν σε δεῖ, ἀλλὰ κατὰ τινα δικαίαν ἀναλογίαν, λεχθησόμενον πρὸς ἕκα στον τῶν πάντων ὃ ἔδωκεν τῷ υἱῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας· ἐκάστῳ μὲν γὰρ τῶν πάντων λεχθήσεται τὸ «Ἀκολουθήσεις δέ μοι ὕστερον». 32.3.38 ἀλλ' εἰ μὴ ἅμα ἀκολουθήσουσιν, οὐκ ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναφέρεται καιρὸν τὸ ἐκάστῳ τῶν ἀκολουθησόντων αὐτῶ ἀρμόζον τὸ ὕστερον ἐν τῷ 32.3.39 «Ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον». καὶ τοῦτό μοι νόει καὶ περὶ πάντων τῶν καταργουμένων, εἴτε ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν, εἴτε πᾶσαν ἐξουσίαν, εἴτε πᾶσαν δύναμιν, καὶ ἀπαξαπλῶς· «Ἄχρι οὗ θῆ πάντας «τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἔσχατος ἐχθρὸς καταρ 32.3.40 «γηθήσεται ὁ θάνατος». «Εἰδὼς οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἔδωκεν «αὐτῶ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς «τὸν θεὸν ὑπάγει», καὶ εἰδὼς † ὅσον ἐφ' οἷς κεινήμεθα, ὡς διηγησά μεθα παριστάντες τὸ φανὲν ἡμῖν εἰς τὸ «Ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν» καὶ εἰς τὸ «Πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει», «ἐγείρεται, φησίν, ἐκ τοῦ 32.3.41 «δειπνῶν», ὅπερ μετὰ τοῦτο κατανοήσωμεν μετὰ τῶν ἐξῆς. καὶ ὅρα εἰ δύνασαι ἐν τούτοις λέγειν ὅτι ἀπεριστάτως μὲν αὐτὸν εὐφρανεν τὸ μετὰ τῶν μαθητῶν δειπνεῖν· περιστατικῶς δὲ καὶ ἀναγκαίως διὰ τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τοῦ

δειπνου ἐγείρεται, καὶ ἐπὶ ποσὸν τοῦ δειπνεῖν παύεται, ἕως τοὺς τῶν μαθητῶν καθάριση πόδας, οὐ δυνα μένων ἔχειν μέρος μετ' αὐτοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸς αὐτοὺς νίψῃ. 32.4.42 Τί οὖν λέγεται μετὰ τὸ «Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δειπνου» κατα νοήσωμεν. «Τίθησιν, φησί, τὰ ἱμάτια, καὶ λαβῶν λέντιον διεζώ 32.4.43 «σατο». καὶ ἐν τούτοις δὲ εἴπομεν ἂν τοῖς μὴ βουλομένοις ἀπὸ τῶν ῥητῶν ἀναβαίνειν καὶ νοητῶς νοεῖν τὰ παρατιθέμενα ἐν τούτοις τῆς ψυχῆς βρώματα· τί γὰρ ἐλύπει ἐνδεδυμένον αὐτὸν νίψαι τοὺς πόδας 32.4.44 τῶν μαθητῶν; ἀλλὰ μὴ πως ἐὰν ἴδωμεν ἀξίως τοῦ Ἰησοῦ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἃ περιέκειτο δειπνῶν καὶ εὐφραινόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν, ἐννοήσωμεν τίνα κόσμον περιέκειται ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος. 32.4.45 τοῦτον δὲ ἐν τινὶ ὑφάσματι λέξεων πρὸς λέξεις καὶ φωνῶν πρὸς φωνὰς συνεστηκότα ἀποτίθεται, καὶ γυμνότερος μετὰ δουλικοῦ σχήματος, ὅπερ δηλοῦται διὰ τοῦ «Λαβῶν λέντιον διεζώσατο», γίνεται, ἵνα καὶ μὴ πάντη γυμνὸς ἦ καὶ μετὰ τὸ νίψαι οἰκειότερω ὑφάσματι 32.4.46 ἀπομάξῃ τοὺς τῶν μαθητῶν πόδας. καὶ ὅρα ἐν τούτοις πῶς ἔαυ τὸν σμικρύνει ὁ μέγας καὶ δεδοξασμένος λόγος γενόμενος σὰρξ, ἵνα νίψῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν· «Βάλλει, γὰρ φησιν, ὕδωρ εἰς τὸν 32.4.47 «νιπτῆρα». Ἀβραάμ μὲν οὖν ἠνίκα «Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν «τοῦ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες ἰστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν προσέ «δραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς καὶ προσε «κύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν· Κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον «σου, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου»· οὐκ αὐτὸς λαμβάνει ὕδωρ οὐδὲ ἐπαγγέλλεται νίπτειν τοὺς πόδας αὐτῶν ὡς ξένων ἐλθόντων πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ φησι· «Ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν τοὺς πόδας 32.4.48 «ὑμῶν». ἀλλ' οὐδὲ Ἰωσήφ ἠνεγκεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας τῶν ἑνδεκα ἀδελφῶν, ἀλλ' ὁ ἐπὶ τοῦ οἴκου Ἰωσήφ ἄνθρωπος «ἐξήγαγεν «πρὸς αὐτοὺς τὸν Συμεὼν, καὶ ἠνεγκεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας 32.4.49 «αὐτῶν». ὁ δὲ εἰπὼν· «Ἦλθον οὐχ ὡς ὁ ἀνακείμενος ἀλλ' ὡς ὁ «διακονῶν» καὶ δικαίως λέγων τὸ «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός «εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ», αὐτὸς βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα· ἦδει γὰρ ὅτι οὐδεὶς οὕτω δύναται νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ὡς διὰ τὸ νίψασθαι ἔχειν αὐτοὺς τὴν μερίδα μετ' αὐτοῦ, ὡς αὐτός· 32.4.50 τὸ δὲ ὕδωρ, κατ' ἐμέ, τοιοῦδε λόγος ἦν, νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἐλθόντας ἐπὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ παρατιθέμενον αὐτοῖς 32.4.51 νιπτῆρα. εἶτα ζητῶ τί δήποτε οὐ γέγραπται μὲν τὸ "Ἐνίψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν"7, λέλεκται δὲ τὸ «Καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς 32.4.52 «πόδας τῶν μαθητῶν». ἄρα γὰρ συνήθειά ἐστὶν τοιαύτη τῶν γραφῶν, καθ' ἣν δοκεῖ μὴ εὐλόγως, ὡς πρὸς τὴν τῶν πολλῶν συνήθειαν, προτάσσεσθαι τὸ «Ἦρξατο»; ἢ τότε μὲν «Ἦρξατο νίπτειν τοὺς «πόδας τῶν μαθητῶν» ὁ Ἰησοῦς, οὐ μὴν ἐπαύσατο τότε νίψας αὐτῶν 32.4.53 τῶν τοὺς πόδας; ὕστερον γὰρ ἔνιψε καὶ ἐτέλεσε τὸ νίπτειν, ἐπεὶ ἐμολύνθησαν κατὰ τὸ «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν «τῇ νυκτὶ ταύτῃ», καὶ τὸ πρὸς Πέτρον λεγόμενον τὸ «Οὐ μὴ φω 32.4.54 «νήσει ἀλέκτωρ, ἕως ἂν ἀρνήσῃ με τρίς». τούτων γὰρ γενομένων τῶν ἀμαρτημάτων, νίψεως πάλιν ἐδέοντο οἱ μολυνθέντες τῶν μαθητῶν πόδες, οὐς ἤρξατο νίπτειν ἠνίκα ἐγείρεται ἐκ τοῦ δειπνου, συνετέλεσεν <δὲ> τὸ νίπτειν καθάρισας αὐτοὺς οὐκέτι μολυνθησομένους. 32.4.55 οὕτω δὲ καὶ τό<τε> μὲν ἤρξατο ἐκμάσσειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, συνετέλεσεν δὲ ἐκμάσσειν, ὅτε συνετέλεσεν καὶ νίπτων. 32.5.1 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· λέγει αὐτῷ· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς αὐτῷ· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλὴν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὄλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε. 32.5.56 Τοῖς νῦν ὑπὸ τοῦ Πέτρον

λεγομένοις ἐν καιρῷ χρησόμεθα παραδείγματος ἕνεκεν, εἴ που δέοι, ὅτι ἐστὶν δυνατόν τινα κατὰ πρόθεσιν βελτίστην λέγειν διὰ τὸ ἀνεπίσημον τὰ μηδαμῶς ἑαυτῷ 32.5.57 συμφέροντα. εἰ γὰρ συμφέρον μὲν ἦν πρὸς τὸ ἔχειν μέρος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸ νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπ' αὐτοῦ, Πέτρος δὲ μὴ ἐπιστάμενος, ὅτι συμφέρον τοῦτο ἦν, πρότερον μὲν εἶπεν οἰονεὶ ἐπαπορῶν δυσωπητικῶς τὸ «Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;» δεύτερον δὲ τὸ «Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ τὰ λεγόμενα κωλυτικά ἦν ἔργου τοῦ φέροντος αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔχειν μετὰ τοῦ σωτήρος τὸ μέρος, δῆλον ὅτι εἰ καὶ ὑγιεῖ προθέσει καὶ σεβασμίῳ πρὸς 32.5.58 τὸν διδάσκαλον τοῦτο ἔλεγεν, ἐπιβλαβῶς ἑαυτῷ ἔλεγεν. τοῦ δὲ τοιοῦτου εἴδους τῶν ἀμαρτημάτων ὁ βίος πεπλήρωται τῶν ἐν τῷ πιστεύειν προτιθεμένων μὲν τὰ κρείττονα, διὰ δὲ ἄγνοιαν τὰ ἐπὶ 32.5.59 τὸ ἐναντίον φέροντα λεγόντων ἢ καὶ πραττόντων. καὶ τοιοῦτοί γέ εἰσιν οἱ τὸ «Μὴ ἄψη, μὴ γεύση, μὴ θίγης» φάσκοντες περὶ πάντων τῶν εἰς φθορὰν καὶ ἀπόχρησιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τινα πολὺ τῆς 32.5.60 θείας ὑποβεβηκυῖαν τῆς «Ὡς ἄνθρωπος ἀποθάνη» διδασκαλίαν. τί δὲ <δεῖ> περὶ τῶν ἐν ταῖς αἰρέσεσιν κλυδωνιζομένων καὶ περιφερομένων παντὶ ἀνέμῳ ἐπὶ τὴν κυβεῖαν τῶν ἀνθρώπων λέγειν, διαλαλούντων <ὡς> σωτήρια τὰ ὀλέθρια καὶ ὡς ἐπὶ σεβασμῷ τοῦ Ἰησοῦ τὰ 32.5.61 ψευδῆ περὶ αὐτοῦ δοξαζόντων; πολλάκις δὲ τὸν Πέτρον τοιοῦτον ἢ γραφὴ ἐσημειώσατο, θερμότερον εἰς τὸ ἐπαγγέλλεσθαι τὰ φαινόμενα αὐτῷ κρείττονα· καθάπερ καὶ ἐν τῷ ἀνεξετάστως εἰρημένῳ καὶ ἀθετητικῶς τῆς Ἰησοῦ περὶ τῶν μαθητῶν προφητείας εἰπόντος· «Πάντες «ὕμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ», καὶ τὴν αἰτίαν παριστάντος ἐν τῷ «Γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς». ἀνεξετάστως γὰρ πρὸς τοῦτο καὶ ἀθετητικῶς τῆς Ἰησοῦ ἀποφάσεως εἶπεν τὸ «Εἰ καὶ πάντες 32.5.62 «σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι». καὶ τοῦτο ἔτι τότε προπετὲς ὄν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ αἴτιον οἶμαι γέγονεν τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον τοῦ τῶν λοιπῶν σκανδαλισμοῦ ἡμαρτηκέναι αὐτόν, 32.5.63 ἀρνησάμενον τὸν Ἰησοῦν τρίς πρὶν ἀλεκτοροφωνίας. διόπερ ἐπιστῆσας τῇ τοιαύτῃ προτέρᾳ ἑαυτοῦ προπετεῖα ὠφελήθη καὶ τὰ μέγιστα, ὡς γένεσθαι σιβαρώτατος καὶ μακροθυμώτατος· ὅπερ δηλοῦται Παύλου μὲν εἰπόντος αὐτῷ «ἔμπροσθεν πάντων· Εἰ σὺ Ἰουδαῖος «ὕπαρχων ἐθνικῶς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις «ἰουδαῖζειν;» καὶ τὰ ἐξῆς· τοῦ δὲ μετὰ στίβους σιωπήσαντος καὶ τὸ κατὰ τὸν τόπον εὐλογον ἀνεξικακώτατα μὴ παραστήσαντος, 32.5.64 περὶ οὗ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας οἰκειότερόν τις διαλήψεται. καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων τὸ καθεστηκὸς αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφωθέντος, τοῖς ἐκάστῳ ἐφιστᾶσι καὶ προσέχουσι φανεῖται. 32.6.65 Καὶ ἐνθάδε τοῖνυν ἐγερθέντι τῷ Ἰησοῦ ἐκ τοῦ δεῖπνου καὶ θέντι τὰ ἱμάτια καὶ διαζωσαμένῳ ὃ εἴληφεν λέντιον, καὶ βάλλοντι ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἄρξαμένῳ τοὺς πόδας νίπτειν τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, πάντες μὲν παρείχον τοὺς πόδας, ἀκολουθῶς τῇ περὶ τοῦ Ἰησοῦ προλήψει θεωροῦντες ὅτι οὐκ ἂν ὁ τηλικούτος ἀλόγως καί, ὡς ἂν οἱ πολλοὶ λέγοιεν, βαρεῖν τοὺς μαθητὰς θέλων, νίπτοι αὐτῶν τοὺς πόδας, ἀλλὰ τι χρήσιμον ἐπιτελῶν ὃ περιέμενον γνώσεσθαι ὕστερον, ἐννοοῦντες μὴ ποτε σύμβολόν τινος ταῦτα πράττειτο· μόνος δὲ ὁ Πέτρος τῷ προχειροτέρῳ ἐνιδῶν καὶ οὐδένα ἕτερον λογισμὸν ἐκείνῳ παρατιθεῖς, ὡς σέβων τὸν Ἰησοῦν οὐ παρείχεν αὐτοῦ εἰς τὸ νίψασθαι τοὺς πόδας, ἀλλὰ πρότερον μὲν δυσωπεῖν αὐτὸν ἐπειράτο ἐν τῷ «Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;» μετὰ δὲ τοῦτο δέον αὐτὸν πεισθῆναι τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», φησὶ τὸ 32.6.66 «Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα». ἄλλως δὲ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ἐμπιστευσάντων ἑαυτοὺς τῷ Ἰησοῦ καὶ περὶ μηδενὸς ἀντιλεγόντων αὐτῷ, οὗτος δι' ὧν λέγει, εἰ καὶ ὑγιῶς ἔδοξεν προτίθεσθαι, οὐ μόνον τοῦ Ἰησοῦ κατηγορεῖ, ὡς ἀλόγως ἄρξαμένου νίπτειν 32.6.67 τοὺς τῶν

μαθητῶν πόδας, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφοιτητῶν. εἰ γὰρ αὐτὸς μὲν, ὡς ῥήθη, τὸ καθῆκον ἐν τῷ κωλύειν ἐθέλειν ἐποίησεν, ἐκεῖνοι δὲ μὴ ἐωράκασιν αὐτό, κατηγορήσεν ἐκείνων, παρὰ τὸ καθῆκον ἑαυτῶν τοὺς πόδας ἐμπαρεσχηκότων τῷ Ἰησοῦ· καὶ εἰ ἐφρόνει τε τῷ εὐλόγῳ μὴ δεῖν ἀντιλέγειν καὶ εὐλογον ἐνόμιζεν εἶναι τὸ γινόμενον ἐν τῷ νίπτεσθαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὑπὸ τοῦ Ἰη 32.6.68 σοῦ, οὐκ ἂν ἀντέλεγεν τῷ γινομένῳ. φαίνεται οὖν ἀκρίτως μὴ εὖ λογὸν νενομικέναι εἶναι τὸ περὶ τοῦ νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ βούλημα. εἰ δὲ χρὴ μέχρι τῶν ἐλαχίστων εἶναι νομιζομένων ἐρευνᾶν τὴν γραφήν, ζητήσαι τις ἂν τί δήποτε, πρώτου κατ' εἰλεγμένου τοῦ Πέτρου εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα, τάχα ὡς τῶν λοιπῶν τιμιωτέρου, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀληθῶς πάντων ἔσχατος Ἰούδας ἦν, ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς διαθέσεως ἐπὶ τὰ τελευταῖα ἀνταπερριμμένος, ὁ Ἰησοῦς ἀρξάμενος νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν 32.6.69 τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, οὐκ ἀπὸ Πέτρου ἤρξατο. καὶ λεκτέον πρὸς τοῦτο ὅτι ὡσπερ ἰατρὸς πλείοσιν ἀρρώστοις κατὰ τὴν ἰατρικὴν διακονούμενος, ἀπὸ τῶν κατεπειγόντων καὶ χεῖρονα πεπονθότων τὴν ἀρχὴν ποιεῖται τῆς θεραπείας, οὕτως ὁ ἐρρυπωμένους τοὺς πόδας νίπτων τῶν μαθητῶν ἀρχεται ἀπὸ τῶν μᾶλλον ἐρρυπωμένων, καὶ τάχα ἐπὶ τελευταῖον ἦλθεν τὸν Πέτρον, ὡς ἔλαττον πάντων δεῖν 32.6.70 μενον τῆς νίψεως τῶν ποδῶν. τάχα δὲ καὶ εἰς τὸ δοκεῖν ἀντιλέγειν ἢ ἐγγὺς καθαρότητος κατάστασις τῶν ποδῶν αὐτοῦ συνεβάλλετο. 32.7.71 Βασανιζόμενον δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰρημένον τὸ «Ὁ «λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ «ὕμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες» τάχα <ἂν> ὑποβάλλοι νοῦν τοιοῦτον, ὡς ἤδη νιψαμένων τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸς τῷ λελοῦσθαι οὐκέτι ἐχόντων χρεῖαν νίψασθαι, ἔτι δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου ἤδη ὄντος καθαροῦ, καὶ πρὶν νίψῃ τοὺς 32.7.72 πόδας αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς. ἐὰν δὲ τις πρὸς ταῦτα ζητῇ τί δηποτοῦν εἰπών· «Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς «ὅλος», μὴ χρεῖαν ἐχόντων νίψασθαι τῶν μαθητῶν, νίπτει τοὺς πόδας αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς, λεκτέον αὐτῷ τὸ «Παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσε 32.7.73 «ται καὶ προστεθήσεται». ἐπεὶ τοίνυν εἶχον καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ εἶναι καθαροί, προστίθησιν Ἰησοῦς τῇ καθαρότητι αὐτῶν καὶ τὸ νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας· οὔτε τοὺς μὴ λελουμένους νίψων ἂν οὔτε τοὺς μὴ ὅλους καθαρούς, ἀλλ' οὕτως ὥστ' ἂν εἰπεῖν περὶ τῶν οὕτως καθαρῶν· κἂν γὰρ τις ἦ τέλειος ἐν υἰοῖς ἀνθρώπων, τῆς ἀπὸ Ἰησοῦ, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, καθαρότητος ἀπουσίας, εἰς καθαρὸν οὐ λογισθῆ 32.7.74 σεται. καὶ ταῦτα δὲ ὕστερον ἐκτίθεμαι, ὑποπεσόντα μετὰ τὸ ὑπαγορευθῆναι τὰ πρότερα, σωζόντων ἡμῶν καὶ τὴν τάξιν τῶν ὑπεισελθόντων νοῦν, ὡς πρότερον μὲν ἔβλεπεν ῥυπωθέντας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν δεδεῆσθαι τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ νίψεως, νῦν δ' ὅτι διὰ τοῦτ' αὐτῶν ἐνίψεν τοὺς πόδας, ἐπεὶ ἦσαν ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροὶ ἀλλ' οὐχὶ καὶ παρὰ θεῶν· χωρὶς γὰρ Ἰησοῦ οὐδεὶς παρὰ θεῶν καθαρὸς γίνεται, κἂν πρὸ τούτου νομισθῆ διὰ τινος ἐπιμελείας αὐτὸν 32.7.75 καθαρὸν πεποιηκέναι. τοῖς δ' ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροῖς ἤδη γε γενημένοις, καὶ λουσαμένοις τὸ τοῦ Ἰησοῦ βάπτισμα, καὶ νιψαμένοις ὑπ' αὐτοῦ τοὺς πόδας, ἐνοικεῖν καὶ τὸ ἅγιον δύναται πνεῦμα καὶ ἡ 32.7.76 ὡς ἔνδυμα ἐξ ὕψους δύναμις. ὁ μὲν οὖν Πέτρος μὴ θεωρῶν τὸν λόγον τοῦ βουλήματος Ἰησοῦ, ἀρξάμενος νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, λέγει αὐτῷ· «Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;» ἐπαπορητικῶς καὶ δυσωπητικῶς τοῦτο φάσκων· ὁ δὲ Ἰησοῦς «ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτῷ», διδάσκων ὅτι μυστήριον τοῦτο ἦν, τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, «γνώση δὲ μετὰ ταῦτα». 32.7.77 Τί δὲ ἦν ὁ ἐποίησε νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς; ἢ εἰργάζετο διὰ τοῦ νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος ὡραίους αὐτούς, μελλόντων αὐτῶν εὐαγγελί 32.7.78 σασθαι τὰ ἀγαθὰ; ὅτε γὰρ ἐνίψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς, τότε, οἶμαι, πεπλήρωται τὸ περὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ προφητικῶς

εἰρημένον· «Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ 32.7.79 «ἀγαθά». εἰ δὲ πόδας μαθητῶν νίπτων ὠραίους αὐτοὺς ποιεῖ, τί φήσομεν ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους ἐγγίνεσθαι τοῖς ὑπὸ Ἰησοῦ 32.7.80 βαπτισαμένοις ὅλοις ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ; ὠραῖοι δὲ οἱ πόδες ἐγένοντο τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά, ἵνα νιψάμενοι καὶ καθηράμενοι καὶ ἐκμαζάμενοι ὑπὸ τῶν Χριστοῦ χειρῶν, ἐπιβῆναι δυνηθῶσιν τῆς ἀγίας ὁδοῦ καὶ ὀδεύειν τὸν εἰπόντα τὸ «Ἐγὼ εἰμι ἡ 32.7.81 «ὁδός». μόνος γὰρ καὶ πᾶς ὁ νιψάμενος τοὺς πόδας ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ὀδεύει τὴν ὁδὸν ταύτην τὴν ζῶσαν καὶ φέρουσαν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ χωρεῖ ἡ ὁδὸς αὕτη πόδας μεμολυσμένους καὶ τοὺς ἔτι μὴ 32.7.82 καθαρούς. Μωσῆς μὲν οὖν ἐδεῖτο ὑπολύσασθαι τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐπεὶ ἐφ' ὃν ἐφθάκει τόπον, ἐν ᾧ εἰστήκει, γῆ 32.7.83 ἀγία ἦν· ὁμοίως δὲ ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς. οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα ὀδεύσωσιν τὴν ζῶσαν καὶ ἔμψυχον ὁδόν, οὐ μόνον ἀρκοῦνται τῷ μὴ ἔχειν ὑποδήματα κατὰ τὴν ὁδόν, τοῦτο τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ ἐντειλαμένου τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γὰρ ἔδει πρὸς τὸ ὀδεῦσαι τὴν ὁδὸν ταύτην αὐτοῖς καὶ τὸ νίψασθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀποθεμένου τὰ ἱμάτια, τάχα μὲν ἵνα καθαρὸς αὐτῶν τοὺς πόδας ποιήσῃ καθαρῶ τέρους, τάχα δὲ ἵνα τὸν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν μαθητῶν ῥύπον ἀναλάβῃ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα διὰ τοῦ λεντίου, ᾧ μόνῳ περιεζωσμένος ἦν. Αὐτὸς γὰρ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν φέρει. 32.8.84 Ὅρα γοῦν ὅτι μέλλων νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν 32.8.84 οὐκ ἄλλον καιρὸν ἐπελέξατο ἢ ὅτε ὁ διάβολος ἤδη βεβλήκει εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, καὶ ἡ 32.8.85 ὑπὲρ ἀνθρώπων ἔμελλεν γίνεσθαι οἰκονομία. πρὸ γὰρ τούτου εὖ καιρὸν οὐκ ἦν νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοὺς μαθητάς. τίς γὰρ ἂν τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἕως τοῦ πάθους ῥύπον τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀπένιψεν ἄν; ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους· ἄλλος γὰρ 32.8.86 Ἰησοῦς οὐκ ἦν ὁ νίπτων αὐτῶν τοὺς πόδας. ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν οἰκονομίαν· ἤδη γὰρ ὦρα τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐπιδημήσαντος τοῖς μαθηταῖς ἦν, γενομένοις καθαρῶ καὶ νιψαμένοις τοὺς πόδας, καὶ ἤδη ἔχουσιν ἐτοιμοὺς αὐτοὺς καὶ ὠραίους πρὸς τὸ ἐν τῷ πνεύματι 32.8.87 εὐαγγελίζεσθαι τὰ ἀγαθά. τοιοῦτον οὖν ἐστὶν τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ «οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα»· σύμβολόν ἐστὶν τὸ νίψασθαι ὑμῶν τοὺς πόδας ὑπ' ἐμοῦ τοῦ καθαρθῆναι τὰς βάσεις τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἵνα γένωνται ὠραῖοι, μελλόντων ὑμῶν εὐαγγελίζεσθαι τὰ ἀγαθά καὶ καθαρῶς τοῖς ποσὶν ἐπιβαίνειν ταῖς τῶν ἀνθρώπων 32.8.88 ψυχαῖς. τοῦτο δὲ τὸ μυστήριον σὺ νῦν μὲν οὐκ οἶδας, ἄτε μηδέπω χωρῶν τὴν γνώσιν αὐτοῦ, εὐκαιρότερον ἐσομένην ἐν σοὶ ἐπὶ νίψῃ τοὺς πόδας ὑπ' ἐμοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα γνώσει ἐν τῷ τοῦτο συνιέναι φωτιζόμενος τῇ περὶ οὐκ εὐκαταφρονήτου καὶ βραχέος τινὸς γνώσει. 32.8.89 ταῦτα δὲ λέγοντος τῷ Πέτρῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ μαθητὴς ἀποκρίνεται οὐκ ἐπιστημονικὴν ἀπόκρισιν, πλὴν φαντασίαν ἐξαποστέλλουσαν τοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν τιμητικοῦ καὶ σεβασμίου, φαντασίαν διεψευσμένην 32.8.90 ἔτι. διόπερ, ἐπεὶ μὴ συμφέρουσα ἦν τῷ Πέτρῳ ἡ ἀπόκρισις αὐτοῦ, οὐκ ἔα αὐτὴν γενέσθαι ἀληθῆ ὁ τὰ ἐπὶ βλάβῃ ἀληθευόμενα τῇ τοῦ 32.8.91 λέγοντος πρεπόντως ἑαυτοῦ τῇ χρηστότητι κωλύων. ὁ μὲν γὰρ Πέτρος φησὶν· «Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ ἀπεφῆνατο, κρίναντος τοῦ Ἰησοῦ νίπτειν αὐτοῦ τοὺς πόδας, τὸ μὴ νιφθήσεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὴ νιφθήσεσθαι εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα· ὁ δὲ βλέπων λυσιτελέστερον εἶναι τὸ ἐν τούτῳ ψεύσασθαι τὸν Πέτρον τοῦ ἀληθεύσαι αὐτὸν ὑποδείκνυσι τὸ ἐν τῷ μὴ δεῖν ἀληθεύειν τοῦτο εἰρηκότα λυσιτελές, φήσας· «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος 32.8.92 «μετ' ἐμοῦ». εἴπερ οὖν ὁ Πέτρος ἔμελλεν ἀποφηνάμενος μὲν τὸ «Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ ἀληθεύων ἐν τούτῳ μὴ ἔξειν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, ἔμελλεν δὲ ἔχειν μέρος μὴ ἀληθεύων, ἐφ' ᾧ φθάσας εἶπεν προπετῶς, τί ἄλλο πράττειν 32.8.93 ἐχρῆν ἢ μὴ ἀληθεύειν; ἵνα μὴ τὸ ἀληθεύειν τοῦτο ποιήσῃ αὐτὸν μὴ ἔχειν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, ψεύστην αὐτὸν ἀποδείξαντος ἐν τῷ 32.8.94 νίψασθαι τοὺς πόδας αὐτοῦ. γέγραπται

γάρ· «Πᾶς ἄνθρωπος ψεύ σης»· εὐκαίρως δέ ποτε χρῆσόμεθα τῷ ῥητῷ ἐπὶ τῶν προπετέστερον καὶ ἀκρίτως εἰπόντων τι ποιήσῃν ὅπερ αὐτοῖς μὴ λυσιτελεῖ ἐμμέ 32.8.95 νοῦσι τῷ κακῶς κεκριμένῳ. ὑποδεικνύντες γὰρ αὐτοῖς ὅτι οὐχ ἔξουσιν μὲν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, τὴν προπετῆ ἐν ἐπαγγελίᾳ τηρήσαντες φωνήν, δυνήσονται δὲ ἀθετηθέντος τοῦ προειρημένου ἐλπίδα ἔχειν ἀγαθὴν, ἀποστήσομεν αὐτοὺς τοῦ ἐμμένειν τοῖς κακῶς κεκριμένοις, κἂν μετὰ ὄρκου διὰ πολλὴν προπέτειαν τὸ τοιοῦτόν 32.8.96 ποτε γένηται. καὶ φήσομεν ὅτι ὡσπερ ὁ εἰπὼν Πέτρος· «Οὐ μὴ «νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα», κωλύεται ἐμμένειν τῇ τοῦ λελεγμένου ὁμολογίᾳ, ἵνα ἔχη μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, οὕτως καὶ σὺ ὁ δεῖνα ἀμαρτῶν τὴν προπέτειαν καὶ ἀκρίτως ἐπαγγειλάμενος τόδε, βέλτιον ἂν ποιήσῃς μεταθέμενος ἐπὶ τὸ τόδε πρᾶξαι εὐλογώτερον 32.8.97 ἀπὸ τοῦ ἐμμένειν τῷ κακῶς κριθέντι. ἐπιστήσαντες δὲ τῷ τε «Ὁ «ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», καὶ τῷ «Ἐὰν «μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ», οἱ μὴ βουλόμενοι τοῦτο καὶ τὰ τούτῳ παραπλήσια τροπολογεῖν αἰδεσθέντες παραδεξάσθωσαν τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν εὐαγγελικῶν ἐξετάσεων· ἢ μὴ βουλόμενοι δεικνύτωσαν πῶς εὐλογόν ἐστὶν τόν, ὡς ἂν ἐκεῖνοι λέγοιεν, διὰ σεβασμὸν τοῦ Ἰησοῦ εἰπόντα· «Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν «αἰῶνα» τῷ διδασκάλῳ ἀκοῦσαι ὡς ἄρα οὐχ ἔξει μέρος μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς διὰ μέγιστον ἀμάρτημα τὸ μὴ «ἠθεληκέναι» νενίφθαι τοὺς 32.8.98 πόδας ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ "Ἐὰν τόδε τὸ πταῖσμα ποιήσεις, οὐχ ἔξεις μέρος μετ' ἐμοῦ"7 χώραν <ἂν> εἶχε λεγόμενον περὶ τῶν προφανῶς ἀμαρτημάτων· τὸ δὲ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» οὐδαμῶς ἔχει τὸ εὐλογον κατὰ τοῦ ἰσταμένου ἐν τῷ τοὺς σωματι 32.8.99 κούς πόδας μὴ ἠθεληκέναι νίψασθαι τὸν Πέτρον. νίπτοντος <δὲ> αὐτοῦ τοὺς πόδας, <ἂν>ημερώτατα [ἄ], ὅπερ οὐ θέμις λέγειν, ὁ δι δάσκαλος δόξει ἀποκεκρίσθαι τῷ τιμῶντι αὐτὸν μαθητῆ, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. 32.9.100 Διὰ τοῦτο παρέχωμεν τῷ Ἰησοῦ τοὺς πόδας ἡμῶν καὶ νῦν ἐγειρομένῳ ἐκ τοῦ δεῖπνου, καὶ τιθέντι τὰ ἱμάτια καὶ λαμβάνοντι λέντιον καὶ διαζωννύντι ἑαυτόν, καὶ βάλλοντι ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἀρχομένῳ νίπτειν τοὺς πόδας ἡμῶν, ὡς μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ δι' ἡμᾶς γενόμενος ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς ὁ δια 32.9.101 κονῶν διαζώννυται. ἐὰν γὰρ μὴ ποιήσωμεν τοῦτο, οὐχ ἔξομεν μετ' αὐτοῦ μέρος οὐδὲ ὠραῖοι ἔσσονται οἱ πόδες ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅτε ζηλοῦντες τὰ μείζονα χαρίσματα θέλομεν ἐγκαταταχθῆναι τοῖς 32.9.102 εὐαγγελιζομένοις τὰ ἀγαθὰ. πλὴν ὅτι προπετής ἐστὶ Πέτρος ἀκούσας τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» αἰτούμενος ἐν τῷ παρασχεῖν τοὺς πόδας τῷ Ἰησοῦ, ὑπερβάλλειν ἐθέλει τὰ μέτρα τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, καὶ παρεῖχεν νιφθησομένους ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ οὐκέτι τοὺς πόδας μόνους, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς χεῖρας, ἃς οὐκέτι νίπτεσθαι ὁ Ἰησοῦς ἠθέλεν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν, καταφρονῶν τῶν λεγομένων ὅτι «Οἱ μαθηταὶ σου οὐ νίπτονται τὰς χεῖρας, ὅταν ἄρτον «ἐσθίωσιν», καὶ πρὸς ταῖς χερσὶν τὴν κεφαλὴν, ἣν οὐδὲ κατακαλύπτεσθαι ἔτι Ἰησοῦς ἐβούλετο, ἐφ' ἧς ἡ εἰκὼν καὶ ἡ δόξα ἤδη ἦν 32.9.103 τοῦ θεοῦ. ἀρκεῖται γὰρ ἡμῖν, ἐπὶ ἔλθωμεν εἰς ταῦτο τοῖς τοῦ Ἰησοῦ μαθηταῖς καιροῦ, τὸ τοὺς πόδας αὐτῷ παρέχειν νίψοντι καὶ ἐκμάσσουντι μόνους· «Ὁ γὰρ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, «ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὄλος»· εἰ δέ τις μὴ ἐστὶν ὄλος καθαρὸς, οὐκ ἐλούσατο. 32.9.104 Ζητήσαι δέ τις ἂν, εἰ ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς, καὶ ἦσαν οἱ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταὶ καθαροί, ὡς λελουμένοι, πῶς βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν 32.9.105 τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς; εἰς τοῦτο δὲ καὶ προλαβόντες 32.9.106 μὲν ἐκ μέρους εἰρήκαμεν καὶ νῦν ἐκείνοις ταῦτα προσθήσομεν. τὸ «Χρεῖαν ἔχομεν» ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, ὧν ἄνευ διαζῆν τις οὐ δύναται, τέτακται· ὥστ' ἂν ἐν σωματικοῖς εἰπεῖν χρεῖαν ἔχειν τὸν ἄνθρωπον οὐ πλειόνων, ἀλλὰ τούτων μόνων, περὶ ὧν φησὶν ὁ Παῦλος· «Ἐχοντες δὲ διατροφήν καὶ σκεπάσματα, τούτοις

άρκεσθησόμεθα»· τὰ δὲ εἰς πλοῦτον καὶ τρυφήν συμβαλλόμενα ἐκ περιουσίας τοῖς ἀβροδιαίτοις περιγίνεται, οὐχ ὡς χρειώδη καὶ ὧν οὐκ ἄνευ, ἀλλ' ὡς περισσά· οὕτω τοῖνυν καὶ ἐπὶ τῶν θειοτέρων χρειὰ μὲν ἡμῖν τῶν εἰσαγόντων εἰς ζωὴν καὶ ποιούντων εἶναι ἐν τῷ λέγοντι· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ»· τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα, περὶ ὧν λέγεται· «Κατατρυφῶσον τοῦ κυρίου, καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου», καὶ ὅσα νοεῖται κατὰ τὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, τὰ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῆς σοφίας, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ 32.9.107 «αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα» ὑπὲρ τὴν χρειάν εἶναι λεχθεῖν ἄν. καὶ μήποτε τοιοῦτόν ἐστιν τὸ μετὰ τὸ λούσασθαι νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ τηλικούτου διδασκάλου καὶ σωτήρος· τὸ γὰρ χάρισμα τοῦ θεοῦ ὑπερπαίει τὴν χρειάν, ὡσπερ καὶ τὸ εἶναι ἐν δόξῃ ἡλίου ἢ 32.9.108 σελήνης ἢ ἀστέρων ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει. οὐκ ἔχει μὲν <οὔν> χρειάν ὁ καθαρὸς καὶ λουσάμενος νίψασθαι· νίπτεται δέ, κατὰ τὸ προαποδοδεδομένον, ἐπεὶ «Τῷ ἔχοντι παντὶ προστεθήσεται;» καὶ ὡς ὁ Ἰωάννης φησί· «Καὶ ὁ καθαρὸς καθαρισθήτω ἔτι, καὶ ὁ 32.9.109 «ἅγιος ἀγιασθήτω». τὸ δὲ «Ἵμεῖς καθαροὶ ἐστε» ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἔνδεκα, ὧν ἐπιφέρεται τὸ «Οὐχὶ πάντες» διὰ τὸν Ἰσκαριώτην· ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, ἤδη ὄντα οὐ καθαρὸν, πρῶτον μὲν ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν οὐκ ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν· ὕστερον δὲ ἐπεὶ «Δεῖπνον γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν «ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης», οὐκ ἀπόωσατο 32.9.110 τὸ βεβλημένον. διόπερ οἱ μὲν λουσάμενοι καθαροὶ ἔνδεκα ἔτι ἐγὲ νοντο καθαρώτεροι, νιψάμενοι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ· ὁ δὲ ἤδη μὴ καθαρὸς Ἰούδας («Ὁ ῥυπαρὸς, γὰρ φησι, ῥυπανθήτω ἔτι») γέγονε ῥυπαρώτερος καὶ ἀκάθαρτος, ὅτε μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν ὁ Σατανᾶς. 32.10.n Ὅτε οὖν ἐνίψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν ἄλλοτε, εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν· † φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ κύριος· καλῶς λέγετε· εἶμι γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. 32.10.111 Εἰκὸς τοὺς νοήσαντας τὸ μέγεθος τῆς Ἰησοῦ δυνάμεως καὶ συνέντας τί πεποίηκεν νίψας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἵνα καὶ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ τυχόντα αὐτῶν καθάρη ἀποπλύνας καὶ τὰ τῆ γῆ ὀμιλοῦντα σώματα, ὧν ἦν τὰ σώματα ἐκεῖνα σύμβολον, θαυμάσαντας τὸ ἐν τῇ νίψει ἔργον οὐκ ἂν τολμῆσαι καὶ αὐτοὺς τὸ τηλι κοῦτο πρᾶξαι, μικροτέρους εἶναι νομίζοντας ἑαυτοὺς τοῦ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦ ἔσω καὶ ἐν κρυπτῷ ἀνθρώπου, [ἢ] τῶν τὰ αὐτὰ ἀσπαζομένων τοῦ θεοῦ δόγματα, εἰ μὴ ὁ Ἰησοῦς διὰ τῶν ἐκκειμένων ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προετρέψατο, τὸ σχῆμα τοῦ δειπνοῦντος, ὅτε διδάσκειν αὐτοὺς ἠμελλεν δειπνήσαντας τὰ λεγόμενα, ἀναλαβῶν. 32.10.112 δυσωπητικώτατα μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τὴν γνῶσιν τοῦ γινομένου προ 32.10.113 τρεπτικώτατα λέλεκται τὸ «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;» ὅπερ ἦτοι ἐρωτηματικῶς ἀναγνωστῆρον, ἵν' ἐμφαίνῃ τὸ τοῦ γενομένου μέγεθος· ἢ προστακτικῶς, ἵνα αὐτῶν διεγείρῃ τὸν νοῦν εἰς τὸ διὰ 32.10.114 τοῦ ἐπιστῆσαι τῷ ἔργῳ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν. διδασκαλικώτατα δὲ μετὰ τοῦ δυσωπητικοῦ λέλεκται τὸ «Ἵμεῖς φωνεῖτέ με "Ὁ διδάσκαλος"7 «καὶ "Ὁ κύριος"7, καὶ καλῶς λέγετε· εἶμι γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα «ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε 32.10.115 «ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας». ὁ μὲν οὖν Ἰησοῦς ἐνίψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἢ διδάσκαλος αὐτῶν, καὶ τοὺς πόδας τῶν 32.10.116 δούλων, ἢ κύριος ἦν. διδασκαλίᾳ γὰρ ὁ ἀπὸ γῆς καὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων κονιορτός, φθάνων οὐκ ἐπὶ ἄλλο τι ἢ ἐπὶ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ κάτω τῶν μαθητῶν, ἀποκαθαίρεται· ἀλλὰ καὶ τῇ κυριότητι τοῦ ἄρχοντος, ἐξουσιάζοντος τῶν διὰ τὸ ἔτι ἔχειν τὸ τῆς δουλείας πνεῦμα κἂν τὸν τυχόντα μολυσμὸν ἔτι δεχομένων, τὰ

μολύνοντα 32.10.117 τούς πόδας αποβάλλεται. καὶ οὐκ ἄν τις εὖ φρονῶν λέγοι ἢ θύρα ἐστὶν τὸν Ἰησοῦν, ἢ ἡ ποιμὴν, ἢ ἡ ἰατρός, νίπτειν τούς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ δούλων. ἐγὼ δ' ἠγοῦμαι ὅτι ἐπιδέχονται τὸ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου νίψεως οἱ πόδες τῶν μαθητῶν, ὅσον οὐ δέπω εἰλήφασιν τὸ ἀρκετόν, ἀλλ' ἔτι λείπουν εἰς τὸ «Ἀρκετόν τῷ 32.10.118 «μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ». καὶ τοῦτο τέλος ἐστὶν τὸ πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ διδασκάλου, ἢ διδάσκαλος, ποιῆσαι τὸν μαθητὴν ὡς ἑαυτὸν, ἵνα μηκέτι δέηται τοῦ διδασκάλου, ἢ διδά 32.10.119 σκαλος, εἰ καὶ ἄλλως αὐτοῦ δεήσεται. ὡς γὰρ τέλος τοῦ ἱατροῦ, οὗ χρήζουσι μὲν οἱ κακῶς ἔχοντες, οὐ χρεῖαν δὲ ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ, τὸ παῦσαι τοὺς κακῶς ἔχοντας ἀπὸ τοῦ κακῶς ἔχειν, ἵνα μηκέτι αὐτοῦ χρήζωσιν, οὕτω τέλος διδασκάλου περιποιῆσαι τῷ μαθητῇ τὸ λεγόμενον ἀρκετόν ἐν τῷ «Ἀρκετόν τῷ μαθητῇ, ἵνα γέ 32.10.120 νηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ». περὶ δὲ τοῦ σωτήρος, ὄντος κυρίου, αὐτόθεν πλείον ἐστὶν ἰδεῖν παρὰ τοὺς ἄλλους κυρίους, μὴ βουλο 32.10.121 μένους ἵνα γένηται ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. τοιοῦτος δὲ ὁ τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ υἱός· κύριος γὰρ ὢν ἐνειργάζετο τοῖς δούλοις τὸ γενέσθαι ὡς ὁ κύριος αὐτῶν, ὅτε οὐκ ἐτι ἔξουσιν τὸ πνεῦμα τῆς δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ λήψονται τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζουσιν· «Ἀββᾶ, ὁ πατήρ». 32.10.122 πρὶν οὖν γένωνται ὡς ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, δέονται τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ὡς ἐνδεεῖς τῶν μαθητῶν, καὶ ὡς ἔτι τὸ πνεῦμα τῆς δουλείας ἔχοντες εἰς φόβον· ἐπὶ δὲ τις αὐτῶν κατὰ τὸ «Ἀρκετόν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ «δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ» γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ, τότε μιμήσασθαι δύναται τὸν νίψαντα τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὡς ὁ διδάσκαλος, ὃν ὁ θεὸς ἔταξεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τοὺς πρώτην χώραν ἐν αὐτῇ εἰληχότας ἀποστόλους καὶ δεύτερον προφήτας. 32.11.123 Εἰ δὲ τὸ «Τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις» φθάνειν δύναται ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους, καὶ τὸ «Γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου» ἐπὶ τοὺς ὡς ὁ Ἰακώβ κρείττονας, δῆλον ὅτι γενόμενος ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος νίπτει τοὺς πόδας τῶν δουλευόντων τῇ παρ' αὐτῷ διδασκαλία, ἐπεὶ τὸ «Ἵμεῖς φωνεῖτέ με "Ὁ διδάσκαλος" καὶ "Ὁ κύριος",» καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ» οὐκ ἀξιῶ μηδὲν ἔχειν βαθύτερον καὶ παρὰ τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν νενοημένον· οὐ πᾶσι γὰρ τοῖς λέγουσι· «Κύριε, Κύριε» λεχθήσεται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τὸ «Ἵμεῖς φωνεῖτέ με 32.11.124 «"Ὁ κύριος" καὶ καλῶς λέγετε». οὐ καλῶς οὖν λέγουσι· «Κύριε» οἱ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φήσοντες· «Κύριε, Κύριε, οὐκ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐφάγομεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐπίομεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί 32.11.125 «σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν καὶ δυνάμεις πεποιήκαμεν;» φήσει γοῦν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ· οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς, ὅτι «ἐργάται ἐστὲ ἀδικίας»· οὐκ ἄν δὲ λέγουσιν αὐτοῖς καλῶς τὸ «Κύριε, 32.11.126 «Κύριε» εἶπεν τὸ «Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ». ἀλλὰ καὶ <τὸ> «Οὐ πᾶς ὁ «λέγων μοι· Κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» παρίστησιν ὅτι οὐ πᾶς ὁ λέγων· «Κύριε, κύριε», μαρτυρηθεῖν ἂν ὑπ' αὐτοῦ ὡς νῦν οἱ ἀπόστολοι, πρὸς οὓς εἶπεν· «Καλῶς λέγετε· 32.11.127 «εἰμὶ γάρ». καὶ γὰρ ἀληθῶς κακία μὲν αὐτῶν οὐκέτι κυρία ἦν, ὁ λόγος δέ, καὶ ἀπαξιαπλῶς ὁ κύριος, ἢ πᾶσα ἔμψυχος καὶ ζῶσα ἀρετή. 32.11.128 ἀλλὰ καὶ εἶπερ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν «πνεύματι ἀγίῳ», καὶ νοοῦμεν ἐν τούτῳ τί ἔστιν τὸ εἰπεῖν· «Κύριος «Ἰησοῦς»· ὁ ἐν πνεύματι ἀγίῳ λέγων· «Κύριος Ἰησοῦς» καλῶς λέγει. 32.11.129 εἰ δὲ καὶ ὁ καλῶς λέγων πάντως ἐν πνεύματι ἀγίῳ λέγει, ζητήσεις διὰ τὸ νῦν «Καὶ καλῶς λέγετε» συνεξεταζόμενον τῷ «Οὕτω γὰρ 32.11.130 «ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὕτω ἔδοξασθη». γνησίως οὖν δουλεύοντος τῷ λόγῳ ἔργον ἐστὶν τὸ καλῶς εἰπεῖν· «Κύριος Ἰησοῦς» καὶ τοῦ ἀνάλογον τούτῳ μαθητοῦ τὸ καλῶς εἰπεῖν τῷ σωτήρι τὸ «ὁ διδά «σκαλος»· πρὸς ὃν λέγοιτ' ἂν τὸ «Εἰμὶ γάρ», οὐκ ἂν λεχθησόμενον ὑπὸ τοῦ λόγου τῷ δουλεύοντι τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ τῷ

μαθητευομένω τοῖς ψεύδεσιν. 32.12.131 Πλὴν καὶ ἅγιον ὄντα ἐνδέχεται δεῖσθαι τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ἐπεὶ καὶ ἡ καταλεγομένη εἰς ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν χήρα ἐξετάζεται μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ἐν τῷ «Εἰ ἁγίων πόδας «ἔνιψεν»· γελοῖον γὰρ οἶμαι τυγχάνειν τὸ στήναι ἐπὶ τοῦ ῥητοῦ καί, φέρε εἰπεῖν, τὴν ἔχουσαν πάντα τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν ἁγίαν χήραν καὶ τούτῳ μόνῳ λείπουσαν, μὴ κατατετάχθαι εἰς ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν, πολλάκις διὰ παιδισκῶν καὶ οἰκετῶν φιλοφρονησαμένην, ἐν ᾧ καιρῷ ἠύπορει καὶ εἶχεν τὰ ἐπιτήδεια, τοὺς ξένους ἢ τοὺς ἀπ' ἀζαπλῶς δεομένους τοῦ φιλάνθρωπόν τι ἔργον ἀπ' αὐτῆς παθεῖν. 32.12.132 καὶ μὴ θαυμάσης εἰ ἀνάγειν σε δεῖ τὸ «Εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν», ὅπου κελεύονται ἀνάλογον τοῖς πρεσβυτέροις πρεσβύτιδες εἶναι καὶ 32.12.133 καλοδιδάσκαλοι. ὅρα δὲ εἰ μὴ καὶ ἐργῶδες ἐστὶν τὸ πάνθ' ὄντινον μαθητευόμενον τῷ χριστῷ, θέλοντα πληροῦν τὴν λέγουσαν ἐντολήν· «Καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας», ὡς ὀφειλόμενον ἔργον ἐθέλειν ποιεῖν τὸ νίψαι τοὺς σωματικούς καὶ αἰσθητοὺς πόδας τῶν ἀδελφῶν, ὥστε τοὺς ἐν ὁποιαποῦν ὑποθέσει βίου τυγχά νοντας πιστοὺς τοῦτο ποιεῖν, εἴτε ἐν ἐκκλησιαστικῇ δοκοῦντας εἶναι ὑπεροχῇ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, εἴτε καὶ ἐν ἄλλοις κοσμικοῖς τισὶν ἀξιώμασιν· ὥστε κατὰ τοῦτο καὶ τὸν δεσπότην ἦκειν ἐπὶ τὸ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦ πιστεύοντος δούλου, καὶ τοὺς γονεῖς τοῦ υἱοῦ· ὅπερ ἔθος ἢ οὐ γίνεται ἢ εἰς ὑπερβολὴν σπανιώτατα, καὶ παρὰ 32.12.134 τοῖς πάνυ ἀπλουτέροις καὶ ἀγροικοτέροις γίνεται. μνημονευτέον δὲ εἰς ταῦτα καὶ τῶν εἰρημένων εἰς τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις 32.12.135 «μέρος μετ' ἐμοῦ», ἀλλὰ καὶ τοῦ «Γινώσκετε, τί πεποίηκα ὑμῖν;» καὶ γὰρ πρέπει ὑπόδειγμα ἡμῖν τὸν Ἰησοῦν δεδωκέναι τοῦ νίπτειν πόδας ἀνάλογον τοῖς τροπικῶς ὑπὸ τῆς νύμφης ἐν τῷ Ἰασηματι τῶν ἁσμά των εἰρημένοις ἐν τῷ «Ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ 32.12.136 «αὐτούς;» πρόσχες δὲ τῷ «Ἰνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς «ποιήτε» συνεξετάζων αὐτὸ τῷ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος 32.12.137 «μετ' ἐμοῦ». ἐὰν δὲ τις πρὸς ταῦτα λέγῃ, ὅτι κἂν ἀλληγορῆται, οὐδὲν ἦττον γέγονε καὶ κατὰ τὸ ῥητόν, ἀκουστέον μετὰ τοῦ τροπικοῦ καὶ τῆς φασκούσης λέξεως· «Εἰ οὖν * ἔνιψα τοὺς πόδας ὑμῶν, ὁ «κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς «πόδας, ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν «καὶ ὑμεῖς ποιήτε»· λεκτέον πρὸς τὸν τοιοῦτον· ἄρ' ἐπεὶ κατὰ τὸ ῥητόν γέγονεν τὸ εἰρημένον πρὸς τὸν εἰπόντα Πέτρον· «Οὐ μὴ «νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα» τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ»· καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ ῥητόν τοῖς κατ' εὐλά βειαν μὴ ἐμπαρέχουσιν ἑαυτῶν τοὺς πόδας ἡμῖν ἵνα αὐτοὺς νίψωμεν φήσομεν καὶ τολμήσομεν εἰπεῖν τοῖς τοιοῦτοις τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω 32.12.138 «σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ». εἰ δὲ ἐνταῦθα οὐ δυσωπεῖ τὸ ὃ εἶπον, ἐπίσκεψαι τί σε χρή λέγειν πρὸς τὴν περὶ τοῦ εἰ χρή καὶ τὴν 32.12.139 λέξιν πάντως τηρεῖν ἐπαπόρησιν. ὅτι μὲν οὖν ποτε καθήξει τῷδε μὲν νίψαι τοὺς πόδας τοῦ δεῖνα μαθητοῦ Ἰησοῦ, τῷδε <δὲ> ἐμπαρᾶσχειν αὐτοὺς νιφθησομένους ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ ἀγάπης καὶ φιλοφροσύνης 32.12.140 τὸν μὲν ποιῆσαι, τὸν δὲ παρᾶσχειν, καὶ αὐτὸς ἂν ὁμολογήσῃμι. εἰ δὲ φήσομεν ἕκαστον τῶν μὴ συνειδόντων ἑαυτῷ τοῦτο πεποιηκέναι καὶ ἁγίων οὕτω τοὺς πόδας νενιφέναι ὀφειλομένην τινὰ ἐντολήν μὴ ἀποδεδωκέναι τὴν «Ὄφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας» ὥρα που λέγειν, ἐγγύς που πάντας ὀφειλέτας εἶναι τῆς ἐντολῆς ταύτης. 32.13.n Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου † ἑαυτοῦ οὐδὲ ἀπόστολος μεῖζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιήτε αὐτά. οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων * * τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. 32.13.141 Ἔτι καὶ ταῦτα ἔχουσθαί μοι δοκεῖ τοῦ δεῖν τὰ περὶ τῆς τῶν ποδῶν νίψεως τροπολογεῖν· τὸ γὰρ «Εἰ ταῦτα οἴδατε, «μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιήτε αὐτά» οὐδενὸς ποιητέου προειρημένου ἢ 32.13.142 περὶ τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ἐπ'

εκείνην τὴν ἀναφορὰν ἔχει. τὰ δὲ κατὰ τὸν τόπον μαθήματα, πῶς τε πόδες μαθητῶν μολύνονται ἤδη λουσαμένων, καὶ τίνα τρόπον πλύνονται, εἰδέναι ὡς ὁ λόγος βούλεται, καὶ ποιεῖν ὡς θέλει ὁ Ἰησοῦς, ἀληθῶς μακαρίων ἐστὶν 32.13.143 ἔργον. οὐ γὰρ τὸ τηλικούτον ὄνομα τὸ "7μακάριον"7 εὐλογον ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν φῆσαι παρεῖναι τισιν, ἐφ' ᾧ καὶ οἰκέτης ἂν πλύνων τοὺς πόδας τοῦ δεσπότητος μακάριος ἂν κατ' αὐτὸ τοῦτο δόξαι τυγχάνειν καὶ κόλαξ καὶ ὑποκριτής· ὁ γὰρ ἡμεῖς ἀποδίδομεν, νίπτειν τοὺς πόδας μαθητῶν Ἰησοῦ μεγάλου τινός ἐστὶν καὶ Ἰησοῦν ἐν 32.13.144 ἑαυτῷ ἔχοντος καὶ ἀπαξαπλῶς μακαρίου. χρή δὲ εἰδέναι τοῦτο, ὅτι παράκειται τῷ ῥητῷ τούτῳ ὅμοια· ἐν μὲν τῷ κατὰ Ματθαῖον τὸ «Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν «κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος «αὐτοῦ καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ»· ἐν δὲ τῷ κατὰ Λουκᾶν τὸ «Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς «ἔστω ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ». 32.13.145 Ἐξῆς τούτῳ ἐστὶν ζητῆσαι τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω» ἐπὶ τί λελεγμένον ἀνοίσομεν. ὁ μὲν οὖν τις φήσει ἐπὶ τὸ «Μακά «ριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά»· οὐ γὰρ μακάριος Ἰούδας. οὐ νομίζω 32.13.146 δὲ ὑγιῶς ἐπὶ τοῦτο ἀναφέρεσθαι τὸ λεγόμενον. τοῦτο γὰρ ὅλον καὶ περὶ Ἰούδα καὶ παντὸς οὔτινοσοῦν, κἂν φαυλότατος ἦ, ἀληθὲς τὸ Μακάριος εἶ ὁ δεῖνα ἐὰν ποιήσης τάδε· ὡς εἰ λέγοιμι καὶ τῷ ἀκολάστῳ, εἰ καὶ μὴ ἀκούσεται τῶν λεγομένων μηδὲ σωφρονήσει· "7μακάριος εἶ, ἐὰν σωφρονήσης"7· καὶ τῷ σοφίαν ἐξουδενοῦντι, εἰ καὶ ἐπιβαίνει τῇ προαιρέσει ταύτῃ· "7μακάριος εἶ, ἐὰν σοφίαν καὶ παιδείαν 32.13.147 ἀναλάβῃς"7. μήποτε οὖν τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω» ἀνοίσομεν εἰς τὸ εἰρημένον τὸ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ». 32.13.148 ἐπεὶ γὰρ «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, δοῦλός ἐστιν τῆς ἀμαρτίας», ἐποίει δὲ τὴν ἀμαρτίαν ὁ Ἰούδας, καὶ μάλιστα τοῦ διαβόλου βεβλη κότης εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἵνα παραδῶ τὸν σωτήρα, δοῦλος ἦν 32.13.149 Ἰούδας τῆς ἀμαρτίας. δοῦλος δὲ ὢν τῆς ἀμαρτίας, οὐκ ἦν τοῦ λό 32.13.150 γου τοῦ θεοῦ δοῦλος. οὕτω δὲ οὐδὲ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ ἔτι ἦν· ἤδη γὰρ τοῦ διαβόλου ἐγεγόνει, βεβληκότης εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ 32.13.151 ἵνα παραδῶ τὸν σωτήρα. διὸ ἀρνούμενος αὐτὸν εἶναι δοῦλον ἑαυτοῦ ὁ σωτὴρ καὶ ἀπόστολον εἶπεν μετὰ τὸ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων «τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν» τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω». 32.14.152 Μετὰ τοῦτο ἴδωμεν τὸ «Ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην», ὅπερ ἀπλούστερον μὲν τοιοῦτόν ἐστιν· τίς ἐστὶν ἕκαστος ὧν ἐξελεξάμην οἶδα· οἶδα οὖν καὶ τίς ἐστὶν ὁ Ἰούδας καὶ οὐ λανθάνει με, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότης εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰ κατ' ἐμοῦ. καὶ τοιοῦτον δὲ ἔχει νοῦν διὰ τίνα τῆς γραφῆς περὶ τοῦ «οἶδα» συνήθειαν καὶ τῶν ὁμοίων τῇ λέξει ταύτῃ· ὁποῖόν ἐστιν καὶ τὸ «ἔγνω». 32.14.153 φησὶ πού ὁ σωτὴρ ἐρεῖν τοῖς λέξουσιν· «Τῷ ὀνόματί σου ἐφάγομεν, «καὶ ἐπίομεν, καὶ δαιμόνια ἐξεβάλομεν» τὸ «οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς» καὶ τὸ «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ»· ὅπερ ἐὰν ἀπλούστερον νοῆται, 32.14.154 παρὰ τὸ ἀξίωμα δόξομεν τοῦ σωτήρος ὑπολαμβάνειν. ἀλλὰ μήποτε ἐπεὶ «Ἐγὼ κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ», τοὺς μὴ ὄντας αὐτοῦ οὐκ ἔγνω, καὶ ὡς φησι περὶ τινῶν τὸ «οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς», οὕτω εἴποι ἂν καὶ περὶ τοῦ Ἰούδα, εἰ μὲν † οὖν· «οὐδέποτε ἔγνω σε»· εἰ δὲ γενόμενος μεταπέπτωκεν, λεχθεῖν ἂν πρὸς αὐτόν· «οὐκ οἶδά σε 32.14.155 «πόθεν εἶ». καὶ νῦν οὖν τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότης εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ οἶδεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς. διὸ οὐκ εἶπεν· "7νῦν ἐγὼ οἶδα πάντας τοὺς παρόντας"7, ἀλλ' «Ἐγὼ οἶδα τίνας 32.14.156 «ἐξελεξάμην», ὡς εἰ ἔλεγεν "7τοὺς ἐκλεκτούς μου"7. οὐ περὶ πάντων δὲ τῶν παρόντων φημὶ τὸ «Ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην» καὶ γίνεται τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἐνός ἐξ ὑμῶν παραδώσοντός με, ἵνα πληρωθῇ ἡ λέγουσα γραφή· «Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν 32.14.157 «πτέρναν αὐτοῦ». παραπέφρασαι δὲ τὸ ῥητὸν ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ Ψαλμοῦ οὕτως ἔχον· «καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης «μου, ἐφ' ὃν

ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμέ πτερνι 32.14.158 «σμόν». οὐκοῦν ὁ σωτήρ τὸ ῥητὸν τοῦτο περὶ τοῦ Ἰούδα καὶ ἑαυτοῦ φησιν εἰρήσθαι. ἐν ᾧ ζητήσεις, πῶς ἄνθρωπος εἰρήνης Ἰούδας ἦν 32.14.159 καὶ ἐπ' αὐτὸν ὁ σωτήρ ἤλπισεν. δηλοῦσθαι οὖν διὰ τούτων νομίζω ὅτι γνησίως ποτὲ ἐπεπιστεύκει· οὐ γὰρ ἂν μηδέποτε υἱὸν εἰρήνης γενόμενον αὐτὸν ἀποστέλλον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ἔλεγεν καὶ αὐτῶ· τοῖς γὰρ δώδεκα ἀναγέγραπται εἰρηκέναι τὸ «εἶπατε, «εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν ἐκεῖ ἦ υἱὸς εἰρήνης, ἡ εἰρήνη «ὕμων ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύσεται· εἰ δὲ μή γε, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' 32.14.160 ὑμᾶς ἀνακάμψει». καὶ γὰρ ὅρα μεθ' ὅσα ὁ διάβολος ἔβαλεν αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν τὰ κατὰ τοῦ σωτήρος, εἰ καὶ πρὸ ὀλίγου κλέπτῃς 32.14.161 εἶναι μεμαρτύρηται. οὐκ ἂν δ' οἶμαι ἀρχῆθεν κλέπτῃς ὧν ἐπιστεύθη τὸ γλωσσόκομον· ἄξιός οὖν τοῦ πιστευθῆναι ὧν, εἰ καὶ 32.14.162 προεγνωσθη μεταπεσοῦμενος, ἐπιστεύθη. καὶ τηλικούτος ἦν ἂν θρωπος εἰρήνης Χριστοῦ, ὡς ἐλπίδας ἀγαθὰς ποτε τὸν Ἰησοῦν ἐπ' αὐτῶ, ὡς καλῶ ἀποστόλω, ἐσχηκέναι· ἄκουε γὰρ τοῦ «Ἐφ' ὃν 32.14.163 «ἤλπισα». ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι καὶ λόγων ἀπορρήτων τροφιμωτάτων κεκοινώνηκεν τοῖς ἀποστόλοις, ἀπὸ Ἰησοῦ λαβῶν, περὶ ὧν εἶπεν· 32.14.164 «Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου». τὸ δὲ «Ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμέ πτέρναν αὐτοῦ» μεταπέφρασται εἰς τὸ «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμέ * πτέρναν αὐτοῦ», ὡς ταῦτον 32.14.165 εἶναι τὸ «Ἐμεγάλυνεν» τῷ «Ἐπῆρεν». καὶ εἰ χρή τὴν «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν αὐτοῦ» καὶ «Ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμέ πτερνισμόν «αὐτοῦ» σαφηνίσαι λέξις, φήσομεν ὅτι τοῦτο ποιεῖ ὁ λάξ ἐντείνων τινί· τοιοῦτος δὲ καὶ Ἰούδας ἦν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατῶν. 32.14.166 καὶ τρώγων ἦν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ὅτε βάρβας ὁ Ἰησοῦς τὸ ψωμίον λαμβάνει, καὶ δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτη. 32.14.167 ἐπῆρεν <δὲ> Ἰούδας ἐπὶ τὸν διδάσκαλον τὴν πτέρναν αὐτοῦ, ὅτε 32.14.168 μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδα. εἰ δὲ δύναται καὶ τὸ «Ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με» συνεξεταζόμενον τῷ «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν αὐτοῦ» ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸν Ἰούδα, γενόμενον ἐν τῇ μερίδι τοῦ Ἰησοῦ καὶ κτήμα χρηματίσαντα αὐτοῦ καὶ ἀπόστολον, πτέρναν δὲ διὰ τὸ τελευταῖον αὐτὸν γεγο νέναι τροπικῶς λεγόμενον, καὶ αὐτὸς συνεπισκέψει. 32.15.η Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι. 32.15.169 Τὴν ἀναφορὰν ἡ λέξις αὕτη ἔχει ἐπὶ τὸ προειρημένον τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' «ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν «ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν αὐτοῦ»· τοῦτο γὰρ τὸ ἐσόμενον, ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ περὶ τοῦ ἐπαίροντος ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν αὐτοῦ, ὅς ἐστι τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν, καὶ λέγω πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ἐπὶ γένηται τὸ πληρωθησόμενον τῶν προφη τευθέντων ἐν τῇ γραφῇ, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι περὶ οὗ ταῦτα πεπροφήτευται, ἀπὸ τοῦ τρώγοντος μετ' αὐτοῦ τὸν ἄρτον ἐπ' αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ πτέρναν κατ' αὐτοῦ. 32.15.170 Ζητήσαι δ' ἂν τις πῶς εἴρηται τοῖς μαθηταῖς, ὧν ἔνιψεν τοὺς πόδας ὁ Ἰησοῦς, ὡς μηδέπω πιστεύσασι ὅτι καὶ αὐτὸς εἶη ὁ χριστός, τὸ «Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι» καὶ διὰ τοῦτο λέγω «ἴν' ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι» ὁ προφητευθεὶς χριστός. 32.15.171 καὶ ὅρα εἰ δυνάμεθα, μὴ κατηγοροῦντες τῶν τηλικούτων Ἰησοῦ μαθητῶν ὡς οὐδέπω πεπιστευκότων, καὶ τὸ βούλημα σώζειν τοῦ εἰ 32.15.172 πόντος· «ἵνα πιστεύητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι». ὁ παραλαμ βάνων σοφίας θεωρήματα ἔσθ' ὅτε ἐπὶ προτέροις, δι' ἃ ἤδη σοφός ἐστιν, ἀναλαμβάνει δεύτερα, ἐφ' οἷς οὐ πρότερον ἦν σοφός, καὶ σοφώτερος ἔσται· καθὼς λέγεται καὶ τὸ «Τῶνδε γὰρ ἀκούσας 32.15.173 «σοφός, σοφώτερος ἔσται». ὡσπερ οὖν, εἰ ἐλέγετο τῷ σοφῷ τάδε τινὰ καὶ ἐπεφέρετο· ταῦτά σε ποιεῖ σοφόν· οὐ πάντως ἂν ἐκ τοῦ μὴ σοφοῦ σοφὸν ἐνοήσαμεν ἀλλὰ καὶ ἐκ σοφοῦ σοφώτερον, ὡς ἐπὶ γινομένης τῆς προκοπῆς καὶ ὀδευούσης ἐπὶ τὴν τελειότητα· οὕτω 32.15.174 μοι νόει καὶ τὸν πιστεύοντα δύνασθαι πιστότερον γενέσθαι. καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι, προσελθόντες ποτὲ

τῷ κυρίῳ, οὐχ ἑαυτῶν κατῆγοροῦντες ὡς ἀπίστων ἔλεγον αὐτῷ τὸ «Κύριε, πρόσθεσ ἡμῖν «πίστιν»· καὶ γὰρ ἐν τῷ «πρόσθεσ» σαφῶς παρίσταται ὅτι πίστιν 32.15.175 εἶχον χωροῦσαν προσθήκην. εἶπερ οὖν συνήκαμεν ταῦτα, νόει μοι τὰς προσθήκας τῶν πιστοποιούντων μετὰ τινα πρότερον πιστοποιήσαντα προστιθέναι τῇ πίστει· ὥστε καὶ τοὺς μαθητὰς πρὸς οἷς εἶχον πιστοποιητικοῖς καὶ τοῦτο προσειληφέναι τὸ βλέπειν πληρουμένην τὴν λέγουσαν γραφήν· «Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν «ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ», παριστάντος τοῦ προφητευομένου ὅτι 32.15.176 αὐτὸς ἦν περὶ οὗ ταῦτα ἐθεσπίζετο. καὶ ἄκουε τοῦ «Ἴνα πιστεύητε» ὡς ἴσον δυναμένου τῷ "Ἴνα † πιστεύητε ἐνεργῆτε"⁷, παραμένοντες τῷ 32.15.177 πιστεύειν καὶ μηδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς τὸ μετατίθεσθαι ἴσχυοντες. καὶ εἴ τοι μὴ μεγέθει μεγάλη ἡ πίστις ἦν ἢ πλήθει πολλή, οὐκ ἂν ἔλε 32.15.178 γενὸς Παῦλος τὸ «Κὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν». ὡςπερ γὰρ ὁ τέλειος καὶ πάσας ἔχων τὰς ἀρετάς, τελείαν ἐκάστην ἀναλαβῶν, τελείαν ἔχει τὴν σοφίαν καὶ τελείαν τὴν σωφροσύνην, οὕτω δὲ καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς· οὕτως ἂν τις εἴποι τῇ τοῦ πιστεύειν 32.15.179 ἀρετῇ τέλειος τὸ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν. ταῦτα δὲ φημι ὡς οὐ κυρίως ἂν λεχθησομένης τῆς ἀτελοῦς σοφίας ἢ σωφροσύνης ἢ εὐσεβείας ἢ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, καὶ τῶν ἐν 32.15.180 ἐκάστη ἀρετῇ προκοπῶν ὁμωνύμως τῇ τελείᾳ ὀνομαζομένων. οὕτω γὰρ σοφὸς λέγεται ὁ ἀμαρτάνων μὲν τινα ὡς ἐλέγχου δεῖσθαι, οὐ μὴν καὶ μισῶν τοὺς ἐλέγχοντας ἀλλὰ καὶ μαῶλλον ἀγαπῶν, καθ' ὃ 32.15.181 γέγραπται· «Ἐλεγε σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε». οὕτω δὲ καὶ σοφὸς 32.15.181 λέγεται, ἐπιδεκτικὸς ὢν ἐτέρων θεωρημάτων σοφίας καὶ μηδέπω ἔχων τὰ δεύτερα, καθ' ὃ λέγεται καὶ τὸ «Δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, 32.15.182 «καὶ σοφώτερος ἔσται». ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ ταῦτα ἐληλύθαμεν, δεῖ κνύντες ὅτι ἐνδέχεται τὸν ἤδη πιστεύοντα μανθάνειν τινά, ἵνα πάλιν πιστεύῃ, καὶ διὰ τῆς προσθήκης τῶν μαθημάτων προστιθέναι τῇ πίστει. 32.16.183 Εἰ δὲ βουλόμεθα εἰδέναι τίς ἐστὶν ὁ πᾶσαν ἔχων τὴν πίστιν, λάβωμεν ἐπὶ παραδείγματος κεφαλαιωδῶς τὰ ἐν τῷ πιστεύεσθαι σώζοντα τὸν πιστεύοντα, φέρε εἰπεῖν, ὄντα τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, καὶ λέγωμεν ὅτι ὁ μὲν τὰ προειρημένα ἑκατὸν ἀδιστακτικῶς παραδεχόμενος καὶ ἐκάστῳ αὐτῶν βεβαίως πιστεύων πᾶσαν ἔχει τὴν πίστιν· ὁ δὲ λείπων ἐν τινὶ ἀριθμῷ τῶν ἐν τῷ πιστεύεσθαι σωζόντων, ἢ τῇ πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητι, τοσοῦτον λείπει τοῦ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, ὅσοις ἀριθμοῖς πιστεύων ἐνδεῖ ἢ ὅσον ἀφέστηκεν τῆς περὶ τῶν πιστευομένων βεβαιότητος εἴτε πάντων εἴτε τινῶν· ἴν' ἐπὶ τοῦ παρόντος δοθῇ τισὶν μὲν δύνασθαι βεβαίως πιστεύειν τινά, τισὶν δὲ πιστεύειν μὲν, οὐ βεβαίως δέ· πλὴν ὁμολογουμένως δοθείη ἂν ἀμήχανον ἀποδεικνυσθαι τὸν ἐν <ἐν> ἀτελεῖ πρὸς μηδὲν ἔχειν βεβαιότητα, ὅτι οὐ τὸ ἴσον ἀπόστημα ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητος ἀπέχει ἕκαστος τῶν, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, κατὰ τὴν γραφήν ὀλιγοπίστων καὶ τὴν πρὸς τὰ πιστευόμενα 32.16.184 βεβαιότητα οὐδέπω ἀνειληφότων. τούτοις δὲ ἔπεται διὰ τὸ «Κατὰ τὴν «πίστιν σου γεννηθήτω σοι» καὶ διὰ τὸ «Ἡ πίστις * σέσωκέν σε» ἐκάστῳ ἀπαντῆσαι κατὰ τὴν ἐν τῇ δικαίᾳ κρίσει τοῦ θεοῦ ἀμοιβὴν ἀνάλογον τοσσηδε καὶ τοιαῦδε πίστει καὶ σωτηρίαν· εἴ γέ ἐστὶν τις καὶ ἐν ταύτῃ σωζομένων διαφορά, ὡς τὸ «Ὡ μέρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται «ὕμιν» φθάνειν καὶ ἐπὶ τὰ μέτρα τῆς πίστεως καὶ τὰ μέτρα τῆς 32.16.185 ἀπὸ θεοῦ ἀμοιβῆς καὶ σωτηρίας. ὁ δὲ τὸν τούτων κατανοήσας λόγον θεωρήσει πῶς εὐλόγως ὡς μὴ δυναμένοις κρίνειν τοῖς ἀνθρώποις λέγεται· «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» καὶ τὸ «Μὴ πρὸ καιροῦ τι 32.16.186 «κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος». πάλιν τ' αὖ ἐπεὶ ἔλεγον ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἑκατὸν ὄντων τῶν σωζόντων ἐν τῷ πιστεύεσθαι, τὸν μὲν τοῖς ἑκατὸν βεβαίως πιστεύοντα πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, τὸν δὲ λείποντα τῇ πρὸς τινα τῶν ἑκατὸν πίστει ἢ τῇ πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητι διαφόρως μὴ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, ἐκθήσομεν 32.16.187 σαφηνείας ἕνεκεν τοιαῦτα. «Πρῶτον πάντων πιστευσον ὅτι εἷς ἔστιν «ὁ θεός, ὁ τὰ

πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας καὶ ποιήσας ἐκ τοῦ μὴ 32.16.188 «ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα». χρῆ δὲ καὶ πιστεύειν ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ πάσῃ τῇ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὴν 32.16.189 ἀνθρωπότητα ἀληθεία. δεῖ δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον πιστεύειν πνεῦμα, καὶ ὅτι αὐτεξούσιοι ὄντες κολαζόμεθα μὲν ἐφ' οἷς ἀμαρτάνομεν, 32.16.190 τιμώμεθα δὲ ἐφ' οἷς εὖ πράττομεν. φέρε οὖν καθ' ὑπόθεσιν, εἴ τις δοκῶν πιστεύειν εἰς τὸν Ἰησοῦν μὴ πιστεύοι ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ νόμου καὶ εὐαγγελίου, οὗ τὴν δόξαν οὐρανοί, ὡς ὑπ' αὐτοῦ γε γεννημένοι, διηγοῦνται, καὶ τὸ στερέωμα ἀναγγέλλει τὴν ποίησιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὡς ἔργον τυγχάνον αὐτῶν, οὗτος ἂν μεγίστῳ λείποι 32.16.191 τῆς πίστεως κεφαλαίῳ. ἢ πάλιν εἴ τις πιστεύων ὅτι ὁ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθεὶς ἱερόν τι χρῆμα καὶ σωτήριον τῷ κόσμῳ ἐπι δεδήμηκεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ παρθένου τῆς Μαρίας καὶ ἀγίου πνεύματος τὴν γένεσιν ἀνείληφεν, ἀλλ' ἐξ Ἰωσήφ καὶ Μαρίας, καὶ τούτῳ ἂν 32.16.192 λείποι εἰς τὸ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν τὰ ἀναγκαιότατα. πάλιν τε αὖ εἰ τὴν μὲν θεότητά τις αὐτοῦ παραδέχοιτο, τῇ δὲ ἀνθρωπότητι προσκόπτων μηδὲν ἀνθρώπινον περὶ αὐτὸν πιστεύοι γεγονέναι, ἢ ὑπόστασιν εἰληφέναι, καὶ τούτῳ ἂν λείποι πρὸς πᾶσαν τὴν πίστιν 32.16.193 οὐ τὰ τυχόντα. ἢ εἰ ἀνάπαλιν τὰ μὲν περὶ αὐτὸν ἀνθρώπινα προσίοιτο, τὴν δὲ ὑπόστασιν τοῦ μονογενοῦς καὶ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως ἀθετοῖ, καὶ οὗτος ἂν οὐ δύναιτο λέγειν πᾶσαν ἔχειν τὴν 32.16.194 πίστιν. καὶ οὕτως καθεξῆς μοι νόει, ἵνα θεωρήσωμεν ὀηλικόν ἐστὶν τὸ ἀνελλιπῶς καὶ βεβαίως πᾶσαν τὴν πίστιν ἔχειν, τοσοῦτον δυναμένην, ὅτε πᾶσά ἐστὶν ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ, ὥστε ἄτινά ποτέ ἐστὶν τὰ ὄρη μεθιστάνειν αὐτὰ δύνασθαι· πάντων μὲν τῶν ἀνθρώπων δυναμένων μεθιστάνειν τὸ δεικνύμενον ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ὄρος, καὶ τὰ δεικνύμενα αὐτῷ, εἰ δὲ λείποι τινὰ τῇ πάσῃ πίστει, λείπει τῇ δυνάμει τοῦ μετατιθέναι ὄρη. 32.16.195 Καὶ χρήσομαί γε καὶ τοιούτῳ [καὶ] εἰς ταῦτα παραδείγματι· ὡσπερ καθέλκουσιν οἱ τοσοῦτοι, τοιάνδε δύναμιν ἔχοντες, πρώτως εἰς θάλασσαν τὴν ναῦν, εἰ δὲ λείποιεν οὗτοι κἂν ἐνὶ τῶν συνεργῶν ἢ τῇ δυνάμει τινός, οὐκ ἂν καθέλκοιτο ἡ ναῦς· οὕτως οἶονεὶ πολλοὶ μετατιθέντες εἰσὶν τὰ ὄρη ἢ πᾶσα πίστις· τοσοῦτον δὲ λείπει τῇ δυνάμει τῆς τῶν ὀρῶν μεταθέσεως ὅσον λείπει πρὸς τὸ πᾶσαν τὴν 32.16.196 πίστιν ἔχειν ὁ ἔτι κατ' αὐτὴν ἀτελής. καὶ ὅρα εἰ μὴ χρησίμως ὅλα ταῦτα ἐξήτασται διὰ τοὺς μαθητὰς ὧν ἔνιψεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς πόδας, πρὸς οὓς εἶπεν, ὡς ἂν ὑπολάβοι ὁ μὴ ἐξετάσας, ὡς μηδέπω πιστεύσαντας τὸ «Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύητε «ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἶμι»· ἅμα δὲ καὶ ἀναπτυσσόμενος ὁ λόγος δείκνυσιν πηλίκη μὲν ἐστὶν ἢ κατὰ τὴν πᾶσαν πίστιν ἀρετή, καὶ ὅτι σπανίως εὕρισκομένη· πόσω δ' ἕκαστος ἡμῶν ἀπολείπεται τοῦ 32.16.197 τὴν πᾶσαν ἔχειν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν. πλὴν οὐκ εὐκατα φρόνητον πρὸς τὸ ποιεῖν πιστεύειν ἐστίν, κατὰ τὰ νῦν προκείμενα, τὸ τοὺς προφήτας μὲν προτεθεσπικέναι τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ δὲ τὸν λόγον αὐτῶν ἀπνητηκέναι τῷ σωτῆρι τὰ προειρημένα. 32.17.η Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἂν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. 32.17.198 Ὁ Ἰησοῦς πέμπει οὐ μόνον ἀγίους, ἀλλὰ καὶ ἀγίους καὶ ἀγγέλους· καὶ πέμπει μὲν τοὺς διὰ τὸ ἀποστέλλεσθαι ὑπ' αὐτοῦ 32.17.199 ἀποστόλους ὀνομαζομένους. ἤδη δὲ τούτων οἱ μὲν ἀνθρωποὶ εἰσιν, οἱ δὲ δυνάμεις κρείττους. οὐ γὰρ ἀμαρτησόμεθα τὸ "ἀπόστολος"7 ὄνομα τάσσοντες καὶ ἐπὶ τούτων, περὶ ὧν γέγραπται· «Πάντες «εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς 32.17.200 «μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν». εἰ γὰρ παρὰ τὸ ἀποστέλλεσθαι ἀπόστολοι, πάντες δὲ εἰσιν ὑπὸ τοῦ ποιούντος «τοὺς ἀγγέλους «αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα» εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενοι, ὄντες λειτουργικὰ πνεύματα, καὶ οὗτοι ἂν εἶεν ἀπόστολοι τοῦ ἀποστέλλοντος αὐτούς. καὶ ἕκαστός γε τῶν 32.17.201 πεμπομένων ἀπὸ τινος, ἀπόστολός ἐστὶν τοῦ πέμψαντος. καθ' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω λέλεκται μετὰ τὸ «Οὐκ

ἔστι δοῦλος μείζων «τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν». 32.17.202 κατὰ τοῦτο δὲ οὐχ ἁμαρτήσῃ καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπόστολον λέγων θεοῦ διὰ τὸ «Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα «αὐτῷ Ἰωάννης», καὶ τὸν Ἡσαΐαν διὰ τὸ «Τίνα ἀποστελῶ, καὶ τίς «πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον;» ὅτε ἀπεκρίνατο λέγων· «Ἴδού 32.17.203 «εἰμι ἐγώ, ἀποστείλόν με». τί δὲ περὶ τούτων λέγω, ὅτε καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ὁ τηλικούτος ἡμῶν σωτὴρ ἀπόστολος εἴρηται τοῦ πατρός; γέγραπται γάρ· «Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν καὶ ἀπόστολον 32.17.204 «Ἰησοῦν Χριστόν». καὶ νῦν οὖν ὃν ἐὰν ἀποστέλλῃ ὁ σωτὴρ δια κληρονομήν τῆ τινων σωτηρία, ὁ ἀποστελλόμενος ἀπόστολός ἐστιν 32.17.205 Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀλλ' ὁ ἀπόστολος, ὡσπερ τοῦ ἀποστείλαντός ἐστιν ἀπόστολος, οὕτως τισὶν πρὸς οὓς ἀποστέλλεται μόνοις ἐστὶν ἀπό 32.17.206 στολος. ὅπερ νοῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Εἰ καὶ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπό «στολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμί· ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς 32.17.207 «ἐστε ἐν κυρίῳ». ἔξεστιν οὖν τίνα εἶναι ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνὶ μόνῳ ἐξαποσταλέντα, εἰ ἐνὶ μόνῳ θεοῦ προνοία τὸν λόγον διη 32.17.208 κονήσατο. καὶ ταῦτα φαμεν, ἵνα πάλιν βλέπωμεν τὴν τῶν κληρονομιῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποστόλων ὑπεροχήν· «Δεξιὰς, γὰρ «φησιν, ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβα κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, «αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν». οὐκοῦν Παῦλος ἔθνεσι μόνοις ἀπό 32.17.209 στολος ἦν, καὶ Πέτρος ὅλη τῇ περιτομῇ. ἡμῶν δὲ κἂν ἀξιωθῆ τις, ὡς παρέστησεν ὁ ἀπόστολος, τοῦ γενέσθαι ἐνὶ που ἢ ὀλίγῳ πλείοσιν, 32.17.210 ἀπόστολος γίνεται. κἂν γένηται δέ, μὴ ἐπαιρέσθω, μεμνημένος τοῦ «Ἄδὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῆ»· οὐ γὰρ πάντως εἰ ζητεῖται, τὸ ζητούμενον εὐρίσκεται. 32.17.211 Ταῦτα διὰ τὸ «Ὁ λαμβάνων ἐὰν τίνα πέμψω», ὅσους ἐνδέχεται πέμπεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, κἂν μή, οὓς εἰθίκαμεν ὀνομάζουσιν ἀποστόλους, τοιοῦτοι ὄντες, καὶ ὅτι ἐνδέχεται καὶ τῆς ἀνθρώπων φύσεως 32.17.212 κρείττονα ὄντα πέμπεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. ὁ οὖν λαμβάνων ὃν <ἄν> πέμψῃ ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἐν τῷ ἀποσταλέντι Ἰησοῦν λαμβάνει· ὁ δὲ λαμβάνων τὸν Ἰησοῦν, πατέρα λαμβάνει· ὁ ἄρα λαμβάνων ὃν ἄν πέμψῃ ὁ Ἰησοῦς λαμβάνει τὸν πέμψαντα τὸν Ἰησοῦ πατέρα. 32.17.213 Δύναται δὲ καὶ τοιοῦτος ὁ λόγος εἶναι· ὁ μὲν λαμβάνων ὃν ἐὰν ἐγὼ πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, καὶ μέχρι τοῦ ἐμὲ παραδέξασθαι φθάνει· ὁ δὲ μὴ διὰ τινός μου ἀποστόλου ἐμὲ λαμβάνων, ἀλλὰ χωρῶν ἐμὲ οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων διακονούμενον, ἀλλ' ἐπὶ δημούντα ταῖς τῶν εὐτρεπισάντων ἑαυτοὺς πρὸς τὴν ἐμὴν παραδοχήν ψυχαῖς, τὸν πέμψαντά με λαμβάνει πατέρα, ὡς μὴ μόνον 32.17.214 ἐμὲ τὸν χριστὸν εἶναι ἐν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα. ἔστιν δὲ ἐκ τούτων καὶ τὰ κατ' ἐναντιότητα νοῆσαι· ὁ γὰρ λαμβάνων ὃν ἐὰν πέμψῃ ὁ υἱὸς τοῦ πονηροῦ, ἐκεῖνος τὸν ἀντίχριστον λαμβάνει· ὁ δὲ λαμβάνων τὸν υἱὸν τοῦ πονηροῦ καὶ παραδεξάμενος τὸν ἀντίχριστον λόγον, ὑποκρινόμενος εἶναι ἀλήθειαν καὶ ψευδῶς ἐπαγγελλόμενος 32.17.215 εἶναι δικαιοσύνην, οὗτος αὐτὸν λαμβάνει τὸν πονηρόν. διὸ προσέχωμεν, ἵν' ὡς καλοὶ τραπεζίται δοκιμάζωμεν μὲν τὸν τῶν ἀληθῶν 32.17.216 διάκονον, ἀποδοκιμάζωμεν δὲ τὸν τῶν ψευδῶν. ἐνθάδε μὲν οὖν «Ὁ λαμβάνων, φησὶν, ἐὰν τίνα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμ «βάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με» καὶ «Ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ «τὸν πέμψαντά με» οὔτε δὲ εἴρηται· "Ὁ πιστεύων εἰς ὑμᾶς, πιστεύει εἰς ἐμέ"7 οὔτε "Ὁ θεωρῶν ὑμᾶς, θεωρεῖ ἐμέ"7. λαμβάνειν μὲν γὰρ ἡμᾶς βούλεται τοὺς ἀποστόλους ἑαυτοῦ, οὐ μὴν καὶ πιστεύειν εἰς 32.17.217 αὐτούς. λαμβάνωμεν οὖν τοὺς ὑπὸ τοῦ λόγου ἡμῖν ἀποστελλομένους καὶ αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· μηδέποτε δὲ παραδεξώμεθα ἀπὸ στολον ἀντιχρίστου καὶ λόγον ψευδοῦ. 32.18.η Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 32.18.218 Ἀνωτέρω εἶπεν· «Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται»· νῦν δὲ λέγεται ὅτι «Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι». καὶ ζητῶ τοιαῦτα εἰς τὸν τόπον· τί δήποτε οὐκ εἴρηται

ἀνάλογον τῷ «Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρρακται» τὸ «τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ τετάρρακται», ἢ ἀνάλογον τῷ «Ἐταράχθη τῷ πνεύματι» τὸ «Νῦν ἡ «ψυχὴ μου τετάρρακται»; καὶ ταῦτα ζητεῖν ἐτόλμησα μετρίως, τηρήσας ἐν πάσῃ τῇ γραφῇ διαφορὰν ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ μέσον μὲν τι θεωρῶν εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδεχομένην ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἀνεπίδεκτον δὲ τῶν χειρόνων τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· τὰ γὰρ κάλλιστα καρποὶ λέγονται εἶναι τοῦ πνεύματος, οὐχ ὡς ἂν 32.18.219 οἰηθεῖ τις, τοῦ ἀγίου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρωπίνου. πρὸς ἀντιδιαστολήν γὰρ τούτου φανερὰ λέγεται εἶναι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, πάντα ψεκτὰ 32.18.220 τυγχάνοντα, ἐπεὶ μηδὲν ἔργον σαρκός ἐπαινετόν. ἅπαξ δὲ μέχρι τοῦ δεῦρο εὖρον πνεῦμα φαύλου σκληρύνεσθαι λεγόμενον ὑπὸ κυρίου 32.18.221 τοῦ θεοῦ. γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Καὶ οὐκ «ἠθέλησεν Σηὼν βασιλεὺς Ἐσσεβῶν παρελθεῖν ἡμᾶς δι' αὐτοῦ, ὅτι «ἐσκήρυνεν κύριος ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ κατίσχυσεν καρδίαν αὐτοῦ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖράς σου ὡς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ». 32.18.222 ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου οἰκειότερον ἐν τοῖς εἰς τὸ Δευτερονόμιον 32.18.223 ἐξετασθεῖ ἄν. νῦν δὲ πρόκειται λέγειν πῶς τὰ προειρημένα «Εἰπὼν «ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη» οὐ τὴν ψυχὴν οὐδὲ τῇ ψυχῇ, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ «τῷ πνεύματι». ἴν' οὖν τὸ περὶ τοῦ πνεύματος παρατήρημα μὴ διαπίπτῃ, λεκτέον ὅτι ἐν μὲν τῷ «Νῦν ἡ ψυχὴ μου «τετάρρακται» τὸ τῆς ταραχῆς πάθος ψυχῆς ἦν, ἐν δὲ τῷ «Ἐταράχθη «τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς», ὅπερ ἐστὶν τὸ ἀνθρώπινον, τὸ πάθος ἦν 32.18.224 ἐρχόμενον τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ πνεύματος. ὡς γὰρ ὁ ἅγιος ζῆν πνεύματι, προκατάρχοντι τῶν ἐν τῷ ζῆν καὶ πάσης πράξεως καὶ εὐχῆς καὶ τοῦ πρὸς θεὸν ὕμνου, οὕτως πᾶν ὃ τί ποτ' ἂν ποιῇ, ποιεῖ 32.18.225 πνεύματι, ἀλλὰ κἂν πάσῃ, πάσχει πνεύματι. εἰ δὲ ὁ ἅγιος, πῶσῳ μᾶλλον ταῦτα λεκτέον περὶ τοῦ τῶν ἁγίων ἀρχηγοῦ Ἰησοῦ, οὗ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ ἀνελιφέναι αὐτὸν ὄλον ἀνθρώπον, 32.18.226 τὸ ἐν αὐτῷ διέσεισεν τὰ λοιπὰ ἐν αὐτῷ ἀνθρώπινα; καὶ οὕτως «ἐταράχθη τῷ πνεύματι», ἵνα μαρτυρήσῃ καὶ ἵνα εἴπῃ μετὰ τοῦ θείου οἴονεϊ ὄρκου τοῦ ἀμὴν τὸ «Λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με». τοῦ γὰρ πνεύματος, οἶμαι, θεωρήσαντος τὸ ἤδη ἀπὸ τοῦ διαβόλου βεβλημένον εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα τὸν διδάσκαλον παραδῶ, φωτισθεὶς εἰς τὸ ἐσόμενον ἐταράχθη· καὶ ἐπεὶ ἡ ταραχὴ ἀπὸ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως γεγένηται, ὃ καὶ ἐν ταραχῇ ἐγένετο, «Ἰησοῦς, εἴρηται, ἐταράχθη τῷ πνεύματι». 32.18.228 τάχα δὲ καὶ κατὰ μίαν ἐκδοχὴν τὴν «Ἡ σὰρξ ἀσθενής» καὶ ἡ σὰρξ τετάρρακται· ταῦτα δ' ἦν ὁ Ἰησοῦς, περὶ οὗ ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Μαρίαν εἴρηται τὸ «Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ καλέσεις «τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται». 32.18.229 Σημεῖωσαι δὲ τίνα τρόπον ἐν τοῖς ἐξεταζομένοις τὸ ἔμαρτύ 32.18.230 ρησεν ἀναφέρεται <εἰς> τὸ «Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με». καὶ τοῦτο γὰρ λεγόμενον καὶ προφητευόμενον τοῖς μαθηταῖς περὶ Ἰούδα, τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν, μαρτυρία ἦν ὁμώνυμος, οἶμαι, τῷ παρὰ τὸ μαρ 32.18.231 τυρεῖν καὶ ἀποθνήσκῃν ὑπὲρ θεοσεβείας σημαινομένῳ. οὐ γὰρ ταῦτα νομίζω σημαίνεσθαι ἐν τῷ «Ἐμαρτύρησεν», ὅτε δηλοῦται τὸ ῥῆμα, παρ' ὃ ὁ μάρτυς ἐσημάτισται τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, 32.18.232 καὶ νῦν ὅτε ἀναφέρεται ἐπὶ τὸ «Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με». ἔτι κατὰ δύνάμιν ἐγὼ ἐφίστημι καὶ τῷ «Εἰς ἐξ ὑμῶν», ἀναφερομένῳ ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, μήποτε ἐμφαίνει τὸ ἀπὸ τάξεως ἀποστολικῆς, ἐν ἧ καὶ αὐτὸς ὑψώ-ται> τῷ διάθεσιν ποτε παραπλησίαν τοῖς λοιποῖς 32.18.233 ἀποστόλοις ἔχειν αὐτόν, ἀποπεπτωκέναι. οὕτως γὰρ ἐγὼ ἤκουσα καὶ τοῦ «Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν», ἐπεὶ μηδὲ ἐκεῖ εἴρηται· «ὡς ἡμεῖς» ἢ «ὡς ἐγώ», ἀλλὰ διὰ τὸν ἕνα ἐκπεσόντα τῆς μακαριότητος, τὸ «Ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν» <τὸ δὲ> «Ὡς εἰς» συνάδειν μοι δοκεῖ καὶ μετὰ τοῦ «Ὑμεῖς δὲ δὴ ὡς ἀνθρώποι ἀποθνήσκετε», τῷ «Καὶ ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων πίπτετε». πλειόνων γὰρ ἀρχόντων γενομένων, εἰς πέπτωκεν, ᾧ παραπλησίως

μιμούμενοι τὴν ἐκείνου 32.18.234 πτῶσιν πίπτουσιν οἱ ἁμαρτάνοντες. ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἐν θεότητι τυγχάνων πέπτωκεν, οὕτω καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος φησὶ τὸ «Ἐγὼ «εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες», ἀποπεσόντες τῆς μακαριότητος, οὐ προηγουμένως ὄντες ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι ἀπο 32.18.235 θνήσκουσιν καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτουσιν. νομίζω δὲ καὶ θαυμαστικῶς εἰρησθαι τοιοῦτω νῶ τὸ λεγόμενον· ὁ παραδῶσων με οὐκ ἀλλότριος τῶν ἐμῶν μαθητῶν ἐστίν, ἀλλ' οὐδὲ εἷς τῶν πολλῶν μαθητῶν, ἀλλὰ εἷς τῶν ἐν ἐκλογῇ μοι τετιμημένων ἀποστόλων. 32.18.236 πολλοὶ μὲν οὖν, καταψηφιζόμενοι τοῦ Ἰησοῦ, φασίν· «Σταύρου, 32.18.237 «σταύρου αὐτόν» καὶ «Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον». τὸ δὲ παραδοῦναι αὐτὸν ἔργον ἦν ἑωρακότος καὶ νενοηκότος αὐτόν· διδάσκαλον γὰρ αὐτὸν ἐπιστάμενος τῶν τηλικῶνδε καὶ τοσῶνδε μαθημάτων, ἃ κατ' ἰδίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ἤκουσεν, καὶ κύριον αὐτὸν εἰδὼς, παραδιδούς αὐτόν, ὃ ἔγνω μέγεθος αὐτοῦ παρέδωκεν, οὐκ ἂν ποιήσαντος τοῦτο τις τὸ μέγεθος αὐτοῦ μὴ τεθεωρηκότος. 32.18.238 τὸν μὲν γὰρ μέγαν παραδέδωκεν, οὐ καθ' ὃ μέγας ἐστίν, ἐπεὶ μὴ εἶδεν καθ' ὃ μέγας ἐστίν· ὁ δὲ καὶ μαθὼν πῶς μέγας ἦν καὶ ἀκροατῆς γενόμενος τοῦ μεγέθους τῆς ἐν αὐτῷ σοφίας καὶ λόγου καὶ χάριτος καὶ προδοῦς αὐτόν, προέδωκεν ὅλον καθ' ὃ εἶδεν μέ 32.18.239 γεθος. διὰ τοῦτο συνέφερεν αὐτῷ εἰ μὴ ἐγεννήθη, εἴτε τὴν τῆς παλιγγενεσίας γένεσιν, ὡς ἂν βαθύτερόν τις ἀκούσαι, εἴτε καὶ τὴν κοινότερον νοουμένην· περὶ ἧς ὁ πραγμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάττειν θέλων, καὶ ζητήσας ὅτι ᾧ συμφέρει, ὄντι συμφέρει, καὶ ὑπονοήσας ὅτι οὐκ ἂν μὴ ὄντι αὐτῷ συνέφερεν, ἐπὶ τὴν δευτέραν κατελθὼν διήγησιν, ἐκείνην μᾶλλον παραδέξεται. 32.19.n Ἐβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. 32.19.240 Εἰ μὲν προφανῆς ἦν τοῖς Ἰησοῦ μαθηταῖς ἢ τοῦ Ἰούδα κακία, κἂν ἔγνωστο, εἰπόντος τοῦ σωτήρος ὅτι «Εἷς ἐξ ὑμῶν «παραδώσει με», τίς ἦν ὁ παραδῶσων τὸν διδάσκαλον. νυνὶ δὲ βλέπουσιν «εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει». 32.19.241 καὶ γὰρ Ἰούδας τάχα μὲν ἐκ προτέρων χρηστοτέρων ἐδυσώπει τοὺς ἀποστόλους πρὸς τὸ μηδὲν ὑπονοῆσαι περὶ αὐτοῦ φαῦλον· τάχα δὲ καὶ τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, οὐκ ἦν τῆς πονηρίας ἐξ ὅλων· λείμματος γὰρ προαιρέσεως ἀγαθῆς ὑπάρχοντος ἐν αὐτῷ, ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη, ἠνίκα «δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ «τῷ ἡγεμόνι», «μεταμεληθεὶς ἔστρεφεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς «ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις λέγων· Ἡμαρτον παραδοῦς αἷμα ἀθῶνον»· ὅτε εἰπόντων αὐτῶν· «Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη»· ῥίψας ὁ φιλάργυρος Ἰούδας τὰ ἀργύρια «ἀπελθὼν ἀπήγατο», μηδὲ περιμείνας ἰδεῖν τοῦ 32.19.242 περὶ τὸν Ἰησοῦν παρὰ τῷ Πιλάτῳ κρίματος τὸ τέλος. καὶ γέγονεν αὐτῷ οὔτε καθαρὰ ἀπὸ ἁμαρτίας μετάνοια, οὔτε ἄκρατος πρὸς τι χρηστότερον ἢ πονηρία. εἰ μὲν γὰρ καθαρῶς μετενόει κἂν ὡς ὁ ληστής εἰπὼν· «Μνήσθητί μου, Ἰησοῦ, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ «σου», προσελθὼν τῷ σωτήρι ἐποίει τὰ παρ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ ἐξιλά 32.19.243 σασθαι αὐτὸν ἐπὶ τῇ φθασάσῃ γεγονέναι προδοσίᾳ. εἰ δὲ πάντῃ τὴν τοῦ καλοῦ ἔννοιαν ἐξεληλακῶς ἦν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὔτ' ἂν μετ' ἐμελήθη ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· ἀλλὰ καὶ προσετίθει ἂν λό 32.19.244 γους κατηγορῶν αὐτοῦ συγγενεῖς τῇ προδοσίᾳ· ἀλλὰ καὶ ἀπολαύων ἂν ὡς φιλάργυρος ὢν ἔλαβεν τριάκοντα ἀργυρίων, «τὴν τιμὴν τοῦ «τετιμημένου», οὔτ' ἂν ἐβουλεύσατο ἀπώσασθαι τὰ ἀργύρια οὔτ' ἂν ἔστρεψεν αὐτὰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις, οὔτ' ἂν ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐξωμολογήσατο, αὐτοῦ μὲν κατηγορῶν, τὸν <δὲ> διδάσκαλον 32.19.245 καὶ ἐγκωμιάζων ἐν τῷ· «Ἡμαρτον παραδοῦς αἷμα δίκαιον». ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπάγξασθαι αὐτὸν οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν ἢ ὁ βεβληκῶς αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ τὸν σωτήρα· καὶ τόπον γε κατ' ἀμφοτέρα ἔδωκεν τῷ διαβόλῳ. 32.19.246 Ταῦτα δὲ κατὰ δύναμιν ἐπεξεργασάμην ἅμα μὲν παριστὰς τοῖς οἰομένοις αὐτὸν φύσει γεγενῆσθαι ἀνεπίδεκτον σωτηρίας, ὅτι οὐ τοιοῦτος ἦν, ἅμα δὲ

διηγούμενος ότι εύλόγως οί μαθηταί ἐπὶ τῷ τοῦ κυρίου 32.19.247 λόγω «ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει». ἀρκεῖ δὲ παραθέσθαι καὶ προφητικὴν λέξιν ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ Ψαλμοῦ, παριστάσαν ὅτι ἅγιος ὢν μεταπέπτωκεν, ἐπεὶ γέγραπται: «Καὶ «γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους 32.19.248 «μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν». ἀλλὰ καὶ τὸ «Εἰ ἐχθρὸς ὠνεὶ «δισέν με, ὑπήνεγκα ἄν» ἐπ' αὐτὸν ἀναφερόμενον δηλοῖ ὅτι οὐκ ἄρ 32.19.249 χῆθεν ἐχθρὸς ἦν. ἀλλὰ καὶ τὸ «Εἰ ὁ μισῶν με ἐμεγαλορημόνησεν, «ἐκρύβην ἄν ἀπ' αὐτοῦ» παρίστησιν ὅτι καὶ ἡγάπα ποτὲ τὸν Ἰησοῦν, φθάσας ἐπὶ τὸ καὶ ἰσόψυχος αὐτῷ τυγχάνειν, ἐπεὶ γέγραπται: «Σὺ 32.19.250 «δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, καὶ ἡγεμῶν μου, καὶ γνωστὲ μου». καὶ ἄλλα δ' ἄν εὔροις μυρία, ἐξ ὧν συνήσεις ὅτι εἰκότως οἱ μαθηταί «ἔβλεπον 32.19.251 «εἰς ἀλλήλους, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει». ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνέγραψε ὅτι εἰπόντος τοῦ σωτῆρος: «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόν «τος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ «τὸ ὠρισμένον αὐτῷ πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' «οὗ παραδίδοται» οἱ μαθηταί ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τίς «ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ μέλλων τοῦτο πράσσειν»· συνεζήτουν γὰρ «ἀπο 32.19.252 «ρούμενοι περὶ τίνος λέγει». ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν οὐκ ἐμ φαίνεται ὅτι ἕκαστος καὶ ἑαυτὸν ὑπενόει· κατὰ δὲ τὸν Ματθαῖον 32.19.253 καὶ τὸν Μάρκον καὶ τοῦτο παρίσταται. ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖός φησι: «Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν· Μῆτι ἐγὼ εἶμι, κύριε;» 32.19.254 ὁ δὲ Μάρκος ὅτι «Ἦρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ' ἕνα· 32.19.255 «Μῆτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· Μῆτι ἐγώ;» ἐμέμνητο γάρ, οἴμαι, ἄνθρωποι ὄντες, ὅτι τρεπτὴ ἐστὶν ἡ προαίρεσις τῶν ἔτι προκοπόντων καὶ 32.19.256 ἐπιδεχομένη τὸ ἐναντία θέλειν οἷς πρότερον προέθετο. τάχα δὲ καὶ μαθόντες πρὸς ἃ ἡμῖν ἐστὶν ἡ πάλῃ, εὐλαβοῦντο διὰ τὸ ἐν ἀνθρώποις ἀδηλον μήποτε νικηθέντες παραδέξωνται καὶ τὴν περὶ τοῦ δι 32.19.257 δασκάλου προδοσίαν. καὶ γὰρ ὁ Πέτρος πρόθεσιν μὲν εἶχεν, ὅτε διαβεβαιούμενος ἔλεγε· «Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ «οὐ σκανδαλισθήσομαι» μὴ ἀρνήσασθαι τὸν Ἰησοῦν· ἐκνικηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς δειλίας πνεύματος πρὸ ἀλεκτοροφωνίας τρις αὐτὸν 32.19.258 ἠρνήσατο. ἐκ τῶν τοιούτων δὴ λόγων διδασκόμεθα: «Ὁ στήκων «βλεπέτω μὴ πέση» καὶ «Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα». τάχα δὲ καὶ τὸ «Ἐβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί» πρὸς τῷ ἀπλούστερον νοουμένῳ καὶ τοιοῦτόν τι δηλοῖ, ὅτι ἕκαστος κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνεώρα εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑτέρου, ἐπαπορῶν εἰ δύναται ἢ τοιαῦτα πράξασα ψυχὴ καὶ οὕτω πρὸς τὸν ἀψευδῆ διδάσκαλον διατεθεῖσα, ἀληθῶς μαρτυρήσαντα ἐν τῷ εἰρηκέναι· «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει «με», ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτραπῆναι καὶ ἐπιλαθέσθαι τῶν τοῦ διδασκάλου 32.19.259 μαθημάτων, ὡς καὶ ἐπὶ τὴν προδοσίαν αὐτοῦ φθάσαι. ἐμφαντικὴ γὰρ ἡ περὶ τῶν μαθητῶν λέξις ἢ «Ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει»· οὐ γὰρ εὐπόρουν ἐννοῆσαι περὶ τίνος τὸ προειρημένον ἦν, ἀλλ' ἦσαν περὶ τούτου ἀπορούμενοι καὶ οὐδὲν οὔτε νοεῖν οὔτε λέγειν σαφὲς εὐρίσκοντες. 32.20.n Ἦν ἀνακείμενος εἰς ἕκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος καὶ λέγει αὐτῷ· Εἶπέ τίς ἐστὶν περὶ οὗ λέγει. ἀναπεσὼν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστίν; ἀποκρίνεται οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστίν ὃς ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον. βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου· καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσηλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ἡμῶν χρειαὴν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. 32.20.260 Ὁ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ ἀνακείμενος, εἰς τῶν μαθητῶν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἔοικεν ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον εἶναι Ἰωάννης· ἐπὶ γὰρ τῷ τέλει τοῦ

εὐαγγελίου γέγραπται ὡς «Ἐπιστρα»φεις ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολου «θοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δειπνῶ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ «εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος «λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τίς; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν»αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολούθει. «ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. οὐκ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'· 32.20.261 «Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;» ὅτι δὲ ὁ μαθητὴς οὗτος ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον Ἰωάννης ἐστὶν δῆλον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων οὕτως ἐχόντων ὅτι «Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ καὶ 32.20.262 «μαρτυρῶν περὶ τούτων, ὁ γράψας ταῦτα». παρατήρει δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τόποις τοῦ εὐαγγελίου τίνα τρόπον ὁ Πέτρος, ὡς ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ θαρρῶν καὶ προσκεκλιμένος, ὅπου μὲν «Νεύει αὐτῷ καὶ «λέγει· Εἶπε τίς ἐστὶν, περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς προδῶσοντός φησιν», ὅπου δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἀκολουθοῦντα ὡς φροντίζων αὐτοῦ μᾶλλον παρὰ τοὺς λοιποὺς λέγει τῷ Ἰησοῦ περὶ αὐτοῦ· «Κύριε, οὗτος δὲ «τί;» βουλόμενος μαθεῖν καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἰωάννην τέλος ὁμοίως τῷ ἐγνωκέναι τὰ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅταν γηράση ἐκτενεῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, 32.20.263 καὶ ἄλλος αὐτὸν ζώσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλει. εἶπερ δὲ ἂ ἐλάλει ῥήματα ὁ Ἰησοῦς πνεῦμά ἐστιν καὶ οὐ γράμμα, δι' ὅλων ζωὴ ἐστὶν καὶ οὐδαμῶς θάνατος, καὶ μιμούμενος αὐτὸν ὁ μαθητὴς ὃν ἠγάπα πνεῦμα καὶ ζωὴν ἀναγράφει, ἀκουστέον τοῦ «Ἦν ἀνακείμενος εἰς ἐκ «τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ» ἀξίως τιμῆς, ἧς πρέπει διδόναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ λαμβάνειν τὸν ἀγαπώμενον 32.20.264 ὑπ' αὐτοῦ. καὶ νομίζω ὅτι εἰ καὶ συμβολικῶς τότε ἀνακείμενος Ἰωάννης ἦν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ γέρως τούτου ἀξιωθείς ὡς ἐξαιρετοῦ ἀγάπης κριθεὶς ἀξίος τῆς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου, τὸ συμβολικὸν τοῦτο παρίστησιν ὅτι Ἰωάννης ἀνακείμενος τῷ λόγῳ καὶ τοῖς μυστικωτέροις ἐναναπαυόμενος, ἀνέκειτο ἐν τοῖς κόλποις τοῦ λόγου, ἀνάλογον τῷ καὶ αὐτὸν εἶναι ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς, κατὰ τὸ «Ὁ μονογενὴς 32.20.265 «θεός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο». εἰ μὴ ταπεινότερον δὲ ἀκούομεν καὶ τοῦ «Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν † ἀπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον «Ἀβραάμ», τοιοῦτόν τι καὶ περὶ τοῦ κόλπου Ἀβραάμ νοήσομεν· ὅπερ ἐὰν οὕτως * * * ἐσόμεθα, ἀπολογησάμενοι πρὸς τὴν κατ' ἄγνοιαν περὶ τῆς γραφῆς ἐπαπόρησιν, λεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βουληθέντος ἄθε τῆσαι τὴν περὶ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πένητα διήγησιν· εἰ γὰρ ἀνέκειτο, φησίν, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὁ Λάζαρος, ἕτερος πρὸ τοῦ τοῦτον ἐξελεθῆναι τὸν βίον ἦν <ἄν> ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ πρὸ 32.20.266 ἐκείνου ἄλλος. ἀλλὰ καὶ ἄλλου, φησί, δικαίου ἐξελεθόντος ὁ πτωχὸς ὑπαναστήσεται· οὐ γὰρ ἑώρα τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὁ περὶ τούτων ἐπαπορῶν, καὶ ὅτι δυνατόν ἐστιν μυρίους ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀβραάμ ἅμα ἀναπαύσεσθαι, κοινωνοῦντας τῶν ἀποκαλυφθέντων αὐτῷ. 32.21.267 Εἰ δὲ καὶ ἄλλον τρόπον περὶ τῆς τοῦ κόλπου ὀνομασίας δεῖσει παραθέσθαι ἀπὸ τῆς γραφῆς, φέρε ἐξετάσωμεν τίνα τρόπον εἶπεν κύριος τῷ Μωϋσῆ· «Πάλιν εἰσένεγκον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν «κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, «καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἡ χεῖρ «αὐτοῦ λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. καὶ εἶπεν· Εἰσένεγκον τὴν χεῖρά σου «εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον «αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἄπε 32.21.268 «κατεστάθη εἰς τὴν χροάν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ». χαλεπὸν μὲν οὖν ἰδεῖν καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, τίνος σύμβολον εἶναι δύναται τὸ σημεῖον τοῦτο. ἐπεὶ δὲ χρὴ καὶ ἡμᾶς μὴ ἀργεῖν ἀπὸ τοῦ ζητεῖν καὶ τὸ ὑποπίπτον εἰς κρίσιν παραδοῦναι τῷ ἐντευξομένῳ, φήσομεν ὅτι ἡ χεῖρ πράξεων πολλαχοῦ σύμβολόν ἐστιν· ὁ δὲ κόλπος Μωϋσέως δύο δυνάμεις ἔχει, τὴν μὲν προτέραν καὶ κατὰ τὰ τοῦ γράμματος νοήματα, ποιούσαν τὴν πράξιν τοῦ πράττοντος ὡσεὶ χιών, ὅσον ἐπὶ τῇ Ἑβραίων φωνῇ, [ἦ] καὶ λεπρῶσαν· τὴν δὲ δευτέραν καὶ κατὰ τὸν

πνευματικὸν νόμον, καθαρὰν ἀποδεικνύουσαν τὴν πολιτείαν καὶ 32.21.269 ἀποκαθιστανομένην εἰς τὸ βούλημα τῆς φύσεως τοῦ λόγου. καὶ τήρει γε ὅτι ἐπιφέρεται τούτοις τὸ «Ἐὰν μὴ πιστεύσωσίν σοι μηδὲ «εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώτου, πιστεύσουσίν σοι «τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου»· ὁ γὰρ μὴ πιστεύσας τῇ ἐκ δοχῆ τοῦ γράμματος, διὰ μεγαλόνοιαν πιστεύει τῇ πνευματικῇ τοῦ 32.21.270 νόμου διηγήσει. ἔὰν δέ τις μὴ πιστεύσῃ τοῖς δυοῖν σημείοις τούτοις, τῷ μὲν προτέρῳ ὅτι λεπρὰν ποιεῖ τὴν πρᾶξιν, τῷ δὲ δευτέρῳ ὅτι ἀποκαθίστησιν αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, τὸ ὕδωρ τούτῳ αἷμα γίνε 32.21.271 ται. γέγραπται γάρ· «Καὶ ἔσται ἔὰν μὴ πιστεύσωσίν σοι τοῖς δυοῖν «σημείοις τούτοις μηδὲ εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς σου, λήψη ἀπὸ τοῦ «ὑδατος τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκχεεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν, καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ 32.21.272 «ὃ ἔὰν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ». καὶ πρόσχες δὲ ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ σημείου οὐκέτι λέγεται τὸ ἢ «πιστεύσωσίν 32.21.273 «σοι», ἢ οὐ πιστεύσουσιν. δηλοῦται γὰρ ὅτι τῷ μὴ πιστεύσαντι τοῖς δυοῖν σημείοις τὸ λαμβανόμενον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ αἷμα γίνεται, 32.21.274 δι' ἀπιστίαν ποτίμου ἀπολαύειν οὐ δυναμένῳ λόγου. ἀλλὰ γὰρ ἐπανέλθωμεν, πλείονα τοῦ δέοντος διὰ τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ παρα λαβόντες εἰς τὸν τόπον ἐπὶ τὸ προκείμενον, καὶ μαθόντες ὅτι ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἦν ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, πάντα πράττωμεν πρὸς τὸ ἐγκριθῆναι τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ· οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀνακεισόμεθα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ· νεύει δὲ τῷ ἀγαπωμένῳ μαθητῇ Σίμων Πέτρος, καὶ μὴ ἀρκούμενος τῷ νεύματι 32.21.275 φησὶν αὐτῷ· «Εἶπε τίς ἐστὶν περὶ οὗ λέγει». ἐπεὶ οὖν τὸ νεύειν ἐν ταῖς Παροιμίαις εἰς διαβολὴν λαμβάνεται· ὁ γὰρ φαῦλος «ἐννεύει «μὲν ὀφθαλμῶ, φησὶν, σημαίνει δὲ ποδί, διδάσκει δὲ νεύμασι δακτύ «λων, καὶ διεστραμμένη καρδιά τεκταίνεται κακά» καὶ «Ὁ ἐννεύων «ὀφθαλμοῖς μετὰ δόλου συνάγει ἀνδράσι λύπας», λεκτέον ὅτι φαῦλον οὐ τὸ νεύειν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ νεύειν ὀφθαλμῶ, τοῦτ' ἔστιν πλαγιάζειν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ μὴ ὀρθὰ βλέπειν, καὶ τὸ νεύειν μετὰ δόλου ἐστὶν τὸ ψεκτόν· νεύειν δὲ φιλομαθῶς Πέτρου ἔργον ἦν, καὶ ἀκολουθῶς τῷ τοιούτῳ νεύματι λέγειν τῷ συμφοιτητῇ, ὡς παρρησίαν πλείονα 32.21.276 ἔχοντι πρὸς τὸν διδάσκαλον· «Εἶπε τίς ἐστὶν περὶ οὗ λέγει». ἐβούλετο γὰρ ἴσως τὸ κατὰ τὴν προδοσίαν, ἣν προδίδωσιν Ἰούδας τὸν Ἰησοῦν, μυστήριον ἰδεῖν, ὅπερ ἵνα μάθῃ ὁ Πέτρος, Ἰωάννης πρότερον ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ ἐπαναβέβηκεν καὶ ἀνέπεσεν 32.21.277 ἐπὶ τὸ στήθος, καὶ τάχα μὴ ἀναπεσόντι ἐπὶ τὸ στήθος, ἀλλὰ μείναντι ἐπὶ τοῦ ἀνακεῖσθαι ἐν τῷ κόλπῳ, οὐκ ἂν παρέδωκεν ὃν 32.21.278 ἐπόθει μανθάνειν Ἰωάννης ἢ Πέτρος λόγον. εἰ καὶ ἀνακείμενος οὖν πρότερον μὲν ἦν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὕστερον δὲ ἀνέπεσεν ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, διὰ τοῦ δευτέρου ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ εὐ αγγελίου χαρακτηρίζεται ὡς μερίζονος καὶ διαφέροντος ὁ τοῦ Ἰησοῦ 32.21.279 γνήσιος μαθητής. γέγραπται γὰρ ὅτι «Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει «τὸν μαθητὴν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν «ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ «παραδιδούς σε;» οὐ γὰρ γέγραπται· "7ὃς ἦν ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ Ἰησοῦ"7. 32.22.280 Τί δὲ καὶ ἀποκρινόμενος εἶπεν ὁ κύριος θεωρήσωμεν. «Ἐκεῖνος, φησὶν, ἐστὶν ὃς ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ». εἶπεν οὖν τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, καὶ «βάψας τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δί 32.22.281 «δωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου». καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, οὐ δυνηθεὶς πρότερον εἰσελθεῖν, οὐδὲ εὐθέως ἅμα τῷ βεβληκέναι εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν 32.22.282 Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης. ἐχρῆν γάρ, οἶμαι, διὰ τῆς δόσεως τοῦ ψωμίου ἀντιλαβεῖν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἀναξίου ἔχειν τὸ κρεῖττον ὃ ἐδόκει ἔχειν· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐ 32.22.283 τοῦ. ἀφαιρεθεὶς οὖν ὁ Ἰούδας ὡς ἀνάξιος τοῦ κρεῖττονος τοῦ εἰ 32.22.284 πόντος, κεχώρηκε τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Σατανᾶ εἴσοδον. παραδείγματος δὲ ἕνεκεν ἵνα νοηθῇ πῶς ψωμίον μὲν ἔδωκεν ὁ

κύριος τῷ Ἰούδα, ἐκεῖνος δὲ τότε ἀπέθετο κρεῖττον τι ἐνυπάρχον ἐν αὐτῷ, καὶ τάχα τὴν εἰρήνην, ὑποστρέφουσιν ἀπὸ τοῦ ἀκούσαντος καὶ μὴ παραδεξα μένου ἐπὶ τὸν εἰπόντα, κατὰ τὸ λελεγμένον ὅτι «Ἐὰν μὲν ἦ ἐκεῖ υἱὸς «εἰρήνης, ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύσεται· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἐκεῖ «υἱὸς εἰρήνης; ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει», παραθησόμεθα καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς ταῦτα οὕτως γε γραμμένα· «Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ 32.22.285 «τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα». κατανοήσας γὰρ τὴν ἐν τούτοις ἀντίδοσιν χοϊκῶν πρὸς πνευματικά, δυνήσῃ ἰδεῖν πῶς τῷ μὴ ἀξίῳ ἄρτου ψωμίον ἐπιδέδωκεν, ἵνα διὰ τοῦ ψωμίου ἀφέλῃ αὐτοῦ, ὡς ἀναξίου ἔτι ἀκούειν· «Καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος «τῆς εἰρήνης μου» τὴν εἰρήνην («ὁ ῥυπαρὸς γὰρ ῥυπανθήτω ἔτι»), ἥς ἀφαιρεθείσης ὁ ἐπιτηρῶν καιροὺς τῆς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσόδου αὐτοῦ, καὶ τὸν διδόντα αὐτῷ τόπον εἰσελθεῖν, εἰς τὸν Ἰούδαν 32.22.286 <εἰσηλθεν>. ἅμα δὲ παρατήρει ὅτι πρότερον μὲν οὐκ εἰσηλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν, ἀλλὰ βεβλήκει μόνον εἰς τὴν καρδίαν «ἵνα «παραδῶ Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης τὸν διδάσκαλον»· κατὰ δὲ τὰ 32.22.287 νῦν ἐξεταζόμενα μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν εἰς ἐκείνον. διόπερ καὶ ἡμεῖς φυλαττώμεθα, μήποτε ὁ διάβολος βάλῃ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ὅτιποτοῦν τῶν πεπυρωμένων αὐτοῦ βελῶν· ἐὰν γὰρ βάλῃ, ἐπιτηρεῖ 32.22.288 μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰσελθεῖν. ζητήσαι δ' ἂν τις, διὰ τί οὐ γέ γραπται· "7ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ δώσω τὸ ψωμίον"7, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τῆς «βάψω»· «Βάψω, γὰρ φησι, τὸ ψωμίον καὶ δώσω». 32.22.289 καὶ «βάψας τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτη». ὡς ἐν τοιούτοις δὴ τόποις πρόσχες εἰ δύνασαι τὸν εἰλικρινῆ ἄρτον ἀβαφῆ φάσκειν εἶναι καὶ καθ' αὐτὸν τρόφιμον· τὸ δὲ τῷ Ἰούδα ἐπιδιδόμενον καὶ οὐκ ἄρτος ἦν τὸ ψωμίον, καὶ οὐ ψωμίον ἀβαφές, ἀλλὰ βεβαμμένον τῷ δυναμένῳ ἀποσπάσαι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου ἐπὶ ποσὸν ἐγγινομένην βαφὴν, ἵνα μετὰ τὸ ψω 32.22.290 μίον εἰσέλθῃ εἰς ἐκείνον ὁ Σατανᾶς. ἐγὼ δὲ ζητήσαιμ' ἂν ὡς τούτῳ συγγενὲς τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Ὁ ἐμβάψας τὴν χεῖρα μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει», καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Μάρκον «Ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον» καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶν δέ, εἰ καὶ μὴ ὀνομάζει τὸ «Ἐμβάψας», ἀλλ' ἦ φησί γε· «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς 32.22.291 «τραπέζης». ὁ μὲν οὖν περὶ τούτου ἀληθὴς λόγος παρὰ τοῖς ἐμοῦ εὐρεθείη ἂν πολλῶ σοφωτέροις· ἐγὼ δὲ στοχάζομαι, μήποτε καὶ τὸ ἀναιδὲς τοῦ Ἰούδα καὶ ἐν τούτῳ ἐμφαίνεται, μὴ τιμώντος τὸν διδάσκαλον ἐν τῷ συνεσθίειν μηδὲ παραχωροῦντος αὐτῷ τῆς εἰς τὸ 32.22.292 τρυβλίον ἐμβάψεως, ὡς παρεχώρουν οἱ λοιποί. διόπερ ἐκείνων μὲν οὐδεὶς ἐνέβαπτεν τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρυβλίον μετ' αὐτοῦ· οὗτος δέ, οὐκ ἀξιῶν μετ' αὐτῶν ἐμβαπτειν, μετ' αὐτοῦ ἐνέβαπτε τὴν ἰσότητα θέλων ἔχειν πρὸς αὐτόν, δέον αὐτῷ παραχωρεῖν τῆς ὑπεροχῆς. 32.22.293 τάχα οὖν τοῦ αὐτοῦ ἔχεται καὶ τὸ «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης». καὶ χαριεντιζόμενος δὲ ποτε εἰς προτροπὴν νέοις περὶ τῆς ἐν ἐστίασει τιμῆς τῶν πρεσβυτέρων συγχρήσει τῷ ῥητῷ, ἵνα μὴ συνθλίβωσι τὴν χεῖρα τῶν [δύο] πρεσβυτέρων. γέγραπται γὰρ καὶ τοῦτο· «Μὴ συνθλίβου μετ' αὐτοῦ 32.22.294 «ἐν τῷ τρυβλίῳ». οὐκ ἀγνοοῦντες δὲ δόξαν περιέργου ζητήσεως καὶ πείθειν μὴ δυναμένης τὸν ἀκροατὴν ἀπολογίας ἀποφέρεσθαι παρὰ τοῖς τούτων ἀκούουσιν ταῦτα ἐτολμήσαμεν, κρεῖττον εἶναι νομί ζοντες τὸ πάντα βασανίζειν τοῦ παρελθεῖν τι ἀβασάνιστον τῶν γε γραμμένων. 32.23.295 Εἰσελθόντος μὲντοι τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸν Ἰούδαν, «Λέγει, φησὶν, αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον». τίνι δὲ «Αὐτῷ» ἀμφίβολον, ἐπεὶ δύναται αὐτῷ τῷ Ἰούδα ἢ τῷ Σατανᾶ εἰρηκέναι ὁ κύριος· «Ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον» προκαλούμενος τὸν ἀνταγωνιστὴν ἐπὶ τὴν πάλιν, ἢ τὸν προδότην ἐπὶ τὸ διακονῆσαι τῇ σωτηρίῳ <τῷ> κόσμῳ ἐσομένην οἰκονομία, ἢν οὐκέτι μέλλειν οὐδὲ βρα δύναται, ἀλλ' ὅση δύναμις ταχύνειν ἤθελεν, οὐ δειλιῶν, ὡς οἴονταί τινες

τῶν μὴ νοησάντων τίνα τρόπον εἶπε· «Πάτερ, εἰ δυνατόν, «παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο», ἀλλὰ θαρραλεώτατα ἐπὶ τὸν 32.23.296 ἀγῶνα, ἴν' οὕτως εἶπω, ἀποδύομενος, νομίζω δὲ καὶ τὸν εἰκοστὸν ἕκτον Ψαλμὸν ἐκ προσώπου τοῦ σωτήρος προφητεῦσθαι παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, καὶ τοῦ πονηροῦ πανστρατεῖ ἀγωνιζομένου κατ' αὐτοῦ· οὐστυνας ἰδῶν ὀπλιζομένους κατ' αὐτοῦ καὶ κονιομένους, ἠνίκα «Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν «ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ» φησὶν· «Κύριος φωτισμός μου, καὶ σωτήρ μου κύριος, τίνα φοβηθήσομαι; «κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; ἐν τῷ «ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου, οἱ θλί «βροντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔπεσαν. ἐὰν «παρατάξεται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν «ἐπαναστῆ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω». 32.23.297 Πλὴν τὸ λεγόμενον εἶτε τῷ Σατανᾶ εἶτε τῷ Ἰούδα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τὸ «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον» οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων 32.23.298 πρὸς τί εἴρηται. οἱ μὲν γὰρ διὰ τὸ ἐπικεῖσθαι τὴν τοῦ πάσχα ἕορτὴν λέγειν αὐτὸν τῷ ἔχοντι τὸ γλωσσόκομον τῶν ἀναλωμάτων καὶ τῶν εἰς τὴν χρεῖαν τῶν πτωχῶν διδομένων ὅτι ὠνήσεται οὗτος ὧν χρῆζομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ ἐκ τῶν συναχθέντων δώσει 32.23.299 τοῖς πτωχοῖς. ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐ τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ βλέπων καὶ τὸν εἰσελθόντα καὶ τὸν παραδεξάμενον αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλήν, ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ἀποδύομενος καὶ ἐπὶ τὸ ἀριστεῦσαι ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων κατὰ τοῦ πονηροῦ εἶπεν τὸ «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον «τάχιον». 32.24.n Λαβῶν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ. 32.24.300 Ὁ μὲν σωτήρ ἔλεγεν· «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον» τῷ Ἰούδα· ὁ δὲ προδότης ἐν τούτῳ μόνῳ νῦν τῷ διδασκάλῳ πείθεται. λαβῶν γὰρ τὸ ψωμίον οὐκ ἐμέλλησεν οὐδὲ ἐβράδυνεν, ἀλλ' ὡς γέγραπται· «Ἐξῆλθεν εὐθύς», ποιῆσαι τάχιον κατὰ τὴν πρόσταξιν 32.24.301 τοῦ Ἰησοῦ τὸ τῆς προδοσίας ἔργον. καὶ ἀληθῶς «ἐξῆλθεν»· οὐ γὰρ μόνον κατὰ τὸ ἀπλούστερον ἐξῆλθεν τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ τὸ δεῖπνον ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τέλος ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάλογον τῷ 32.24.302 «Ἐξῆλθον ἐξ ἡμῶν». ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι οὐδὲ ὁ εἰσελθὼν μετὰ τὸ ψωμίον εἰς τὸν Ἰούδα Σατανᾶς ἐχώρει φέρειν τὸ εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· οὐδεμία γὰρ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς 32.24.303 Βελίαρ ἐστίν. εἰ δὲ μὴ περιέργως ζητῶ τί δήποτε οὐ πρόσκειται 32.24.304 τῷ «Λαβῶν τὸ ψωμίον» τὸ "7Καὶ φαγῶν"7, καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις. ὅπου γὰρ βούλεται, προστίθῃσιν καὶ τὸ φαγεῖν ὁ λόγος τῷ λαβεῖν· ὡσπερ ἐπὶ τοῦ τῆς εὐλογίας ἄρτου γέγραπται, ὅτι εἶπεν τοῖς μαθηταῖς ὁ 32.24.305 Ἰησοῦς· «Λάβετε, φάγετε». ἄρ' οὖν λαβῶν τὸ ψωμίον οὐκ ἔφαγεν ὁ Ἰούδας; φέρε οὖν, εἰ καὶ μὴ συνάδειν τινὰ δόξει τῶν λεχθησομένων τοῖς προειρημένοις, γυμνάσωμεν τὰ κατὰ τὸν τόπον, κρι νοῦντος τοῦ ἐντευξομένου ὀπότερα χρή παραδέξασθαι τῶν λεγο 32.24.306 μένων. «Βάψας, φησί, τὸ ψωμίον» ὁ Ἰησοῦς, καὶ δῆλον ὅτι ἔασας αὐτὸ ἐν τῷ τρυβλίῳ λαμβάνει· οὕτω γὰρ νοήσεις τὸ «Βάψας οὖν 32.24.307 «τὸ ψωμίον», ἵνα μὴ παρέλκη τὸ λαβεῖν. εἶτα λέγεται ὅτι «Δίδωσιν «Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν «εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς». «μετὰ τὸ ψωμίον» οὖν, τάχα μὴ βρωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰούδα, προλαβόντος τοῦ εἰσελθόντος εἰς τὸν Ἰούδα Σατανᾶ τὴν χρῆσιν τοῦ ψωμίου, ἵνα μὴ ὄνηται ὁ Ἰούδας τῆς ἀπὸ τοῦ 32.24.308 Ἰησοῦ δόσεως τοῦ ψωμίου. τὸ μὲν γὰρ εἶχεν δύναμιν ὠφελιτικὴν τῷ χρησομένῳ· ὁ δὲ ἅπαξ βαλὼν αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ τὸν διδάσκαλον, φοβούμενος μὴ τὸ βεβλημένον ἐκπέση τοῦ βληθέντος διὰ τῆς τοῦ ψωμίου χρήσεως, προλαβὼν ἅμα τῷ λαβεῖν τὸν Ἰούδα τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν, ὅτε καὶ εἰρημένου τοῦ «Ὁ «ποιεῖς ποιήσον τάχιον» λαβῶν τὸ ψωμίον ὁ Ἰούδας «ἐξῆλθεν 32.24.309 «εὐθύς». καὶ οὕτως δ' ἂν οὐκ ἀπιθάνως εἰς τὸν τόπον λέγοιτο· ὡσπερ ὁ ἀναξίως ἐσθίων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου ἢ πίνων αὐτοῦ τὸ ποτήριον εἰς κρῖμα ἐσθίει καὶ πίνει, τῆς μιᾶς ἐν τῷ ἄρτῳ κρείττονος δυνάμεως καὶ ἐν τῷ

ποτηρίῳ ὑποκειμένη μὲν διαθέσει κρείττονι ἐνεργαζομένης τὸ βέλτιον, χεῖροني δὲ ἐμποιοῦσης τὸ κρῖμα· οὕτω τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ψωμίον ὁμογενὲς ἦν τῷ δοθέντι καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις ἐν τῷ «Λάβετε, φάγετε», ἀλλ' ἐκείνοις μὲν εἰς σωτηρίαν, τῷ δὲ Ἰούδα εἰς κρῖμα, ὡς μετὰ τὸ ψωμίον εἰσεληλυθέναι εἰς αὐτὸν 32.24.310 τὸν Σατανᾶν. νοεῖσθω δὲ ὁ ἄρτος καὶ τὸ ποτήριον τοῖς μὲν ἀπλουστέροις κατὰ τὴν κοινοτέραν περὶ τῆς εὐχαριστίας ἐκδοχὴν, τοῖς δὲ βαθύτερον ἀκούειν μεμαθηκόσιν κατὰ τὴν θειοτέραν καὶ περὶ τοῦ τροφίμου τῆς ἀληθείας λόγου ἐπαγγελίαν· ὡς εἰ ἐν παραδείγματι ἔλεγον ὅτι καὶ ὁ κατὰ τὸ σωματικὸν τροφιμώτατος ἄρτος πυρετὸν μὲν ὑποκείμενον αὖξει, εἰς ὑγείαν δὲ καὶ εὐεξίαν ἀνάγει. 32.24.311 διὸ πολλάκις λόγος ἀληθῆς ψυχῆ νοσοῦση οὐ δεομένη τοιαύτης τροφῆς διδόμενος ἐπιτρίβει αὐτὴν καὶ πρόφασις αὐτῇ χειρόνων γίνε 32.24.312 ται· καὶ οὕτως καὶ τὰ ἀληθῆ λέγειν κινδυνῶδες ἐστὶ. ταῦτα δὲ μοι εἴρηται <διὰ τὸ> ψωμίον ὃ ἐμβάψας «δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος † Ἰσκα»ριώτη», καὶ κεκινήκαμεν λόγον τὸν εἰς ἑκάτερα, εἴτε χρὴ λέγειν αὐτὸν βεβρωκέσαι λαβόντα, εἴτε κεκλωῦσθαι ἀπὸ τοῦ εἰσελθόντος 32.24.313 εἰς τὸν Ἰούδαν Σατανᾶ. εἰ δὲ χρὴ ὡς μὴ εἰκὴ παρερριμμένον ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐξετάσαι καὶ τὸ «Ἦν δὲ νύξ», λεκτέον ὅτι συμβολικῶς τότε ἡ αἰσθητὴ νύξ ἦν, εἰκῶν τυγχάνουσα τῆς γενομένης ἐν τῇ ψυχῇ Ἰούδα νυκτός, ἡνίκα τὸ ἐπιφερόμενον σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, ὁ Σατανᾶς, εἰσηλθεν εἰς αὐτόν· «Ἐκάλεσεν γὰρ ὁ θεὸς τὸ «σκότος νύκτα», ἧς γε νυκτός, φησὶν ὁ Παῦλος, οὐκ ἐσμὲν τέκνα οὐδὲ σκότους, λέγων· «Ἄρ' οὖν, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν νυκτός οὐδὲ 32.24.314 «σκότους» καὶ τὸ «Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν». οὐκ ἦν οὖν νύξ τοῖς νιπτομένοις τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀλλ' ἡμέρα λαμ προτάτη καθαιρομένοις καὶ ἀπορρυπτομένοις τοὺς ἐν τοῖς ποσὶν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ῥύπους, καὶ κατ' ἐξοχὴν οὐκ ἦν νύξ τῷ ἀνακει μένω ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ· ἡγάπα γὰρ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, καὶ τῇ 32.24.315 ἀγάπῃ ἔλυεν πάντα σκότον. ἀλλ' οὐδὲ Πέτρῳ ὁμολογοῦντι τὸ «Σὺ «εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος» ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ οὐρανοῦ πατρός, νύξ ἦν, ἀλλὰ νύξ ἅμα αὐτῷ καὶ ἄρνησις ἦν. 32.24.316 καὶ νῦν τοίνυν ὅτε λαβὼν τὸ ψωμίον ὁ Ἰούδας [καὶ] ἐξῆλθεν εὐθύς, τότε ἐξεληθόντι αὐτῷ νύξ ἦν· οὐ γὰρ παρῆν αὐτῷ ὁ ἀνήρ, ὃ ὄνομα Ἀνατολή, καταλιπόντι ἐν τῷ ἐξεληλυθέναι τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον. καὶ ἐδίωκε μὲν τὸν Ἰησοῦν ὁ Ἰούδας, τῆς σκοτίας πεπληρωμένος· ἀλλ' ἡ σκοτία καὶ ὁ ἀνειληφὼς αὐτὴν οὐ κατείληφεν τὸ διῶ 32.24.317 κόμενον φῶς, διὸ καὶ ὅτε εἶπεν ὡς δικαιοσύνης λόγον τὸ «Ἡμαρτον «παραδοὺς αἷμα δίκαιον» «ἀπελθὼν ἀπήγγεστο», τοῦ ἐν αὐτῷ Σατανᾶ μέχρι τῆς ἀγχόνης αὐτὸν χειραγωγήσαντος καὶ ἐπὶ ταύτην αὐτὸν ἀναρτήσαντος, ὅτε καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁ διάβολος ἤψατο· οὐ γὰρ ἦν τοιοῦτος ὡς λεχθῆναι περὶ αὐτοῦ ὑπὸ κυρίου, ὅπερ εἴρηται περὶ τοῦ Ἰὼβ πρὸς τὸν διάβολον· «Ἀλλὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ «ἄψη». 32.25.n Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς λέγει· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν. 32.25.318 Ἀρχὴ τοῦ δεδοξάσθαι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὰς ἐπὶ τοῖς σημείοις καὶ τέρασι δόξας καὶ τὴν ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει τὸ ἐξεληλυθέναι τὸν Ἰούδαν μετὰ τοῦ εἰσελθόντος εἰς αὐτὸν Σα 32.25.319 τανᾶ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἔνθα ἦν ὁ Ἰησοῦς, διὸ εἶπεν ὁ κύριος τὸ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». ἔτι δὲ καὶ τὸ «Ἐὰν ὑψωθῶ «ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἑμαυτόν» εἴρηται ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, σημαίνοντος «ποιῶ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν»· ἐδόξασεν γὰρ καὶ 32.25.320 ἐν τῷ ἀποθνήσκειν τὸν θεόν. διὰ τοῦτο, ὅτε ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν τὸν Ἰησοῦν ἐνηργεῖτο, ἐξεληθόντος μετὰ τὸ ψωμίον τοῦ Ἰούδα, ἵνα πραγματοποιηθῆται κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἴρηται τὸ 32.25.321 «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». εἴτ' ἐπεὶ οὐκ ἔνεστιν δοξασθῆναι τὸν χριστὸν μὴ ἐνδοξαζομένου αὐτῷ τοῦ πατρός, διὰ τοῦτο πρόσκειται τῷ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» τὸ 32.25.322 «Καὶ ὁ θεὸς

έδοξάσθη ἐν αὐτῷ». πλὴν ἢ διὰ τὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων θάνατον δόξα οὐ τοῦ μὴ πεφυκότος ἀποθνήσκειν ἢ μονογενοῦς λόγου καὶ σοφίας καὶ ἀληθείας, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι λέγεται τῶν ἐν τῷ Ἰησοῦ θειοτέρων, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἦν καὶ υἱὸς τοῦ ἀν 32.25.323 θρώπου, γενόμενος ἐκ σπέρματος Δαβὶδ τὸ κατὰ σάρκα. διόπερ ἀνωτέρω μὲν εἶπεν· «Νῦν ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν «ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα»· ἐν τοῖς ἐξεταζομένοις δὲ λέγει τὸ «Νῦν 32.25.324 «έδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». τοῦτον δ', οἶμαι, καὶ ὁ θεὸς ὑπερύψωσεν, γενόμενον ὑπήκοον «μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυ «ροῦ»· ὁ γὰρ λόγος ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν, ὁ θεὸς λόγος, οὐκ ἔπε 32.25.325 δέχετο τὸ ὑπερυψωθῆναι. ἢ δὲ ὑπερύψωσις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, γενομένη αὐτῷ δοξάσαντι τὸν θεὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ, αὕτη ἦν, 32.25.326 τὸ μηκέτι ἕτερον αὐτὸν εἶναι τοῦ λόγου ἀλλὰ τὸν αὐτὸν αὐτῷ. εἰ γὰρ «Ὁ κολλῶμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά ἐστιν», ὡς καὶ ἐπὶ τούτου καὶ τοῦ πνεύματος μηκέτι ἂν λέγεσθαι τὸ «Δύο εἰσίν», πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ λόγου λέγοιμεν γενοῦναι ἕν, ὑπερυψωμένου μὲν τοῦ μὴ ἀρπαγμὸν ἡγησαμένου «τὸ εἶναι «ἴσα θεῷ», μένοντος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ ὕψει ἢ καὶ ἀποκαθισταμένου ἐπ' αὐτὸ τοῦ λόγου, ὅτε πάλιν ἦν πρὸς τὸν θεόν, θεὸς λόγος ὢν ἀν 32.25.327 θρώπος; εἰ δὲ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἰησοῦ δοξάσαντος τὸν θεὸν τό τε «Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρ «ρησία, θριαμβεύσας ἐν τῷ ξύλῳ» καὶ τὸ «Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ «αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς «οὐρανοῖς» * * * ἐν τούτοις γὰρ πᾶσιν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ θεοῦ δοξασθέντος ἐν αὐτῷ. 32.26.328 Ἐπεὶ δὲ ὁ δοξαζόμενος ὑπὸ τίνος δοξάζεται, ζητήσεις ἐν τῷ «Ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» τὸ ὑπὸ τίνος; ὁμοίως δὲ 32.26.329 καὶ ἐν τῷ «Ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ». ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν ῥητῶν σαφηνείας ἐπιμελῶς προσχῶμεν πρῶτῳ μὲν λεγομένῳ τῷ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»· δευτέρῳ δὲ τῷ «Καὶ ὁ θεὸς «έδοξάσθη ἐν αὐτῷ»· τρίτῳ δὲ τοιοῦτῳ συνημμένῳ «Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ»· τετάρτῳ δὲ 32.26.330 τῷ «Καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν». ἔὰν μὴ ἄρα τοῦτο φάσκη τις ἀνα λαβεῖν εἰς συμπλοκὴν τὴν ἐν τῷ λήγοντι τοῦ συνημμένου, ἵνα ἄρ χηται μὲν τὸ συνημμένον ἀπὸ τοῦ «Ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ», λήγη δὲ εἰς τὸ «Καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτόν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει «αὐτόν», ἀναγκαίως δὲ προσχῶμεν τῷ τῆς δόξης ὀνόματι, οὐ κειμένῳ ἐπὶ τοῦ παρά τισι τῶν Ἑλλήνων μέσου πράγματος, καθ' ὃ ὀρί ζονται εἶναι δόξαν τὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἔπαινον, δηλὸν ὅτι ἐπ' ἄλλου παρά τοῦτο κεῖται ὄνομα ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἐξόδῳ οὕτω εἶρη 32.26.331 μένου· «Καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. καὶ οὐκ ἠδυνάσθη «Μωϋσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίαζεν 32.26.332 «ἐπ' αὐτὴν ἢ νεφέλη καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή». καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν τοῦτο ἀναγεγραμμένον τοῦτον τὸν τρόπον· «Καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου, καὶ ἡ νεφέλη 32.26.333 «ἔπλησεν τὸν οἶκον κυρίου. καὶ οὐκ ἐδύναντο οἱ ἱερεῖς στήναι λει «τουργίαν ἐνώπιον τῆς νεφέλης, ὅτι ἔπλησεν δόξα κυρίου τὸν οἶκον». 32.26.334 καὶ περὶ τῆς Μωϋσέως δὲ δόξης ἐν τῇ Ἐξόδῳ τοιαῦτα λέλεκται· «Ὡς δὲ κατέβαινε Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ αἱ δύο πλάκες τῆς δια «θήκης ἐπὶ τῶν χειρῶν Μωϋσῆ· καταβαίνοντος δὲ αὐτοῦ ἐκ τοῦ «ὄρους, καὶ Μωϋσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς «τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν αὐτῷ. καὶ εἶδεν Ἀαρὼν «καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἦν δεδοξασμένη ἢ «ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσει «αὐτῷ». 32.27.335 Τοῦτο τὸ περὶ τῆς δόξης σημαινόμενον καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ διὰ τούτων δηλοῦται· «Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσ «εὔχεσθαι αὐτὸν ἢ ἰδέα τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἑτέρα, καὶ ἠλλοιώθη «ὁ ἵματισμὸς αὐτοῦ καὶ ἐγένετο λευκός, ἕξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἂν «δρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας· οἱ «ὀφθέντες ἐν δόξη

ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἦν ἔμελλεν πληροῦν 32.27.336 «ἐν Ἱερουσαλήμ». καὶ ὁ Παῦλος δὲ ὄρα ἐπὶ τίσι τὸ ὄνομα τῆς δόξης παραλαμβάνει· ὅπου μὲν γὰρ λέγει· «Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου «ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ «ατενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν «δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· πῶς οὐχὶ μᾶλλον «ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ τῆς «κατακρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δι «καιοσύνης δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ «τῷ μέρει, ἔνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης· εἰ γὰρ τὸ καταργού «μενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ»· ὅπου δὲ «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατ «οπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς 32.27.337 «δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος». καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολ «λυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου «ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ καταυγᾶσαι τὸν «φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν 32.27.338 «τοῦ θεοῦ». καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους «φῶς λάμψει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν «τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἕκαστον δὲ τούτων ἀκριβῶς νῦν διηγήσασθαι οὐκ ἀπαιτεῖ ἡ προ κειμένη τῆς εὐαγγελικῆς λέξεως διήγησις· πλὴν ὡς διὰ βραχέων τσαῦτα λεκτέον· ὅσον μὲν κατὰ τὸ σωματικὸν θειότερα τις γέγονεν ἐπιφάνεια ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἐν τῷ ναῶ συντελεσθεῖσιν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ Μωϋσέως, τῇ θείᾳ φύσει ὁμιλήσαντος· ὅσον δὲ κατὰ τὴν ἀναγωγὴν τὰ περὶ θεοῦ ἀκριβῶς γινωσκόμενα καὶ τῷ ἐπιτηδεῖῳ δι' ὑπερβολὴν καθαρότητος νῶ θεωρούμενα δόξα ἂν λέγοιτο εἶναι θεοῦ ὀφθεῖσα· ἐπεὶ ὁ κεκαθαρμένος καὶ ὑπεραναβὰς πάντα ὑλικά νοῦς, ἵνα ἀκριβῶς τὴν θεωρίαν τοῦ θεοῦ, ἐν οἷς θεωρεῖ θεοποιεῖ 32.27.339 ται. λεκτέον τοιοῦτον εἶναι τὸ δεδοξάσθαι τὸ πρόσωπον τοῦ θεωρῆσαντος τὸν θεὸν καὶ ὁμιλήσαντος αὐτῷ καὶ συνδιατρίψαντος τοιαύτη θέα, ὡς τοῦτο εἶναι τροπικῶς τὸ δεδοξασμένον πρόσωπον Μωϋ 32.27.340 σέως, θεοποιηθέντος αὐτῷ τοῦ νοῦ. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν τὸ «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν «κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα». 32.27.341 ὥσπερ δὲ ἡ τοῦ νυκτερινοῦ φωτὸς λαμπρότης ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦται, οὕτω ἡ ἐπὶ Μωϋσέως δόξα ὑπὸ τῆς ἐν Χριστῷ. 32.27.342 σύγκρισιν γὰρ οὐκ εἶχεν ἡ ἐν Χριστῷ ὑπεροχή, ἦν γινώσκων τὸν πατέρα ἐδόξασεν περὶ αὐτοῦ, πρὸς τὰ ὑπὸ Μωϋσέως γνωσθέντα 32.27.343 καὶ δοξάσαντα τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. διὸ καταργουμένη εἴρηται ἡ ἐπὶ Μωϋσέως δόξα ἀπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης ἐν Χριστῷ δόξης. 32.28.344 Τούτων δὲ ἡμῶν κατὰ δύναμιν ἐν βραχέσιν εἰς 32.28.344 ἃ παρεθέμεθα λελεγμένων, ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ 32.28.345 «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ». γινώσκων οὖν τὸν πατέρα ὁ υἱός, αὐτῷ τῷ γινώσκειν αὐτόν, ὄντι μεγίστῳ ἀγαθῷ καὶ † ὁποῖον ἀνοί ἐπὶ τελείαν γνῶσιν, ἦν γινώσκει ὁ υἱὸς τὸν 32.28.346 πατέρα, ἐδοξάσθη. οἶμαι <δ> ὅτι καὶ ἑαυτὸν γινώσκων, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐ μακρὰν ἀποδεῖ τοῦ προτέρου, ἐδοξάσθη ἐκ τοῦ αὐτὸν 32.28.347 ἐγνωκέναι. εἰ δὲ ἡ περὶ τῶν ὄλων γνῶσις συμπληροῖ τὸ μέγεθος τῆς δόξης αὐτοῦ ὅσα ἐστὶν κρυπτά καὶ ἐμφανῆ γινώσκοντος, ζητήσεις καὶ μήποτε τοῦτο ἐστὶν τὸ εἶναι αὐτοσοφία, ἢ τῷ λεγομένῳ αὐτουιῷ τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεδοξάσθαι ἐκ τοῦ ἠνώσθαι τῇ σοφίᾳ. ταύτην δὲ πᾶσαν τὴν δόξαν, ἦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 32.28.348 δωρησαμένου τοῦ πατρὸς ἐδοξάσθη. πολλῶν δὲ ὄντων τῶν συμπληρούμενων τὴν δόξαν πᾶσαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κατ' ἐξοχὴν τούτων ἀπάντων ὁ θεὸς ἐστὶν, ὃς τῷ γινώσκεσθαι ἀπὸ τοῦ υἱοῦ οὐχ 32.28.349 ἀπλῶς ἐστὶ δοξαζόμενος ἀλλ' ἐν υἱῷ δοξαζόμενος. καθ' ὃ καὶ τολμηρὸν μὲν καὶ μείζον ἢ καθ' ἡμᾶς ἐστὶν τὸ εἰς ἐξέτασιν ἑαυτοῦ ἐπιδοῦναι τηλικούτου λόγου· ὁμως

δὲ τολμητέον ὑποβάλλειν τὸν ἐν 32.28.350 τῷ τόπῳ ζητηθῆναι δυνάμενον. ζητῶ δὲ εἰ ἔνεστιν δοξασθῆναι τὸν θεὸν παρὰ τὸ δοξάζεσθαι ἐν υἱῷ, ὡς ἀποδεδώκαμεν, μειζόνως αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ δοξαζόμενον, ὅτε ἐν τῇ ἑαυτοῦ γινόμενος περιωπῇ, ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ γνώσει καὶ τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ, οὔση μείζονι <τῆς> ἐν υἱῷ θεωρίας, ὡς ἐπὶ θεοῦ χρῆ νοεῖν τὰ τοιαῦτα, δεῖν λέγειν ὅτι εὐφραΐ νεται ἄφατόν τινα εὐαρέστησιν καὶ εὐφροσύνην καὶ χαράν, ἐφ' ἑαυτῷ 32.28.351 εὐαρεστούμενος καὶ χαίρων. χρῶμαι δὲ τούτοις τοῖς ὀνόμασιν, οὐχ ὡς κυρίως ἂν λεχθησομένοις ἐπὶ θεοῦ, ἀλλὰ ἀπορῶν τῶν, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, ἀρρήτων ῥημάτων, ἃ μόνος αὐτὸς δύναται, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ μονογενὴς αὐτοῦ ἐν κυριολεξίᾳ λέγειν ἢ φρονεῖν περὶ αὐτοῦ. 32.28.352 Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ τόπῳ γεγόναμεν τοῦ τὸν θεὸν δοξάζεσθαι ἐν Χριστῷ, παρακειμένως ἂν ζητήσαιμεν πῶς δοξάζοιτο καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἐν πᾶσιν οἷς ὥφθη δόξα κυρίου ἢ ὀφθήσεται. 32.28.353 ὅλης μὲν οὖν οἶμαι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἀπαύγασμα εἶναι τὸν υἱόν, κατὰ τὸν εἰπόντα Παῦλον· «Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης», φθάνειν μέντοι γε ἀπὸ τοῦ ἀπαυγίσματος τούτου τῆς ὅλης δόξης μερικὰ ἀπαυγίσματα ἐπὶ τὴν λοιπὴν λογικὴν κτίσιν· οὐκ οἶμαι γάρ τινα τὸ πᾶν δύνασθαι χωρῆσαι τῆς ὅλης δόξης τοῦ θεοῦ ἀπαύγασμα 32.28.354 ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. νῦν οὖν, ὅτε ἡ οἰκονομία τοῦ ὑπὲρ πάντων πάθους τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται οὐ χωρὶς θεοῦ, «διὸ ὁ θεὸς «αὐτὸν ὑπερύψωσεν»· «Ἐδοξάσθη, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐ μόνος»· καὶ «ὁ θεὸς γὰρ ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ», καὶ οὕτως δ' ἂν τὰ 32.28.355 κατὰ τὸν τόπον τις διηγῆσαιτο. γέγραπται· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν υἱόν, «εἰ μὴ ὁ πατήρ» καὶ εἴρηται· «Καὶ μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ἢ ὁ πατήρ μου ὁ οὐ 32.28.356 «ράνιος». ὅσον οὖν οὐκ ἔγνωστο ὁ υἱὸς τῷ κόσμῳ («Ἐν τῷ κόσμῳ «γὰρ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω»), οὐδέπω ἐν κόσμῳ δεδόξαστο, καὶ ἦν ἡ ζημία τοῦ μὴ δε δοξάσθαι αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ οὐ τοῦ μὴ δεδοξασμένου ἀλλὰ τοῦ μὴ 32.28.357 δοξάζοντος αὐτὸν κόσμου. ὅτε δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ οὐράνιος πατήρ οἷς ἀπεκάλυψεν ἀπὸ τοῦ κόσμου οὖσιν τὴν τοῦ Ἰησοῦ γνῶσιν, τότε ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν, καὶ δι' ἧς ἔδοξάσθη δόξης ἐν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν, περιεποίησεν δόξαν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν· οἱ γὰρ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρίζομενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦνται. 32.29.358 Ὅρα δὲ πόθεν "Ἄπὸ δόξης"7 φησί, καὶ ποῦ "7εὶς δόξαν"7· ἀπὸ δόξης τῆς τοῦ δοξαζομένου, εἰς δόξαν τὴν τῶν δοξαζόντων. 32.29.359 ἠνίκα οὖν ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν, ἀφ' ἧς ἔμελλεν ἀνατέλλειν τῷ κόσμῳ καὶ γινωσκόμενος δοξάζεσθαι ἐπὶ δόξη τῶν δοξαζόντων αὐτόν, εἶπεν τὸ «Νῦν ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» καὶ ἔτι «Οὐδεὶς «ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ»· ἔμελλεν δὲ ἐκ τῆς οἰκονομίας ἀποκαλύπτειν τὸν πατέρα ὁ υἱός, διὰ τοῦτο· «Καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ». ἢ τὸ «Καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν «αὐτῷ» συνεξετάσεις τῷ «Ὁ ἑωρακῶς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα τὸν «πέμψαντά με»· θεωρεῖται γὰρ ἐν τῷ λόγῳ, ὄντι θεῷ καὶ εἰκόνι τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ, τοῦ ἐνιδόντος τῇ εἰκόνι τοῦ ἀοράτου θεοῦ εὐθέως ἐνορᾶν δυναμένου καὶ τῷ πρῶτο 32.29.360 τύπῳ τῆς εἰκόνας τῷ πατρί. ἔτι δὲ καὶ οὕτως σαφέστερον ἂν τὰ κατὰ τὸν τόπον λαμβάνοιτο· ὡς διὰ τινος τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὕτω διὰ τοὺς ἁγίους, ὧν βλέπεται τὰ καλὰ ἔργα λαμπρότατα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, δοξάζεται τὸ 32.29.361 ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἐν τίνι οὖν ἔδοξάσθη τοσοῦτον ὅσον ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἐπεὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν μηδὲ εὐ 32.29.362 ρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, μηδὲ ἔγνω ἁμαρτίαν; καὶ τοιοῦτος 32.29.363 οὖν ὢν ὁ υἱὸς ἔδοξάσθη, καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ δὲ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ, ἀντιδωρεῖται αὐτῷ ὁ πατήρ τὸ μείζον οὐ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πεποίηκεν· μείζον γὰρ τῷ δοξάσαντι τὸν θεόν, ἐλάττονι τὸν διαφέροντα, κατὰ τὸ «Ὁ πατήρ ὁ πέμψας «με μείζων μου ἐστίν» τὸ δοξασθῆναι τὸν

υῖόν τοῦ ἀνθρώπου ἐν 32.29.364 τῷ θεῷ, τὸν ἐλάττονα ἐν τῷ κρείττονι. καὶ πολλῶ γε ὑπερέχουσα ἢ δόξα ἐν τῷ υἱῷ ἐστὶν ὅτε δοξάζει αὐτὸν ὁ πατήρ, ἢ ἐν τῷ πατρὶ 32.29.365 ὅτε ἐδοξάσθη ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. καὶ ἔπρεπέν γε τὸν μείζονα, ἀμειβόμενον τὴν δόξαν ἢν ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ υἱός, χαρίσασθαι τῷ υἱῷ τὸ δοξάσαι αὐτὸν ἐν αὐτῷ, ἴν' ὁ υἱός ἢ ἐν τῷ θεῷ δοξαζόμενος. εἴτ' ἐπεὶ ὅσον οὐδέπω ταῦτα γίνεσθαι ἔμελλεν (λέγω δὲ τὸ δοξάζεσθαι τὸν υἱὸν ἐν τῷ θεῷ), διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὸ «Καὶ εὐθύς 32.29.366 «δοξάσει αὐτόν». ταῦτα δὲ οὐκ ἀγνοοῦμεν πολλῶ εἶναι ἐλάττονα ὧν χωρεῖ ὁ τόπος ἐξεταζόμενος, ἀποκαλύπτοντος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιδημοῦντος τοῦ λόγου αὐτοῦ εἰς τὸ παραστήσαι τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ ᾧ δύναται δωρήσασθαι ὁ πατήρ δωρούμενος γνωσθῆναι 32.29.367 τὴν πᾶσαν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ ὡς βραχεῖς καὶ πολλῶ ταπεινότεροι τῆς ἀξίας τῶν λόγων, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκτεθεισὶν χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ θεῷ, οὓσιν πολλῶ μείζουσιν τῆς ἡμετέρας ἀξίας. 32.30.η Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, <καὶ> καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ εἰμι ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. 32.30.368 Συναγαγὼν ἐκ τῶν εὐαγγελίων τὰς ὡς ὑπὸ πατρὸς λεγομένας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τέκνα φωνάς, θάρρει λέγειν ὅτι τινῶν ὁ σωτὴρ πατήρ ἐστίν· τῷ μὲν γὰρ παραλυτικῷ φησί· «Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι»· τῇ δὲ αἰμορροούσῃ· «Θυγάτηρ, ἢ πίστις σου σέσωκέν σε»· καὶ νῦν τοῖς μαθηταῖς λέγει τὸ «Τεκνία», ἐμφαίνοντος, οἶμαι, τὴν καὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ καὶ 32.30.369 διδάσκοντος τὴν ἔτι βραχύτητα τῆς τῶν ἀποστόλων ψυχῆς τότε. ἐὰν δέ τις ζητῇ ἄρ' οὖν ὁ παραλυτικός, ἀκούων «Τέκνον» ἐντελέστερος ἢν <τῶν> πρὸς οὓς ὁ λόγος φησί· «Τεκνία»; ἀκούσει ὅτι εἴ τις μὲν 32.30.370 ἐστὶν τεκνίον, πάντως ἐστὶν τέκνον· διὸ οὐ κεκώλυται τὸν παραλυτικόν, λεγόμενον «τέκνον», εἶναι καὶ τεκνίον· ὥστε οὐκ ἀνάγκη τὸν ὀνομασθέντα τέκνον, τὸν παραλυτικόν, εἶναι ἐντελέστερον τῶν 32.30.371 πρὸς οὓς ὁ λόγος εἶπεν τὸ «Τεκνία». χρή δὲ εἰδέναι ὅτι οὐχ ὡς περ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται τὸ τέκνον γενέσθαι ὕστερον ἀδελφός οὔ ἔφθασεν εἶναι τέκνον, οὕτως ἀδύνατον μεταβαλεῖν ἐκ τέκνου 32.30.372 Ἰησοῦ πρὸς τὸ γενέσθαι αὐτοῦ ἀδελφόν. οὗτοι γοῦν πρὸς οὓς εἶπεν· «Τεκνία» μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἀνάστασιν, ὡς περὶ μεταποιωθέντες ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ, γίνονται τοῦ πρότερον εἰπόντος 32.30.373 «Τεκνία» ἀδελφοί. διὸ γέγραπται· «Πορεύου πρὸς τοὺς ἀδελφούς, «καὶ εἶπέ αὐτοῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα 32.30.374 «ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν». καὶ τάχα ἢ ὡς περ ἐστὶν μεταβαλεῖν ἐκ δούλου Ἰησοῦ· δοῦλοι δὲ ἦσαν οἱ μαθηταὶ πρὸ τοῦ εἶναι τεκνία, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ «Ἐγὼ φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ» καὶ τοῦ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος «μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ» ἀναγεγραμμένου πρὸ τοῦ «Τεκνία, ἔτι «μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι»· ἐπιστήσεις δὲ εἰ ὁ δοῦλος πρότερον μαθητὴς γίνεται, εἴτα τεκνίον, εἴτα ἀδελφός Χριστοῦ καὶ υἱός τοῦ 32.30.375 θεοῦ. μαθητὴν δὲ ἐν τούτοις λεκτέον τὸν ἐκ τοῦ παρέχειν αὐτὸν παραληψόμενον τὴν τοῦ λόγου ἐπιστήμην, μανθάνοντα ἀπὸ τοῦ 32.30.376 τηλικούτου διδασκάλου τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ. τὸ δὲ «Ἐτι μικρὸν «μεθ' ὑμῶν εἰμι» κατὰ μὲν τὸ ἀπλούστερον ὡς πρὸς τὸ ρητὸν σαφές ἐστίν, ἐπεὶ ὅσον οὐδέπω ἔμελλεν μηκέτι ἔσεσθαι μετὰ τῶν μαθητῶν· πρότερον μὲν συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς σείρας καὶ τοῦ χιλιάρχου καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν πρῶτον· μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Πιλάτῳ παραδοθεὶς καὶ ἐξῆς τὴν ἐπὶ σταυρῷ καταδικασθεὶς· εἴτα ποιήσας ἐν τῇ 32.30.377 καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. κατὰ δὲ τὸ βαθύτερον ζητήσεις μήποτε μετὰ τὸ «μικρὸν» οὐκέτι ἢ μετ' αὐτῶν· οὐ τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς κατὰ σάρκα καὶ τῷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς ἄδου καταβεβηκέναι (τούτου γὰρ ἔνεκεν <οὐκ> ἐκωλύετο εἶναι καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν ὁ εἰπὼν· «Ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ «ἐμὸν ὄνομα, καὶ ἐγὼ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» καὶ «Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ

αἰῶνος») ἀλλὰ τῷ, πληρωθέντος τοῦ «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν «ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, «καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς», μηκέτι εἶναι 32.30.378 μετ' αὐτῶν τὸν μετὰ τῶν ἀξίων μόνων τυγχάνοντα. πρὸς τοῦτο δ' ἂν τις ἀνθυποφέρει τὸ «Μέσος ὑμῶν στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε» 32.30.379 λέγων αὐτὸν εἶναι καὶ μετὰ τῶν μὴ γινωσκόντων αὐτόν. ὅρα δὲ μήποτε οὐ ταῦτόν ἐστιν τὸ εἶναι αὐτὸν μετὰ τινος, ὅπερ ἐν ἐπαγ γελία ὡς ἀξίους δίδοται, τῷ ἐστηκέναι αὐτὸν καὶ μὴ γινωσκόμενον 32.30.380 ἐν μέσῳ τῶν μὴ γινωσκόντων. ἐν ἐπαγγελίᾳ μὲν γὰρ τὸ «Ὅπου «δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, κἀγὼ εἶμι ἐν μέσῳ «αὐτῶν» καὶ τὸ «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἶμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως «τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»· οὐ τοιοῦτον δὲ τὸ «Μέσος ὑμῶν 32.30.381 «στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε». καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ τοίνυν ὁ εἰπὼν· «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἶμι» φησὶ τὸ «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι». ὁ δὲ λέγων· «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι» οὐκ ἂν παρόντι αἰσθητῶς τῷ Ἰούδα, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἵνα παραδῶ τὸν σωτήρα, εἶπεν ἂν αὐτῷ τὸ «Μετὰ σοῦ εἶμι» (οὐκέτι γὰρ ἦν μετ' αὐτοῦ) οὐδ' ὅτε βάψας τὸ ψωμίον ἐδίδου 32.30.382 αὐτῷ, ἀλλ' ὅτε μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, πολλῶ πλεον οὐκ ἦν Χριστὸς μετὰ τοῦ Ἰούδα, μακρύναντος ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ σωτήρος· «Τίς γὰρ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίᾳ;» 32.31.383 Εἰ καὶ μικρὸν δὲ ἔτι μετὰ τῶν τεκνίων ἔμελλεν εἶναι ὁ πατὴρ αὐτῶν Ἰησοῦς, χρὴ εἰδέναι τὸ μετὰ τὸ «μικρὸν» ἐκεῖνο· εἰ καὶ μὴ ἦν μετ' αὐτῶν, οὐδὲν ἦττον ἐκεῖνοι ζητεῖν ἔμελλον τὸν Ἰησοῦν, ὡς ὁ Πέτρος μετὰ τὸ ἀρνήσασθαι πικρῶς ἔκλαιεν, οἶμαι, ζῆ 32.31.384 τῶν τὸν Ἰησοῦν. νῦν μὲν οὖν τὸ «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι» λέλεκται, ὀλίγῳ <δὲ> ὕστερον· «Μικρὸν, φησὶ, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ «με, καὶ πάλιν μικρὸν <καὶ> ὄψεσθέ με», ὅτε λεγόντων τῶν μαθητῶν· «Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει μικρὸν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ· γνούς ὁ «Ἰησοῦς καὶ ὅτι ἠθέλον αὐτὸν ἐρωτᾶν, εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου «ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ «πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε «καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, 32.31.385 «ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται». τὸ γὰρ «μικρὸν» ἐκεῖνο ἐν ᾧ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν, ἐζήτησαν Ἰησοῦν· διὸ ἔκλαιον καὶ ἐθρή νουν, τῆς λύπης αὐτῶν εἰς χαρὰν μεταβαλλούσης, ὅτε ἐπληροῦτο τὸ «Καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με». 32.31.386 Ἐν οἷς ἐξετάσεις εἰ ὁ μετὰ μικρὸν μὴ θεωρῶν αὐτόν, εἰ μέλλει μετὰ τοῦτο ὄψεσθαι αὐτόν, μετ' οὐ πολὺ πάντως ὄψεται αὐτόν, 32.31.387 νοούντων ἡμῶν τὸ «Καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με». τὸ δὲ ζητεῖν τὸν Ἰησοῦν ζητεῖν ἐστὶν τὸν λόγον καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ, ἅπερ πάντα 32.31.388 ἐστὶν ὁ χριστός. τινὲς δὲ ζητοῦσιν αὐτόν τῶν ἐωρακότων σημεῖα, καὶ σὺν τῷ ἐωρακέναι λαβόντων ἀπ' αὐτοῦ ἄρτον καὶ φαγόντων, αἰτίου τοῦ ζητεῖν αὐτοῖς γενομένου τοῦ τεθράφθαι ἀπὸ τοῦ λόγου· «Ζητεῖτε γὰρ με, φησὶν, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ 32.31.389 «τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε». εἶτα ἐπεὶ πρότερον τοῖς Ἰουδαίοις εἰρήκει· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτία ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» ἐπ' ἐκεῖνο ἀναφέρων τὸ προκειμένον φησὶ· «Καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω 32.31.390 «ἄρτι». ὡς γὰρ ἐκεῖνοις, φησὶ, τοῦτ' εἶπον, οὕτω καὶ ὑμῖν· ἀλλὰ 32.31.391 καὶ ὑμῖν τοῦτο λέγω οὐ περὶ πλείονος χρόνου. οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ «Καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι», ὅπερ οὐκ ἔστιν ταῦτόν τῷ «Καὶ ὑμῖν «λέγω» χωρὶς τῆς προσθήκης τῆς "ἄρτι"7. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ, οὓς προέβλεπον ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀμαρτία ἀποθανομένους, οὐκ ἐπὶ βραχυνὸ μενον χρόνον οὐκ ἐδύναντο ἤκειν ὅπου ὑπῆγεν ὁ Ἰησοῦς· οἱ δὲ μαθηταί, μεθ' ὃν ἔμελλεν μικρὸν χρόνον μηκέτι ἔσεσθαι μετ' αὐτῶν, διὰ τὰ προειρημένα οὐκ ἐδύναντο ἔπεσθαι τῷ λόγῳ ἀπίοντι ἐπὶ τὰς ἑαυτοῦ οικονομίας. 32.32.392 Καὶ εἰ μὲν μὴ προτέτακτο τοῦ

«Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω «ὕμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» τὸ «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις» κἄν ἀπλούστερον ἐδοκοῦμεν ταῦτα εἰρησθαι, ἀναφερόμενα ἐπὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βίου ἔξοδον τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς· νυνὶ δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποθνήσκουσιν ἔμελλον, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποθανὼν καταβαίνειν εἰς ἄδου. πῶς ὅπου ὁ Ἰησοῦς ὑπῆγεν ἐκεῖνοι οὐκ ἐδύναντο ἀπελθεῖν; ἀλλ' ἐρεῖ τις, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ ἔμελλεν γίνεσθαι τοῦ θεοῦ, ἔνθα οἱ μὲν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν ἀποθανοῦμενοι γίνεσθαι οὐκ ἔμελλον, οἱ δὲ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταὶ τότε μὲν οὖν οὐκ ἐδύναντο ἐκεῖ γενέσθαι, ὕστερον δὲ διὰ τοῦτο πρὸς μὲν τοὺς ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν ἀποθανομένους Ἰουδαίους λέλεκται τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν ἄρτι». πρὸς δὲ τοὺς μαθητάς· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν ἄρτι». τὸ γὰρ ἐξῆς τῆς λέξεώς ἐστιν τοιοῦτον· «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ὑμῖν λέγω· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, «ὕμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν ἄρτι». καὶ οὕτω δὲ οὐκ ὀλίγην ἔχει ζήτησιν ὁ τόπος, διὰ τὸ «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς 32.32.395 «γῆς ποιήσει τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας». πῶς γὰρ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ποιήσει ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, <ὅς> ἅμα τῇ ἐξόδῳ ἐν τῷ παραδείσῳ ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ»; οὕτω δὲ ἐτάραξέν τινας ὡς ἀσύμφωνον τὸ εἰρημένον, ὥστε τολμῆσαι αὐτοὺς ὑπονοῆσαι προστεθῆσθαι τῷ εὐαγγελίῳ ἀπὸ τινων ῥαδιουργῶν αὐτὸ τὸ «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ». ἡμεῖς δὲ φαμεν ἀπλούστερον μὲν ὅτι τάχα πρὶν ἀπελθεῖν εἰς τὴν λεγομένην καρδίαν τῆς γῆς ἀπεκατέστησεν εἰς τὸν παράδεισον τοῦ θεοῦ τὸν εἰπόντα αὐτῷ· «Μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου»· βαθύτερον δὲ ὅτι πολλαχοῦ τὸ «σήμερον» ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐπὶ ὅλον παρατείνει τὸν ἐνεστηκότα αἰῶνα· ὥσπερ δὲ καὶ ἐν τῷ «Ἐφημίσθη ὁ λόγος οὗτος «παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον» καὶ «Οὗτος πατὴρ Μωαβιτῶν μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας» καὶ «Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ 32.32.397 «ἀκούσητε, † καὶ μὴ ἀπόστητε ἀπὸ κυρίου». ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἐπαγγέλλεται αὐτῷ, ἀξιώσαντι μνησθῆναι αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, τὸ ἐν τῷ ἐνεστηκότῳ αἰῶνι πρὸ τοῦ μέλλοντος ποιῆσαι αὐτὸν 32.32.398 γενέσθαι σὺν αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ μέσου ἐν παρεκβάσει εἰς τὸ προειρημένον εἰρησθῶ· τοῖς δὲ μαθηταῖς, ἀκολουθεῖν βουλομένοις τῷ Ἰησοῦ, οὐχ ὡς ἂν οἱ ἀπλούστεροι ὑπολάβοιεν σωματικῶς, ἀλλ' ὡς δηλοῖ τὸ «Ὅς ἂν μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν «αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσει ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος εἶναι μαθητῆς» φησὶν νῦν ὁ κύριος ὅτι «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε 32.32.399 «ἐλθεῖν ἄρτι». εἰ γὰρ ἐβούλοντο ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ καὶ ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ σκανδαλιζόμενοι ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ οὐκ ἐδύναντό πω τοῦτο ποιεῖν· «Οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐπω ἐδοξάσθη» καὶ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ». 32.32.400 ἄπεισιν δὲ ὁ λόγος τὰς ἑαυτοῦ πορείας, καὶ ἀκολουθεῖ μὲν αὐτῷ ὁ λόγῳ ἐπόμενος· οὐ δύναται δὲ ἀκολουθεῖν ὁ μὴ εὐτρεπισμένος ὡστ' ἐυτόνως κατ' ἴχνη βαίνειν, τοῦ λόγου ὀδηγοῦντος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τοὺς πάντα πράττοντας ἵνα καὶ δύνωνται αὐτῷ ἔπεσθαι καὶ ἀκολουθῶσιν αὐτῷ, ἕως <ἂν> εἴπωσιν τῷ χριστῷ· «Ἐκολλήθη ὀπίσω «σου ἢ ψυχῆ μου». 32.32.401 Αὐτάρκη δὲ περιγραφὴν εἰληφότος τοῦ λβ' τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν, αὐτοῦ που καταπαύσομεν τὸν λόγον.